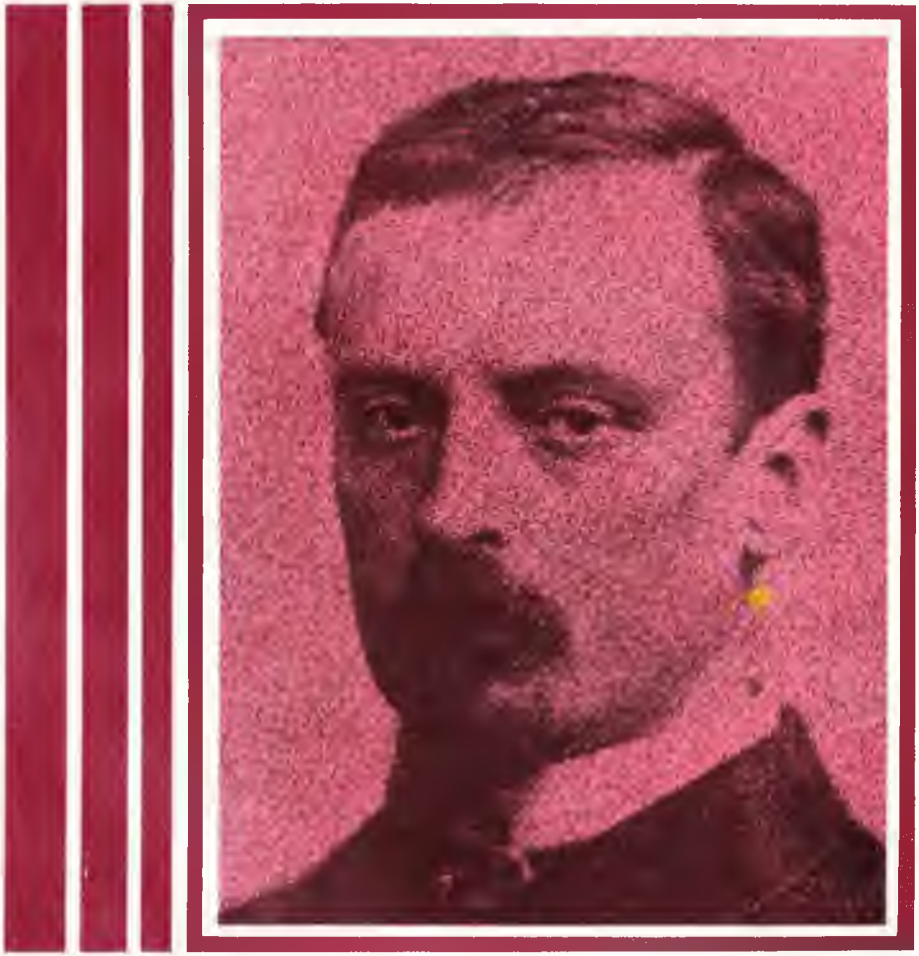
SİENKİEWİCZ

BİLGE
NOBEL
DİZİSİ

SİENKİEWİCZ

quo vadis?

NİHAL YEĞİNOBALI

BİLGE NOBEL DİZİSİ

NOBEL YAYINLARI DİZİSİ

HENRYK SIENKIEWICZ

Quo Vadis?

Türkçesi :
Nihal Yeğinobalı

Kurucusu:
OĞUZ AKKAN
cem yayınevi

Dizgi, Baskı : **Başaran Matbaası**
İstanbul — 1983

ROMAN VE YAZAR ÜSTÜNE

Hıristiyan efsanelerine göre, Ermiş Peter, İmparator Neron'un zulmünden kurtulmak için Roma'dan kaçarken yolda İsa Peygamber ile karşılaşmış ve ona «**Quo Vadis?**» yani «Nereye gidiyorsun?» diye sormuş. Buna karşılık İsa, «Roma'ya, yeni baştan çarmıha gerilmeye gidiyorum, çünkü sen benim kurtaracağım insanları bırakıp kaçıyorsun» demiş...

1846'da Polonya'da doğan Henryk Sienkiewicz kendini edebiyat dünyasına ilk olarak 1869'da tanıttı. En büyük eseri olan «**Quo Vadis?**»i 1895'te verdi.

Henryk Sienkiewicz uluslararası üne erişen tek Leh romancısı, hattâ tek Leh yazarıdır diyebiliriz. Adı edebiyat tarihinin en seçkin adları arasında yer almıştır. Sienkiewicz'in kendi çağını canlandıran roman ve hikâyeleri de birinci sınıf birer edebiyat eseridir. Ama onu dünya çapında üne «**Quo Vadis?**» kavuşturmuştur.

Sienkiewicz'in tarihî romanları içinde, Polonya tarihi üstüne olmayan tek kitap «**Quo Vadis?**»dir. Bununla birlikte kitapta gene Polonyalı ruhu belirgindir.

Neron'a ve Romalılara karşı gelen ilk Hıristiyanların çektiği acı ve çilelerde Sienkiewicz kendi milletinin bağımlılık altında inlemesini yansıtmış ve böylece vatandaşlarına sabır, cesaret ve azim aşılamaya çalışmıştır. Ünlü bir eleştirmen, «**Quo Vadis?**»i ancak Polonyalı bir aydın ve vatansever yazabilirdi, demiştir ki Sienkiewicz'in her şeyden önce ateşli bir vatansever olduğu bilinir. Hele romanın kadın kahramanı Ligya ile uşağı Ursus'un Sarmatyalı oluşları daha anlamlı değil mi? Sienkiewicz'in bir kuvvet, temizyüreklilik ve inanç heykeli gibi yarattığı dev yapılı Ursus, tamamen bir Leh köylüsünün karakterini canlandırmaktadır.

Sienkiewicz göçmek üzere olan Roma İmparatorluğunun göz

kamaştıran ahlâksız ve inançsız yaşantısını eşine rastlanmadık bir kalem gücü ve ressam fırçasıyla boyarmış gibi bir canlılıkla yansıtmasını bilmiştir: Neron'un sarayındaki şölenler... Roma'nın yanışı... Hıristiyanlara işkence edilmesi... Bu sahneler okuyucunun kafasına, kendi gözüyle gördüğü unutulmaz birer anı açıklığıyla kazılır... Bu parıl parıl yanan fon üzerine Sienkiewicz, inanılmaz bir kalem kuvvetiyle, romanın kahramanlarını işlemiştir. Bu kahramanlar, çoğu tarihi romanlarda olduğu gibi birer kukla değildir. Hepsi yaşayan, gerçek kişilerdir.

Örneğin şehvet, hayvani vahşet ve soytarılıkla yoğrulmuş olan İmparator Neron... Ahlâk kurallarına yabancı yaşayan ve günlük zevkinden başka bir şey düşünmeyen zarif Petronyus, bir Hıristiyan kızının aşkıyla yanıp tutuşan genç ve ateşli Vinikyus... Saf ve temizyürekli Ursus...

Sienkiewicz'in eserlerinde espriye ve güldürü yönüne de yer verilmiştir... Petronyus'un zarif nükteleri ve Yunanlı şarlatan Kilo'nun karakteri her okuyucuyu eğlendirecek niteliktedir.

Fakat bu romanın en güçlü yönü, hiç kuşkusuz, içindeki aşk öyküsüdür. Vinikyus'un önce sevdiği kadını kirletmekten bile çekinmeyen vahşi aşkının yavaş yavaş ideal bir aşka dönüşmesi edebiyat tarihinin en çarpıcı karakter incelemelerinden biridir.

Manevi gücün her türlü güçten üstün çıkabileceği tezini güden «Quo Vadis?» romanının yazarı, aristokrat bir ana-babadan doğup Varşova Üniversitesi'nde okudu ve Rusya'ya karşı ayaklanmaktan yana olan Leh Milliyetçileri'ne katılmakta gecikmedi. Bu hareketin dağılması üzerine üniversiteden ayrılan Sienkiewicz, çeşitli ülkeleri dolaştı.

1905 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı ve 1916'da İsviçre'de öldü.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Petronyus uyandığı zaman saat öğleye geliyordu. Her zamanki gibi pek bitkin uyandı, çünkü geceyi Neron'un şölenlerinden birinde geçirmişti. Sağlık durumu çoktandır bozuktu ve sabahları uyanmak gitgide daha zor geliyordu. Ama her seferinde sabah banyosu ve düzenli masajlar uyuşuk kanını öyle bir kızıştırıyor ve gücünü öylesine yerine getiriyordu ki, kendisine verilen «Zariflik ve Moda Hakemi» unvanına hak kazanmış oluyordu.

İşte bu şölen gecesinin sabahında da (şölende Neron, Luhan ve Seneka ile birlikte, «kadınların ruhları var mıdır, yok mudur» diye bir tartışma yapmışlardı) Petronyus bir masaj sehpasının üzerinde uzanıyordu. İki aslan gibi «balneator» yani banyo uşağı, efendilerinin kaslarını yağa batırılmış elleriyle yuğuruyorlardı ve Petronyus gözlerini kapamış, yağın sıcaklığıyla masörlerin ellerinin sıcaklığı gövdesine işleyerek gevşekliğini gidersin diye bekliyordu.

En sonunda kirpiklerini kaldırdı. Önce havanın nasıl olduğunu sordu. Sonra da kuyumcu İdomenus'un getirmeye söz verdiği mücevherlerden haber istedi. Kendisine havanın çok güzel olduğunu, Alban tepelerinden doğru hafif bir rüzgâr estiğini ve kuyumcunun daha gelmediğini söylediler. Petronyus, gözlerini gene kapadı. Fakat o sırada gelen ziyaretçileri haber vermekle görevli olan uşak, Markus Vinikyus'un geldiğini söyledi.

Petronyus, konuğun tepidaryuma (ılık salon) alınmasını buyurarak kendini de oraya taşıttı. Vinikyus onun ablalarından

birinin oğluydu. Bu hanım eski İmparator Tiberyus'un zamanında konsüllük yapmış olan Markus Vinikyus'la evlenmişti. Oğulları genç Markus Vinikyus ise Korbulo'nun ordusunda, Partiyanlara karşı savaşmaktaydı. Ama şu sırada bir mütareke olduğundan şimdi Roma'ya dönmüş bulunuyordu. Petronyus, bu delikanlıyı severdi; çünkü Markus çok güzel yapılı bir atletti ve en sefil dakikalarında bile zarifliğini yitirmemesini bilirdi... Petronyus'un her şeyden çok değer verdiği bir yetenek...

Genç adam, «selâm Petronyus!» diye bağırdı. «Bütün Tanrılar seni korusun!»

Petronyus ellerini vücuduna sarılmış olan ince kumaşın kıvrımları arasından kurtararak, «Roma'ya hoş geldin!» diye cevap verdi. «Savaştan sonra iyi bir tatil geçirmeni dilerim. Ermenilerden ne haber? Asya'da kaldığın sürece hiç Bithynia'ya uğramadın mı?»

Şimdi kadınca zevkleri ve eğlence düşkünlüğüyle tanınmasına rağmen Petronyus bir zamanlar Bithynia valiliğinde bulunmuştu. Hem de sert ve haksever bir valiydi. Onun için bu dönemi her zaman hoşnutlukla anardı. Bu valilik, onun, canını sıkıntıya sokmak istediğinde ne yapabileceğini ispatlamıştı.

Vinikyus, «evet, bir keresinde Korbulo için biraz takviye kuvveti toplamak amacıyla Heraklea'ya gitmiştim» diye cevap verdi.

«Heraklea mı? Ah işte orada bir zamanlar öyle bir Kolçişli kız tanıdım ki, şimdi olsa Roma'nın bütün kocadan boşanmış kadınlarına, hatta Popeya'ya bile seve seve değişirdim. Ama bunlar gelmiş geçmiş laflar. Sen bana Partiya sınırında neler olup bittiğini anlat.»

«Korbulo olmasa bu savaşlar kötü sonuç verirdi.»

«Korbulo mu? Baküs'ün hakkı için, o adam sanki bir savaş tanrısı, Mars'ın oğlu gibi bir şey. Büyük bir general, aynı zamanda ateşli, sadık ve aptal bir adam! Kendisine büyük bir sevgim var. Neron'u korkutabilmesi de bu sevgimin nedenlerinden biridir.»

«Korbulo aptal değildir.»

«Belki de değil. Ama Pirho'nun pek yerinde olarak dediği

gibi, aptallık da akıllılık kadar iyidir ve akıllılıktan hiç farklı değildir.»

Bundan sonra Vinikyus savaştan söz etmeye başladı ama, Petronyus yalnızca gözlerini kapadı. Bunun üzerine genç adam lâfı değiştirerek dayısının keyfini sordu.

Petronyus gene gözlerini açtı ve sağlık durumuyla ilgili uzun bir rapor verdi. Sonra:

«Ya sen ne âlemdesin?» diye sordu.

Vinikyus, «Partiyalıların okları bana erişemediği halde Eros'un oklarıyla vuruldum» diye cevap verdi. «Hem de hiç umulmadık bir yerde, kent kapılarından biraz ilerde!»

Petronyus, «beyaz dizli Tanrıçalar hakkına!» diye bağırdı. «İşte şimdi söylediklerin bir şeye benziyor!»

«Daha doğrusu bu konuda sana akıl danışmaya geldim.»

Bu sırada epilatörler (masajcılar) gene göründüler ve Petronyus'la meşgul olmaya başladılar. Markus ise ılık bir banyoya girdi. Onun mermer yapısını seyreden Petronyus:

«Sanırım aşkının karşılık görüp görmediğini sormak gülünç olur, değil mi?» diye sordu. «Lisippus seni görmüş olsaydı, şimdi genç bir Herkül biçimindeki heykelin Palatin kapısını süslerdi.»

Genç erkek gülerek suya daldı. Sıçrattığı sular, mitolojiden sahneleri canlandıran mozayikleri ıslattı.

Banyosunu bitiren Vinikyus kendini epilatörlerin usta parmaklarına bırakmak üzereyken bir lektör (kitap okuyucusu) içeri girdi. Elinde, bronz bir kutu içinde papirus kâğıtları vardı. Petronyus:

«Dinlemek ister misin?» diye sordu.

Vinikyus, «eğer senin eserlerinden biriyse, evet» diye cevap verdi. «Yoksa konuşmak daha işime gelir. Bugünlerde insan her sokak köşesinde bir şaire rastlıyor.»

«Çok doğru. Ne zaman sokağa çıksam, maymun gibi ellerini kollarını sallayan birkaç şairle karşılaşıyorum. Agrippa doğudan döndüğü zaman şairleri deli sanmış. Ama İmparator Hazretleri tersine; kendileri şiir yazıyorlar, onun için herkes de onu taklit ediyor. Gene de hiç kimsenin ondan daha iyi şiir yazmasına izin yok. Bu nedenle dostum Şair Luhan hesabına

korkmaya başladım. Ben yalnız düzyazı yazıyorum. Yazdıklarımla da kimsenin, hatta kendi kendimin bile kulağını tırmalamamaya dikkat ediyorum. Lektörün elindeki, Pabrikyus Veiento'nun bir eseriydi... Rufinus'un başına gelenleri işittin mi?»

«Yoo.»

«Haydi, Frigidaryum'a (soğuk salon) gel de anlatayım.»

Serinleme dairesine geçtiler ve duvarlara oyulmuş ipek kaplı hücrelere oturdular. Karşılarında gül renkli bir fıskiye havaya menekşe kokusu dağıtıyordu. Vinikyus, hayvan dudaklarını isteksiz bir su perisinin dudaklarına yapıştırmakta olan bronz bir faun (yarı keçi yarı insan orman tanrısı) heykeline bakarak:

«Şu faunun hakkı var» dedi. «Hayatın en iyi yönü gerçekten de budur.»

«Öyle mi diyorsun? Oysa sen, tam tersine, savaştan hoşlanırsın. Bana gelince, savaşı çekici bulmaz oldum. Pençelerim artık körleşti... Herkesin zevki başka... Örneğin Neron denilen Beyaz-Sakal, şarkılara düşkündür... Hele kendi şarkılarına. İhtiyar Skavrus ise bir Korent vazosuna âşıktır. Öylesine ki, geceleri uyku tutmadığı zaman bu vazoyu öpe öpe dalıp gider... Söyle bana, sen hiç şiir yazar mısın?»

«Hoyır. Ömrümde vezinli bir tek satır bile düzememişimdir.»

«Lût çalar ya da şarkı söyler misin?»

«Hayır.»

«Araba sürer misin?»

«Bir keresinde, Antiyok'ta birkaç yarışa katılmıştım ama, başarılı olamadım.»

«Neyse içim biraz rahat etti. Hipodramda hangi taraftansın?»

«Yeşillerden.»

«Öyleyse bir oh çekebilirim. Sonra oldukça zenginsin ama, gene de Pallas ya da Seneka kadar zengin değilsin. Bir insan lût çalabilir, nutuk atabilir, araba da sürebilir... Ama bunların hiçbirini yapmamak daha iyidir. En iyisi Bronz-Sakal'ın sanatına alkış tutmaktır elbette... Yoksa yakışıklısın, Popeya sana âşık olabilir... Evet, işin en tehlikeli yam burası... Ama yok, Popeya böyle bir şeye kalkışmayacak kadar görmüş-geçirmiş-

tir. İlk iki kocasından aşka doydu. Üçüncü kocası içinse başka düşündükleri var. İnanır mısın, Otho olacak sersem onu hâlâ çılgıncasına seviyor. Hispanya dağlarında ah vah ederek dolaşıp duruyor! Daha doğrusu, dediklerine göre artık saçını yapabilmesi için üç saat yetişmiyormuş. Kimin aklına gelirdi?»

Vinikyus, «hem Otho'nun halinden anlıyorum,» dedi. «Gene de onun yerinde olsam başka türlü davranırdım.»

«Örneğin nasıl?»

«İlk önce dağlılardan güvenilebilecek askerler toplardım. İyi asker oluyor şu İleryalılar!»

«Ah, Vinikyus, Vinikyus! Yazık ki böyle bir şey yapamazdın, gücün yetmezdi! Otho'nun yerinde ben olsam Bronz-Sakal'a da, Popeya'ya da aldırış etmezdim. Belki yanıma birkaç İleryalı alırdım, ama bunlar kadın olurdu, erkek değil... En iyisi, taşlamalar yazar ve hiç kimseye okumazdım. Hele zavallı Rufinus'un yaptığını hiç yapmazdım.»

«Anlat bana şunun başına gelenleri!»

Unktoryum'da da Vinikyus'un dikkatini kendilerine hizmet eden olağanüstü güzellikteki köleler çeldi. Bunlardan ikisi —iki zenci kızı— hamamdan çıkan erkeklerin gövdelerini güzel Şark kokularıyla ovuşturmaya başladılar. Diğerleri —saç yapmak sanatınca hünerli olan Frigyalılar— çelik ayna ve taraklarla erkeklerin tuvaletlerini tamamladılar. Koslu iki Yunan kızı ise efendilerinin togalarını, heykelimsi kıvrımlarla vücutlarına sarmak için hazır bekliyorlardı. Markus Vinikyus:

«Bulutlara söz geçiren Jüpiter hakkı için! Gerçekten eşsiz bir koleksiyon!» diye söylendi.

Petronyus, «evet; ben kaliteyi sayı çokluğuna yeğ sayarım» diye cevap verdi. «Zaten bütün adamlarımın sayısı dört yüzü geçmez. Bundan fazlasını da ancak sonradan-görme türediler kullanır!»

Vinikyus, «bundan güzel yapıları başka hiçbir evde bulamazsın» dedi. «Hatta Bronz-Sakal'ın sarayında bile!»

Petronyus şefkatle, «sen benim akrabamsın» diye cevap verdi. «Ben de ne Barsus gibi bencil, ne de Avlus Plavtiyus gibi dar-kafalıyımdır.»

Vinikyus sert bir hareketle başını kaldırdı.

«Avlus Plavtiyus nerden aklına geldi?» diye sordu. «Kent kapısında bileğimi incittiğim zaman on beş gün onun evinde kaldığımı biliyor musun? Bana Avlus'un kölelerinden Merion adında bir hekim baktı. Ben de işte seninle bu konuda konuşmak istiyorum.»

«Gerçek mi? Yoksa Pomponya'ya mı vuruldun? Öyleyse sana açırım, çünkü o kadın genç olmadığı gibi namusludur da. Son dereçe sevimsiz bir bileşim.»

«Yazık ki hayır! Pomponya'ya vurulmuş değilim.»

«Öyleyse kime?»

«Ah, bilseydim! Gerçek adı Ligya mı, yoksa Kallina mı; onu bile bilmiyorum. Evde Ligya diye çağırıyorlar, çünkü Ligyalıların ülkesinden geliyormuş. Ama gerçek adı Kallina; kendisi de bir barbar. Çok garip bir yer şu Plavtiyus'un evi... İçi insan dolu, gene de çok sessiz! Tam on iki gün o evde bir tanrıçanın oturduğundan haberim bile olmadı. Ama bir sabah onu ağaçların altındaki bir havuzda yıkanırken gördüm. Venüs'ü yaratan sedef köpüklerin adı üstüne sana yemin ederim, doğan güneşin ışınları gövdesini bir yandan öbür yana delip geçer gibiydi. Öyle ki ilkin, güneş yükselince sabah sisini dağıttığı gibi bu sisi de dağıtacak sandım. Ondan sonra onu iki kez daha gördüm. O zamandan beri ne rahatım, ne dirliğim var; ne de başka arzular aklıma geliyor. Evet, artık bu kentin bana sunabileceği zevklere aldırış etmez oldum. Ne kadında, ne altında, ne Korent bronzlarında, ne kehribarlarda, ne sedeflerde, ne şarapta, ne de eğlençede gözüm var. Artık yalnızca Ligya gözümde tütüyor. Petronyus, ruhum kollarını açmış ona doğru atılıyor. Sanki geçe gündüz onu arzuluyorum.»

«Köleyse git, satın al.»

«Ama köle değil işte!»

«Ya ne öyleyse? Plavtiyus'un salıverdiği kölelerden biri mi?»

«Hayır. Hiçbir zaman köle olmadığı için salıverilmiş olması da söz konusu değil.»

«Peki nedir kuzum?»

«Tam olarak bilmiyorum. Belki de bir kral kızı.»

«Merakımı çekiyorsun Vinikyus.»

«Anlatayım, uzun sürmez. Suevi Kralı Vanniyus'un bir süre için Roma'da kaldığını duymuşsundur. Vanniyus kendi ülkesine dönünce komşularını soyduğu gibi kendi uyruklarını da soymaya başlamış. Bunun üzerine bizim İmparator Klavdiyus zamanında yeğenleri Varigyo ile Sido ona karşı savaş açmışlar. Vanniyus, Yazigileri yardıma çağırmış. Yeğenleri ise yağmacılıklarıyla ün salmış olan Ligyalıları ayaklandırmışlar. Vanniyus'un zenginliğini bilen Ligyalılar öylesine ayaklanmışlar ki, İmparator Klavdiyus bizim adımıza da korkmaya başlamış. Bunun üzerine Tuna Kuvvetleri'nin Komutanı Atelyus Hister de Ligyalılardan, Romalıların huzurunu bozmayacakları üstüne söz istemiş. Ligyalılar yalnızca söz vermekle kalmamışlar. Hister'e rehineler de vermişler. Bu barbarların savaşa bütün kadınlarıyla birlikte çıktıklarını bilirsin sanırım. Ligya Kralının bıraktığı rehineler arasında kendi karısıyla kızı da varmış. İşte bu kız Ligya imiş.»

«Sen bütün bunları nereden öğrendin?»

«Avlus Plavtiyus söyledi. Gerçekten de Ligyalılar sözlerinde durmuşlar; sınırı geçmemişler. Bu barbarlar kasırga gibi ortaya çıkar. kasırga gibi de ortadan çekiliverirler. İşte, başları boğa boynuzlarıyla süslü olan Ligyalılar da böyle, yok oluvermişler. Vanniyus'un askerini yendikleri halde, kendi kralları ölmüş. Böylece ganimetleri ile birlikte çekilip gitmişler. Rehineler de Hister'in elinde kalmış. Az sonra kralın karısı da ölmüş. Hister. kralın kızını başından savmak için Almanya Valisi Pomponyus'a göndermiş. Kızcağızı ne yapacağını bilemeyen Vali ise kızkardeşi Pomponya Greykina'ya armağan etmiş. Avlus'un evi öyle bir ev ki, hanım ile efendiden tut da tavuklara. horozlara değin her şey namuslu. İşte bu evde kız. ne yazık tıpkı Pomponya Greykina gibi namuslu olarak yetişmiş. Öylesine de güzel ki, onun yanında Popeya bile sönük kalır.»

«Ee?»

«Hiç, yalnız gene şunu söyleyeyim; güneş ışınlarının vücudunu delip geçtiklerini gördüğüm andan beri ona âşığım.»

«Demek yılanbalıkları, ya da sardalyeler gibi saydam bir şey!»

«Alay etme Petronyus. Hem biliyor musun, Asya'dan dö-

nüşümde bir gece Mopsus Tapınağı'nda kaldım. Geceleyin Mopsus bana göründü. Aşkın yaşantım üzerinde büyük rol oynayacağını haber verdi.»

«Plini, 'insan, tanrılara inanacağı yerde düşlere inanmalıdır' derdi; belki de hakkı vardı. Her neyse, zaten karşısında alaylarımın beş para etmeyeceği bir tanrıça var ki, bu da Venüs'tür. Ruhları bir araya getiren, canlılarla cansızları birleştiren odur. Dünyanın kaos içinden sıyrılıp yükselmesine o yol açmıştır. Böyle yapmakla iyi mi etti, orası tartışılabilir. Ama kudreti tartışılamaz. İnsan ona pek yürekten tapınmasa bile onu her zaman dikkate almak zorundadır.»

«Ah, Petronyus, felsefe düşünleri yazık ki iyi öğütlerden daha bol!»

«Öyleyse ne istiyorsun, bana olduğu gibi söyle.»

«Ligya'yı istiyorum. Şimdi boşluğu saran kollarımın onu sarmasını istiyorum. Nefesini içmek, içime sindirmek istiyorum. Köle olsa Avlus'a, ona karşılık pazardan yeni satın alınmış yüz genç kız verirdim. Başımdaki saçlar kışın Soraktum Dağı'nın üstündeki karlar gibi bembeyaz kesilinceye değin onu yanımda alıkoymak istiyorum.»

«Anladığıma göre bu kız köle değil de Plavtiyus'un ev halkından biri öyle mi? Böyle olduğuna göre üvey çocuk gibi bir şey sayılır. Yani istesen Plavtiyus onu sana verir.»

«Pomponya Greykina'yı hiç tanımıyorsun, dostum. Pomponya ile kocası, Ligya'ya öylesine bağlılar ki kendi çocuklarıymış sanırsın.»

«Aman, Pomponya'yı pek iyi tanırım... Selvi ağacı gibi kadındır. Julia'nın ölümünden sonra karalar giymekten bir türlü vazgeçmedi. Hem zaten ömründe bir tek erkekten başkasının karısı olmamış! Bu yüzden de bizim dört-beş kez boşanan Romalı kadınlarımızın arasında, bir cennet kuşu gibi acayip ve görülmedik bir şey sayılır... Ha sahi, Kuzey Mısır'da bir yumurtadan bir cennet kuşu çıktığını duydun mu? Söylediklerine göre, gerçekten cennet kuşu imiş. Beş yüz yıldan beri görülmemiş olan bir mucize!»

«Petronyus! Petronyus! Cennet kuşunu başka zaman konuşalım!»

«Başka neyi konuşayım istiyorsun, sevgili Markus? Avlus Plavtiyus benim yaşayış tarzımı yerer; gene de bana karşı bir sempatisi olduğunu bilirim. Çünkü benim hiçbir zaman Domityus Afer, Tigellinus ya da Ahenobarbus (Bronz-Sakal) çetesinin öbür üyeleri gibi bir casus olmadığımı bilir. Hiçbir zaman Stoiklik taslamışsam da Neron'un bazı yaptıkları karşısında, herkes göz kırpıp geçerken, benim iğrendiğim olmuştur. Onun için Avlus'dan senin adına bir şeyler elde edebileceğimi sanıyorsan söyle, emrindeyim.»

«Hiç olmazsa Plavtiyus'a etki yapabilirsin. Sonra kafan, çare bulmak bakımından pek verimlidir. Evet, ne olur Plavtiyus'a benim adıma bir çift laf söyle.»

«Etkimi de, zekâmı da gözünde büyütüyorsun. Ama peki, döner dönmez onunla konuşurum.»

«İki gün önce döndü.»

«Öyleyse gel, triklinum'a geçelim. Kahvaltımız bekliyor. Karnımızı doyurup can bulduktan sonra Plavtiyus'un evine gideriz.»

Markus, Petronyus'un Hermes kılığında yapılmış bir heykelini göstererek, «Petronyus, seni eskiden beri severim» dedi. «Ama bundan böyle evimdeki tanrıların arasında senin heykelin de bulunacak; ben de ona kurbanlar keseceğim. Helyos'un ışığının hakkı için söylüyorum, Paris senin gibi yakışıklı idiyse Helena'nın onunla kaçmasına hiç şaşmam!»

Bu coşkunluktaki içtenlik payı, pohpohlama payından daha az değildi; çünkü Petronyus yeğeninden daha yaşlı ve daha az atletik olmasına rağmen çok yakışıklıydı. Zaten Romalı kadınlar «Zariflik Hakemi»ni, ince zekâ ve kültürü için beğendikleri kadar, biçimli yapısı için de beğenirlerdi. Bu hayranlık o sırada togasının kıvrımlarını düzeltmekte olan iki Kos'lu kızın yüzünde bile sezilebilirdi. Hele bir tanesi (adı Evnike idi) ona, gözlerinde alçakgönüllü bir tapınmayla bakıyordu. Ama Petronyus, bunun farkında bile değildi. Kolunu yeğeninin omzuna sardı ve onu kahvaltı salonuna götürdü.

Unktoryumda kalan iki genç Yunan kızı, Frigyalı ve zenci kızların da yardımıyla, yağ kavanozlarıyla güzel kokuları kaldırmaya başladılar. Derken biraz sonra Frigidaryum'un kapı-

sında asılan perde aralandı. Hamam uşaklarının başları göründü ve «pisst» diye hafif bir ses işitildi. Bu çağrıyı duyan Yunanlı kızlardan biri, Frigyalılar ve zencilerle birlikte dışarıya çıktı. Çünkü bu saatte hamamlar çoğunlukla bir eğlence ve sefahat dünyası olup çıkardı. Evin kâhyası da buna engel olmak için bir şey yapmazdı. Çünkü arasıra kendisinin de bu âlemlere katıldığı olurdu. Petronyus, bu gibi işlerin olup bittiğini sezerdi ama, geniş görüşlü bir efendi olduğu için, göz yumuverirdi.

Şimdi Unktoryum'da yalnızca Evnike kalmıştı. Bir-iki dakika başını eyerek gitgide duyulmaz olan konuşmaları, gülüşmeleri dinledi. Sonra biraz önce Petronyus'un oturduğu fildişi ve kehribardan yapılan tabureyi alarak efendisinin heykelinin yanına götürdü. Taburenin üstüne çıkıp kollarını heykelin boynuna doladı, çıplak vücudunu mermere dayadı ve dudaklarını Petronyus'un kopyasının dudaklarına bastırdı. Saçları, çıplak kalçalarını bir altın denizi gibi dalga dalga örtüyordu...

II

Kahvaltıya iki arkadaş, daha sıradan vatandaşların öğle yemeğini bitirmelerinden çok sonra başlamışlardı. Sofradan kalktıkları zaman Petronyus hafif bir uyku kestirmelerini önerdi.

«Ziyarete çıkmak için saat daha pek erken» dedi. «Evet. gerçi bazı kimseler sabah karanlığında konukluğa başlarlar. Bu da belki Romalılara özgü bir gelenektir ama, ben doğrusu bunu barbarlık sayarım. Ziyaret zamanı öğleden sonradır.»

Bir süre aşağı yukarı dolaşarak dedikodu ettiler. Hatta biraz felsefe bile yaptılar. Sonra Petronyus yatağına girip uyudu. Uyandığı zaman hazır bekleyen tahtırevana bindiler. Dev yapılı zenciler tahtırevanı kaldırdılar ve önden yürüyen kölelerin arkasından yola çıktılar. Petronyus, avuçlarına sürdürmüş olduğu kokuyu koklayıp duruyordu. Keyifsiz gibiydi. Biraz sonra sordu:

«Senin orman perisi madem köle değil, öyleyse Plavtiyus'un evinden ayrılıp senin evine gelmesinde nasıl bir sakınca olabilir? Benim güzeller güzeli Krisotemis'e yaptığım gibi sen de onu aşka ve bolluğa boğabilirsin. Sırası gelmişken söyleyeyim; Krisotemis benden ne denli usanmışsa, ben de ondan o denli bıkmış bulunuyorum.»

Markus, olmaz gibilerden başını salladı. Petronyus,

«Olmaz mı?» diye sordu. «Neden olmasın? Daha olmazsa işi İmparator'a açarız. Ben ağırlığımı kullanırsam dostumuz Bronz-Sakal'ın bize yardım edeceğine inanabilirsin.»

Vinikyus, «Ah, sen Ligya'yı bilmiyorsun,» diye cevap verdi.

«Öyleyse izin ver de sorayım. Sen onu yakından tanıyor musun? konuştun mu onunla? Aşkını açıkladın mı?»

«Dediğim gibi, onu ilk olarak yıkanırken gördüm, sonra da iki kez onunla karşılaştım. Avlus'ların evinde kalırken konuklara ayrılmış bir bölmede yatıyordum. Bileğim incinmiş olduğundan aile sofrasında bulunamıyordum. Oradan ayrılmazdan bir gece önce Ligya'yı sofrada gördüm ama, ona bir tek kelime söyleyemedim. Çünkü Avlus'un savaş anılarını dinlemek zorundaydım... Ligya'ya ikinci olarak bahçede, sarnıcın yanında rastladım. Oradaki çiçekleri suluyordu. Dizlerimi bir görmeliydin! Herkül'ün kalkanı üstüne yemin ederim ki sürü sürü Patriya'lılar biz bir avuç Romalı'nın üzerine atılırken dizlerim titrememişti, ama o an öyle titriyordu ki, toy bir çocuk gibi dilim tutulmuştu. Hiç bir şey söyleyemiyor, ona yalvarır gibi bakmaktan başka bir şey yapamıyordum.»

Petronyus yeğenine kıskançlığa benzer bir bakışla bakıyordu.

«Demek onunla konuşmadın?»

«Kendimi toparlayınca konuştum. Tam bu konuksever evden ayrılırken orada acı çekmenin başka yerde sefa sürmeğe, oradaki hastalığın başka yerdeki sağlığa yeğ tutulacağını öğrenmiş olduğumu söyledim. Ligya da benim kadar heyecanlı gibiydi. Sözlerimi başını eğerek dinliyor, sularla sarı kumların üstüne çizgiler çekiyordu. Bir aralık gözlerini kaldırdı, sonra gene çizdiği çizgilere indirdi; yeniden kaldırdı, bir şey soracakmış gibi yüzüme dikti. Derken, ansızın bir orman tanrısının önünden kaçan su perileri gibi koşarak uzaklaştı.»

«Gözleri güzel demek?»

«Deniz gibi. Evet, denize dalar gibi o gözlere dalabilirim ben! Adalar Denizi bile onun gözlerinden daha mavi olamaz. Biraz sonra Plavtiyus'un oğullarından biri koşarak yanıma gelip sorular sormağa başladı ama, ben onun ne dediğini bile anlayamıyordum.»

Petronyus, «Ulu Atena, bu çocuğun gözlerine Küpidon'un örtmüş olduğu bağı çöz!» diye bağırdı. «Yoksa Ve-

nüs tapınağının sütunlarına çarpılıp kafasını kıracak!» Sonra Vinikyus'a dönerek ekledi: «Ey hayat ağacındaki bahar tomurcuğu, ey asmanın dalındaki ilk yeşil filiz, seni Plavtiyus'un evine değil, Gelokyus'un evine götürmem gerek benim! Orada dünyayı bilmeyen gençler için bir okul var!»

«Neden oraya gidecekmişim?»

«Kızın kumlara çizdiği şey neydi? Küpidon'un adı değil mi? Onun oklarıyla delinmiş bir yürek değil miydi? Satirlerin, su perisinin kulağına hayatın en önemli gizlerini fısıldamış olduklarını gösteren bir şey değil miydi? Bu işaretlere dikkat etmemiş olabilir misin?»

Vinikyus, «Senin sandığından daha tecrübeliyim,» diye cevap verdi. «O işaretleri daha küçük Plavtiyus gelmezden önce farketmiştim. Yunanistan'da olduğu gibi Roma'da da genç kızların, dudaklarıyla söylemeyi göze alamadıkları şeyleri kuma çizdiklerini bilmez değilim. Onun için sen bil bakalım Ligya'nın kuma çizdiği neydi?»

«Deminki saydıklarımda yanılmışsam başka bir şey söyleyemem.»

«Bir balıktı.»

«Bir... ne?»

«Balık! Acaba damarlarında akan kanın beni görünce hemen soğuduğunu mu ima etmek istemişti? Ben henüz bu gibi şeyleri anlayacak yaşta değilim. Ama beni bir bahar tomurcuğu sayan sen, belki bu işareti anlayabilirsin.»

«Yok, Plini'ye danışmak gerek. O, balık konusunda uzmandır.»

Konuşma burada sona erdi. Çünkü tahtırevan, insan kaynaşan sokaklardan geçiyordu.

Bir sürü insan Jül Sezar Tapınağı'nın kemerleri altından gelip geçiyordu ve bunlardan da kalabalık bir topluluk, Kastor ile Polluks'a adanmış tapınağın basamaklarında oturuyor ya da Vesta Tapınağı'nın çevresinde dönüyordu. İnsanlar bu mermer manzara içinde sürü sürü, rengârenk kelebek ve böceği andırıyordu. Rostra dolaylarında birçokları köşebaşı konuşmacılarını dinliyordu. Satıcılar meyve, şarap ve incir suyuyla karışık su satıyorlardı.

İlâçlarının yararlarını öven şarlatanlar ve sanatlarını herkese duyuran falcılar, gömü ve yitik bulucuları, düş yorumcuları vardı. Bütün bu şamata ve kargaşalığın arasında bazan çalgı sesleri kulağa çarpıyordu. Sakatlar ve sofular tanrılarına sepet sepet kurban taşıyorlardı. Bu sepetlerden dökülen tahılları da güvercinler yemekteydi. Bazı bazı bir kanat hışırtısıyla yükseliyor, sonra gene insan dalgalarının bir an boş bıraktığı yerlere konuyorlardı. Herhangi bir tahtırevanın perdeleri arasından güzel bir kadın yüzü, bir şövalye ya da tanınmış bir senatör görünecek oldu mu, hemen orada bir kalabalık birikiyordu. Aşırı yaygaraya başlayan yığınların arasından, ölçülü adımlarla asker ya da polis birlikleri geçiyordu. Her yanda Lâtince kadar Grekçe de duyulmaktaydı.

Semti çoktandır görmemiş olan Vinikyus, Forum Romanum'u ilgiyle seyrediyordu. Bu kalabalık yığınların arasında «Romalı» öge hemen hemen ortadan silinmiş gibiydi. Dört bir yanda Habeşli zenciler, kuzeyin uzak ve loş ülkelerinden gelme lepiska saçlı devler, Britanyalılar, Goller, Germenler, şaşı gözlü Sırplar, Dicle ve Fırat kıyılarının -sakalları kiremit kırmızısına boyanmış- adamları, yumuşak kara gözlü Suriye'liler, kemikli çöl arapları, çökük gözlü Suriyeliler, durmadan gülümseyen Mısırlılar, Afrikalılar; Hellas'lı Yunanlılar (bunlar kente Romalılar kadar egemendiler ama, bunu bilim, sanat ve mantık dallarında gösteriyorlardı); Adalardan. Ön Asya'dan, Mısır'dan, İtalya'dan gelme Yunanlılar, ellerinde palmiye yaprakları taşıyan Serapis rahipleri, tapınakları Jüpiter'in tapınaklarından daha kalabalık olan İsis rahipleri, köşede bucakta kalmış göçebe tanrıların rahipleri, başları taçlı doğu dansözleri, muska satıcıları, yılan oynatanlar, kâhinler ve daha bir sürü ne idüğü belirsiz halk... Bu yığın her hafta Tiber ırmağı üstündeki depolardan tahıl almağa gelirdi. Sirklerde piyango biletleri için dövüşüp geceleri ırmağın öbür kıyısındaki yıkık evlerde yatarlardı. Gündüzlerini ise Suburra'nın kötü ünlü meyhanelerinde geçirirler ya da zengin evlerinin önünde bekleşirlerdi. İçerden de zaman zaman onlara kölelerin artık yiyeceklerini atarlardı.

Petronyus, bu halk dökiintüsünün yakından tanıdığı

bir kişiydi. Her yandan Vinikyus'un kulağına, «İşte, o!» sesleri geliyordu! Elinin açıklığı yüzünden zaten halkın sevgilisi olan Petronyus, İmparator'un tasarladığı bir insan kıyımına engel olduğu öğrenildikten sonra daha da ün salmıştı. Neron, Belediye Başkanı Pedanyus Sekundus'un hizmetinde bulunmuş olan bütün köleleri (yaş ya da cinsiyet farkı gözetmeksizin) öldürmeğe karar vermişti. Bu kıyım kararının tek nedeni de canavar Belediye Başkanı'nı kölelerinden birinin öldürmüş olmasıydı. «Zariflik Hakemi» sayılmasa bu sorunun kendisini zerrece ilgilendirmeyeceğini söyleyen Petronyus, İmparator'a böyle bir kıyımın Romalılardan çok barbarlara yakışacağını ve estetik zevkleri inciteceğini söylemişti.

Aslında Petronyus halkın kendisini tutup tutmadığına pek aldırış etmezdi. Çünkü bu kimselerin Neron'un zehirlettiği Britannikus'u, aynı imparatorun öldürttüğü Agrippina'yı, boğdurulan Oktavya'yı, sürgüne gönderilen Rubelliyus Plavtiyus'u da sevdikleri hâlâ akılındaydı. Onun için halkın sevgisi bir bakıma uğursuzluk belirtisi sayılabilirdi. Bizim dostumuz da bir «Septik» olmasına rağmen kör inançlardan kurtulamamıştı. Hem sonra Petronyus halk yığınlarını iki yönden küçümserdi... Birincisi, kendisi bir aristokrattı; ikincisi de güzellik âşıklısıydı. Ağızları fasulye kokan, küfretmekten sesleri kartlaşan, sokak köşelerinde ter içinde «MORA» oynayan kimseler, ona göre 'insan' diye anılmağa lâyık değildiler.

Tahtırevan Aviranus'un kitapçı dükkânı önünde durdu. Petronyus indi; garip bir papirus aldı ve Vinikyus'a uzattı.

«Sana küçük bir armağan,» dedi.

Vinikyus, «Teşekkür ederim,» diye cevap vererek yazının başlığına baktı. «Satyricon ha? Yeni bir eser galiba? Kimin?»

«Bendenizin. Ama sana biraz sonra başına gelenleri anlatacağım. Rufinus'un izinden gitmeğe hiç niyetim olmadığından, bunu hiç kimsenin bilmemesine dikkat ediyorum. Çok rica ederim, sen de kimseye söyleme.»

Vinikyus, «Ömründe şiir yazmadığını söylüyordun,»

dedi. «Oysa işte. düzyazının arasında vezinli bölümler de görüyorum.»

«Eseri okurken özellikle Trimalçiyon şölenini anlatan bölüme dikkat et. Şiire gelince. Neron'un destan yazdığı gün, ben şiirden iğrendim. Şölenlerde midesini boşaltıp rahatlamak için fildişinden, yassı bir çubuğu boğazına sokar. Başkaları ise yağa batırılmış flamingo tüyleri ya da yabani kekik şurubu kullanırlar. Bense yalnızca Neron'un şiirlerini okurum, etkisini o anda gösterir. Ondan sonra da bu şiirleri vicdanım değilse bile, midem temiz olarak övebilirim.»

Böyle diyerek tahtırevanı kuyumcu İdomeneus'un dükkânı önünde durdurdu ve mücevher işini de yoluna koyduktan sonra gene Avlus Plavtiyus'un evinin yolunu tuttu. Petronyus, yeğenine,

«Yolda sana bir yazarın burnu büyürse ne olacağına örnek olarak, Rufinus'un başına gelenleri anlatacağım,» dedi.

Ama Avlus'un evine vardıkları zaman daha öyküsünü anlatmağa başlamamıştı bile. Ostiyum denilen içeri salonun kapısını gürbüz, genç bir kapıcı açtı ve kafesteki papağan onları gürültülü bir:

«Selâm!» bağırışıyla karşıladı.

Konuklar, Ostiyum'dan Astriyum denilen salona geçerlerken Vinikyus, dayısına sordu:

«Kapıcının zinciri yoktu, farkına vardın mı?»

Petronyus alçak sesle, «Evet, burası tuhaf bir ev,» diye cevap verdi. «Sanırım duymuşsundur, Pomponya Greykina'nın bazı Doğu'dan kapma inançlar beslediğini söylüyorlar. Bu inancın temeli de İsa adında birisine tapınmakmış. Bu söylentiyi Krispinilla çıkarmış olsa gerek. Çünkü Krispinilla, ömrünce bir tek kocaya yapıştı kaldı diye, Pomponya'yı bir türlü affedemiyor. Tek kocalı bir kadın... Bugünlerde Roma'da bundan daha az yetişen hiçbir şey bulunamaz!»

«Hakkın var, burası gerçekten acayip bir ev. Burada neler görüp işittiğimi sana sonra anlatırım.»

Bunun üzerine, Atriyum denilen salona girdiler. Bu salona bakan uşak hemen konukların gelişini haber ver-

mekle görevli uşağı evin efendisine göndererek konuklara oturacak yer gösterdi ve ayaklarının altına tabureler verdi.

Evin can sıkıntısı ve durgunlukla dolu olduğunu sanan Petronyus, buraya şimdiye dek hiç gelmemişti. Oysa bu aydınlık salonun hiç de iç karartıcı ve sıkıcı olmadığını görünce çevresine biraz şaşkınlıkla baktı. Yukarıdan vuran parlak bir güneş ışını, dört köşe bir havuzun ortasında kaynayan sulara yansıyarak hemen yüzlerce ışık zerresi olup dağılıyordu. Bu, yağmur suyu biriktirmek için yapılmış, «İmpluvyum» denilen havuzdu. Çevresinde susamçiçekleri ve dağlâleleri vardı. Bu evde zambakların da pek sevildiği anlaşılıyordu. Çünkü ince biçimli yaprakları altın suyuna batmışa benzeyen safir renkli susamçiçeklerinden başka beyaz ve kırmızı zambak kümeleri de göze çarpıyordu. Yosunların ve sık yaprakların arasından çocuk ve sukuşu heykelleri görülüyordu. Bir köşede ise aşınmış boynuzlarını suya indirmiş bir geyik su içer gibiydi. Atriyum'un zemini mozayik döşeliydi; yer yer kırmızı tuğladan örülmüş, yer yer de ağaç, balık ve kuş freskolarıyla kaplanmış duvarlar renk gösterileriyle gözü okşuyordu. Bitişik dairelere açılan kemerin kenarları, deniz kabukları ve hatta fildişi ile kaplıydı. Duvarın önündeyse Avlus'un dedelerinin heykelleri sıralanmış duruyordu. Her yanda insan huzurlu bir rahatlığın farkına varıyordu. Bu rahatlık, lüks ve gösterişten tümüyle uzak olmakla birlikte, gene de soylu ve oturaklı bir rahatlıktı. Öyle ki bununla kıyas edilemeyecek kadar şahane ve zarif bir evde yaşamağa alışmış olan Petronyus, burada zevkini incitecek hiçbir şeye rastlayamadı. Tam Vinikyus'a bunu söylemek üzereydi ki, bir köle atriyum'u tablinum denilen daireden ayıran perdeyi açtı ve ev sahibi Avlus Plavtiyus göründü.

Avlus, hayatın akşam çağına yaklaşmış bir adamdı ama, hâlâ dinçti ve yüzü belki biraz kısa bile olsa çizgileri çok keskin ve belirliydi. O sırada yüzünde bir şaşkınlık, hatta tedirginlik okunuyordu... Bu da, karşısında Neron'un dostu ve sırdaşı olan bir adamı görmesindendi.

Petronyus, öylesine görmüş geçirmiş cin gibi bir dün-

ya adamıydı ki ev sahibinin bu duygularını sezmemesi imkânsızdı! Ama ilk selâmlaşma sona erince, gelişlerinin nedenini her zamanki nezaket ve incelliğiyle anlatmağa koyuldu. Plavtiyus'a yeğenine gösterdiği yakınlıktan dolayı teşekkür etmek için geldiğini, ziyaret amacının yalnızca bu olduğunu ve bir zamanlar Avlus'la iyi dost olmalarından da cesaret aldığını söyledi.

Plavtiyus, «Hoş geldiniz,» diye cevap verdi. «Buna teşekkür etmenize gelince; asıl ben size teşekkür borçluyum. Ama neden olduğunu dünyada bilemezsiniz sanıyorum.»

Gerçekten de Petroyus kumral kaşlarını kaldırıp uzun uzun kafasını yormakla birlikte Avlus'un kendisine neden teşekkür borçlu olduğunu bir türlü bulamadı. Avlus, açıkladı:

«Neron şiirlerini okurken uyuyakalmak mutsuzluğuna uğradığı gün hayatını kurtardığınız Vespasyan'a karşı büyük bir sevgim ve saygım vardır da.»

Petronyus, «Bence uyuyakalmak mutsuzluğuna değil de, mutluluğuna uğradığı gün deseniz daha uygun olur,» diye cevap verdi. «Çünkü böylelikle Neron'un şiirlerini dinlemekten kurtuldu. Gene de aklımda kaldığına göre, olay kötü bir sonuca bağlanmak üzereydi. Çünkü Bronz-Sakal, Vespasyan'ın evine, zavallının damarlarını açsın diye, dostça bir niyetle cellât göndermeğe niyetlenmişti.»

«Duyduğuma göre siz de onun yüzüne karşı gülmüşsünüz, öyle mi?»

«Hayır. Kendisine şunu söyledim; Orfeus kavalıyla vahşi hayvanları uyutabildiğine göre, şiir okuyarak Vespasyan'ı uyutabilmek de ondan aşağı kalmayacak bir zafer sayılırdı. Ahenobarbus bir parça yergiyi kaldırabilir, yeter ki bu yergi denizler kadar büyük bir övgüyle karışsın. Lütufkâr Ogüsta'mız Popeya bu konuda olağanüstü hünerlidir.»

Avlus, «Ne zamanlara kaldık!» diye içini çekti. «İki köpekdişim Britanya'da bir Britanya'lının başıma attığı taşla kırıldı. Bu yüzden şimdi biraz peltek konuşuyorum. Bununla birlikte ömrümün en mutlu günleri o barbarların ülkesinde geçirdiğim günlerdir.»

Vinikyus, «Onlar sizin zafer dakikalarınızdı da ondan,» diye lâfa karıştı.

Bunun üzerine eski askerin geçmişteki savaşların ayrıntılarına dalacağından korkan Petronyus hemen lâfı değiştirdi ve Preynestum dolaylarında bazı köylülerin iki başlı bir kurt leşi bulmuş olduklarını anlatmağa başladı... Bir gece önceki fırtına sırasında da Luna Tapınağı'nın köşesindeki taşlardan birine yıldırım çarpmıştı... Sonbaharın bu günlerinde görülmedik bir şey! Sonra Petronyus'a bu haberi vermiş olan Kota adında birinin dediğine göre, tapınağın rahipleri bol bol kurban verilmezse kentin ya da hiç değilse kentteki ileri gelen bir ailenin mahvolacağı üstüne kehanetler yürütüyorlarmış.

Avlus, bu gibi gökten inme belirtilerin araya kaymaması gerektiğini ileri sürdü... Suçların ve kötülüğün alıp yürüdüğü bu günlerde tanrıların öfkelenmesine şaşılır mıydı? Yatıştırıcı kurbanlar verilmesi kaçınılmaz gibi görünüyordu.

Petronyus, gene lâfı değiştirerek Plavtiyus'un evini ve evin içindeki ince zevki övmeğe koyuldu. Plavtiyus,

«Eski bir evdir,» diye cevap verdi. «Elime nasıl geçtiyse öyle alakoydum. Hiç bir değişiklik yapmadım.»

Atriyum'u tablinumdan ayıran perde aralanmıştı ve böylece ev bir uçtan öbür uca açılmış oluyordu. Sıra sıra odalardan sonra göz, en uçta koyu renk çerçeveli bir tablo gibi duran bahçeye takılıyordu. Behçede çınlayan şen çocuk kahkahaları tâ atriyum'a kadar gelmekteydi.

Petronyus, «Ah Beyefendi, izin verin de bu içten neşenin... Bu günlerde öylesine az rastlanan bu saf neşenin daha yakınına gidelim,» dedi.

Avlus, «Hay hay, buyurun,» diyerek ayağa kalktı. «Ligya ile benim küçük Avlus top oynuyorlar. Ama ben sizin gülmekle geçirilecek günlerinizin artık sona erdiğini sanıyordum.»

Petronyus, «Bütün hayat gülünçtür, onun için ben de herkes gibi gülüp geçiyorum,» diye cevap verdi. «Ama bu evde kahkahanın apayrı bir çınlayışı var.»

Vinikyus, ev sahibine, «Hakkınız var; Petronyus bu günlerde pek gülmüyor,» dedi. «Artık geceleri gülüyor.»

Böyle konuşarak evi bir baştan bir başa geçtiler ve bahçeye çıktılar.

Küçük Avlus, Vinikyus'a doğru koşarken Petronyus, Ligya'ya baktı. Vinikyus ilerlemiş ve genç kızı eğilerek selâmlamıştı. Ligya elinde top, siyah saçları biraz dağılmış, kesik kesik soluyarak genç erkeğin karşısında öylece duruyordu. Yanakları al al yanmaktaydı.

Baldıran, sarmaşık ve hanemeliyle gölgelenmiş bir kamerlyede Pomponya Greyklna oturuyordu. Konuklar onu selâmlamak üzere ilerilediler. Petronyus, gerçi onunla tanışıyordu ama, yüzündekl sade hüznü ve her hallndekl, her davranış ve sözündeki ağırbaşlılığı farkedince şaşkınlık ve saygı duymaktan kendlnl alamadı.

Hatta Vinikyuş'a gösterllen lyllikten dolayı teşekkür ederken ona kendi de farkında olmadan «Domina» dedi. Oysa Kalvlya Krlspinilla, Skrlyonya, Valerya ya da Solina gibi salon kadınlarıyla konuşurken bu kellmeyl kullanmak aklından bile geçmezdl.

Selâm ve konuşma faslı sona erdlkten sonra Petronyus, Pomponya'nın dışarılarda pek seyrek göründüğüne, kendlsine Sirk'te ya da Açıkhava Tlyatrosu'nda hiç rastlamadığına üzülerek değlndl. Bunun üzerlne Pomponya, elini kocasının eline bırakarak tatlı bir sesle,

«Biz artık lhtlyarlıyoruz; onun için evlmlzl her yerden çok sevlyoruz,» diye cevap verdi.

Petronyus, lhtlyarlık sözüne karşı çıktı.

«İhtiyarlık çok çabuk gelip çatıyor.» dedl. «Ama hızının ayarı biraz yaşayış tarzına da bağlıdır. Sonra zamanın unuttuğu yüzler de vardır.» Gerçekten de Pomponya'nın hayatın merdivenlnl gerlde bırakmış olmasına rağmen- az rastlanan bir tazelllğl vardı. Sonra başı küçük, yüzünün çlzglleri de ince olduğundan, koyu renkli glysisl ve her zamankl resmlllğiyle ağırbaşlılığı bile çok zaman pek genç görünmesine engel olamıyordu.

Vinikyus'la lyice dost olan küçük Avlus, genç adamı birlikte top oynamağa çağırdı. Ligya da çocuğun bu çağrısından yararlanarak kamerlyenln altına çeklldl. Burada, aralarından yüzüne benek benek ışık serpllen sarmaşıkların gölgesinde, Petronyus'un gözüne ilk andaklnden

de güzel göründü. Kız şu anda gerçekten ormanda bir su perisini andırıyordu. Petronyus, onunla henüz konuşmamıştı. Ayağa kalkıp eğildi ve genç kızı Homer'in Ulis'inin Fenike Prensesi Nosika'yı ilk gördüğü zaman söylediği sözlerle selâmladı:

«Ayağına kapanıyorum, tanrıça da olsan insan da olsan.

Eğer bu yeryüzündeki ölümlülerdensen,

Ne mutlu senin anana, babana!

Ne mutlu senin kardeşin olanlara!»

Bu salon adamının kusursuz ve zarif terbiyesine Pomponya bile ilgisiz kalamamıştı. Hele Ligya utancından kıpkırmızı kesilmiş, ne yapacağını şaşırmış, başı önüne eğik olarak dinliyordu. Derken dudaklarının uçları çapkınca bir gülüşle kıvrılmağa başladı. Güzel yüzünden ufak bir kararsızlık gölgesi uçup geçti. En sonunda genç kız pasajın geri kalan bölümünü, ezbere öğrenilmiş ders gibi bir solukta okuyup bitirerek Petronyus'a Nösika'nın sözleriyle cevap verdi:

«Yabancı, kanımca siz soylu ve yürekli bir kişisiniz!»

Bunu söyledikten sonra da ürkek bir kuş gibi kaçarak oradan uzaklaştı.

Şimdi şaşmak sırası Petronyus'a gelmişti. Çünkü Vinikyus'un barbar bir soydan geldiğini söylediği bu genç kızın dudaklarından Homer'i duyacağını hiç ummamıştı. Soru sorar gibi Pomponya'ya baktı. Pomponya, kocasının yüzünde okunan gurur ve böbürlenmeye gülümsemekteydi. Avlus Plavtiyus. Petronyus'a dönerek,

«Oğlumuza ders versın diye bir Grek öğretmen tuttuk,» dedi. «Bu derslere kız da katılıyor. Henüz genç bir çocuk ama. kendisini hepimiz çok seviyoruz.»

Patronyus sarmaşık ve hanımeli dallarının meydana getirdiği kafesin arasından bahçede oynayan üç gence baktı. Basit bir tünik giymiş olan Vinikyus topu fırlatıyor ve Ligya vücudunu lastik gibi arkaya doğru gererek topu yakalıyordu. Kız ilk önce Petronyus'un gözüne çelimsiz görünmüştü. Ama şimdi böyle, bahçenin duru ışığında bakılınca şafak tanrıçasının canlı bir heykelini andırıyordu. O saydam teni, gül pembe yüz, öpülmek için

yaratılmışa benzeyen o dudaklar, o mermer beyazlığındaki alın, yer yer kehribar ve tunç renkleriyle ışıldayan o kara saçlar, o çevik vücut... Öyle hafif, öylesine genç ve taze bir vücut ki Mayıs ayında yeni çiçek açan bir tomurcuğu andırıyordu... Evet, gerçekten de bu genç kız tam bir bahar tablosuydu! Ve içinde ışık yanan bir fanus gibi, gül renkli teni, kendisine bu parıltıyı veren ruh saflığını dışarı vuruyordu.

Petronyus birden Krisotemis'i hatırladı ve acı acı gülümsedi. Yaldızlanmış altın renkli saçları ve siyaha boyanmış kaşlarıyla Krisotemis'in yüzü ona son derece soluk geldi... Buruşmuş bir gül yaprağı gibi. Oysa bütün Roma Krisotemis'e sahip diye onu kıskanıyordu! Petronyus içinden,

«Vinikyus'un zevki varmış.» dedi. «Benim Krisotemis ise Truva savaşlarından kalmışçasına yaşlı...» Sonra Pomponya'ya dönerek yüksek sesle ekledi.

«Artık anlıyorum Domina; çevrenizde böyle varlıklar varken evinizi elbette Palatin sarayının ve sirkin eğlencelerine yeğ sayarsınız.»

Pomponya gözünü Ligya ile küçük Avlus'un üzerinden ayırmayarak, «Evet» diye cevap verdi.

Bunun üzerine ihtiyar general genç kızın tarihçesi üstüne bütün bildiklerini ve sisli kuzey ellerinde oturan Ligya'lılarla ilgili olarak Atelyus Hister'den dinlediklerini anlattı. Gençler top oyunundan vazgeçmiş, balıklı havuzun yanında bir sıraya oturmuşlardı. Ama az sonra Avlus havuzun sularıyla oynamak üzere uzaklaştı. Vinikyus da Ligya ile gezinirlerken başlamış olduğu konuyu sürdürdü. Titreyen bir sesle,

«Evet.» dedi, «daha çocukluktan yeni kurtulmuşken Asya'daki ordulara katıldım. Onun için ne Roma'yı ve ne de aşkı tanımağa vaktim olmadı. Küçükken Musosyus'un okuluna giderdim. Musosyus, mutluluğun insanın iradesini tanrıların arzularına uydurmasında, yani kendi elinde olduğunu söyledi. Ama bence bir başka mutluluk daha var... Daha büyük, daha değerli... Ve hiç de bizim elimizde olmayan bu mutluluğu bize ancak aşk verebilir. Bu, tanrıların bile aramak zorunda oldukları bir şeydir. Ben

de ömrümde aşk nedir bilmedim. Bu yüzden tanrıların izinde gitmek istiyorum. Bana o demin söylediğim mutluluğu verebilecek olan kadını aramak istiyorum.»

Genç adam sustu ve bir an küçük Avlus'un balıkları ürkütmek için suya attığı çakılların şıkırtısından başka ses duyulmadı. Sonra Vinikyus çok daha alçak ve yumuşak bir sesle sözüne devam etti:

«Sanırım Vespasyan'ın oğlu Titus'un adını duymuşsunuzdur? Derler ki, Titus çocukluğundan beri Berenis'i delicesine severmiş. Bu kara sevda onun neredeyse ölümüne sebep oluyormuş. Ben de öyle sevebilirim, Ligya. Para, şan, kudret gibi şeyler öyle boş, öyle anlamsız, ki! Zengin adam her zaman kendinden biraz daha zenginini bulabilir. Ünlü adam eninde sonunda daha büyük bir ünün gölgesinde kalmağa mahkûmdur. Kudretli adam da yerini kendininkinden daha büyük bir kudrete bırakmak zorundadır. Ama sevdiği yüreğin çarpışını göğsünün üstünde duyan, sevdiği dudakları öpen basit bir ölümlünün mutluluğunu ne İmparator hazretleri ne de tanrı duyabilir. Evet, aşk bizi tanrıların katına bile yükseltebilir, Ligya.»

Genç kız Vinikyus'u bir Yunan flütünün ya da bir lirin sesini; kulaklarına doldukça kanını kamçılayan ve yüreğini hem bir baygınlık ve korku hem de bir çeşit doğa üstü sevinçle dolduran bir müziği dinler gibi dinlemişti. Genç adamın anlattığı duygular, çoktandır Ligya'nın içinde yatan ama şimdiye dek kendi kendine bile itiraf etmemiş olduğu şeylerdi.

Heykel gibi duran selvi ağaçlarının üzerine kırmızı bir ışık iniyordu. Bu ışık havayı baştan başa doldurmuştu sanki. Ligya bir düşten uyanırcasına gözlerini Vinikyus'un gözlerine kaldırdı ve birden bakışlarında bir yalvarışla kendisine doğru eğilen bu erkeği şimdiye değin görmüş olduğu bütün insan ve tanrı heykellerinden çok daha yakışıklı buldu. Vinikyus, bütün insan ve tanrı heykellerinden çok daha yakışıklı buldu. Vinikyus, elini yavaşça onun bileğine koydu ve,

«Sana bunları niçin söylediğimi bilmiyor musun?» diye sordu.

Ligya, «Hayır» diye cevap verdi.

Öyle alçak bir sesle konuşmuştu ki Vinikyus, bunu zor duydu. Ona inanmıyordu. Bileğini daha sıkı kavradı. Onu tam bağrına basmak üzereydi. Fakat iki yanında mersin ağaçları sıralı olan yolda birden Avlus Plavtiyus belirdi ve,

«Gün batıyor, akşam serinliğinden sakınmak gerekir» diye seslendi.

Vinikyus, «Sırtımda togam olduğu için soğuğu duymuyorum» diye cevap verdi.

İhtiyar savaşçı, «Ufkun üstünde güneşin ancak yarısı kaldı» diye sözüne devam etti. «Unutmayın ki burası Sicilya'nın yumuşak iklimine benzemez. Orada akşam üzeri ahali meydanlıklarda toplanırlar ve dinlenmeye çekilen güneş tanrısı Febüs için ilahiler söylerler.»

Ve böyle diyerek Sicilya konusunda konuşmağa başladı. Sicilya'da bitiyük bir çiftliği vardı ve çok zaman hayatının son günlerini orada geçirmeyi kurardı.

«Sayısız kışlar, insanın saçlarını ağartınca insan artık kırağıdan usandığını anlıyor,» dedi. «Ağaçlardan yapraklar henüz dökülmedi. Roma'nın üzerinde hâlâ mavi bir gökyüzü gülümsüyor. Gece de asmalar sararıp Alban dağlarını kar kaplayınca tanrılar Kampanya'ya zalim rüzgârlar gönderirken daha kuytu bir yere göç etmeyi kim istemez?»

Vinikyus, kayguyla, «Demek Roma'dan ayrılmayı düşünüyorsunuz, Plavtiyus?» diye sordu.

Avlus, «Evet, çoktandır niyetliyim,» diye cevap verdi. «Güneyde hayat daha sessiz ve tehlikesiz.»

Gene meyva bahçelerini, yeşillikler arasına gizlenmiş köşkünü ve üzerlerinde arılar vızıldayan kekikli tepeleri övmeğe girişti. Bu kır teranesi Vinikyus'un bir kulağından girip öbür kulağından çıkıyordu. Genç adam Ligya'yı nasıl elde edeceğini düşünmekteydi. Arada bir Petronyus'a da bakıyordu.

Pomponya'nın yanında oturan Petronyus, batan güneşin, bahçenin ve havuz başındaki karaltıların manzarasını içine sindirmekteydi. Mersin ağaçlarının koyu renkli fonu üzerinde Vinikyus, Avlus ve Ligya'nın güneş ışığında parlıyan giysileri altından yapılmış gibi duruyor-

du. Batı ufkunda mor ve eflâtun renkler yanıp sönmeğe başlamıştı. Selvilerin siyah silüetleri daha da kardı ve akşamın huzuru en sonunda ağaçlarla bahçeyi sessiz dalgaları arasına aldı.

Petronyus, bu huzur karşısında şaşkınlık ve hayranlığa kapılmaktan kendini alamıyordu. Pomponya ile yaşlı Avlus'un ve küçük çocukla Ligya'nın yüzünde, kendi gecelerini dolduran yüzlerde hiç bir zaman görmediği bir şey vardı. Petronyus, bu köşkteki insanları yumuşak ve ışıklı bir huzurun sarmış olduğunu ve bu evde, her dakika güzellik ve çekicilik peşinde koşan kendisinin şimdiye değin bulamadığı bir güzellik ve çekiciliğin bulunduğunu seziyordu. Bu izlenimini Pomponya'ya söylemeden edemiyerek,

«Sizin dünyanız efendimiz Neron'un dünyasından nasıl da bambaşka!» dedi.

Pomponya, ince yüzünü gökyüzünün sönen ışıklarına doğru kaldırdı ve sade bir tavırla kısaca,

«Dünyaya Neron değil, Tanrı hâkimdir,» dedi.

Bunu bir sessizlik izledi. Bahçe yolunda Vinikyus, ihtiyar general, Ligya ve küçük Avlus'un ayak sesleri vardı. Onlar gelmezden hemen önce Petronyus gene sordu:

«Demek tanrılara inanıyorsunuz, öyle mi Pomponya?»

Pomponya, «Tek, haksever ve kudreti her şeye yeten bir Tanrıya inanıyorum.» diye cevap verdi.

III

Vinikyus'la birlikte tahtırevana bindiklerinde, Petronyus, «Zevkini kutlarım,» dedi. «Kız gerçekten pembe tenli bir Orora (Şafak tanrıçası). Aklıma başka neyi getiriyor, biliyor musun? Baharı! Ama bizim İtalya'daki baharı değil. Burada bahar olunca ancak şurada burada bir elma ağacı beyazlara bürünür, zeytin ağaçlarıysa her zaman kurşuni toz gibidir. İsveç'teyken gördüğüm baharları demek istiyorum. Genç, diri ve pırıl pırıl, yemyeşil bir bahar. Soluk benizli Selene adına, senin duygularını anlayabiliyorum, Markus! Bununla birlikte unutma ki taptığın tanrıça gerçek bir Diyana'dır (bâkire ay ilâhesi)! Avlus'la Pomponya da seni doğrusu paramparça ederler!»

Vinikyus, bir an başı önüne eğik, sessiz durdu. Sonra konuşmağa başladı:

«Onu ilk gördüğüm an arzu etmiştim; ama şimdi her zamankinden çok arzu ediyorum. Elini sıktığım zaman bile benliğimi bir alev sarmış gibi oldu. Evet, o mutlaka benim olmalıdır. Zeus olsam, onun İyo'ya sahip olmak için yaptığı gibi, bir duman olup Ligya'yı sarardım. Ya da Danaïs'a yaptığı gibi, üzerine bir altın yağmur sağanağıyla yağardım. Dudaklarını acıtıncaya değin öperdim. Kollarımın arasında onu can acısından bağırtırdım. Sonra Avlus'la Pomponya'yı öldürür ve onu kucakladığım gibi kendi evime götürürdüm. Bu gece gözüme uyku girmeyecek. İniltilerini dinlemek için kölelerimi kamçılatacağım!»

Petronyus, «Serinkanlı ol.» dedi. «Suburra'lı bir marangozun içgüdüleri var sende.»

«Vız gelir! O benim olmalı. Senden de akıl sormağa geldim. Söyleyecek sözün yoksa başkasına giderim. Avlus, Ligya'yı öz kızı sayıyor. Öyleyse ben ne diye köle sayayım? Başka çıkar yolu yoksa gelsin kapıma kurt yağı sürsün, iplik bağlasın ve ocağımın başında karım olarak yer alsın!»

Petronyus, «Yavaş gel, ey ağır başlı konsüllerin çılgın torunu!» diye cevap verdi. «Buraya barbarları getirip boyunlarından zincirle arabalarımızın arkasına bağlıyorsak, kızlarına nikâh kıyalım diye getirmiyoruz. Daha ileri gitme. Önce tüm basit ve namuslu çareleri dene. Bana ve kendine bu sorunu düşünecek zaman bırak. Ben de Krisotemis'e bir zaman böyle bir tanrıça gözüyle bakardım. Ama onunla evlenmedim. Ne de Neron Akte ile evlendi. Oysa Akte'nin Kral Attalus'un kızı olduğunu söylerler. Yok yok, yavaş gel bakalım. Düşün ki Ligya senin hatırın için Avlus'lardan ayrılmayı isterse, onların kızı alakoymağa zerrece hakları yoktur. Hem sonra yanıp tutuşan yalnız sen değilsin. Eros onun gönlünde de bir ateş yakmış! Bunu çok iyi anladım. Bu konulardaki tecrübeme de güvenebilirsin. Sabret; her şeyin bir çaresi vardır. Ama bugün artık çok düşündüm. Yorgunum. Yarın senin sorunu yeni baştan ele alırım. Çünkü bu işe bir çare bulamazsa Petronyus, Petronyus değil demektir.»

«Eksik olma. Talih yüzüne gülsün.»

«Evet ama sabırlı olacaksın!»

«Nereye gideceksin sen şimdi?»

«Krisotemis'i görmeğe!»

«Şanslısın, çünkü arzu ettiğine sahipsin.»

«Ben mi? Krisotemis beni niçin hâlâ oyalıyor biliyor musun? Beni kendi salıvermiş olduğum köle, flütçü Teokeles'le aldatıyor. Benim de bunu bilmediğimi sanıyor da onun için! Bir zamanlar onu severdim. Ama şimdi yanında aldığım tek zevk onun yalanlarından ve budalalıklarındandır. Sen de gel olmaz mı? Krisotemis sana kur yapar, sen okuyasın diye şaraba batırdığı parmağıyla masanın üstüne harfler çizerse, seni kıskanmayacağıma inanabilirsin.»

Bunun üzerine tahtırevana, Krisotemis'in evine gidi-

leceği bildirildi. Evin antresindeyse Petronyus elini Vinikyus'un omzuna koydu ve:

«Dur. galiba bir plân kurdum!» dedi.

«Tanrılar senin yüzünü güldürsün!»

«Evet, bu plânım mutlaka başarıya ulaşacaktır sanıyorum. Ne diyorum biliyor musun, Markus?»

«Dinliyorum.»

«Birkaç gün sonra güzeller güzeli Ligya senin sofranda yemek yiyecek!»

Vinikyus, «Sen Neron'dan da büyüksün!» diye dağırdı.

IV

Gerçekten de Petronyus sözünde durdu. Krisotemis'e uğradıkları günün sabahı bütün günü uyumakla geçirdi. Ama akşama doğru Palatin sarayına gitti ve Neron ile özel bir görüşme yaptı. Bunun sonucu olarak da daha ertesi gün Plavtiyus'un evi önünde bir muhafız taburu ile bir subay görüldü.

Bu güvensizlik ve dehşet zamanında bu gibi ziyaretçiler çok zaman ölüm habercisi olurdu. Onun için kapıya vurulup da atriyuma bakan uşak askerlerin geldiğini haber verir vermez bütün evi bir korku bürüdü ve ev halkı tehlikede olduğuna inandıklarından generalin çevresini sardı. Pomponya, kocasına sarılmış, pembe dudaklarıyla anlaşılmaz sözler mırıldanıyor, beubeyaz kesilen Ligya ise onun ellerini öpüp duruyordu. Küçük Avlus bile babasının togasına sarılmıştı. Evin her köşesinden kadın erkek, bir sürü köle çıkagelmişti. Artık dört bir yanda,

«Eyvah! Evvah! Ne felâket!» dive bağırışlar duyuluyordu. Kadınlar hıçkırıyor, hatta yüzlerini gözlerini tırmalayıp giysilerini paralıyorlardı.

Yalnızca ölüme alışık olan ihtiyar savaşçı serinkanlıydı. Keskin çizgili basık yüzü taştan oyulmuşa benziyordu. Çevresindeki şamatayı bastırıp kölelerini dağıttıktan sonra,

«Yeter, Pomponya,» dedi. «Hayatımızın sonu gelmişse bile birbirimizle vedalaşacak zaman buluruz elbet!»

Böyle diyerek karısını hafifçe itti. Pomponya,

«Allahım, onun başına ne gelecekse benim başıma da gelsin!» diye bağırdı ve dizüstü çökerek kendini duaya verdi.

Avlus, atriyum'a gitti. Orada saraydan gelen subay onu bekliyordu. Bu subay Britanya savaşlarında Plavtiyus'un emrinde çalışmış olan yaşlı Kayus Hasta idi.

«Selâm, efendim!» dedi. «Size İmparator Hazretlerinden hem bir buyruk hem de selâm getiriyorum. İşte beni onun gönderdiğini kanıtlayan levha ve mühürler.»

«İmparator Hazretlerinin selâmına teşekkür ederim. Buyruğuna boyun eğmek de görevimdir. Bana getirdiğin haber nedir, Hasta?»

Subay, «Avlus Plavtiyus, evinizde Ligya Kralı'nın rehine olarak Romaya gönderdiği kızının oturduğundan İmparator Hazretlerinin haberi olmuş!» dedi. «İlahi Neron kıza yuvanızı açtığınızdan dolayı size teşekkür ediyor, Generalim. Yalnız sizi bu sorumluluk altında daha fazla bırakmak istemiyor. Zaten bir rehine olması dolayısıyle, kızın İmparator'la Senato'nun himayesi altında bulundurulması gerektiğini düşündüğünden onu hemen kendisine göndermenizi buyuruyor.»

Avlus, böyle bir buyruğa karşı gelip öfke sözleri söylemeyecek denli asker adamdı ve demir gibi de bir iradesi vardı. Gene de bir an keskin bir tasa ve öfke alnını kırıştırdı. Bir zamanlar ihtiyar generalin alnı çatıldı mı Britanya orduları tirtir titrerdi. Şimdi bile serinkanlılıkla.

«Burada bekle, Hasta,» dedi. «Rehineyi sana gönderirim!»

Böyle diyerek tüm ev boyunca yürüdü ve Pomponya Greykina. Ligya ve Avlus'un sığınmış oldukları odaya vardı.

«Hiç birimizi ne ölüm ne de uzak adalara sürülme gibi bir tehlike beklemiyor!» dedi. «Bununla birlikte Neron'un adamı bir felâket habercisi olarak geldi. çünkü bu seni ilgilendiriyor Ligya!»

Pomponya, «Ligya ha?» diye bağırdı.

«Evet.»

Sonra Plavtiyus, genç kıza dönerek sözüne devam etti.

«Ligya, sen bu evde büyüdün. Pomponya ile ben de seni kendi kızımız gibi seviyoruz. Ama seni korumak Neron'un görevidir. İşte o da seni yanına çağırıyor.»

Pomponya, «Avlus, ölüm bundan daha iyidir!» diye bağırdı.

Ligya, «Anneciğim, anneciğim!» diye bağırarak onun kucağına atıldı.

Avlus'un yüzünde gene tasa ve öfke çizgileri belirdi. General,

«Ah, dünyada kimsem olmasaydı!» diye söylendi. «O zaman ölürdüm de Ligya'yı teslim etmezdim... Hayır, İmparator hazretlerine kendim gidip kararından vazgeçmesini rica edeceğim. Beni dinler mi? Bilmiyorum. Bu arada, elveda Ligya! Senin ocağımıza geldiğin gün bizim için her zaman kutlu bir gün olacak! Buna inan. Elveda ey gözümüzün nuru, evimizin neşesi!»

Sonra Avlus, Roma'lı bir generale yakışmayacak bir duyarlığa kapılmak korkusuyla çabucak Atriyum'a döndü.

Bu arada Pomponya, Ligya'yı yatak odasına götürmüştü. Genç kıza söylediği sözler, tanrılara tapınmasını hiç aksatmayan ve ev tanrılarına her zaman kurbanlar kesen Avlus Plavtiyus'un evinde doğrusu pek garip kaçıyordu:

«Kader bizi ateşle sınıyor, Ligya! Çok eskiden Virginyus, kızını Appiyus'dan kurtarmak için kalbinden vurmuştu. Lukreçya ise şerefine sürülen lekenin bedelini hayatıyla ödemişti. Neron'un sarayı kötü anılan bir yerdir. Gerçi ikimizin de boyun eğdiğimiz kutsal yasa bizim canımıza kıymamızı yasaklıyor. Bununla birlikte kendimizi kirletilmekten, alçaltılmaktan, hayatımız pahasına da olsa korumamıza izin veriyor. Hatta bunu böyle buyuruyor. Bir kötülük uçurumundan tertemiz çıkabilenler büyük bir ödül bulabilecektir. Bu dünya da kötülük dolu bir uçurum sayılır. Neyse ki yeryüzünde ancak bir göz açıp kapayıncaya değin yaşayıp geçiyoruz.»

Pomponya bunları söyleyerek kızı bağrına bastı. Dinine döndüğü için Ligya'yı daha da seviyordu. Çünkü Pomponya'nın en büyük üzüntüsü çok sevdiği Avlus'la küçük oğlunu da kendi inancına çevirememiş olmasıydı.

Ligya, dizüstü çöktü ve yüzünü Pomponya'nın eteğinin kıvrımları arasına gömerek bir süre sessiz durdu. Ayağa kalktığı zaman yüzü durgunlaşmıştı.

«Senden ayrılmak beni çok üzüyor, anneciğim,» dedi. «Babamdan ve kardeşimden ayrılmak da içimi parçalıyor. Ama alınyazıma karşı çıkmanın boşuna olduğunu ve size zarar vereceğini biliyorum. Neron'un sarayına girdiğim zaman senin sözlerini hiç unutmayacağım.»

Sonra küçük Avlus'la, öğretmenleri olan ihtiyar Yunanlı'yla, dadısıyla ve öteki kölelerle vedalaştı. Kölelerden birisi -Romalıların arasına Ligya ve annesiyle aynı zamanda katılmış olan Ursus adındaki iri yarı, güçlü bir Ligya'lı- Pomponya'nın ayaklarına kapanarak,

«Domina izin verin de ben de hanımımla birlikte gideyim. Neron'un evinde ona bakıp hizmet edeyim,» dedi.

«Dediğin gibi sen bizim değil Ligya'nın uşağısın. Ama seni saraya sokarlar mı? Hem orada ona nasıl hizmet edebilirsin?»

«Bilmiyorum. Ben yalnız demirlerin elimde tahta gibi ufalandığını bilirim.»

Ursus'un isteğine Avlus da karşı çıkmadı. Hatta Ligya'ya ait olan tüm uşakların onunla birlikte saraya gitmeleri gerektiğini söyledi. Pomponya, Ligya'ya Ursus'dan başka ihtiyar bir dadı, iki tane usta. Kıbrıs'lı bir berber ve iki genç Germen hamam uşağı atamıştı. Bunların hepsi de yeni dini benimsemiş olan uşakların arasından seçilmişti ki Ursus da bir kaç yıldan beri yeni dine dönmüş bulunuyordu.

Pomponya Neron'un salıvermiş olduğu cariyelerden Akte'ye de bir pusula yazdı ve Ligya'yı ona emanet etti. Gerçi Pomponya, Akte'ye Hıristiyanların hiç bir toplantısında rastlamamıştı ama gene de eski cariyenin Hıristiyanlardan hizmetini hiç bir zaman esirgemediğini ve Tarsus'lu Pôl'un tüm yazılarını okuduğunu bilirdi.

Akte'nin mektubunu vermeyi Hasta kendisi üzerine aldı. Ligya'nın uşaklarını saraya götürmek konusunda da hiç bir güçlük çıkarmadı. Hatta bir Kral kızının böyle az sayıda insanı olduğuna şaştı. Sonra Avlus, son olarak elini kızın başına koydu. Bu sırada küçük Avlus ablasını savunmak için subayı minicik yumruklarıyla korkutmağa kalkışıyordu. Onun bağırışları üzerine çıkıp giden askerler Ligya'yı alarak Neron'un sarayına götürdüler.

Onlar gidince ihtiyar savaşçı tahtırevanının hazırlanmasını buyurdu ve bunu beklerken Pomponya ile birlikte bir odaya kapandı.

«Dinle beni, Pomponya,» dedi. «Şimdi Neron'la konuşmağa gidiyorum. Ancak Seneka'ya başvurabilirim. Oysa Neron, Seneka'nın öğütlerine artık pek kulak asmıyor. Sarayda bu günlerde daha çok Sofonyus, Tigellinus, Petronyus ve Vatinyus gibilerinin sözü geçiyor. Bana kalırsa Neron'un, Ligya'lılardan haberi bile yoktu. Ligya'yı aldırtışı da onu bu işe başkasının kışkırttığını gösterir. Bu başkasının kim olduğunu da ben kestirebiliyorum.»

«Petronyus mu?»

«Evet, Petronyus. Bu, kapılarımızı şeref kavramından yoksun kimselere açtığımız için bize iyi bir derstir. Vinikyus'un bu eşikten içeri girdiği güne de lânet olsun! Bu eve Petronyus'u getiren odur. Vah zavallı Ligya! Bu adamlar kızı rehine diye değil, odalık diye istiyorlar. Bu güne değin tanrılara her zaman saygı gösterdim. Ama şu dakikadan sonra artık tanrıların var olmadığına, dünyada yalnızca kötü, korkunç ve canavar Neron'un sözü geçtiğine inanacağım.»

Pomponya, «Gerçek Tanrının gözünde Neron, bir avuç pis topraktan başka bir şey değildir,» dedi.

Plavtiyus, kafasını hâlâ dumanlandıran kızgınlığı bastırarak yumuşak bir sesle (Çünkü Pomponya'yı incitmekten çekinirdi),

«Petronyus, Ligya'yı elimizden Neron için değil, kendisi ya da Vinikyus için aldı,» diye mırıldandı. «Bugün bu sorunun içyüzünü öğrenmeğe karar verdim.»

Birkaç dakika sonra tahtırevan Palatin sarayının yolunu tutmuştu. Yalnız kalan Pomponya küçük Avlus'un yanına gitti. Çocuk hâlâ ablasının arkasından ağlıyor ve Neron'a küfürler savuruyordu.

V

Plavtiyus, İmparatorun huzuruna alınmayacağını iyi bilmişti. Sarayda ihtiyar askere Neron'un, flütçü Terpnos'un eşliğinde şarkı söylemekte olduğunu, hem zaten kendi çağırmadığı kimseleri hiç bir zaman kabul etmediğini söylediler.

Beri yanda Seneka, ateşli hasta olduğu halde onu kabul etti. Acı bir gülümseyişle,

«Sana yapabileceğim bir tek iyilik var, dostum Plavtiyus,» dedi. «O da senin üzüntüne hak verdiğimi Neron'a hiç bir zaman sezdirmemektir.»

Sonra General Plavtiyus'a, Tigellinus'la Vatinyus'a hiç başvurmamasını öğütledi. Gerçi belki para onlara biraz geçerdi ya da etkisini sarsmak isterikleri Petronyus'u incitmek fırsatı kazandıkları için sevinirlerdi. Ama ilkin gidip Neron'a Plavtiyus'un kıza ne denli değer verdiğini söylerlerdi ki o zaman da Neron Ligya'yı daha sıkı göz altına alırdı. Seneka,

«Çok sustun, Plavtiyus,» dedi. «Yıllar var ki hiç konuşmadın. Neron da ağızlarını açmayanları sevmez. Onun güzelliği, üstünlüğü, şarkıları, konuşması, siyaseti ve şiirleri karşısında coşup kendinden geçmemeyl nasıl göze alabiliyorsun? Britannikus'un öldürülmesi karşısında hayran kalmamağa, onun katilliğini alkışlamamağa; Oktavya'yı boğduğu zaman kutlamamağa nasıl cesaret edebildin?»

Seneka, kuşağından bir kadeh çıkarıp havuzdan su doldurdu ve kavrulan dudaklarını ıslatarak gene konuştu:

«Bütün bunlara rağmen Neron'un gönlünün, iyiliği

unutmayan bir yönü de var. Roma'ya olağanüstü hizmetler ettiğin için seni ve gençliğinde ona hocalık ettiğim için beni seviyor. İşte onun için bu suyu, zehirlenmediğine güvenerek içebiliyorum. Susadığın zaman gel, hiç çekinmeden bu havuzdan iç. Çünkü künklerimiz doğrudan doğruya Alban dağlarından gelir. Onları zehirlemek için de tüm Roma'yı zehirlemek gerekir. Görüyorsun ya, insanın huzur içinde ihtiyarlaması hâlâ mümkün.»

General, «Sevgili Anneyus, Ligya'yı elimizden alan adam Petronyus'dur,» dedi. «Söyle bana, nasıl davranayım, bu adamı ne yoldan yumuşatayım? Aramızdaki eski dostluğun sana esinler vereceğine inanıyorum. Tatlı dilinle Petronyus'u yumuşatmağa çalış.»

Seneka, «Petronyus'la ben ayrı kamplardanız,» diye cevap verdi. «Nasıl davranılacağını bilmiyorum. Çünkü ona kimse söz geçiremiyor. Sanırım Petronyus, Neron'un çevresine topladığı öteki serseriler gibi değersiz değildir. Bununla birlikte ona günahtan filân sözetmek gereksiz olur. Çünkü iyilikle kötülüğü kendisi de ayırt edemiyor. Gene de onu, hareketinin estetik kurallarına aykırı düştüğüne inandırırsam yüzü kızarır sanırım. Onun için bir daha karşılaştığımızda kendisine, 'Yaptığın işler ancak yeni salınmış bir köle parçasına yaraşır' derim. Eğer bunun bir etkisi olmazsa, başka hiç bir şeyin etkisi olmayacak demektir.»

General, «Teşekkür ederim.» diye cevap verdi.

Ordan ayrılarak Vinikyus'un malikanesine gitti. Ev sahibini silâh hocasıyla kılıç çalışması yapar buldu. Vinikyus'la baş başa kalır kalmaz Avlus'un kızgınlığı bir lânet ve sitem seli gibi taştı. Ne var ki olayı duyunca Vinikyus'un yüzü öyle ölü gibi sarardı ki, gencin bu işte suç ortağı olduğu konusunda Generalin duyduğu tüm kuşkular o anda dağıldı. Gerçekten de Vinikyus'un alnında iri ter taneleri belirmişti. Gözleri ateş püskürüyor ve dudaklarından bir sürü kesik, birbirini tutmaz sorular dökülüyordu. Kıskançlık ve kızgınlık akıl dengesini bozmuş gibiydi. Çünkü, Ligya'nın bir kez Neron'un eşiğinden içeri girdi mi, temelli elden gideceğini düşünüyordu. Avlus, Petronyus adını söyler söylemez, genç askerin kafasında

bir kuşku şimşek gibi çakmıştı... Petronyus'un onu aptal yerine koymuş ve Ligya'yı kendininmiş gibi armağan ederek Neron'un büsbütün gözüne girmek istemiş olabileceği yolunda bir kuşku... Öfkeden titreyen bir sesle (şiddet Vinikyus'un soyunda vardı),

«General,» diye söylendi, «Şunu bilin ki, Petronyus babam da olsa, bana bu tecavüzün hesabını verecektir! Onun için rica ederim evinize gidin ve beni orada bekleyin. Ligya'ya ne Petronyus, ne de Neron sahip olabilecek. Böyle bir şeye göz yummaktansa onu da kendimi de öldürürüm daha iyi!»

Ve böyle diyerek Petronyus'un evine yollandı. Avlus da evine döndü. Umutsuzdu ama Pomponya'yı avutmak için elinden geleni yaptı. Yaşlı çift oturarak Vinikyus'dan belki bir haber çıkar diye beklemeğe koyuldular. Saatler geçti. Akşam oldu. Ancak o zaman sokak kapısının vurulduğu duyuldu ve bir uşak Avlus için bir mektup getirdi.

Mektupta şunlar yazıyordu:

«Markus Vinikyus'dan Avlus Plavtiyus'a. Selâm! Yapılan şey, İmparator Hazretlerinin buyruğuyla yapılmıştır. Onun iradesine ben ve Petronyus gibi siz de boyun eğmek zorundasınız.»

VI

Biraz öncesine dönelim.

Vinikyus, Petronyus'u evde buldu ve kapıcının kendisini durdurmak istemesine aldırış etmeden atriyuma, oradan da bibliyotekum yani kitaplığa daldı. Petronyus yazı yazmaktaydı. Ama Vinikyus, kalemi onun elinden aldığı gibi kırdı ve parmaklarını dayısının kollarına geçirerek boğuk bir sesle,

«Ne yaptın onu? Nereye götürdün?» diye sordu. Petronyus, genç atletin iki elini tuttu ve kıskaçla sıkar gibi kavradı.

«Görüyorsun ya, ben ancak sabahları güçsüzümdür. Akşama değin kuvvetimi gene kazanmış olurum. Ellerini kurtarmağa çalış bakalım. Sana kültür-fiziği bir dokumacı, nezaket kurallarını da bir demirci ustası öğretmiş olsa gerek!»

Böyle diyerek Vinikyus'un ellerini bıraktı. Genç adam dayısının karşısında kızgın, gene de bozguna uğramış olarak, öylece kalakaldı.

«Gerçekten çelik gibi ellerin var,» dedi. «Ama cehennem illerinin tanrıları adına yemin ederim ki beni aldatmışsan, Neron'un gözleri önünde gırtlağına bir hançer saplayacağım.»

Petronyus. «Serinkanlı konuşalım,» diye cevap verdi. «Eğer insanların nankörlüğü karşısında hâlâ şaşabilseydim sanırım senin nankörlüğüne şaşardım.»

«Ligya nerde?»

«Bir genelevde... Yani Neron'un sarayında.»

«Petronyus!»

«Serinkanlı ol, yalvarırım! Neron'dan iki şey istedim; ikisini de olumlu karşıladı. Ligya'yı Plavtiyus'un evinden alacak ve ondan sonra da sana gönderecek. Toganın kıvrımları arasında bir hançer filan yok mu? Beni vurmayacak mısın? Vuracaksan sana birkaç gün daha beklemeni salık veririm. Yoksa hapse filan girersin de, Ligya seni boş yere beklemek zorunda kalır.»

Bir sessizlik oldu. Vinikyus, sersemlemiş bir yüzle Petronyus'a bakıyordu. Sonunda,

«Kusura bakma,» dedi, «Onu çok seviyorum da... Sevgim, aklımı başımdan alıyor sanki.»

«Dur, sana anlatayım Markus. Onceki gün Neron'a şöyle dedim: 'Yeğenim Vinikyus, Avlus'ların evlâtlık edindiği bir kıza öylesine tutulmuş ki, ah çekişleri evini sanki bir buhar banyosuna çevirmiş. Siz İmparator Hazretleri... Yalnızca gerçek güzelliği seven siz ve ben, bu kızcağız için beş para vermeyiz. Ama yeğenim sersemin biridir. Zaten eskiden beri kafası odun gibi kalındır' dedim Neron'a.»

«Petronyus!»

«Bunları Ligya'yı kurtarmak için söylediğimi anlamadınsa dediklerimin doğru olduğu kanısına varacağım. Her neyse. kendisi gibi bir güzellik uzmanının öyle bir kızı güzel bulmak yanılgısına kapılmayacağına onu inandırdım. Böylece hiç bir şeyi benim gözlerimden başka gözle görmeye cesaret edemeyen Bronz-Sakal, Ligya'ya göz koymayacak demektir. Köprüyü geçene dek ayıya dayı demek sorunu. Böyle dedikten sonra umursamıyormuşçasına, 'Ligya'yı alıp Vinikyus'a gönderin,' dedim. 'Buna hakkınız var, çünkü kız bir rehinedir. Hem böylelikle Avlus'a da haddini bildirmiş olursunuz!' dedim. Neron, buna razı oldu. Hem de yiğit bir adamı incitmek fırsatını verdiğim için, büsbütün seve seve razı oldu. Böylece sen rehinenin resmi vasisi olacaksın. Ligya hazinesi senin eline teslim edilecek. Hazineyi yalnızca yağma etmekle kalmayacaksın; aynı zamanda çoğaltacaksın da! Ne mutlu sana!»

«Bunların hepsi doğru mu? Ligya'nın sarayda tehlikede olmadığını kesinlikle biliyor musun?»

«Orada temelli kalacak olsaydı, Popeya bunu Lokusta'ya bildirirdi. Ama bir kaç gün için korkacak bir şey yok. Neron'un sarayında on bin kişi oturuyor. Belki İmparator kızın varlığını bilmeyecektir bile. Biraz önce bir asker geldi. Kızın saraya götürülüp Akte'ye teslim edildiğini haber verdi. Akte iyi kadındır. Kızı bu yüzden ona emanet ettim. Anlaşılan Pomponya Greykina da ayni şeyi düşünmüş olacak ki Akte'ye mektup yazmış. Yarın gece sarayda bir şölen var. Sana da Ligya'nın yanında yer ayırttım.»

«Kayus, biraz önceki kızgınlığımı bağışla. Onu Neron'un zevki ya da kendin için kaçırdın sanmıştım.»

«Kızgınlığını bağışlarım. Ama kaba hareket, o adi haykırış, o kumarbaz sesi gibi ses doğrusu hoşuma gitmedi. Kancıklık yapacak adam varsa o da Tigellinus'dur, ben değil. Eğer kızı kendim için istiyor olsaydım açıkça söylerdim. Vinikyus, Ligya'yı kaçırmak üzereyim; usanıncaya dek onu yanımda alakoyacağım, derdim!»

Böyle diyerek Vinikyus'un gözlerinin içine baktı. Gözlerindeki soğuk, küstah bakış karşısında genç adam daha da yerin dibine geçerek,

«Evet ben suçluyum,» dedi. «Sen büyük gönüllü bir adamsın; teşekkür ederim. Ama izin ver de sana bir soru daha sorayım. Ligya'yı neden hemen bana göndermedin?»

«Neron, görünüşü kurtarmak istiyor da ondan! Yoksa bu serüven tüm Roma'ya yayılır ve dillere düşerdi. Ligya'yı yalnızca bir rehine olarak aldığımız için heyecan yatışıncaya değin sarayda kalması iyi olur. Sonra sessizce senin evine göndeririz. Bilirsin Bronz-Sakal çekingen köpeğin biridir. Kudretinin sınırsız olduğunu bal gibi bildiği halde her zaman yaptıklarını temize çıkarmak için bir özür arar. Tiberyus da, Neron'dan ayrı bir tip olduğu halde her işlediği rezaleti temize çıkarmak isterdi. Acaba neden suç, namusa böylesine büyük bir saygı gösterir? Benim kendi düşüncem şu: Namus güzel, suç çirkindir. Bunun bir sonucu olarak gerçek Güzellik-Sever de doğru bir adamdır. Beni ele al. Ligya'yı yalnızca sana vermek için kaçırttım. Lisippus olsa sizin bir çift olarak nefis bir heykelinizi yapardı. Sonra ikiniz de

zel insanlar olduğunuza göre benim yaptığım iş de güzelleşiyor demektir ki yalnızca bu, bir davranışın hiç bir zaman adileşmemesini sağlar. Gözlerini iyice aç Markus. Çünkü karşında, Petronyus'un kişiliğinde Namus'un ta kendisini görüyorsun.»

Vinikyus, felsefeden çok olaylarla ilgilenen bir insandı. Onun için, «Yarın akşam, Ligya'yı görmek, ondan sonra ölünceye dek evimde alakoymak niyetindeyim.» diye cevap verdi.

«Evet evet, Ligya'ya sahip olacaksın. Avlus da beni cehennem tanrılarına yem edecek sanırım!»

«Avlus beni görmeğe geldi. Kendisine Ligya'yla ilgili haber göndereceğime söz verdim.»

«Öyleyse ona, Tanrısal Neron'un iradesinin en yüce yasa olduğunu ve ilk doğacak çocuğunuza da Avlus diyeceğini bir mektupla bildir. Ne de olsa adamcağızı birazcık avutmamız gerek... Bronz-Sakal'a, yarınki şölene onu da çağırsın diye söyleyeyim mi? O zaman Avlus, seni Ligya'nın yanı başında görebilir.»

Vinikyus, «Yok yok, rahatsız olurum» dedi. «Hele Pomponya'nın yanında...»

Bundan sonra oturdu ve ihtiyar Generalin son umudunu da söndürecek olan o mektubu yazdı.

Bir zamanlar ülkenin en yüksek başları Neron'un metresi Akte'nin önünde eğilirdi. Akte o zamanlar bir çok kişinin minnetini kazanmış, kimseyi kendine düşman etmemişti. Oktavva bile ona hiç bir zaman gerçek bir kin bağlamış değildi. Şimdiyse Akte, kıskançlık uyandırmayacak denli önemsiz bir kişiydi. Buna rağmen Neron'u bir çeşit gözü yaşlı, hüzünlü bir sevgiyle hâlâ seviyordu... Umuttan temelli uzak olan ve bir daha geri gelmemek üzere yitirilen saatlerin anısıyla beslenen bir sevgi... Popeya da onu saraydan attırmaktan çekinmişti ve Neron, Akte'yi zaman zaman masasına çağırırdı. Hem Akte'nin güzelliği de İmparatorluk sofrası için bir süs sayılırdı...

Sezar, şölenlere ondan ve onun gibi özgür bırakılmış birkaç köleden başka, kimlerin çağrılıp çağrılmadığıyla ilgilenmekten çoktandır vazgeçmişti. Masasında Senatörler otururdu (özellikle aynı zamanda hokkabazlık yapma-

ğa razı olanlar), zevk ve sefaya, lüks ve şehvete susamış genç soylular; büyük adlar taşıdıkları halde halde akşam olunca acayip kırmızı perukalar takarak kötü aydınlanmış arka sokaklarda serüven aramağa giden kadınlar otururdu. İçince tanrılara söven rahipler otururdu. Ayni zamanda bir sürü şarkıcı, aktör, çalgıcı, kadınlı erkekli oyuncular da bulunurdu. Övgü şiirlerini okurken yalnızca Neron'un şiirlerini böylece övmek sayesinde kazandıkları parayı düşünen şairler; yemekleri obur gözlerle izleyen aç düşünürler, ünlü araba sürücüleri, hokkabazlar, sihirbazlar, öykü anlatanlar, maskaralar, moda ya da budalalığın kendilerine geçici bir ün sağladığı serseri ve dilenciler bulunurdu. Bunların arasında, uzun küpelerinin altında delik kulaklar (bir zamanlar köle olduklarının işareti) saklayan kimseler de eksik olmazdı.

Bu çağrılıların daha seçkin olanları büyük sofrada otururdu. Daha aşağı tabaka ise, köleler yemek ve içkiden arta kalanları kendi önlerine getirinceye değin ötekileri eğlendirmeğe uğraşırlardı.

O gün Ligya da şölende hazır bulunacaktı. Korkusu, heyecanı son derece büyüktü. Çünkü kız Neron'dan, genellikle erkeklerden, saraydan, sarayın kargaşalığından, içyüzünü Avlus'ların evindeki konuşmalardan anlamış olduğu şölenlerden korkuyordu. Gene de henüz çok genç olmakla birlikte toy değildi. Karışık devirlerde çocuklar, dünyanın kötülüğünü çok küçük yaşta öğrenirlerdi.

Böylece Ligya sarayda kendi felâketinin hazırlandığını biliyordu. Ama içinden, yenilgiye düşmemeye ant içmişti.

Avlus ile Pomponya artık onun yaptıklarının hiçbirinden sorumlu değildiler. Bu yüzden genç kız, «Acaba şölene gitmeyerek Neron'un buyruğuna karşı gelmeğe değer mi değmez mi?» diye düşünüyordu. İçinde kendini ceza ve ölüm tehlikesine açık bırakarak yiğitlik göstermek için yeni yeni uyanan bir istek vardı.

Bu yüzden genç kızın yüreği kararsızlık içindeydi. Ama düşüncelerini anlattığı Akte şaşkınlıkla ona bakakaldı. Neron'un iradesine karşı gelmeyi düşünmek, hem de daha ilk günden kendini onun öfkesine açık bırak-

mak! Böyle bir şeyi düşünmesi için insanın ne yaptığını bilmeyen bir çocuk olması gerekirdi. Ligya'nın söylediklerinden Akte, aslında onun rehine falan değil de kendi vatandaşları tarafından unutulmuş bir kız olduğunu anlıyordu. Bu yüzden de uluslararası yasa onu koruyamazdı. Hem zaten Neron bir kızgınlık anında dünyanın tüm yasalarını ayaklarının altına alıp çiğneyecek kadar kudretliydi. Nasıl canı isteyip Ligya'yı aldırtmışsa, gece öyle ortadan yok edebilirdi. Ligya onun iradesinin bir oyuncağıydı ve koca evrende Neron'un iradesinin üstünde hiç bir şey yoktu. Akte, bundan sonra,

«Evet, Pol'un sûrelerini ben de okudum.» dedi. «Dünyanın üstünde Allahın ve öldükten sonra dirilen oğlunun var olduğunu biliyorum. Ama dünyanın içinde yalnızca Neron var. Bunu aklından çıkarma, Ligya. Biliyorum inancın, senin, benim gibi bir cariye olmanı engelliyor. Ölümle şerefsizlik arasında bir seçiş yapmak zorunda kaldığınız zaman siz Hıristiyanların, Epiktetüs'ün anlattığı Stoik'ler gibi ölümü seçtiğinizi de biliyorum. Ama şerefsizliğe razı olmamanın ille ölüm olacağı kesin midir? Ya daha büyük bir şereflizliğe uğratılırsan? Sejannus'un bir kızı ölüm cezasına çarptırılmıştı. Bakirelerin öldürülmesini önleyen bir yasa vardır. Bu yasaya aykırı davranmamak için Tiberyus, daha çocuk yaşta sayılacak kızın öldürülmezden hemen önce kirletilmesini buyurmuştu... Bunu biliyor muydun, Ligya? Ligya, Neron'u kızdırma. Eğer bir gün gelir ölümle şerefsizlik arasında ille bir seçiş yapmak zorunda kalırsan, dininin buyruklarına göre hareket edeceksin, elbet. Ama kendi felâketini kendin arama. Damarlarında gerçek tanrıların da kanı dolaşan bir yeryüzü tanrısını boş yere, hiç yoktan öfkelendirme.»

Akte, hafiften şehlâ olan gözlerini kısmış ve söylediklerinin etkisini daha iyi görebilmek istiyormuş gibi, olağanüstü güzel yüzünü Ligya'nın yüzüne yaklaştırmıştı. Ligya, kollarını onun boynuna dolayarak,

«Ne kadar iyisin» diye içini çekti.

«Evet; hayattaki tüm mutluluğumu yitirdiğim halde gene de kötü yürekli sayılmam sanıyorum!»

Sonra genç kadın odada bir aşağı bir yukarı dolaşa-

rak kendi kendine, derin bir üzüntüyle mırıldanmağa başladı:

«Hayır o da hiçbir zaman gerçekten kötü yürekli sayılmazdı. İyi yürekli olduğuna inanır ve iyi olmağa çalışırdı. Bunu ben söylüyorum... Onu hiç kimsenin tanıyamayacağı kadar yakından tanıyan ben. Sonradan değişti. Sevmeyi unuttuğu zaman. Onu bu duruma getiren benden başkalarıdır... Evet, ötekiler ve Popeya.»

Konuşurken kirpiklerinde çiğ tanesi gibi yaşlar ışımıştı.

«Demek onun özlemini çekiyorsun, Akte?»

Akte, durgun bir sesle, «Ben mi?» diye sordu. Ve gene odada dolaşmağa başladı. Ellerini sıkmıştı ve yüzünde hüzünlü bir bakış vardı. Ligya çekinerek gene,

«Onu hâlâ seviyor musun?» diye sordu.

«Evet; onu seviyorum. Onu benden başka kimse sevmiyor zaten.»

Yüzü eskisi gibi durgunlaştığı zaman sözüne devam etti:

«Biz senden konuşalım, daha iyi, Ligya. Neron'un iradesine karşı gelmek budalalık olur. Hem sonra korkuların yersiz. Çünkü ben sarayı iyi bilirim. Sana, Neron'dan bir tehlike geleceğini hiç sanmıyorum. Neron seni kendisi için kaçırtmış olsa asla Palatin'e getirmezdi. Burada Popeya'nın sözü geçer. Şimdi bir de çocuğu oldu diye artık, Neron onun bütün bütün avucunun içinde. Hayır.... Neron gerçi senin şölende hazır bulunmanı emretti ama seni görmeğe gelmedi; kimseye senden haber de sormadı. Demek ki bu konuda verilmiş kesin bir kararı var. Buna karşılık Petronyus sana kol kanat olmam için bana rica etti. Pomponya da mektubunda aynı şeyi rica ettiğine göre, ikisinin bu işte birlik olmaları pek akla yakın. Kimbilir, Petronyus kandırabilirse belki Neron seni evine gönderebilir. Petronyus'a karşı duyduğu sevginin sınırsız olduğunu sanmıyorum ama yazık ki kendi kendine de karar veremiyor.»

Ligya, «Ben buraya gelmezden önce Petronyus, bizim eve gelmişti.» dedi. «Annem, bu işin onun işi olduğunu sanıyor.»

«Belki de bir yemekte filân Petronyus, Neron'un duyacağı yerde, Ligya'lıların rehinesinin Avlus'un evinde durduğunu söylemiştir. Bunun üzerine yetkilerini kullanmak konusunda pek titiz olan Neron, rehineler İmparatora ait olduğu için, seni buraya aldırtmış olabilir. Hem sonra Avlus'u da, Pomponya'yı da sevmez. Yok, yok; Petronyus seni kaçırmak istese böyle bir yol kullanmazdı, sanıyorum. Petronyus, Neron'un çetesinin öbür üyelerinden daha iyi olmayabilir, ama hiç değilse onlardan başkadır. Hem belki senin için aracılık edecek bir başkasını bulabiliriz. Avlus'un evinde hiç Neron'un yakınlarından birileriyle tanışmadın mı?»

«Vespesyan'la Titus'u gördüm.»

«Ama Neron, onları sevmez ki!»

«Sonra Seneka var.»

«Seneka, bir fikir yürütecek olsa Neron salt bu yüzden onun dediklerinin tersini yapar.»

O zaman Ligya'nın duru teni daha koyu bir gül rengi aldı. Genç kız,

«Sonra... Vinikyus'la da tanıştım,» diye mırıldandı.

«Tanımıyorum.»

«Petronyus'un akrabası oluyor. Ermenistan'dan yeni dönmüş.»

«Neron, ondan hoşlanıyor mu?»

«Vinikyus'dan mı? Evet, onu herkes seviyor.»

«Senin için Neron'la konuşur mu?»

«Evet.»

Akte, şefkatle gülümsedi.

«Öyleyse onu şölende görürsün» dedi. «Şölene gelmezlik etmemelisin. Avlus'un evine dönmek istiyorsan, bu fırsattan yararlan. Senin için Neron'a yalvarsınlar diye Petronyus'la Vinikyus'a rica etmelisin. Şimdi burada olsalar ikisi de sana benim söylediklerimi söylerlerdi. Yani, direnmeye kalkışmak budalalık olur, derlerdi. Evet Neron senin şölende olmadığını belki farketmeyebilir. Ama bir farkına varırsa... Onun buyruğuna karşı gelmek küstahlığında bulunduğunu aklına koyarsa, artık senin işin bitmiş demektir. Haydi gel, Ligya! Saraydaki uğultuyu işiti-

yor musun? Gün batıyor, davetliler nerdeyse gelmeğe başlarlar.»

Ligya, «Hakkın var, Akte,» diye cevap verdi. «Senin sözünü dinleyeceğim.»

Petronyus'la Vinikyus'u görmek isteği mi, yoksa ömründe bir kerecik böyle bir şölende bulunmak için duyduğu salt kadınca merakı mı ağır basıyordu? Bunu kendisi de bilemezdi... Ama, Neron'u, saraylıları, Popeya ile öteki güzelleri ve şölenlerin dillere destan ihtişamını merak ediyordu.

Akte, onu güzel kokulu pudralarla oğdurup şölene hazırlamak için kendi dairesine götürdü. Gerçi Neron'un sarayında kadın köle eksik değildi ve Akte'nin de kendine bağlı bir çok köleleri vardı ama kadın, utangaç kıza acıdığı için onu kendi elleriyle giydirmeğe karar verdi. Ağırbaşlılığına ve Pol'un surelerini okumasına rağmen Akte'nin, bedensel güzelliği her şeyden üstün tutan eski Elen ruhunu tamamen yitirmemiş olduğu çok geçmeden ortaya çıktı. Çünkü Ligya'yı soyar soymaz kızın vücudunun... hem dolgun, hem ince olan ve sedefle gülden yapılmışa benzeyen vücudunun güzelliği karşısında hafif bir hayranlık çığlığı koparmaktan kendini alamadı.

«Ligya, sen Popeya'dan bile yüz kat daha güzelsin!» diye bağırdı.

Ağırbaşlı Pomponya'nın evinde, kadınların bile birbirlerine görünmedikleri bir evde yetişmiş olan genç kız kıpkırmızı kesilmişti. Durduğu yerde bir senfoni kadar uyumlu ve bir utangaçlık simgesi gibi gül pembeydi. Dizlerini birbirine bastırıp ellerini boynuna kaldırmış, kraliçelere yaraşır kirpiklerinin altından yere bakıyordu.

Sonra birden kollarını kaldırdı ve saçının firketelerini çıkardı. Bir an sonra vücudunu dalga dalga saçlardan bir pelerin sarmıştı.

Akte, bu siyah saçları hafifçe okşadı.

«Ah saçların!» diye bağırdı. «Yok, başına altın tozu serpmeyelim, çünkü saçının dalgaları zaten kendiliğinden altın benekleriyle ışıklı. Yalnız güneş gibi görünsün diye bazı yerlerine azıcık yaldız serperiz, yeter. Senin gi-

bi kızlar yetiştirebiliyorsa sizin o ülkeniz eşsiz bir yer olsa gerek.»

Ligya. «Ben ülkemi hatırlayamıyorum.» diye cevap verdi. «Ama Ursus orasının yalnızca ormanlarla, sonsuz ormanlarla kaplı olduğunu söylüyor.»

Akte, parmaklarını bir çiçek yağı kavanozuna batırıp Ligya'nın saçlarını bu yağla oğuşturarak, «Ama bu ormanların arasında çiçekler de olmalı» dedi.

Sonra kızın vücudunu kokulu yağlarla hafifçe oğdu ve ona yumuşak, kolsuz bir sırma giysi giydirdi. Ama, şimdilik daha Ligya'nın saçları yapılmadığı için Akte onun omzuna bir sabahlık örttü ve kadın kölelerini çağırdı. Saç tuvaleti sona erdiği zaman peblum denilen maşlah, hafif kıvrımlarla kızın vücuduna sarıldı. Sonra Akte, Ligya'nın boynuna bir dizi inci astı; saçlarına biraz yaldız serpti ve en sonunda kadınlarına kendisini giydirmelerini söyledi.

Çok geçmeden Ligya da, Akte de hazırlanmışlardı. İlk tahtırevanlar ana kapının önüne gelmeğe başladığı sıralarda hem bu kapıyı, hem de Şeref Avlusu'nu görebilecekleri bir verandaya çıktılar.

Zamanla kalabalık sıklaşıyor ve Lisias'ın muhteşem bir heykeliyle taçlanmış olan kemerli ana kapıdan içeri giren çağrılıların sayısı gitgide artıyordu. Ligya, Avlus'un sade evindeyken böyle bir manzarayı düşünde görse inanmazdı.

Gurup saatiydi ve güneşin son ışınları mermerleri öperek yere parlak kırmızı bir renk veriyordu. Sütunların, tanrı ve kahraman heykellerinin arasından, kıvrım kıvrım, ayaklarına değin inen giysiler içinde kendileri de heykelleri andıran erkek ve kadınlar geçiyordu. Yukardan bir tek dev yapılı Herkül heykeli giriş yolunu seyrediyordu. Heykelin başı hâlâ batan güneşin ışığında parlıyordu; ama göğsünden aşağı gölgeler içindeydi.

Akte, Ligya'ya geniş şeritli togaları, renkli tünikleri ve süslü sandallarıyla senatörleri, şövalyeleri, tanınmış sanatçıları, Yunan ve Roma stilinde ya da garip Doğu giysileri giyinmiş, saçlarını kuleli ehramlara ya da tanrıça heykellerinin başlarına benzetmiş (yani kahkül kesip çiçeklerle süslemiş) kadınları işaret ediyordu. Bu

kadın ve erkeklerin çoğunun adlarını biliyor ve bazan onlarla ilgili kısa ama dehşet verici bilgiler de veriyordu.

Ligya için bu güzellik, gözlerini sarhoş eden bir manzaraydı. Gene de bu manzarada birbirleriyle uzlaştırılmayacak zıtlıklar vardı. Işık benekli alaca karanlıktan, uzaklaşarak görünmez olan bu sessiz, sıra sütunlardan, heykele benzer bu insanlardan, derin bir huzur ve gurur yükselir gibiydi. Bu mermerler ülkesinde yalnızca huzurlu bir sevinçle dolu, yarı-tanrılar yaşıyor sanırdınız... Ama ne yazık!. Akte'nin donuk sesi bu sarayın ve bu insanların korkunç sırlarını aralıksız olarak açığa vuruyordu:

«Şurada üstü örtülü bir sundurma var,» diyordu. «Sütunlarıyla tabanındaki taşta hâlâ, Kayus Kaligula, Kassiyus'un hançeriyle vurulup düştüğü zaman akan kanların lekesi durur. Şurada Kaligula'nın karısının boğazını kestiği yeri ve çocuğunun yerdeki taşlara çarpılıp paramparça olduğu yeri görüyorsun. Sarayın şu bölmesinin altında bir zindan vardır. Bu zindanda genç Drusus açlıktan kendi kollarını kemirmişti. Ağabeysini de orada zehirlediler. Gemellus, orada geceleri korkudan ulurdu. Klavdiyus, kendini ordan oraya atarak çırpınıyordu. Germanikus da şimdi oradadır. Kısacası bu duvarlar işkence içinde inleyen bir çok insanların soluklarını ve can çekişmelerini dinlemiştir. Şimdi acele acele şölene koşan şu insanların bir çoğunun da tıpkı böyle ölmesi belki alınlarına yazılıdır. Bu mücevher ve çiçekle süslü yarı-tanrıların yürekleri kıskançlık ve aç gözlülük ateşiyle çürümektedir.»

Ligya'nın ürkek düşünceleri Akte'nin sözlerine yetişemiyordu. Ama bir gözkamaştırıcı dünyanın onu git gide artan bir büyüyle sarmasına rağmen genç kız Avlus'un evini, Greykina'yı, saygı ve sevginin her şeyden üstün tutulduğu o hayatı çoktan aramağa başlamıştı.

Apollon kapısından boşalan davetlilerin sesi her an biraz daha kabarıyordu. Kapının dışından efendilerini saraya getirmiş olan kölelerin, ardı arkası kesilmez şamatası yükselmekteydi. Beyaz ya da güneşten esmerleşmiş yüzlerin arasında yer yer bir zencinin tüylerle süslü ve küpeli, kapkara yüzü göze çarpıyordu. İçeriye lütlar, rü-

baplar, meşaleler ve limonluk çiçekleri (çünkü sonbahar adamakıllı ilerlemişti) de taşınıyordu. Bütün bu kargaşalığın üzerinde insan seslerinin git gide yükselen curcunası dalgalanıyordu ve bu seslere su sesleri karışıyordu... Akşam karanlığında hıçkırık gibi bir müzikle mermer yalaklara dökülen fıskıyelerin sesleri...

Akte susmuştu ama Ligya hâlâ, birini arıyormuşçasına kalabalığı süzüyordu. Birden yüzü gül gibi kızardı. Bir sıra sütunun arkasından Petronyus'la Vinikyus görünmüştü. Tanrıları andıran bu iki erkek ağır ağır şölen salonuna doğru ilerliyorlardı.

Ligya, yüreğinin rahatladığını duydu. İçindeki yalnızlık birden hafifleyivermişti. Pomponya ile Avlus'un özlemi şimdi içini daha az burkar gibiydi. Kısacası Vinikyus'u görmek ve onunla konuşmak isteği genç kızın içindeki başka tüm istekleri susturmuştu. Akte'nin dediklerini, Pomponya'nın öğütlerini aklına getiriyordu. Birden şölende hazır bulunmasının yalnızca zorunluluk olmadığını, bunu kendisinin de istediğini anlamıştı. Kendisine bir zamanlar aşktan söz etmiş olan ve hâlâ kulaklarında çınlayan o sevgili sesi biraz sonra gene işiteceğini düşündükçe benliğini baştan aşağı saran bir sevinç duyuyordu.

Bununla birlikte genç kız bu sevinçten korkuyordu da! Çünkü dinine, Pomponya'ya ve kendi kendisine ihanet ediyormuş gibi geliyordu. Yalnız başına olsa şimdi diz üstü çöker ve, «Günah işledim! Günah işledim!» diyerek göğsünü döverdi. Ama şimdi Akte onu elinden tutmuş şölen salonuna doğru götürüyordu. Ligya, gözleri kararmış, kulakları uğuldar bir durumda, onun peşinden yürüdü. Düşte gibi, Neron'un görünmesiyle yükselen bağırışı duydu ve kalın bir sis tabakasının arkasından bakarcasına Neron'u gördü. Akte'nin kendisini oturttuktan sonra sağa geçtiğini fark bile etmedi.

Derken sol yanından saygılı ve tanıdık bir ses duydu.

«Selâm, acundaki bakirelerin ve gökteki yıldızların en güzeli, Tanrısal Kallina!»

Vinikyus, âdet olduğu üzere togasını atmıştı. Sırtında yalnızca kıpkırmızı bir tünik vardı. Bilezikli, çıplak kolları bembeyaz ışıldıyordu... Kalkan ve kılıç kullan-

maktan sertleşmiş, güzellik ölçülerine göre biraz kalın kaslı sayılabilecek kolları... Başında da bir gül çelengi vardı ve güzel kavisli kaşları, muhteşem gözleri ve güneşten yanmış teniyle insan kılığına girmiş bir gençlik ve kuvvet simgesini andırıyordu. Daha doğrusu Ligya'nın gözüne genç adam öyle yakışıklı göründü ki genç kız onun selâmına güçlükle cevap verdi. Vinikyus sözüne devam etti:

«Ne mutlu gözlerime ki şimdi sizi görüyorlar! Ne mutlu kulaklarıma ki sesinizin çalgı sesinden daha tatlı olduğunu anlıyorlar! Venüs'le sizin aranızda bir seçiş yapmak gerekse sizi seçerdim, tanrıçam! Sizi burada göreceğimi biliyordum, ama gene de gördüğüm zaman kalbim şimdiye dek hiç bilmediğim bir coşkunluk içinde çarpmağa başladı.»

Gözleri sınırsız bir ateşle tutuşuyor ve kıza, benliğini onun benliği içine gömmek istiyormuşcasına bakıyordu. Ligya'ya ise koca sarayda, tüm bu kalabalığın arasında, yanında, yalnızca o varmış gibi geliyordu. Bu yüzden ona anlayamadığı, korktuğu bir çok şeyler üstüne sorular sormağa başladı. Kendisini Neron'un sarayında bulabileceğini Markus nerden bilmişti? Neron onu Pomponya'dan niçin ayırmıştı? Bu sarayda herşey onu ürkütüyordu ve genç kız annesine dönmek istiyordu. Özlemden, umutsuzluk ve kaygudan yarı ölü gibiydi. Petronyus'la Vinikyus onun adına Neron'la konuşuverirlerdi, değil mi?

Vinikyus, genç kıza saraya getirildiğini ilk önce Avlus'dan öğrenmiş olduğunu söyledi. Niçin mi getirilmişti? Vinikyus bunu bilmiyordu. Çünkü Neron hiç kimseye yaptıklarının hesabını vermezdi. Gene de Ligya'nın korkması yersizdi. Vinikyus onun yanındaydı ya işte. Ve onu hiç bırakmayacaktı. Ligya onun hayatıydı; Vinikyus da onu kendi canı gibi koruyacaktı. Mademki Neron'un sarayı onu korkutuyordu, Ligya bu saraydan hemen uzaklaşacaktı. Vinikyus bunları dedikten sonra bir de ant içti.

Kaçamaklı ve rasgele konuşmasına rağmen sesinde bir içtenlik vardı. Çünkü Ligya'ya karşı beslediği duygular içtendi.

Evet, genç askerin içini gerçek bir acıma bürümüş-

tü. Ligya'nın sözleri onun ta yüreğine işlemişti. Hele kız ona teşekkür edip Pomponya'nın bu iyiliğe minettar kalacağını, kendisinin de ölünceye dek unutmayacağını söylemeye başlayınca Vinikyus artık kendini tutamadı. Yüreği zevk ve sevinçle eridi gitti. Evet, genç kızın güzelliği onu sarhoş ediyor ve içinde korkunç bir şehvet uyandırıyordu, ama bununla birlikte Vinikyus, Ligya'nın kendisi için sözlere sığmayacak bir değerde olduğunu ve Ligya'ya bir tanrıçaymış gibi tapınabileceğini de seziyordu. Şölenin şamata ve kargaşalığı içini sıkmıştı. Kıza doğru eğilerek tatlı ve sade sözler mırıldanmağa başladı, içten gelen, müzik gibi uyumlu ve şarap gibi baş döndürücü sözler...

Ve Ligya bu sözleri gerçekten şarapmış gibi içiyordu. Bu yabancılar arasında Vinikyus, ona her zamankinden daha yakın ve sevgili geliyordu. Hem genç erkek ona öyle derin, güven verici bir sevgiyle bağlıydı ki! Plavtiyus'un köşkünde aşktan ve aşkın verdiği mutluluktan genel olarak söz etmişti. Ama şimdi!... Kızın yanakları yanıyor, yüreği çarpıyordu ve dudakları kendinden geçmişçesine aralanmıştı.

Gerçi onu dinlerken içini garip bir korku bürüyordu ama dünyayı verseler sözlerinden bir tekini bile kaçırmağa razı olmazdı. Bir an gözlerini indiriyor, sonra gene kaldırıyor ve, «Ne olur, hep konuş, susma,» der gibi çekingen ve meraklı bir bakışla âşığının yüzüne bakıyordu. Gürültü, çalgı sesleri, çiçeklerle tütsülerin kokusu aklını karıştırmağa başlamıştı... Ama Vinikyus yanındaydı ya!... Vinikyus gençlik, kuvvet, aşk ve ateşle öylesine doluydu ki Ligya duyduğu zevkli utangaçlığa rağmen âşığından taşan ateşin etkisinde kalmağa başlamıştı.

Beri yandan Ligya'nın yanında oluşu da Vinikyus'u şiddetle sarsmağa başlamıştı. Bağrında kaynayan ateşi genç adam şarapla söndürmeğe çalışıyordu, ama boşuna!

Evet, şarap! Ama o kusursuz yüz, o çıplak kollar, sırma kumaşın altında inip kalkan o el değmemiş göğüs, kar gibi ak peblumun kıvrımları arasından seçilen o yuvarlak vücut, şaraptan daha baş döndürücüydü. Birden genç

adam onu, Avlus'ların evinde de bir kez yapmış olduğu gibi bileğinden kavradı ve titreyen dudaklarla,

«Seni seviyorum Kallina! Tanrıçam, tapınıyorum sana!» diye mırıldandı.

Ligya, «Yok, yok, elini çek, Markus!» diye cevap verdi.

Buğulu gözlerle Vinikyus, «Sevgilim, sen de beni sev! Yalnızca sev, yeter» diye söylendi.

Akte'nin sesini duydular:

«Neron size bakıyor!»

Vinikyus birdenbire Neron'a ve Akte'ye kızgınlık duydu. Akte'nin sözleri biraz önceki büyüyü dağıtmıştı. Hem öyle bir zamanda ki, şu sırada genç adam en sevdiği birinin sesini bile duysa sevimsiz bulurdu. O anda Akte'nin konuşmalarına kasıtla karıştığı sonucuna vardı ve başını kaldırıp Ligya'nın omzu üzerinden öteki kadına dik dik bakarak kızgınlıkla söylendi:

«Akte, şölenlerde Neron'un yanıbaşına uzandığın zamanlar geçti. Hem sonra yavaş yavaş kör olduğunu da söylüyorlar. Böyle olduğu halde nasıl oluyor da Neron'un yüzünü böylesine iyi görebiliyorsun?»

Akte, sesinde hafif bir hüzünle cevap verdi:

«Görüyorum işte! Onun gözleri de pek iyi seçmez. Ama zümrüdüyle size bakıyor!»

Şölenin başlangıcında İmparator'u sanki sislerin arkasından görmüş olan ve sonra da Vinikyus'un sözlerine kapılarak olduğu gibi unutan Ligya şimdi meraklı, ürkek gözlerini Neron'dan yana çevirdi.

Akte doğru söylemişti. Neron, masanın üzerine abanmış, bir gözü kapalı olarak zümrüt monokluyla onları süzüyordu. Bakışları karşılaşınca Ligya'nın yüreği buz kesilir gibi oldu. Daha çocukken, Avlus'un Sicilya'daki çiftliğinde yaşayan bir Mısır'lı köle, ona mağaralarda oturan ejderhalar üstüne masallar söylerdi. İşte şimdi kıza bu canavarlardan birinin cam gözü kendi üzerine dikilmiş gibi geldi.

Korkmuş bir çocuk gibi Vinikyus'un eline sarıldı. Kafasının içinde yıldırım hızıyla karmakarışık bin türlü izlenim savruluyordu. Neron buydu demek, müthiş ve güçlü her şeye yeten Neron! Ligya onu şimdiye değin hiç gör-

memişti. Neron hiç de onun kafasında canlandırdığı gibi değildi! Ligya, çizgileri korkunç, bakışı hep kızgın bir yüz göreceğini sanmıştı. Oysa şimdi karşısında, kalın bir boyun üzerine oturtulmuş kocaman bir kafa görüyordu... Korkunç olduğu kadar da biçimsiz ve gülünç bir kafa... Uzaktan ufak bir çocuk başını andıran bir kafa. O geniş ve kısa, basık yüzüne mor renkli tüniği (kendisinden başka hiç kimsenin giymesine izin verilmeyen bir renk), mavimtrak bir gölge düşürüyordu. Koyu renkli saçlarıysa dört sıra bukle yapılmıştı. Aynı zamanda yüzü cascavlaktı, çünkü sakalını geçenlerde tanrı Jüpiter'e kurban kesmişti. Bütün Roma bu fedakârlığı alkışlamıştı. Ama aslında herkes onun bu işi, tüm ailesi gibi kızıl sakallı olduğu için yaptığını söylüyordu. Alnının, kaşlarının üstünden saçlarına doğru, göze çarpacak denli yükselmesinde tanrıları andıran bir şey vardı. Kaşları da onun kendi kudretinin farkında olduğunu gösteriyordu. Ama o tanrı alnının altında yalnızca zamanından önce şişmanlayıp etlenmiş, şehvet ve kararsızlık dolu ilkel bir yüz sırıtıyordu... Adi bir aktörün, bir ayyaşın yüzü. Ligya bu yüzü korkunç, ama her şeyden önce iğrenç buldu.

Biraz sonra Neron monoklunu indirdi ve Ligya bol ışıkların karşısında kırpışan, acı çeken adamların gözleri gibi camlaşmış bir çift patlak, donuk mavi göz gördü.

Neron, Petronyus'a dönerek sordu:

«Vinikyus'un ayılıp bayıldığı rehine bu mu?»

«Evet.»

«Hangi milletten?»

«Ligya'lı efendim.»

«Vinikyus onu pek mi güzel buluyor?»

«Vallahi, bir kadın peblumunu kurumuş bir zeytin ağacının ilstüne de assanız Vinikyus'a güzel gelir. Ama sizin yüzünüzde, ey hiç yanılmayan hakem, düşüncenizi şimdiden okuyorum. Kızın çok zayıf olduğunu, uzun saplı bir çiçeğe benzediğini düşünüyorsunuz. Sizi asıl ilgilendiren şey, ey tanrısal zevk uzmanı, çiçeğin sapıdır. Bunda da üç kat haklısınız. Tek başına bir yüz, hiç bir şey sayılmaz. Gözlerimle zevkimin sizinkiler gibi yanılmaz olduğunu hiç bir zaman umamam. Gene de bu kadarını sizden

öğrenmiş bulunuyorum. Onun için Tulliyus Senekyo gibi ben de metresimin üstüne bahse girerim ki, masa başına uzanmış duran bir kadının yapısı konusunda uzaktan yargıda bulunmanın çok zor olmasına rağmen siz daha şimdiden, «Bu kızın kalçaları çok dar!» demiş bulunuyorsunuz!»

Neron, gözlerini yarı kapayarak, «Kalçaları çok dar,» diye onun sözlerini yankıladı.

Petronyus, sezdirmeden gülümsedi. Bu arada Vestinyus'la konuşmakta, daha doğrusu düşlere inanıyor diye Vestinyus'la alay etmekte olan Tulliyus Senekyo, «Zariflik Hakemi»ne döndü ve bahsin ne üzerine olduğunu hiç bilmediği halde,

«Sen haksızsın!» diye bağırdı. «Ben bu konuda Neron'la eş düşüncedeyim.»

Petronyus, «Çok doğru,» diye cevap verdi. «Çünkü ben sende biraz cık zekâ bulunabileceğini ileri sürüyordum. Neron ise senin doğrudan doğruya ve tepeden tırnağa mankafa olduğunu söylüyordu.»

Neron gladyatör seyircileri gibi, baş parmağını aşağıya doğru çevirerek, neşeyle, «Petronyus habeti!» diye bağırdı.

Hâlâ düşlerden konuşulduğunu sanan Vestinyus ise, «Doğrusu, düşlere inanırım,» dedi. «Bugün Seneka da düşlere inandığını söylüyordu.»

Kalviya Krispinilla masanın üzerine doğru eğilerek, «Dün gece düşümde bir Vesta bakiresi olduğumu gördüm.» diye lâfa karıştı.

Bunun üzerine Neron ellerini çırptı ve tüm çevresindekiler de, onu taklit ederek el çırpmağa başladılar. Öyle ya, kaç kez kocadan boşanmış ona Krispinilla, Roma'da akıl almaz serbetliğiyle tanınırdı. Hiç utanmağa filan kalkışmadan meydan okurcasına konuştu:

«Ee, ne olmuş yani? Vesta bakirelerinin hepsi ihtiyar ve çirkin. İçlerinden yalnız Rukriya bir şeye benziyor. Onun da bu yaz yüzü güneşten çillenmiş ya, neyse, hiç değilse iki kişi oluruz.»

Petronyus, «Bununla birlikte, itiraf edersiniz ki, ey

saf Kalviya, sizin bir Vesta bakiresi olmanız ancak düşlerde akla sığar,» diye mırıldandı.

«İmparator Hazretleri emir buyururlarsa...»

«Galiba şimdi de en olmayacak düşlerin bile çıkabileceğine bizi inandırmağa kalkışacaksınız.»

Vestinyus, «Söylediğiniz olabilecek bir şeydir,» dedi. «Ben doğrusu bir insanın tanrılara inanmayışını anlayabilirim, ama düşlere inanmamak...»

Neron, «Ya kehanetlere ne buyrulur?» diye sordu. «Roma'nın sonu geldikten sonra bile benim tüm Doğu'ya egemen olacağımı bildiren kehanetler var.»

Vestinyus, «Kehanetlerle düşlerin çıkması aynı derecede akıl harcıdır,» dedi. «Bir gün bu konuda inançsız olan bir Prokonsül, kölesinin eline mühürlü bir mektup vermiş ve tanrıyı denemek için Mopsus tapınağına göndermiş. Köle, geleceği belirten bir düş görmek amacıyla geceyi tapınakta geçirmiş. Dönüşünde şunu anlatmış: Düşümde güneş kadar güzel bir delikanlı gördüm. Delikanlı bana bir tek şey söyledi: 'Kara' dedi, demiş. Bunu duyan Prokonsül sapsarı kesilmiş ve hepsi de kendisi gibi düşler konusunda inançsız olan arkadaşlarına dönerek, 'Mektubun içinde ne yazıyordu biliyor musunuz?' diye sormuş.»

Senekyo, «Ne yazıyormuş?» diye sordu.

«Mektubun içinde bir soru varmış: Kurban keseceğim boğanın rengi ne olsun? Beyaz mı, kara mı?»

Bu öykünün uyandırdığı ilgiyi Vitelliyus yarım bıraktı. Şölene zaten sarhoş olarak gelen Vitelliyus şimdi de kimbilir hangi nedenle kahkahalar atmağa başlamıştı. Neron,

«Bu yağ fıçısı niye gülüyor kuzum?» diye sordu.

Petronyus, «Gülmek insanları hayvanlardan üstün kılan yeteneklerden biridir,» dedi. «Onun için Vitelliyus, doğrudan doğruya ve baştan aşağı domuz olmadığını bize isbatlamak için bundan başka yol bulamıyor.»

Vitelliyus gülmekten vazgeçti ve yağlı, salçalı dudaklarını şaplatarak, uşakları sanki onları şimdi, yeni görüyormuş gibi süzmeğe başladı. Sonra ipek bir yastığı andıran elini kaldırdı ve bezgin bir sesle,

«Şövalye yüzüğümü yitirdim.» dedi. «Bu yüzüğü bana babam bırakmıştı.»

Neron, «Baban da bir kunduracıydı,» diye karşılık verdi.

Daha o sözlerini bitirmeden Vitelliyus'un yeniden neşesi tuttu. Şimdi onun, yüzüğünü Kalviya Krispinilla'nın pelerini içinde aramakta olduğu görülüyordu. Öbür yanında Vatinus, korkak bir kadının bağırışlarını taklit etmeğe başlamıştı. Kalviya'nın arkadaşı Nigidya ise (bir çocuğun yüzünden insana bir kurtizanın gözleriyle bakan genç bir dul),

«Aradığı şeyi yitirmiş olduğunu hiç sanmıyorum!» dedi.

Lukan ise, «Bulduğu zaman da ne yapacağını bilemeyecek,» diye düşüncesini belirtti.

Sahne git gide daha fazla canlanıyordu. Birden içleri kar dolu ve dışları sarmaşıklarla süslü büyük vazolardan uşaklar yeni şarap kavanozları çıkardılar. Yukarki kubbeli tavandansa sağanak gibi güller dökülüyordu. Derken Petronyus, Neron'dan, konuklar tam anlamıyla sarhoş olmadan önce bir şarkı söyleyerek şölene şeref vermesini rica etti. Çağrılılar da hep bir ağızdan onun ricasını yankıladılar. Neron ilkin razı olmadı, çünkü gerçekten de sesi boğuklaşmıştı. Geceleyin göğsünün üstüne kurşundan ağırlıklar koyduğunu, ne var ki bunun pek para etmediğini ve biraz deniz havası almak için Antiyum'a gitmeyi düşündüğünü söylüyordu.

Fakat Lukan sanat ve insanlık adına rica etti. Tanrısal ozanın, eşsiz şarkıcının Venüs için yeni bir ilahi bestelediğini ve bu ilahinin yanında Lukreçyus'un Venüs ilahisinin bir kurt yavrusunun ulumasına benzediğini herkes biliyordu. Onun için İmparator Hazretlerinin bu ilahiyi okuyarak şöleni gerçek bir bayrama dönüştürmesi gerekti. Milletini seven bir hükümdar olduğu için onlara susarak işkence etmesi doğru değildi. Lukan sözlerini,

«Taş yürekli olma, ey Sezar!» diye bitirdi.

Konuklar, «Taş yürekli olma!» diye bağrıştılar.

Neron bu isteğe boyun eğmek zorunda kaldığını göstermek ister gibi ellerini açtı. Bunun üzerine her yüz-

de bir minnet bakışı belirdi ve tüm gözler ondan yana çevrildi. İmparator ilk önce şarkı söylemek zorunda olduğunun Popeya'ya bildirilmesini buyurdu. Ogüsta rahatsız olduğu için şölene gelememişti. İyileşmesi için de hiç bir şey İmparator kocasının şarkı söylemesi gibi etkili olamazdı.

Popeya hiç gecikmeden içeri girdi. Neron'un gönlünde sarsılmaz bir taht kurmuş durumdaydı. Şarkıcılık, araba sürücülüğü ya da ozanlık onuru söz konusu olduğu yerde kocasını sinirlendirmenin tehlikeli olduğunu bilirdi. Onun için hemen içeriye girdi. Altın saçlıydı ve o da Neron gibi mor bir tünik giymişti. Boynunda bir dizi çok iri inci ışıldıyordu. İki kocadan boşanmış bir kadın olduğu halde onu gören, yüzüne bakan, el değmemiş bir genç kız sanırdı. Dört bir yandan sevinç bağırışları yükseldi. Herkes «Tanrısal Ogüsta!» diye bağırıyordu. Ligya, ömründe böyle güzellik görmemişti. Gözlerine inanamıyordu. Neron'u annesiyle karısını öldürmeğe kışkırtan dillere destan Popeya, geceleyin halkın gizlice heykellerini devirdiği ve duvarlara ona söven yazılar yazdığı Popeya buydu demek! Ligya cennetteki meleklerin bile bundan daha sevimli bir güzellikte olabileceğine inanamıyordu.

«Ah Markus!» diye bağırdı. «Nasıl olabilir?»

Genç adam. «Evet, gerçekten güzel bir kadın,» diye cevap verdi. «Ama sen ondan yüz kat daha güzelsin. Güzelliğine önem vermiyorsun, yoksa sen de Narsis gibi kendi güzelliğine âşık olurdum. Popeya eşek sütüyle banyo yapar. Ama sen Venüs'ün sütüyle yıkanmışsın. Ogüsta'ya bakma. Gözlerini bana çevir gene. Kadehin kıyısına dudaklarınla dokun ki ben de orasından öpeyim.»

Ve böyle diyerek kıza gitgide yaklaşmağa başladı. Ligya'ysa gitgide Akte'ye doğru sokulmaktaydı. Ama şimdi Neron ayağa kalkmıştı. Şarkıcı Diodorus onun eline bir delta lûtu verdi ve şarkıcı Terpnos ise nakliyum denilen çalgıyla ona eşlik etmeğe hazırlandı. Neron lûtu bir an masanın üzerine koyarak gözlerini tavana çevirdi. Koca şölen salonuna şimdi, yalnızca tavandan dökülen güllerin ipek hışırtısıyla bozulan bir sessizlik çökmüştü.

Neron, lûtla kendi kendine eşlik ederek Venüs ilahisini okumağa, daha doğrusu makamla söylemeğe başladı. Sesi boğuk olmakla birlikte, şiirleri gibi, oldukça sevimliydi. Bunun sonucu olarak zavallı Ligya bu kez de vicdan azabına kapıldı. İlahi yalnızca puta tapanların hiç de temiz olmayan bir tanrıçasını övdüğü halde genç kıza pek güzel geldi. Defne yapraklarıyla taçlanmış ve gözlerini tavana çevirmiş duruşuyla Neron da deminkinden çok daha göz doldurucu ve çok daha az korkunç görünüyordu.

Ilahinin bitişini bir alkış fırtınası karşıladı. Salonun her köşesinden. «Ne tanrısal bir ses!» diye bağırışlar yükseliyordu. İlahi başladığı zaman kollarını kendilerinden geçmiş gibi havaya kaldırmış olan bazı kadınlar, ilahi bittikten sonra da bir süre böylece kaldılar. Bazıları göz yaşlarını siliyorlardı. Her yanda heyecanlı bir övgü uğultusu dalgalanmaktaydı. Popeya'ya gelince, o, yaldızlı başını eğip dudaklarını Neron'un eline bastırdı ve uzun zaman, hiç konuşmadan böyle kaldı. Göz kamaştırıcı güzellikte bir Yunan delikanlısı olan genç Pitagoras ise İmparator'un ayaklarına kapanmış duruyordu.

Tüm bunlara rağmen Neron'un gizliden gizliye, en büyük bir dikkatle gözetlediği kimse, Petronyus'du. Çünkü Hükümdar, Petronyus'un fikrine tüm insanlarınkinden daha üstün bir önem verirdi. Petronyus, yargısını şöyle belirtti:

«Lukan'ın kıskançlıktan çatlamakta olduğunu görüyorum. Bence Orfeus da kıskançlıktan çatlasa yeridir. Şiirlere gelince, bunların daha az güzel olmasını yeğ sayardım. Çünkü o zaman böyle bir başesere lâyık övgüler bulabilirdim.»

Bu sözlere Lukan uysallıkla baş eğdi. Petronyus'dan yana bilgiç bir bakış fırlatarak durumun havasına uydu ve şöyle cevap verdi;

«Ey beni böyle bir ozanın çağdaşı yapan uğursuz talih! Başka bir çağda dünyaya gelsem belki insanlık tarihinde bir yer kazanabilirdim. Ama şimdi güneş ışığındaki fenerler gibi, İmparator Hazretlerinin yanı başında göze bile görünmüyorum!»

Bunun üzerine belleği çok kuvvetli olan Petronyus, ilahinin bazı bölümlerini ele alarak incelemeğe ve övmeğe başladı. Lukan da kendinden geçmiş gibiydi. O da övgülerini Petronyus'unkilere ekledi.

Neron, pek sevinmişti. Kendisinin, özellikle beğenmediği yerleri belirtti. Sonra da Lukan'ı avutmağa başladı. Ona tasalanmamasını, çünkü bu acunda onun da kendince bir rolü ve yeri olduğunu ve Jüpiter'e tapınanların öteki tanrıları umursamamalarının hiç de doğru olmadığını söylüyordu. Bundan sonra Popeya'yı götürmek için ayağa kalktı. Gerçekten hasta olan Popeya gitmeyi istiyordu. Ama Neron önce öteki konukların yerlerinden kalkmamalarını diledi. Bir dakika sonra, Petronyus ve Tigellinus'la birlikte hazırlamış olduğu eğlenceleri seyretmek için geriye dönmüş bulunuyordu.

Eğlenceye bir başlangıç olarak Neron için yazılmış övgüler okundu ki bunların abartmaları, son derece beylik ve basmakalıp olduklarını hiç bir şekilde hoş gösteremiyordu. Sonra ünlü pandomimci Paris, İnakus'un kızı Ino'nun serüvenlerini anlatan bir gösteri yaptı. Ligya dünyada bundan daha mucize gibi, akıl almaz bir gösteri daha yapılamayacağını düşünüyordu. Çünkü gövde ve kollarının hareketleriyle Paris, başka türlü belirtilemeyecek olan bir çok şeyleri insanın gözü önüne getiriveriyordu.

Elleri havada çırpınırken şehvet titremelerinden doğma hafif ve titrek bir sis yaratır gibiydi. Sanki bir bakirenin vücudu zevk içinde kıvranıyordu. Paris'in gösterisi danstan çok bir tabloyu andırıyordu... Aşkın ta kendisinin gizlerini ortaya vuran bir tablo. Hele bundan sonra içeriye giren erkek oyuncular, Suriye'li oyuncu kızlarla birlikte gitarların, flüt, çalpara ve teflerin müziğine uyarak, vahşi bağırışlar ve barbarca şehvet sahneleriyle dolu bir dans yapmağa başladıkları zaman, Ligya artık tavanın yarılıp üzerlerine çökeceğine kanı getirdi.

Ne var ki tavandaki sırma ağdan, hiç arkası kesilmeksizin ve yalnızca güller dökülüyordu. Ve genç kızın yanıbaşında, yarı sarhoş olan Vinikyus,

«Seni Avlus'ların evinde, havuz başında ilk gördüğüm

dakikada sevdim,» diyordu. «Şafak saatiydi. Sen kimse bakmıyor sanıyordun. Ama ben seni gördüm. Şimdi de seni hâlâ, vücudunu gizleyen pebluma rağmen, o sabah gördüğüm gibi görebiliyorum. Krispinilla gibi sen de bırak, üstündekiler sıyrılıp düşsün. Bak, tanrılar da insanlar da aşka susamış. Koca acunda yalnızca ama yalnızca aşk var. Koy başını göğsüme, gözlerini kapa.»

Şakaklarındaki damarlar ve nabızları yürek gibi çarpıyordu. Ligya'nın üzerine bir baş dönmesi, bir göz kararması gelmişti. Vinikyus, imdadına yetişeceği yerde şimdi onu uçuruma doğru çeker gibiydi, düşmanı olmuş gibiydi. Genç kız gene şölenden, ondan, kendi kendinden korktu.

Sonra içinde, Pomponya'nın sesine benzer bir ses yükseldi. Bu ses,

«Dikkat et Ligya!» diyordu.

Ama içinde bir başka ses de, «Artık iş işten geçti,» diyordu. Çünkü o alevlerle sarıldığı, o manzaralara tanık olduğu ve Vinikyus'un sesini duyunca yüreği çarptığı için artık temelli elden gittiğini, hiç bir şeyin kendini kurtaramıyacağını sanıyordu.

Öte yandan eğlentinin sonu daha yaklaşmış bile değildi. Köleler hâlâ yeni yeni yemekler getiriyorlar ve konukların çelenkli kupalarına şarap dolduruyorlardı.

Biraz sonra yarım daire meydana getiren büyük masanın önüne iki atlet çıktı. Hemen kapıştılar. Yağlı vücutları bir tek kas kitlesi gibiydi. Kemikleri birbirlerinin demir kollarının çemberi içinde çatırdıyor ve dişleri gıcırdıyordu. Bir an bir çift heykel gibi kıpırtısız duruyor, sonra gene boğuşmaya başlıyorlardı. O zaman yerdeki safran sarısı taşlar onların çıplak ayaklarının vuruşuyla yankılar yapıyordu. Roma'lılar o gerilen sırtların, düğümlenen bacakların, kasılan kolların oyununu zevkle seyrediyorlardı. Ama yarışma hep sürüp gidecek değildi ya! Sonunda gladyatörler okulunun öğretmeni olan Kroto, okulun en güçlü adamı ünvanını haklı olarak kazandığını isbatladı. Çünkü hasmının solukları sıklaşmıştı. Pehlivan birden soluğu kesilip yüzü morararak kan tükürdü ve yere çöktü.

Büyük bir alkış tufanı yükseldi. Bir ayağını yenik pehlivanın sırtına dayayıp iri kollarını göğsünde kavuşturmuş olan Kroto bir fatih bakışıyla seyircileri süzüyordu.

Bunu hayvan sesi taklitçileri, hokkabaz ve palyaçolar izledi. Fakat bunlar fazla heyecan yaratmadı. Ne de olsa şarap herkesin başını dumanlamıştı. Hem sonra Suriye'li çengiler de şimdi konukların arasına karışmıştı. Çalgı, gitarların, lütların, Ermeni çalparalarının, borazan ve trompetlerin birbirine karışmış şamatasından ibaret kalmıştı. Konuklardan bazıları konuşmak istedikleri için çalgıcıların dışarı gönderilmesini öneren bağırışlar yükselmeğe başladı. Son derece güzel delikanlılar, konukların ayaklarını hoş kokulu yağlarla oğuşturmaktan bir an bile vazgeçmemişlerdi. Bu yağların, insan nefeslerinin ve çiçeklerin kokularıyla ağırlaşmış olan hava, solumayı bile güçleştiriyordu. Yukardaki fenerler, çelenkleri kaymağa başlamış terli alınlara donuk, renksiz bir ışık serpiyordu.

Vitelliyus, masanın altına kaçmış ve gözden yok olmuştu. Belden yukarısı çırılçıplak soyulmuş olan Nigidya'ysa çocuksu başını Lukan'ın göğsüne yaslamış yatıyordu. Lukan da sarhoştu. Durup durup çocuğun saçlarındaki yaldız tozlarını üflüyordu. Vestinus belki onuncu kez olarak, Mopsus'un Prokonsül'e verdiği cevabı anlatıyordu. Ve tanrıları inkâr eden Tulliyus, bulaşık ağzı ve hıçkırık tutmuş gibi sesiyle,

«Eğer Ksenefon'un Sferos tanrısının yusyuvarlak bir tanrı olduğunu kabul edersek, bu tanrıyı fıçı gibi yuvarlayabiliriz demektir,» diye söyleniyordu.

Ama jurnalci ve fesatçı Domitiyus Afer onun bu alaylarına öyle bir kızdı ki tüniğinin üzerine şarap döktü. Kendisinin hâlâ tanrılara inandığını söylüyordu. Ortada Roma'nın çökiip batacağı yolunda söylentiler dolaşıyordu. Eğer böyle bir şey olursa suç imansız gençlerindi. Namus denen şeyin yok olduğu da bir gerçekti. Çünkü, eski zaman töreleri teker teker unutuluyordu.

Domitiyus Afer böyle dedikten sonra Suriyeli oyuncu kızlardan birini yakaladı ve dişsiz ağzıyla kızın omuzla-

rını, sırtını öpmeğe başladı. Bunu gören Konsül Memmiyus Regulus, bir kahkaha attı ve sarhoş başını kaldırarak,

«Roma'nın batağa sürüklendiğini söyleyen kim?» diye bağırdı. «Ne budalalık! Ben bir Konsül olmak sıfatıyla bir tek şey biliyorum, değil mi? Evet, Roma'da barışı korumak için otuz alay asker bulunduğunu biliyorum.»

Yumruklarıyla şakaklarını döverek gene avazı çıktığınca bağırmağa başladı:

«Otuz alay! Otuz alay! Evet, ta Britanya'dan Partlyan sınırlarına dek.»

Birden dalgınlaştı. Bir süre parmağını alnına koyarak düşündü. Sonra,

«Hayır, yalnızca otuz iki alay var sanıyorum,» diye söylendi ve sözünü bitirir bitirmez masanın altına yuvarlandı. Orada yemiş olduğu flamingo dillerini, prasa kızartmalarını, buzlu mantarları, balda pişmiş çekirgeleri, etleri, balıkları ve tüm öteki yiyecek ve içecekleri kusmağa başladı.

Gelgelelim Roma'da barışı korumak üzere otuz tane alay bulunduğunu öğrenmek bile Domitiyus Afer'i yatıştırmağa yetmemişti.

«Hayır! Hayır!» diye çıkışlar yapıyordu. «Roma'nın eninde sonunda batması kaçınılmaz bir şeydir. Çünkü inanç da ahlâk da ortadan kalktı. Evet, bir gün gelip Roma düşecek. Ama ne çıkar? Hayat güzel, Neron iyi ve bu şarap da nefis. Gene soruyorum, ne çıkar?» Böyle diyerek başını çenginin omzuna yasladı ve hıçkıra hıçkıra ağlamağa başladı. Biraz sonra:

«Bundan sonraki hayat vız gelir bana!» diye mırıldandı. «Aşil, öteki dünyada kral olmaktansa bu dünyada en basit bir çoban olmak yeğdir demiş; ne kadar doğru!»

Bu sırada Lukan, Nigidya'nın saçındaki son yaldız tozlarını da üflemiştl ve Nigidya mışıl mışıl uyuyordu. Lukan, önündeki şarap kavanozunu süsleyen baldıran çelengini çıkararak uyuyan kadının başına geçirdi. Sonra kendi başına da gene öyle bir çelenk taktı ve son derece ciddi ve kesin bir inançla,

T. C.

«Ben insan değilim. Bir orman tanrısıyım!» diye bildirdi.

Petronyus, sarhoş olmamıştı. Ama önceleri güzel sesi bozulmasın diye pek içmeyen Neron, sonradan bardakları ardarda boşaltmağa başlamıştı ve şimdi zil zurna sarhoştu. Bu kez Yunanca bir şarkı söylemeğe başladı. Ama şarkının sözlerini çıkaramadı ve onun yerine böğürtüyü andıran bir sesle başka bir şarkı tutturdu. Nakarat bölümünde Pitazoras Diyodorus ve Terpnos da ona katıldılar. Ama biraz sonra seslerini pek ayarlayamadıklarını farkettiler ve sustular.

Bundan sonra Neron bir güzellik ve zevk uzmanı olarak Pitagoras'ın güzelliğini övmeğe ve delikanlının ellerini hayranlıkla öpmeğe koyuldu. Böylesine biçimli elleri ancak... ancak... alnını sıkarak belleğini tazelemeğe çalıştı. Birden yüzü bulutlandı. Annesi mi? Evet, bu eller annesi Agripina'nın ellerine benziyordu, değil mi? Geçmişten gelen düşünceler onu sardı.

«Ay ışığında annemin hâlâ Bayey ve Baula yöresindeki sularda dolaştığını söylüyorlar,» diye mırıldandı. «Bir şeyler arar gibi gezinip duruyormuş. Ara sıra bir gemiye yaklaşıp bakıyormuş; sonra gene ortadan yok oluyormuş. Ama bakışları hangi balıkçıya değmişse o adam çok geçmeden ölüyormuş.»

Petronyus, «içli bir şiir konusu» diye düşünce yürüttü. Vestinus ise o leylek gibi uzun boynunu uzatarak anlaşılmaz bir ses tonuyla kıkır kıkır güldü.

«Ben doğrusu tanrılara inanmam, ama hortlaklara inanırım,» dedi. «Çünkü hortlaklar...»

Ama Neron, onları duymamıştı bile.

«Kurban kesmekten hiç bir zaman geri kalmadım,» diye hâlâ konuşuyordu. «Çünkü onu bir daha artık görmek istemiyorum. Beş yıl... beş yıl oluyor ki... Başka yolu yoktu, ona ölüm cezası vermek zorundaydım, diyorum size! Çünkü o beni öldürtmek için bir katil tutmuştu. Ondan önce davranmasaydım, bu gece, burada benim şarkımı dinleyemeyecektiniz.»

Domitiyus Afer, «Öyleyse size teşekkür ederiz, Sezar!»

diye bağırdı. «Hem ülkemiz hem de tüm evren adına teşekkürlerimizi sunarız!»

«Şarap getirin! Çalgılar da çalsın.»

Böylece curcuna yeniden başladı. Yeşilliklere bürünmüş olan Lukan bu curcunada sesini duyurabilmek için ayağa kalkıp avazı çıktığınca bağırarak,

«Ben insan değilim! Bir orman tanrısıyım, ormanda yaşarım!» diye bildirip duruyordu.

Neron sarhoştu. Erkekler, kadınlar herkes sarhoştu. Vinikyus da herkes gibi sarhoştu. Daha doğrusu genç adamın içinde şehvetle kavga çıkarmak isteği çarpışmaktaydı. Tunç renkli yüzü bulutlanarak boğuk, gene de yüksek bir sesle,

«Ver bana dudaklarını Ligya!» diye bağırdı. «Ha bugün, ha yarın, hepsi bir. Bekleyebiliriz. Neron seni Avlus'dan bana vermek için aldı. İşitiyor musun? Yarın gece adamlarımı göndertip seni aldırtacağım. Duydun mu bunu? Neron, seni bana söz verdi. Benim olacaksın. Ver bana dudaklarını öyleyse... dudaklarını ver. Yarına değin bekleyemeyeceğim. Çabuk, dudaklarını istiyorum, dudaklarını!»

Kızı kollarının arasına aldı. Ligya, onunla başa çıkamayacağını bilmekle birlikte boğuşuyordu. O tüysüz, tunç kolların çemberini elleriyle çözmek için boş yere çırpınıyordu. Dehşet ve küskünlük dolu sesiyle, bu işten vazgeçmesi, kendisine acıması için erkeğe boş yere yalvarıyordu.

Vinikyus'un sarhoş ağzının soluğu gitgide daha keskinleşip kızı bir sis içine sarar gibiydi. Şehvetten kararmış yüzü kıza her an biraz daha yaklaşıyordu sanki. Artık o, eski iyi Vinikyus, şölenin başlangıcında sevmek üzere olduğu Vinikyus değildi. Kötü, yarı hayvan bir Satir'i andırıyordu. Güçlü kollarıyla onu gitgide kendine çeken bu erkeğin öpüşünden kurtulmak için Ligya boş yere kendini geriye doğru atıyor ve başını çeviriyordu. Vinikyus, şöyle bir dizlerinin üstünde doğruldu, kızı kollarından kavradı ve başını göğsüne yaslayarak soluk soluğa, dudaklarını onun o kanı çekilmiş dudaklarına yapıştırdı.

Derken birdenbire insanüstü bir güç kollarını, bir çocuğun kollarıymış gibi çözüp açıverdi ve aynı zamanda onu saman çöpü ya da bir kuru yaprakmışçasına arkaya doğru devirdi. Ne olmuştu? Vinikyus şaşkın şaşkın gözlerini oğuşturdu ve arkasında Ligya'lı Ursus'un dev yapısını gördü.

Ursus, olduğu yerde hiç kıpırdamadan duruyordu ama Vinikyus'a diktiği gözlerinde öyle bir bakış vardı ki genç adam kanının donduğunu duydu. Sonra dev, hanımını kucağına aldı ve hiç acelesiz, şölen salonundan dışarı çıktı... Akte de onun peşinden gitti.

Vinikyus, birkaç dakika taş kesilmiş gibi durdu. Sonra yerinden fırlayarak kapıya atıldı.

«Ligya! Ligya!» diye haykırıyordu.

Şehvet, şaşkınlık, kızgınlık ve sarhoşluk ayaklarını dolaştırdı. Genç adam sallandı, sendeledi ve Suriyeli bir içki dağıtıcı kızın çıplak omuzları üzerine yıkıldı. Gözlerini kırpıştırarak,

«Ne oldu?» diye sordu.

Kadın buğulu gözlerle ona gülümsedi ve bir bardak şarap uzatarak, «İç.» dedi.

Vinikyus, şarabı içti ve taşların üzerine yığıldı, kaldı. Zaten konuklardan çoğu masanın altındaydı şimdi... İçlerinden ancak bir kaç tanesi ayaktaydı. Salonda sarsak sarsak dolaşıyor ve zaman zaman duvarlarla çarpışıyorlardı. Öteki lerse oturdukları yerde uyuyor ve uykularının arasından geğiriyor ya da yedikleri fazlalıkları çıkarıyorlardı.

Ve bu sarhoş konsüllerin, senatörlerin, şövalye, ozan, düşünürlerin, oyuncu kızlarla saraylı kadınların; hâlâ kudretli olmalarına rağmen ruhlarını yitirmiş olan bu kişilerin, süslü püslü görünmekle birlikte tam bir kokuşmuşluk içinde uçuruma doğru sürüklenen bu dünyanın üzerine, her şeyin, hepsinin üzerine, tavana gerilmiş olan altın ağın arasından ardı arkası kesilmeksizin güller dökülüyordu diyorum size, güller dökülüyordu.

Dışarıda şafak sökmüştü.

VII

Ursus'a kimse engel olmadı. Soru soran da çıkmadı; çağrılıların henüz masanın altına çökmemiş olanları yerlerinden kalkmışlardı. Onun için bir devin kucağında bir kadın taşıdığını gören uşaklar, yalnızca bir kölenin sarhoş olan hanımını evine götürdüğünü sandılar. Hem sonra Akte de yanlarındaydı. Onun varlığı herhangi bir kuşkuyu dağıtmağa yeterdi.

Üçü şölen salonunun yanındaki salona, oradan da Akte'nin dairesine giden daireye geçtiler. Ligya artık iyice bitkin düşmüştü. Ve Ursus'un kollarında ölü gibi kıpırtısız yatıyordu. Ama biraz sonra taze sabah yelinin etkisiyle gözlerini açtı. Ortalık her an biraz daha aydınlanıyordu. Bir süre sütunların çizgisini izledikten sonra şeref avlusuna değil de bahçeye açılan bir kapıdan geçtiler. Burada çam ve selvi ağaçlarının tepeleri, doğan güneşin ışıklarıyla renklenmişti bile.

Sarayın bu bölümü tenhaydı! Şölenin şamatasıyla çalgı sesleri pek duyulmuyordu buradan. Ligya'ya cehennemden kurtulup da Allahın ışığına çıkmış gibi geldi. O sefil şölen salonundan başka bir dünya daha vardı, değil mi? Evet. Tanrı'nın göğü, tanyeri, ışık ve huzur vardı. Genç kızın içinden ağlamak geldi. Ursus'a sokularak hıçkırıktan boğulurcasına,

«Evimize gidelim, Ursus!» dedi. «Evimize, Avlus'un evine gidelim.»

Dev yapılı Ursus, «Evet, oraya döneceğiz,» diye cevap verdi.

Az sonra Akte'nin dairesinin küçük atriyum'una ulaş-

mışlardı. Ursus, Ligya'yı havuz başındaki mermer bir sehpanın üzerine yatırdı. Ligya da kölesine serinkanlı olup biraz dinlenmesini, çünkü şölendekiler artık akşama değin uyuyacaklarına göre şimdilik bir tehlike olmadığını söyledi. Ama tüm bu sözlerine rağmen kendisi durulamıyor ve oturduğu yerden ellerini şakaklarına bastırarak çocuk gibi,

«Evimize gidelim! Evimize gidelim!» deyip duruyordu.

Ursus, onu alıp götürmeğe çoktan razıydı. Çünkü saray kapısında birkaç muhafız nöbet beklemekte olduğu halde dışarıya çıkanlara engel olmağa kalkışmayacakları belliydi. Ya dışarıya çıktıktan sonra ne olacaktı? Ne olursa olsun! Ursus'a kraliçesi emir vermişti ve ona yalnızca boyun eğmek düşerdi. Ursus yalnızca kraliçesinin buyruklarını yerine getirmek amacıyla saraya gelmişti.

Ligya durmadan, «Evet Ursus, hemen gidelim,» diyordu.

Bu yüzden de hepsinin adına düşünmek Akte'ye düşmüştü. Genç kadın, Ligya'ya şöyle bir mantık yürüttü: Mademki gideceklerdi, güzel! Kimse onlara engel olmazdı. Ama Neron'un sarayından kaçmak! Tahta hakaret etmek demekti ve ona göre cezalandırılırdı. Hemen o gece bir subayla bir kaç asker Avlus ve Pomponya'nın ölüm cezasına çarptırıldıklarını bildirmeğe gelirler ve Ligya'yı da gene saraya getirirlerdi... Bu durumda Ligya'nın işi bitmiş sayılırdı. Böylece Ligya şimdi kendi başını yakmakla Plavtiyus'un başını yakmak arasında bir seçiş yapmak zorundaydı. Ligya, umutsuzluk içinde:

«Ama Akte, Vinikyus'un dediğini duydun mu?» diye bağırdı. «Neron beni ona vermiş. O da şimdi, kölelerini göndertip beni aldırtacakmış.»

Akte, şöyle bir kollarını açarak, «Evet, duydum,» diye cevap verdi. Başka bir şey söylemedi. Çünkü Ligya'nın sesini titreten çaresizlik eski cariyenin yüreğinde hiç bir yankı yaratmıyordu. Akte, bir zamanlar Neron'a metreslik etmişti ve aslında yüreğinin temiz olmasına rağmen, bu biçim ilişkilerin kötülüğünü kavrıyamıyordu. Kısacası artık köle olmadığı halde, kölelik kanına işlemişti. Ne-

ron'u hâlâ seviyordu. Neron şimdi ona dönmeğe tenezzül etse Akte. onu kollarını açarak buyur eder ve mutlu olurdu. Bu yüzden de, genç ve yakışıklı Vinikyus'un metresi olmak ya da hem Avlus ailesini hem de kendini kesin bir felâkete sürüklemek şıkları arasından bir seçiş yapmak zorunda olan genç kızın nasıl olup da kararsızlığa düşebileceğini aklı almıyordu.

«Evine dönemezsin. Burada kalmak da Vinikyus'un evine gitmekten daha güven verici değildir,» dedi.

Bu sözlerin aslında; «Kaderine boyun eğ ve Vinikyus'un odalığı ol,» anlamına geldiğini Akte bir an bile düşünmemişti. Ama dudaklarında hayvansal bir şehvetle dolu olan o öpüşlerin acısını hâlâ duyabilen Ligya utançtan kıpkırmızı kesildi.

«Hiç bir zaman!» diye bağırdı. «Ne burada kalırım, ne de Vinikyus'un evine giderim! Yok, dünyada olmaz!»

Bu baş kaldırış karşısında Akte afallamıştı.

«Ondan bu denli çok mu nefret ediyorsun?» diye sordu.

Ligya cevap vermedi! Çünkü gene hıçkıra hıçkıra ağlamağa başlamıştı. Akte onu bağrına bastı ve avutmağa çalıştı. Ursus ise derin derin soluyarak yumruklarını sıkıyordu. Bir köpek kadar sadık olan köle, hanımını ağlar görmeğe dayanamıyordu. Yarı vahşi olan yüreğinde hemen şöien salonuna dönmek ve Vinikyus'u, hatta gerekirse Neron'u elleriyle boğmak için bir istek vardı. Ama bunu hanımına belirtmekten çekiniyordu. Çünkü böyle bir davranış çarmıhta ölmüş İsa'ya tapan birine yakışmazdı.

Akte, Ligya'yı kucaklayarak gene:

«Ondan bu denli çok mu nefret ediyorsun?» diye sordu.

Ligya, «Hayır» diye cevap verdi. «Ondan nefret etmem yasaktır, çünkü ben Hıristiyanım.»

«Biliyorum, Ligya. Tarsus'lu Pol'un surelerini okuduğum için sizlerin şerefsizliğe razı olamayacağınızı, ölümü günaha yeğ tutacağınızı da biliyorum. Ama söyle bana dininiz, sizin başkalarının başını yakmanıza izin veriyor mu?»

«Hayır.»

«Öyleyse Avlus'un evine Neron'un gazabını yağdırmayı nasıl aklından geçirebiliyorsun?»

Bir süre sessizlik oldu. Ligya'nın önünde gene bir çaresizlik uçurumu açılmıştı. Genç kadın sözüne devam etti:

«Sana bu soruyu sordum, çünkü sana da, iyi yürekli Pomponya'ya da, Avlus'a da, çocuklarına da acıyorum. Çoktandır bu saraydayım, onun için Neron'un gazabının ne demek olduğunu bilirim. Hayır, buradan dünyada kaçamazsın. Seni Avlus'ların yanına göndersin diye Vinikyus'a yalvarmaktan başka çıkar yolun yok.»

Ama Ligya, Vinikyus'dan daha başka birine yalvarmak için diz üstü çökmüştü. Bir an sonra Ursus da dize geldi. Böylece hanımla köle, Neron'un evinde dua ettiler. Akte gözlerini Ligya'nın profilinden ayıramıyordu. Genç kız gökyüzünden bir imdat bekliyormuşçasına ellerini ve gözlerini havaya kaldırmıştı. Saçının koyu rengi üzerine yeni doğan gilneş bir ışık seli serpiyordu. Böyle ışıkla sarılmış olduğu şu sırada genç kız ışığın özü, ışığın ta kendisi gibiydi. O anda Akte, Ligya'lının niçin hiç bir zaman, hiç kimsenin metresi olamayacağını anladı. Neron'un eski metresinin gözünün önünde bir perde açıldı ve bu perdenin arkasında genç kadın şimdiye değin tanımış olduğu dünyadan bambaşka bir dünya gördü. Bu ölüm ve rezalet sarayında Ligya'nın dua etmesi Akte'yi afallatmıştı. O zamana değin bu kız için hiç bir kurtuluş yolu olmadığını düşünürken o an, beklenmedik, müthiş bir olayın Ligya'yı kurtarabileceği hemen aklına yakın geldi... Neron'un bile karşısında boyun eğeceği bir olay! Akte, «Gökyüzünden kızı kurtarmak için kanatlı askerler inecek, ya da güneş. ışınlarından yapılma bir taht indirip onu kendine çekecek!» diye düşündü. Daha doğrusu Ligya'nın dua edişini görünce eski köleye, her şey, herhangi bir mucize olabilirmiş gibi geldi.

En sonunda Ligya ayağa kalktı. Yüzü gene durgundu. Ursus da ayağa kalkmış, sonra yere diz çöküp, gözlerini hanımının yüzüne dikerek, konuşsun diye beklemeğe başlamıştı.

Ligya'nın gözleri buğuluydu. İki iri yaş tanesi yavaş yavaş yanaklarından aşağı yuvarlandı.

«Tanrı Avlus'la Pomponya'yı korusun!» dedi. «Onların başını yakmağa hakkım yok. Artık kendilerini bir daha hiç görmeyeceğim.»

Sonra Ursus'a dönerek, ondan başka kimsesi kalmadığını, bu yüzden onun artık kendisine hem muhafızlık hem de babalık edeceğini söyledi. Avlus'ların evine sığınamadıkları gibi ne Neron'un ne de Vinikyus'un evinde kalabilirlerdi. Onun için Ursus onu alıp kent dışında öyle bir yere götürmeliydi ki ne Vinikyus ne de başkaları bulabilsin!. Ligya, Ursus'un peşinden nereye olsa giderdi... Hatta, denizleri, dağları bile aşar ve Roma'nın adıyla kudretinin henüz ulaşamadığı vahşi diyarlara değin onunla giderdi.

Hanımının emrine boyun eğmek üzere hazır olduğunu göstermek için Ligya'lı dev onun ayaklarını öptü. Fakat Akte, bir mucize olsun diye beklediği için yüzünde yalnızca düş kırıklığı okunuyordu. Duanın sonucu buydu demek! Saraydan kaçmak demek hükümdara hakaret etmek demekti ki Neron bunun öcünü hemen o saat alırdı. Hem sonra Ligya kaçıp saklanmayı başarsa bile, Neron hıncını Avlus ailesinden çıkarırdı. Ligya kaçacaksa Vinikyus'un evinden kaçmalıydı. Neron başkalarının işine karışmağı sevmediği için Ligya'nın aranmasında Vinikyus'a yardım etmeğe Akte'nın kanısınca hiç yanaşmazdı.

Ama bu fikirler, Ligya'nın niyetlerine hiç uygun düşmüyordu. Avlus'lar onun nerede olduğunu hiç bir zaman bilmeyeceklerdi. Pomponya bile. Ligya, Vinikyus'un evinden değil de, Vinikyus'un evine giderken kaçacaktı. Çünkü. genç adam sarhoş olunca o gece kölelerini gönderip onu aldırtacağını söylemek küstahlığında bulunmuştu. Ligya, Ursus'un kendisini kurtarabileceğini sanıyordu. Gelir, şölen salonunda yaptığı gibi onu kucaklardı ve birlikte kaçarlardı. Ursus'a kimse engel olamazdı. Şölen salonundaki o dev pehlivan bile Ursus'a karşı koyamazdı. Ama ya Vinikyus onu aldırmak için bir sürü köle göndermeğe kalkışırsa? Ursus, Başpiskopos Linus'a gidip yardım istese ve akıl danışsa iyi olacaktı.

O zaman Başpiskopos, Hıristiyanlarına gidip Ligya'yı kurtarmalarını buyururdu. Sonra da Ursus onu Romalıların elinden temelli kurtarmak için bir yol düşünürdü elbet.

Bu plânı kurduktan sonra kızın yüzü gene güldü ve renklendi. Ligya, Akte'nin boynuna sarılarak güzel dudaklarını onun yanağına bastırdı ve,

«Bizi ele vermeyeceksin, değil mi?» diye fısıldadı.

«Hayır, annemin ruhu, üzerine yemin ederim ki sizi ele vermeyeceğim. Siz yalnızca Allah'ınıza dua edin de Ursus seni kurtarmak için bir yol bulsun.»

Bu arada Ursus, çok eskiden olmuş bitmiş olayları düşünür gibi önüne bakıyordu. En sonunda,

«Ormanlarımıza,» diye mırıldandı. «Ah, o ormanlara gidebilsek, o ormanlara!»

Ama bu boş düşünceleri çabucak silkip attı. Hemen Başpiskopos'a gitmeğe ve akşam olur olmaz, Vinikyus'un göndereceği tahtırevana saldırmak için bir sürü Hıristiyan toplamağa karar verdi.

O gidince Akte, kollarını Ligya'nın boynuna doladı ve hıçkıra hıçkıra ağlamağa başladı. Acı çekmeyi, Neron'un sarayındaki tüm eğlence ve şehvetten daha büyük zevk sayan bir dünyanın varlığını gene sezmişti. Gene önünde sonsuz ışıklara bakan bir kapının yarı açıldığını görmüş ama kendini bu kapının eşiğinden içeri girmeğe lâyık bulmamıştı.

VIII

Ligya, tüm yüreğiyle sevdiği Pomponya Greykina'yı çok özlüyordu. Zaten Avlus'un evini ve oradaki herkesi çok özlemişti. Ama üzüntüsü uzun sürmedi. Hatta genç kız rahatlık ve bolluğu Kutsal Gerçek için feda etmek ve Kutsal Gerçek'in uğruna sonu belirsiz, gezgin bir hayata atılmak üzere olduğunu düşününce tatlı bir heyecan bile duyuyordu.

Artık adamakıllı sabah olduğu ve triklinum güneş içinde kaldığı için Akte kıza uykusuz geçen geceden sonra biraz dinlenmek gerektiğini söyledi. Ligya, buna hiç karşı çıkmadı. İki kadın bir kubikulum'a (yatak odasına) geçtiler. Bu odanın zengin döşemesi, Akte'nin, Neron'un gözdesi olduğu zamandan kalmaydı. İki kadın yan yana yattılar. Ama Akte, tüm yorgunluğuna rağmen uyuyamadı. Her zamanki hüznüne, şimdiye değin hiç bilmediği bir huzursuzluk da katılmıştı. Şimdiye değin hayatına yarını olmayan bir şey gözüyle bakardı. Ama şimdi bu hayat ona birden adileşivermiş gibi geliyordu. Kafasının içindeki karışıklık gitgide artıyordu. Işığa doğru bakan o kapı gene açılıp kapanır gibidi. Açıldığı zaman içerden taşan ışık gözünü kamaştırıyor, Akte hiçbir şey göremiyordu. Bununla birlikte bu ışıkta, ölçüsüz bir kıvancın var olduğunu seziyordu. Öyle büyük bir kıvanç ki, bunun yanında her şey sönük kalırdı. Örneğin Neron, Popeya'yı atlatmayı başarıp da gene ona dönse, Akte bu lütfa önem bile vermezdi. Birden Akte'ye öyle geldi ki, bir yarı-tanrı yerine koyarak tapındığı Neron gerçekte herhangi bir köleden ve sıra sıra mermer sütunlarıyla bu saray, bir avuç çakıl taşından başka bir şey değildi.

Ufku belirsiz tehlikelerle bulutlu olan Ligya'nın da kendisi gibi uyuyamadığını sanarak kaçış plânını konuşmak için ondan yana döndü.

«Uyuyor... Uyuyabiliyor da!» diye söylendi. «Henüz ne kadar çocuk!»

Ne var ki Ligya sefilliği şerefsizliğe ve gezgin bir yaşamı Karinay'daki görkemli villâya, debdebeye, mücevherlere, eğlentilere, gitara ve lir seslerine yeğ sayabilen bir çocuktu.

Akte, uyuyan kıza baktı.

«Bu çocuk benden nasıl da bambaşka!» diye düşündü.

Ligya'yı bekleyen tehlikeler aklına gelince genç Yunanlı kadının içini büyük bir acıma, ana şefkatine benzer bir sızı bürüdü. Evinde, hâlâ Pomponya'nın kanadı altındaymış gibi rahat rahat uyuyan kızın koygun saçlarını okşadı.

Ligya ancak öğleden sonra gözlerini açtı ve bakışlarını kubikulum'da şaşkın şaşkın gezdirdi. Demek evinde, Avlus'la bir arada değildi ha? Loşluk içinde Akte'nin solgun yüzünü seçerek,

«Sen misin, Akte?» diye sordu.

«Evet benim, Ligya.»

«Akşam oldu mu?»

«Hayır yavrum, daha olmadı.»

«Ursus döndü mü?»

«Dönmedi. Unutma ki, bu gece tahtırevanın yolunu gözleyecek.»

«Öyle ya!»

Kubikulum'dan çıkıp banyoya girdiler. Banyo sona erip öğle yemeği de yenince Akte, Ligya'yı sarayın bahçesine çıkardı. Herhangi bir biçimsiz karşılaşma olur diye çekinmenin yeri yoktu. Çünkü İmparator ile arkadaşları hâlâ uykudaydılar. Ligya bu şahane zevk bahçelerini ilk olarak görüyordu. Selvi, çam, meşe, zeytin ve mersin ağaçlarının arasında sürü sürü bembeyaz heykeller ışıldıyor, sayısız havuzların fıskiyelerinden fışkıran su, gül öbeklerinin üzerine dökülüyor ve parıl parıl yapma göllerde kuğular yüzüyordu.

Biraz yürüdükten sonra iki kadın selvili bir yolun gölgesinde oturdular ve Ligya'nın kaçmak niyetini konuşmağa başladılar. Akte'nin bu çabanın başarıyla sona ereceğine olan inancı gitgide sarsılıyor ve genç kadın Ligya'ya daha fazla acıyordu. Vinikyus'u yumuşatmağa çalışmanın, kaçmaktan bin kez daha iyi olacağı kanısındaydı.

«Ligya, acaba Vinikyus'un aklını yatıramaz mıyız?» diye sordu.

«Yok yok... Gerçi Avlus'ların evinde bambaşka bir insandı, çok daha iyi bir insan... Ama şölen gecesinden beri ondan ödüm kopuyor. Dosdoğru Avlus'lara dönmek bence yeğdir.»

Akte, Ligya'nın saçlarını öperek sorgusunu sürdürdü:

«Ama Avlus'lardayken Vinikyus'u beğenirdin, değil mi?»

«Evet.»

Akte bir an düşündü.

«Sen benim gibi bir köle değilsin. Bir rehine ve bir kral kızısın. Hem Avlus'lar da seni kendi kızları gibi seviyorlar. Sanırım seni bir gün resmen evlât da edineceklerdi. Onun için Vinikyus seninle belki evlenir, Ligya.»

Ligya, gitgide artan bir umutsuzlukla, «Ne olsa Avlus'lara dönmek bence yeğ,» diye cevap verdi.

«İstersen hemen Vinikyus'a gideyim de ona, 'Vinikyus, Ligya bir kral kızı ve büyük kumandan Avlus'un sevgili çocuğudur. Onu seviyorsan Avlus'ların evine geri gönder, sonra da git ve resmen iste' diyeyim, olmaz mı?»

Genç kız, Akte'nin bile güç işitebildiği alçak bir sesle, gene, «Hayır! Kaçmak bence daha iyi,» diye cevap verdi.

Tam bu sırada ayak sesleri duydular. Akte daha gelenlerin kim olduğunu göremeden Popeya ve köleleri ile karşılaştılar. Ogüsta'nın başı üzerinde iki kadın, devekuşu tüyünden yapılmış iki yelpazeyi hafif hafif sallıyorlardı. Memeleri sütten şişmiş bir Habeşli kadınsa kucağında morlara sarılmış bir bebecik taşıyordu.

Popeya durdu.

«Akte, bu bezden bebeğin giysisindeki çıngırakları

iyi dikmemişsin. Çocuk bir tanesini koparıp ağzına koymuş. İyi ki Lilith tam zamanında görmüş.»

Akte, ellerini göğsünde çaprazlayıp başını iyice eğerek, «Bağışlayın efendim,» dedi.

Popeya, bu kez Ligya'ya baktı:

«Bu köle kimdir?» diye sordu.

«Köle değildir, Tanrısal Ogüsta; Pomponya Greykina'nın manevi evlâdı ve Ligya kralının kızıdır. Rehine olarak Roma'ya gönderilmiştir.»

«Seni görmeğe mi geldi?»

«Hayır, Ogüsta. Önceki günden beri sarayda oturuyor.»

«Şölende de hazır bulundu mu?»

«Evet, bulundu.»

«Kimin emriyle?»

«İmparator Hazretleri'nin.»

Bunun üzerine Popeya kızı daha büyük dikkatle süzmeğe başladı. Kaşlarının ortası kırışmıştı. Üstünlüğünü herkesten kıskandığı için, kendisinin Oktavya'yı devirmiş olduğu gibi, daha talihli bir rakibe de yerini alacak diye sürekli bir korku içinde yaşıyordu.

Ligya'nın güzelliğinin ne denli olağanüstü olduğunu anlaması için tek bir bakış yetmişti. Kendi kendine, «Bu kız gerçek bir superisi.» diye düşündü. «Ey ölümsüz tanrılar, onu Venüs'den başkası doğurmuş olamaz. Çünkü benim kadar güzel, hem de benden daha genç!»

Altın renkli kirpiklerinin altında Popeya'nın gözleri, çelik gibi ışıldıyordu. Ama Ligya'ya doğru döndüğünde, dıştan çok sakin görünüyordu. Kıza,

«İmparator Hazretleri'yle konuştun mu?» diye sordu.

«Hayır efendim.»

«Niçin Avlus'ların evinden ayrılıp buraya gelmeyi seçtin?»

«Ben seçmedim efendim. Petronyus, İmparator Hazretleri'nden beni, Pomponya'dan ayırmalarını dilemiş. Buraya kendi gönlüm olmadan gelmiş bulunuyorum.»

«Öyleyse Pomponya'nın yanına dönmek istersin, değil mi?»

Bu soru daha yumuşak bir sesle sorulmuştu. Ligya'-

nın yüreği bir an umutla çırpındı. Genç kız, kollarını Ogüsta'ya uzattı:

«Ogüsta, İmparator Hazretleri beni Vinikyus'a cariye olarak verecekler! Ama yalvarırım, siz aracı olun, beni gene Pomponya'nın yanına göndertin.»

«Demek Petronyus seni Vinikyus'a vermek istiyor ve bunun için Avlus'ların elinden alınmanı İmparator'dan rica etmiş öyle mi?»

«Evet. Vinikyus da beni bugün aldırtacağını söyledi. Ama siz iyi yüreklisiniz. Siz bana acırsınız değil mi?»

Ligya eğilerek Popeya'nın eteğini dudaklarına götürdü; yüreği çarparak bekledi. Popeya hain bir gülüşle ona baktı ve,

«Öyleyse sana söz veriyorum ki hemen bugün Vinikyus'un cariyesi olacaksın,» dedi.

Sonra uzaklaştı... Melekler kadar güzel, yılan gibi hain... Akte ile Ligya'nın kulaklarına yeniden ağlamağa başlamış olan çocuğun viyaklamaları geldi. Akte'nin elini tuttuğunda, Ligya'nın gözleri yaş içindeydi. Genç kız,

«Gel,» dedi. «Ancak Allah'tan yardım umabiliriz.»

Sonra gene atriyum'a döndüler ve oraya oturdular. Kulakları ayak seslerini duymak için her an kirişteydi. Konuşmuyorlardı. Odaya sessizlik çökmüştü... Bu iç karartıcı sessizlik içerisinde, ikisi de durup durup olmayan sesler, kıpırtı ve hışırtılar duyar gibiydiler. Geceye doğru kapıdaki perdeler, birdenbire aralandı ve eşikte çiçek bozuğu, esmer bir adam göründü. Ligya onu tanıyordu; daha önce, Pomponya'nın evinde de görmüştü. Bu, Vinikyus'un hizmetinde çalışan Atakinus adında serbest bırakılmış eski bir köleydi.

Ataklnus yerlere dek eğildi:

«Güzeller güzeli Ligya'ya Markus Vinikyus'dan selâm,» dedi. «Kendisi çelenklerle süslü villâsında, sofra başında sizi bekliyor.»

Ligya, «Hazırım,» diye cevap verdi.

Ama dudakları bembeyazdı. Kollarını Akte'nin boynuna dolayarak vedalaştı.

IX

Gerçekten de Vinikyus'un villâsı baştan başa yeşilliklerle süslenmişti. Duvarlarda, kapı kemerlerinin üzerinde baldıran ve mersin çelenkleri asılıydı. Sütünların arasına da sarmaşıktan ipler gerilmişti. Mermerden ve Korent tuncundan yapılma -ünlü üstatların yapıtları- hayvan, çiçek ve kadın biçimindeki avizelerde güzel kokulu yağlar yanıyordu. Avizelerin ışığını yumuşatsın diye takılmış İskenderiye camından yapılma fanuslar ise, üzerine örtülen Hint bürümceklerinin arasından her yana kırmızı, sarı, eflâtun ve tavus mavisi renkler serpiyordu. Hava ıtır kokusuyla ağırlaşmıştı... Vinikyus bu esansı Doğu'dan getirmişti. Yemek odasında dört kişilik sofra kuruluydu. Çünkü Petronyus ile Krisotemis de çağrılıydılar.

Vinikyus her konuda Petronyus'un öğütlerini dinlemişti. Ona Ligya'yı almağa kendisi gitmeyip Atakinus'u göndermesini öğütleyen de Petronyus'du. Petronyus,

«Dün gece sarhoştun,» diyordu. «Alban dağlarında taş kıran işçiler gibi davrandığını gördüm. Aşırı atılgan olma. Unutma, iyi şarapları ağır ağır, yudum yudum içmek gerekir. Sonra bil ki, arzu etmek ne denli tatlıysa, arzu edilmek çok daha tatlıdır... Kızın güvenini kazanmağa bak. Onu yatıştır. Kendini iyi bir insan olarak göster. Bir cenaze yemeğinde hazır bulunmağa hiç niyetim yok. Gerekirse onu gene Pomponya'ya göndereceğine ant iç. Onun yarın sabah burada kalmağa razı olup olmayacağı sana bağlıdır.» Sonra Krisotemis'i göstererek ekledi: «Beş yıldan beridir, bu nazlı kumruya karşı, hep bu davranış-

ları uyguladım. O da bana sevgi ve yakınlığından yakınmam için hiç bir fırsat vermedi.»

Genç kadın, tavus tüyü yelpazesiyle onun omzuna vurdu.

«Galiba bundan sonra da sana hiç bir zaman karşı koymadığımı söyleyeceksin.»

«Ancak, benden önceki aşığının zamanında nazlanmıştın bana.»

«Hiç ayaklarıma kapanmadığını da ileri sürerek değilsin ya!»

«Yalnızca ayak parmaklarına yüzükler takmak için kapandım!»

Krisotemis, kendini tutamayarak, değerli taşlarla ışıldayan ayak parmaklarında baktı, sonra o da Petronyus'la birlikte bir kahkaha attı. Vinikyus'a gelince, o, bu konuşulanların tek bir sözcüğünü bile duymamıştı. Sırtındaki Suriye'li rahip giysisinin altında yüreği düzensiz vuruşlarla gümbürdüyordu. Kendi kendine konuşurcasına,

«Sanırım artık saraydan çıkmış olsalar gerek,» dedi.

Petronyus, «Elbette,» diye karşılık verdi. «Beklerken Tyana'lı Apollonyus'un kehanetlerini mi anlatayım, yoksa Rufinus'un başına gelenleri mi?»

Tyana'lı Apollonyus, hele Rufinus, Vinikyus'u zerrece ilgilendirmiyordu. Çünkü genç adamın olanca düşüncesi Ligya'nın üzerine toplanmıştı. Gerçi onu kendi evinde karşılamanın daha yakışık alacağını biliyordu. Gene de saraya kendi gitmediğine pişman olmağa başlamıştı... Keşke saraya kendi gitmiş olsaydı... Salt onu bir an önce görmek, tahtırevanın loşluğu içerisinde onunla yanyana oturmak için bile olsa...

Biraz sonra uşaklar üç ayaklı, yüksek mangallar getirdiler ve korların üzerine ıtır dalları attılar. Vinikyus,

«Artık Karinay köşesini dönmüşlerdir,» dedi.

Krisotemis, «Kendini tutamayacak bu çocuk!» diye bağırdı. «Onları karşılamağa gidecek. Bu arada yolunu da şaşıracağına kalıbımı basarım.»

Vinikyus, utangaç utangaç gülümseyerek, «Yok canım, onu da nereden çıkarıyorsunuz?» diye mırıldandı.

Petronyus omuz silkti:

«Vinikyus, bir düşünür olarak beş para etmez. Savaş tanrısının oğlunu ben dünyada adam edemeyeceğim galiba!»

Ama Vinikyus, onu duymamıştı bile.

«Artık Karinay'a varmışlardır sanırım,» diye mırıldandı.

★

Gerçekten de Ligya'yı getiren alay tam o sırada Karinay'a doğru dönmüş bulunuyordu. Tahtırevanın önünden meşale taşıyan köleler yürümekteydi ve çevresi de uşaklarla sarılıydı. Atakinus bunlara göz-kulak oluyordu. Çok ağır ilerliyorlardı. Çünkü bu ışıksız kentte, meşaleler pek az işe yarıyordu. Hem sonra sarayın yakınındaki sokaklarda, ancak ellerinde fenerlerle gelip geçen tek tük kişilere rastlandığı halde daha ilerideki sokaklarda nedense, görülmedik bir kalabalık kaynaşıyordu. Her yan sokaktan, üç-dört kişilik gruplar çıkıyordu. Koyu renk giysiler içinde olan ve ellerinde fener taşımayan bu insanlar kâh tahtırevanın çehresindeki uşakların arasına katılarak, kâh sımsıkı gruplar meydana getirerek, alayın ters yönünde ilerliyorlardı. Bazıları da sarhoş gibi yalpaladıkları için yürümek öylesine güçleşmişti ki meşaleli köleler, sonunda,

«Yol verin! Asil Tribün Markus Vinikyus'a yol açın!» diye bağırmak zorunda kaldılar.

Yarı aralık perdelerin arasından Ligya bu loş insan kümelerini görüyordu. Kalbi bazan umut, bazan da korkuyla çarpıyordu. Titreyen dudaklarıyla,

«Bu odur,» diye mırıldandı. «Ursus bu! Ursus'la dindaşlarımız hemen eyleme geçtiler. Şimdi artık her şey göz açıp kapayana değin olur biter. Peygamberimiz bizi saklasın ve korusun.»

Önceleri bu olağandışı kaynaşmaya aldırış etmemiş olan Atakinus şimdi kuşkulanmağa başlamıştı. Uşaklar gitgide daha sık,

«Asil Tribün'ün tahtırevanına yol açın!» diye bağırmak zorunda kalıyorlardı. Sonunda kimliği belirsiz kişi-

ler, tahtırevana öylesine sokulmağa başladılar ki, Atakinus onların sopalarla dağıtılması için buyruk verdi. Bunun üzerine alayın en önünde ansızın bir kargaşalık baş gösterdi ve bir an içinde ışıkların hepsi birden sönüverdi.

Atakinus her şeyi anlamıştı şimdi! Bu olay önceden hazırlanmış bir saldırıydı! Eski köle, korkudan taş kesilmiş gibi duruyordu. Neron ile saraylıların kentin bir çok mahallerinde geceleri oyunlar oynamak huyunda olduklarını ve Neron'un bazan bu gece serüvenlerinin sonucunda yara bere içinde kaldığını herkes bilirdi. Bununla birlikte kendisini saraylılara karşı savunan herkes, senatör bile olsa, ölüm cezasına çarpılırdı. Görevleri asayişi korumak olan memurlar da olay yerinin yakınında bile olsalar duruma göz yumup kulak tıkarlardı. Şimdi tahtırevanın dört bir yanını çarpışan, çırpınan insanlardan meydana gelmiş, dağıtmanın, yarıp geçmenin yolu olmayan, sımsıkı bir kalabalık sarmıştı. O zaman Atakinus'un kafasında bir şimşek çaktı. Her ne pahasına olursa olsun Ligya'yı kaçırmalı ve adamlarını bırakmalıydı; kendi başlarının çaresine baksınlar! Kızı tahtırevandan çekip çıkararak kucağına aldı ve karanlıktan yararlanarak kaçmağa yeltendi. Ligya,

«Ursus! Ursus!» diye bağırdı.

Beyaz peleriniyle kolayca göze çarpıyordu. Atakinus tam onu pelerininin bir kanadıyla sarmak için kolunu uzatıyordu ki, kıskaç gibi bir çift el ensesini kavradı; başı bir baltayla vurulmuşçasına gümledi ve ölü bir öküz gibi devrilip kaldı.

Zaten kölelerin çoğunluğu da ya yerde yatmakta ya da çeşitli yönlerde kaçışarak duvarlarla çarpışmaktaydılar. Tahtırevan derseniz, o kargaşalık arasında çoktan paramparça olmuştu! Ursus, Ligya ile birlikte Suburra yönünde kaçarak gözden silinmiş. arkadaşları da dört bir yana dağılmışlardı.

Köleler Vinikyus'un evinin önünde toplandılar ve başbaşa vererek konuşmağa başladılar. Eve girmeği göze alamıyorlardı. Onun için kısa bir görüşmeden sonra olay yerine döndüler. Burada Atakinus'u ve başka bir kaç

ceset daha buldular. Atakinus henüz nefes alıyordu. Ama şöyle bir titreyip çırpındıktan sonra kaskatı kesildi ve kıpırtısız düşüp kaldı.

Köleler yanlarına Atakinus'un ölüsünü alarak gene Vinikyus'un evinin önünde duraladılar. Şimdi bütün iş, efendilerine olup biteni anlatmaktaydı. Bir kaç kişi bir ağızdan,

«Ona haberi Gulo versin!» diye bağırdılar. «Onun da bizim gibi üstü başı kan içinde. Sonra efendimiz onu çok sever. Onun efendimizin karşısına çıkması bizim çıkmamızdan daha az tehlikelidir.»

Bunun üzerine Vinikyus'a annesinden kalmış ve çocukluğundan beri hizmet etmiş ihtiyar bir köle olan Germen Gulo arkadaşlarına, «Peki, girer, durumu haber veririm, ama siz de benimle birlikte gelin ki, kızgınlığına ben tek başıma hedef olmayayım.» dedi.

Bu sırada Petronyus'la Krisotemis'in alayları karşısında Vinikyus'un sabrı tükenmiş bulunuyordu. Atriyum'da bir aşağı bir yukarı dolaşarak durmadan,

«Şimdiye dek gelmiş olmaları gerekirdi. Şimdiye dek gelmiş olmaları gerekirdi,» diye söyleniyordu.

Bir aralık gelenleri karşılamak için dışarıya çıkmağa bile kalkıştı ama, yanındakiler onu engellediler. Derken antrede ayak sesleri duyuldu ve bir sürü köle atriyum'a girdi. Köleler duvar dibine dizilerek ellerini kaldırdılar ve:

«Ah... Aaaah!» diye inlediler.

Vinikyus, onların üzerine yürüdü ve hışımla,

«Ligya nerde?» diye sordu.

Gulo ilerledi ve acınacak bir sesle bağırdı:

«Şu kanları görün efendimiz! Onu elimizden geldiğince savunduk. Şu kanlara bakın efendimiz, şu kanlara bakın!»

Daha fazla konuşamadı. Çünkü Vinikyus eline geçirdiği tunç bir şamdanla hemen onun kafatasını dağıtmıştı. Sonra genç adam başını elleri arasına alıp parmaklarını saçlarına gömerek,

«Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun!» diye bağırmağa başladı.

Yüzü kıpkırmızı olmuş, bakışı delileşmiş ve ağzı köpürmüştü. İnsan sesine benzemeyen bir sesle,

«Değnekleri getirin!» diye bağırdı.

Köleler, «Ah! Acıyın! Acıyın!» diye inliyorlardı.

Petronyus bir nefret ve tiksinti jestiyle yerinden kalktı.

«Gel Krisotemis,» dedi. «Kanlı et görmeyi canın isterse senin için Karinay'da bir kasap dükkânı satın alırım.»

İkisi birlikte dışarı çıktılar.

Arkalarında, şölen için süslenip hazırlanmış çelenkli villâda kölelerin iniltisi ve kamçıların ıslığı sabaha dek sürüp gitti.

X

O gece Vinikyus yatıp uyuyamadı. Kamçılanan kölelerin iniltileri acısını ve kızgınlığını yatıştırmağa yeterli gelmeyince onların yerine başkalarını geçirdi. Sonra sabaha karşı da yanına başka bir köle kafilesi alarak Ligya'yı kendisi aramağa çıktı. Esquilim mahallesini, Suburra'yı, Vikus Skeleratus'u ve o dolaylardaki sokakları aradı. Kapitol'u dolaştıktan sonra Fabrikyus köprüsünü geçti. Adayı ve son olarak Tiber'in öbür kıyısındaki mahalleleri taradı. Ama bu programsız, sistemsiz bir araştırmaydı. Çünkü, Ligya'yı bulabileceğini kendisi bile ummuyordu. Arıyorsa, yalnızca o korkunç gecenin boşluğunu doldurmak için arıyordu.

Şafak söktükten sonra evine döndü. Pazara sebze getiren bahçıvanların katır arabaları kente girmeğe başlamıştı; fırıncılar da dükkânlarını yeni açıyorlardı. Vinikyus önce Gulo'nun ölüsünü orta yerden kaldırdı. Çünkü bu arada kimsenin eli varıp da cesede dokunmamıştı. Daha sonra Ligya'yı almağa gitmiş olan kölelerin taşra zindanlarına sürülmelerini buyurdu (bu, ölüm kadar korkunç bir cezaydı). En sonunda kendini atriyum'da bir kanapenin üzerine attı ve Ligya'yı yeniden bulup ele geçirebilmek için çareler düşünmeğe koyuldu.

Ondan vazgeçmek, onu elinden temelli aldırmak genç adamın aklına sığmıyordu. Böyle bir şeyi düşününce bile kızgınlığı aşkından baskın çıkıyordu. Çünkü buyurmağa alışık bir yaradılışı vardı ve şimdiye değin istediği hiçbir konuda böylesine bir direnmeyle karşılaşmamıştı. Kaderine razı olamazdı, olamıyordu. Çünkü ömründe hiçbir şe-

yi şimdi Ligya'yı arzu ettiği gibi şiddetle arzu etmemişti. Genç adama onsuz yaşayamazmış gibi geliyordu... Ertesi günü ve daha ertesi günleri nasıl geçireceğini bilemiyordu. Arasıra Ligya'ya karşı da çılgınlığa yaklaşan bir kızgınlık duyuyordu. Ligya'yı istiyordu. Salt hırpalamak, saçlarından tutup yatak odasına sürüklemek ve işkence etmek için de olsa!

Derken biraz sonra o sese, o gözlere, o vücuda karşı korkunç bir özlem duyuyor ve Ligya'nın ayaklarına kapanabileceğini düşünüyordu. Ligya'yı çağırıyor, kendi bileklerini kemiriyor, ellerini başına bastırıyordu. Sonra gene iradesinin tüm gücüyle onu bulma yollarını düşünmeğe kendini zorluyordu, ama düşünemiyordu ki! Aklına binlerce çare, binlerce yol geliyordu ama, hepsini gülünç buluyordu. En sonunda bir şey düşündü... Ligya'yı Avlus kaçırmış olsa gerekti. Hiç değilse onun saklandığı yeri herkesten iyi Avlus bilirdi ya!

Bunun üzerine Vinikyus, Avlus'lara gitmek üzere yerinden fırladı. Avlus'lar eğer kızı vermezler ve onun gözdağlarına kulak asmazlarsa dosdoğru Neron'a çıkacak, ihtiyar Komutan'ı İmparator'un buyruğuna karşı gelmekle suçlayarak ölüm cezasına çarptıracaktı. Ama, ilk önce işkenceyle de olsa, ihtiyarın ağzından Ligya'nın gizlendiği yeri öğrenecekti. Kızı kendiliğinden bile verse, Vinikyus, Avlus'tan öcünü alacaktı. Evet, gerçi Avlus'lar onu evlerine almışlar, hastalığı sırasında ona bakmışlardı, ama bunun önemi yoktu. Vinikyus artık kendini bu konuda her türlü gönül borcundan kurtulmuş sayıyordu. Kinci, vahşi ruhu yalnızca Avlus'un ölüm buyruğunu getirdikleri zaman Pomponya'nın duyacağı acığı gözünde canlandırmaktan zevk alıyordu. Vinikyus, Avlus için ölüm buyruğu çıkartabileceğine inanıyordu. Çünkü Petronyus da kendisine yardım ederdi! Nasıl olsa Neron'un, işret arkadaşlarından birinin isteğini yerine getirmediği pek görülmüş şey değildi.

Derken korkunç bir düşünce Vinikyus'un yüreğini dondurur gibi oldu:

«Ya Ligya'yı kaçıran Neron'un kendisiyse?»

İmparator Hazretleri'nin sık sık gece serüvenlerine

çıktığını, Petronyus'un da bunlara katıldığını herkes bilirdi. Bu serüvenlerin amacı. güzel kızları yakalamak ve bir asker kaputunun içinde sallayarak bayılttıktan sonra ırzlarına geçmekti. Neron, bu çılgınlıklara «İnci avı» adını verirdi. Çünkü bazan gerçekten son derece genç ve güzel bir inci avlamayı başarırdı. Bu inciyi de arkadaşlarından birine armağan etmediği zaman ya saraya ya da sayısız villâlarından birine gönderirdi. Ligya'nın başına da işte böyle bir şey gelmiş olabilirdi. Neron, şölende kıza bakmıştı. Vinikyus, Ligya'nın güzelliğinin onu da büyülemiş olabileceğine inanabiliyordu. Neron kızı gene saraya da aldırmış olabilirdi. Yalnız, Petronyus'un dediği gibi, Neron'da, işlediği suçlarla orantılı bir gözüpeklik yoktu. Sonra Popeya'dan da ödü kopuyordu.

Bundan sonra Vinikyus, İmparator Hazretleri'nin ona vermiş olduğu bir kadını kaçırmayı Avlus'la Pomponya'nın göze alamayacaklarını düşündü. Öyleyse bu işe cüret eden kim olabilirdi? Şölen salonuna girerek Ligya'yı kucaklayıp götürmek gözüpekliğini gösteren mavi gözlü, dağ yapılı Ligya'lı dev mi?.. Ama hayır, Neron'dan başka hiç kimse böyle bir şey yapmağa kalkışamazdı.

Eğer böyleyse. Vinikyus, Ligya'yı temelli kaptırmış demekti. Başka kimin elinden olsa Vinikyus onu koparıp alabilirdi ama, o ellerden hiç bir zaman! Ligya'yı ne denli çok sevdiğini genç adam en sonunda anlıyordu. Ligya'yı, boğulmak üzere olan bir adamın bir tek an içinde tüm geçmişini aklından geçirdiği gibi hatırlıyordu. Onu görür gibi oluyor. onun söylediği her sözü sanki yeniden duyuyordu. Kızı havuz başında, Avlus'ların evinde, şölende görüyordu gene. Kollarının arasında hissediyor, saçlarına sürmüş olduğu kokuyu, vücudunun sıcaklığını. şölende zorla öptüğü o tertemiz dudaklarının nefis tadını yeniden duyar gibi oluyordu. Genç kız şimdi onun gözünde en yüksek tanrıça ya da insanlardan bin kat daha güzel ve değerliydi. Onu Neron'un elde etmiş olmasını düşünmek, içine öylesine şiddetli, elle tutulur bir acı veriyordu ki, genç adam başını duvarlara çarpabilirdi. Öç alamazsa çıldıracağını, hiç çaresiz çıldıracağını seziyordu. Biraz önce nasıl kızı yeniden ele geçiremezse ya-

şayamayacağını düşünmüşse. şimdi de öcünü alamazsa yaşayamazmış gibi geliyordu.

Şimdi artık hiç olmazsa yaşamak için bir amacı vardı. Palatin sarayının yolunu tuttu. Niyeti önce Akte'yi görmekti. Belki Akte'nin bildiği bir şeyler vardı.

Yolda Ligya'yla öç alma fikirlerini birbirine karıştırarak düşünüyordu. Mısır tanrıçası Paşt'ın rahiplerinin, düşmanlarının başına onulmaz dertler açabildiklerini duymuştu. Onun için bu rahiplere başvurmağa karar verdi. Sonra Doğu'dayken, yahudilerin, düşmanlarının vücutlarını yara içinde bırakan büyüler bildiklerini duymuştu. Kendi kölelerinin arasında da on, on iki yahudi vardı. Peki öyleyse! Vinikyus. onları kamçılatarak ağızlarından sırlarını almasını bildirdi.

Saray kapısının kemeri önünde kendi kendine düşündü. Eğer muhafızlar ona herhangi bir yoldan engel olmağa ya da silâhsız olup olmadığını anlamağa kalkışırlarsa (gerçekten de yanına silâh almayı unutmuştu). Ligya'nın İmparator'un emriyle sarayda bulunduğuna inanç getirebilirdi.

Gelgelelim. Başmuhafız yalnız dostça bir gülümseyişle,

«Selâm. yüce Tribün!» dedi. «İmparator Hazretleri'ne saygılarınızı sunmak istiyorsanız kötü bir saatte geldiniz. Kendilerini görebileceğinizi bile sanmıyorum.»

Vinikyus. «Ne oldu?» diye sordu.

«Çocukları biraz önce hastalandı. İmparator Hazretleri de. Ogüsta da hekimlerle birlikte çocuğun başındalar.»

Bu, gerçekten önemli bir olaydı! Küçük kızı dünyaya gelince Neron sevincinden deliye dönmüştü. Senato heyeti de Popeya'nın memelerini tanrıların özel olarak koruması için yakarmışlardı. Atriyum'da debdebeli bir âyin yapılmış. oyunlar düzenlenmiş ve iki yeni tapınak kurulmuştu. Hiç bir konuda ölçülü olmasını bilemeyen Neron, çocuğa çıldırasıya düşkündü. Çocuk, Popeya için de çok değerliydi. Çünkü saraydaki yerini sağlamlaştırıyor, durumunu daha sarsılmaz hale getiriyordu.

Bu yüzden İmparatorluğun kaderi küçük Ogüsta'nın sağlık ve dirliğine bağlıydı. Ama Vinikyus o sırada kendini Ligya'nın sevgisine öylesine kaptırmıştı ki, askerin cevabına kulak bile asmadı.

«Akte'yi görmek istiyorum,» dedi ve saraya girdi.

Akte de çocuğun yanında olduğundan, Vinikyus biraz beklemek zorunda kaldı. Daha doğrusu Akte ancak öğleye doğru gelebildi. Vinikyus onu elinden yakalayıp odanın ortasına doğru çekerek bağırdı:

«Akte, Ligya nerde?»

Akte, sitem dolu bir sesle, «Ben de sana onu soracaktım,» diye karşılık verdi.

Bunun üzerine Vinikyus, serinkanlı davranmağa karar vermiş olduğu halde, yüzü keder ve kızgınlıktan alt üst olarak gene bağırdı:

«Ben de bilmiyorum. Benim evime gelirken kaçırılmış!»

Sonra kendini toparlayarak yüzünü Akte'nin yüzüne yaklaştırdı ve dişlerini sıkarak söylendi:

«Akte, canını seviyorsan, başına aklının ucundan bile geçiremeyeceğin felâketler getirmek istemiyorsan doğru söyle: Onu Neron mu kaçırdı?»

«Dün Neron, saraydan bir dakika bile ayrılmadı.»

«Ligya'nın sarayda olmadığına annenin ve tüm tanrıların başına ant iç.»

«Annemin ruhu için yemin ederim ki Ligya burada değil, Markus. Onu kaçıran da Neron değil. Küçük Ogüsta dünden beri hasta. Neron onun beşiğinin başından bir an bile ayrılmadı.»

Vinikyus derin bir göğüs geçirdi. Sonra bir sıranın üstüne çöküp yumruklarını sıkarak,

«Öyleyse bu işi Avlus'lar yaptı,» diye söylendi. «Ben gösteririm onlara!»

«Avlus Plavtiyus bu sabah buraya geldi. Çocuğun başında olduğum için görüşemedik. Ama Epafrodit'e filan Ligya'yı sormuş. Sonra gene gelip benimle de konuşacağını söylemiş.»

«Dikkati başkasının üstüne çekmek için yapmıştır.

Ligya'nın başına ne geldiğini bilmese doğru benim evime giderdi.»

«Bana bir kaç satır yazıp bırakmış. Ligya'nın senin ve Petronyus'un isteğiniz üzerine elinden alındığını bildiğinden, senin evine gönderileceğini sanıyormuş. Onun için bu sabah sana uğramış... Kölelerin olup biteni kendisine anlatmışlar.»

Akte bunları söyledikten sonra yatak odasına gitti ve Avlus'un bıraktığı pusulayı getirdi.

Vinikyus bunu okudu ve bir süre sessiz durdu. Akte, aklından geçenleri asık duran yüzünden okumağa çalışıyordu. En sonunda.

«Yok, Markus.» dedi. «Bu iş Ligya'nın kendi isteğiyle yapılmıştır.»

Vinikyus, «Demek sen onun kaçacağını biliyordun ha!» diye bağırdı.

«Ben yalnızca onun, senin cariyen olmağa dünyada razı gelmeyeceğini biliyordum.»

Akte'nin gözlerinde Markus'u kınayan bir bakış vardı.

«Ama sen kendin de cariye değil miydin Akte?»

«Ben mi? Unutma ki ben bir köleyim.»

Vinikyus, henüz öfkesini almış değildi. Neron, Ligya'yı kendisine vermişti madem, o da kızı yerin altına girmiş olsa bile bulacaktı. Evet, kızı canı nasıl isterse öyle kullanacaktı. Ligya, onun cariyesi olacaktı. Onu canı istediği zaman döğdürtecekti. Usandığı zaman da, en hor tuttuğu kölesine verecek ya da Afrika'daki çiftliklerinden birine, bir el değirmeninde çalışmağa gönderecekti.

Doğruyu söylemek gerekirse, genç adam aklını kaçırmış gibiydi ve Akte onun ne dediğini pek bilmediğini görebiliyordu. Vinikyus,

«Ligya, İmparator'un buyruğuna karşı geldi,» dedi. «İmparator'a başvurup tüm kenti ve İmparatorluğu aratacağım. Orduyu baştan aşağı seferber etmek de gerekse yapacağım bunu! Petronyus nasıl olsa benden yana çıkar. Hemen bugün araştırmağa başlarız.»

Akte buna sabırsız bir dudak büküşüyle cevap verdi.

«Dikkat et, Neron'un onu bulduğu gün, senin temelli yitirdiğin gün olmasın.!»

«Neler söylüyorsun sen, kuzum Akte?»

«Beni dinle Markus. Dün Ligya ile bahçede gezerken Popeya ile karşılaştık. Çocuk da zenci dadı Lilith'in kucağındaydı. Dün akşam çocuk hastalandı. Lilith, yabancı kızın çocuğa büyü yaptığını ileri sürüyor. Çocuk iyileşirse olay unutulur. Yoksa Ligya'yı büyücülükle suçlayan önce Popeya olacaktır. O zaman da Ligya ele geçerse canının beş paralık değeri kalmayacaktır. Bunu böyle bil.»

Bir sessizlik oldu. Sonra Vinikyus söylendi:

«Belki de Ligya çocuğu gerçekten büyülemiştir. Beni büyülediği gibi.»

«Lilith, çocuğun bizim yanımızdan ayrılır ayrılmaz ağlamağa başladığını söylüyor. Gerçekten de çocuk o zaman ağlamağa başladı. Besbelli, önceden hastalanmıştı. İstersen Ligya'yı ara, Markus. Ama çocuk iyileşinceye değin Ligya adını bu sarayda ağzına alma. Kızcağızın senin yüzünden gözyaşı döktüğü yeter.»

Vinikyus, üzgünlük dolu bir sesle, «Onu seviyor musun Akte?» diye sordu.

«Evet. onu sevmesini öğrendim.»

«Onu seviyorsun... Ama o, bana yaptığı gibi, senin sevgine karşı nefret göstermedi.»

«Kör, inatçı adam! Ligya seni bal gibi seviyordu!»

Vinikyus yerinden fırladı.

«Doğru değil!» diye haykırdı. «Ligya benden nefret ediyor. Tersini nasıl ileri sürebilirsin? Evet, gerçi Avlus'ların evinde bir gün onun beni sevdiğini sanmıştım, ama anlaşılan daha o zamandan tiksiniyormuş benden. Şimdi de tiksiniyor. Kalbinde o nefretle ölüp gidecek.»

Çoğunlukla son derece yumuşakbaşlı olan Akte, artık kendini tutamayarak,

«Ya sen onun gönlünü kazanmak için ne yaptın?» diye bağırdı. «Gidip Avlus'la Pomponya'dan namusunla isteyeceğin yerde, hileyle kaçırttın. Sonra onunla evlenmek istemiyordun ki, onu cariye gibi kullanmak istiyordun... Bir kral kızın! Bu yetmiyormuş gibi üstelik bir de gittin, onun o tertemiz bakışlarını rezil bir içki ve fuhuş

gecesinin manzarasıyla kirlettin. Avlus'un evi nasıl bir yerdir ve Ligya'nın manevi annesi Pomponya kimdir? Unutmuş muydun? Yanılmıyorsam Pomponya ile Ligya'nın bir Nigidya'dan, bir Kalvia Krispinilla'yla Popeya'dan ya da Neron'un sarayında gördüğün öbür kadınlardan bambaşka olabilecekleri aklına bile gelmemişti değil mi? Hayır, gerçi Ligya seni sevdiğini hiç bir zaman doğrudan doğruya itiraf etmedi. Ama hastayken sana baktığını bana anlattı. Senden konuşurken kıpkırmızı kesilirdi... Yüreği bir zamanlar senin için çarpmıştı ama sen, bu yüreği ürküttün, gücendirdin, hatta üstüne bile tükürdün.»

Vinikyus, «Demek artık çok geç,» diye inliyordu. Ne yapacağını, ne türlü davranacağını, hangi işe girişeceğini bilemiyordu.

Akte de bir yankı gibi, «Çok geç, çok geç,» deyip durmaktaydı. Bir başkasının ağzından duyduğu bu sözler genç adama bir ölüm buyruğu gibi geliyordu.

Akte'ye 'hoşçakal' bile demeden çekilip gitmek üzereydi ki, atriyum'un kapı kemerindeki perde birdenbire açıldı ve Vinikyus karşısında karalar giymiş Pomponya'yı gördü.

Ligya'nın yittiğini o da öğrenmiş ve Akte'yi Avlus'dan daha kolaylıkla görebileceğini düşünerek haber sormağa gelmişti. Vinikyus'u görünce ondan yana döndü. Yüzü soluk ve zayıf görünüyordu.

«Markus.» dedi; «bize ve Ligya'ya ettiğin kötülükleri Tanrı bağışlasın!»

Vinikyus, başını eğmiş duruyordu. Yüreği bir felâket ve pişmanlık duygusuyla doluydu. Bununla birlikte kendini bağışlayacak olan tanrının hangi tanrı olduğunu ve Pomponya'nın öç almaktan söz etmesi gerekirken ne diye bağışlamaktan söz ettiğini anlayamıyordu. Sonunda kafası karmakarışık düşüncelerle bulutlanmış, gene umudunu temelli yitirmiş olarak odadan çıktı.

Şeref avlusunda ve galerinin altında kaygı dolu insan kümeleri birikmişti... Küçük Ogüsta'dan haber sormağa, kendilerini kölelerden başka görecek olmadığı hal-

de hiç değilse ilgilerini göstermeğe gelmiş olan Senato üyelerinden ve şövalyelerden kurulu gruplar. Küçük «Tanrıça»nın hastalık haberi kente büyük bir hızla yayılmıştı ve kapıdan içeri akın edenlerin arkası hiç kesilmiyordu. Kemerlerin gerisindeyse halk birikmişti. Yeni gelenlerden bazıları Vinikyus'u görünce yanına yaklaşıp haber soruyorlardı ama, o cevap bile vermeden geçiyordu. Birdenbire Petronyus'la karşı karşıya gelerek durdu.

Kurduğu plân bu denli ters sonuçlar doğurmuş olan adama karşı Vinikyus, içindeki kızgınlığı boşaltırdı, ama Akte'nin odasından öyle üzgün ve umutsuz bir durumda ayrılmıştı ki, yaradılışındaki tüm kızgınlık ve şiddet yatışmış gibiydi. Bununla birlikte gene de Petronyus'u selâmladıktan sonra geçip gitmeğe çalıştı. Ne var ki dayısı onu kolundan yakaladı ve,

«Küçük Tanrıça nasıl?» diye sordu.

Durmak zorunda kalan Vinikyus yeniden parladı. Dişlerini kısarak,

«Cehennemin tüm tanrıları onu yutsun!» diye cevap verdi. «Onu da, bu sarayı da!»

Petronyus, göz ucuyla çevreyi süzerek,

«Kes sesini! Sersem!» diye fısıldadı. Sonra hızlı hızlı konuşmağa başladı: «Ligya'yla ilgili haber istersen benimle gel. Yok yok, boşuna... Burada bir şeycik söylemem. Benimle gelirsen neler düşündüğümü anlarsın.»

Kolunu Vinikyus'un omzuna sararak genci zorla alıp götürdü. Zaten asıl amacı onu saraydan çıkarmaktı. Çünkü verecek bir haberi filan yoktu. Vinikyus'u perişan eden olaylardan biraz da kendini sorumlu tuttuğu için daha şimdiden bir plân kurup uygulamasına geçmiş bulunuyordu. Tahtırevana girdikleri zaman,

«Kölelerimi kentin tüm kapılarına gözcülüğe gönderdim,» dedi. «Kızı ve geçen gece onu şölen salonundan alıp götüren devi de iyice anlattım onlara. Ligya'yı dün gece de o devin kaçırdığına ben inanıyorum. Bak dinle. Avlus'lar belki Ligya'yı yazlıktaki evlerinden birine saklamak isteyeceklerdir. Bu durumda onun hangi yöne gittiğini öğrenmiş oluruz. Ama adamlarım onu göremezler-

se. onun kent içinde kaldığı kanısına varır ve araştırmamıza hemen bugün başlarız.»

Vinikyus, «Ama Ligya'nın nerde olduğunu Avlus'lar da bilmiyorlar,» dedi.

«Kesinlikle biliyor musun bunu?»

«Evet, biraz önce Pomponya'yı gördüm; onlar da kızı arıyorlar.»

«Her neyse, kentten dün gece ayrılmış olamaz. Çünkü geceleyin tüm kapılar kapalıdır. Hem sonra, dün gece her kapıya iki adam yolladım. Ligya ile devi görecek olurlarsa bir tanesi peşlerinden gidecek, öteki de hemen dönüp bana haber verecek. Yok, eğer kız kentteyse eninde sonunda buluruz. Çünkü Ligya'lının yapısını ve omuzlarını tanımak kolay olur.»

Bunun üzerine Vinikyus heyecandan kısılmış bir sesle Petronyus'a, Ligya'yı bekleyen yeni tehlikeler konusunda Akte'nin söylemiş olduklarını anlattı. Sonra da dayısını suçlamağa başladı. Petronyus olmasa Ligya'nın şimdi Avlus'ların evinde bulunacağını ve kendisinin de onu her gün görerek Neron'dan bile daha mutlu olacağını söylüyordu. Konuştukça heyecanı artıyordu. Sonunda duygularına öyle kapıldı ki, gözlerinden kızgınlık ve üzgünlük yaşları boşandı.

Petronyus, genç adamın böylesine şiddetle sevebileceğini hiç sanmamıştı. Kendi kendine,

«Ey Kıbrıslı büyük Tanrıça Venüs!» diye söylendi. «Tanrıların da insanların da gönlünde egemen olan yalnızca sensin!»

XI

Petronyus'un evinde tahtırevandan indikleri zaman atriyum'daki uşak kent kapılarına gönderilen kölelerden henüz hiç birinin dönmediğini söyledi. Petronyus,

«Tahminim doğruymuş, demek!» dedi. «Kızın hâlâ kentin içinde olduğu anlaşılıyor. Onu taş çatlasa bulacağız. Sen de kölelerini kapılara gözcü gönder. Özellikle geçen akşam saraya gönderdiğin köleleri seç. Çünkü onların Ligya'yı tanımaları daha kolay olur.»

«Saraya giden kölelerin taşra zindanlarına sürülmeleri için emirler vermiştim. Ama şimdi kapılara gönderilmeleri için emirler veririm.»

Gereken emirler verildikten sonra iki akraba, peristilyum denilen daireye geçtiler ve mermer bir sıranın üstüne oturdular. Altın saçlı Evnike ile İras hemen onların ayaklarının altına bronz iskemleler koydular ve uzak ülkelerden gelmiş uzun boyunlu testilerden şarap boşalttılar.

Petronyus, «Ligya'lı devi görmüş olan var mı?» diye sordu.

«Atakinus da, Gulo da görmüşlerdi. Ama Atakinus dün gece ölmüş; Gulo'yu da ben kendi ellerimle öldürdüm.»

«Çok yazık! Gulo seni de beni de kucağında büyütmüştü.»

«Evet; yakında onu salıverecektim. Ama önemi yok. Biz Ligya'dan konuşalım.»

«Ligya'yı bugün yarın bulamazsak bile sonunda bulacağımız yüzde yüz.»

«Ya küçük Ogüsta ölürse? Popeya suçu Ligya'ya bulur. Neron'u da inandırır buna.»

«Küçük piç, belki de iyileşir. İyi olmazsa bile ölümüne başka bir bahane buluruz.» Petronyus bir an düşündü. «Popeya'nın yahudilerin dinine, cinlere, perilere inandığını söylüyorlar. Neron'un kör inançları da çoktur. Ligya'yı kötü ruhların kaçırdığı üstüne bir söylenti çıkaracak olursak hemen inanılır. Hele kızın kaçırılması da gerçekten pek esrarlı bir olay olduğuna göre... Her neyse, bu ne Avlus'un işi, ne de Neron'un. Bununla birlikte Ligya'lı dev de kızı tek başına kaçırmış olamaz ya? Acaba ona başka yardım edenler oldu mu? Bir köle parçası tek bir günde böyle çok sayıda yardımcı toplayabilir mi dersin?»

«Kentin her yerinde köleler birbirlerine yardım ederler.»

«Evet, ama bu olayda kölelerin kölelere karşı çarpışmış olması gerekir. Ne olmayacak şey! Olanca sorumlulukla cezanın kendileri gibi köle olan senin adamlarının omzuna yükleneceğini bile bile Ligya'yı kaçırmış olmalarını aklın alıyor mu senin?»

Vinikyus da kör inançlardan yakasını daha tam sıyırmış değildi. Petronyus'a ürkek ürkek bakarak,

«Ursus onu kendi başına kaçırmadıysa, başkalarından da yardım görmediyse kim kaçırmış olabilir dersin?» diye sordu.

Petronyus bir kahkaha attı.

«Görüyorsun ya! Tanrılarla alay eden dünyamız gene de duyduğuna inanır. Sen bile bir dereceye değin böylesin. Herkes bizim söylediğimizi doğru sanıp yutar; böylece Ligya kovalanmaktan kurtulur. Bu arada sen ve ben de uzakça bir yere, villalarımızdan birine yerleşiriz.»

«Ligya'nın yardımına kim koşmuş olabilir öyleyse?»

«Dindaşları.»

«Dindaşları mı? Ligya hangi tanrılara tapar ki? Bunu senden daha iyi bilmem gerekirdi. Ama bu konuda hiç bir bilgim yok.»

«Roma'da kendi kişisel tanrısı olmayan kadın hemen yok gibidir. Anlaşılan Pomponya da Ligya'ya kendi ta-

pındığı tanrıya tapmasını belletmiş. Hangi tanrılar, diye mi soruyorsun? Bilmiyorum. Yalnız, kesin olan bir şey var. Pomponya'nın bizim tanrılardan hiç birine kurban adadığı görülmemiş. Hatta bir keresinde onu Hıristiyanlıkla bile suçladılar. Ama bu pek akla sığmıyor. Hem sonra Pomponya kendi ailesinin bireylerinden kurulu bir tribünün kararıyla beraat etti. Hıristiyanların bir eşek başına taptıkları, insanlık düşmanı oldukları ve en çirkin suçları işledikleri söyleniyordu. Bu nedenle Pomponya'nın Hıristiyan olması akla sığmaz. Bir kez namusu ve iffetiyle ün salmıştır. Sonra insanlık düşmanı olan kimse, kölelerine onun baktığı gibi iyi bakmaz!»

«Doğru, kölelere hiç bir yerde onun evindeki gibi iyi bakılmıyor.»

«Hem zaten ben, Pomponya'nın (kullarına acıyan, kudreti sınırsız olan tek bir Tanrı) dan söz ettiğini işittim. Anlaşılan kadın bizim tanrıları büsbütün unutmuş; ama bu onun bileceği iş. Bizim bileceğimiz iş şu; eğer Pomponya'dan, Ligya'dan ve Ursus'dan başka kulu olmasa, bu tanrının kudreti öyle pek sınırsız sayılmazdı. Kısacası şu sonuç çıkıyor ki, bu tanrıya tapanlar oldukça kalabalıktır ve Ligya'ya yardım edenler de onlardır.»

Vinikyus, «Dinleri, affetmeyi buyuran bir din,» dedi. «Demin Akte'nin dairesinde karşılaştığımız zaman Pomponya bana, 'Ligya'ya ve bize yaptığın kötülüğü tanrı bağışlasın' dedi.»

«İnsanın bu tanrının son derece iyi, büyük gönüllü bir baba olduğuna inanacağı geliyor. Ee, mademki seni bağışlamağa hazır, öyleyse bağışladığının bir belirtisi olarak sana kızı geri versin.»

«Ligya'yı bana geri verirse ben de o tanrı için bir tapınak kurdururum. Ama şimdi ne yemek yiyebiliyorum, ne yıkanabiliyorum, ne de gözüme uyku giriyor. Sırtıma koyu renkli bir pelerin alıp kenti dolaşacağım. Belki de böyle kılık değiştirirsem onu bulurum. Tam berbat bir durumdayım.»

Petronyus ona acıyarak baktı. Gerçekten de Vinikyus'un gözlerinin altı çökmüştü ve gözleri ateşi varmış gibi parlıyordu. İki gündür kesilmeyen sakalı çabucak çene-

sini koyu renkli bir tüy tabakasıyla kaplamıştı, kıvırcık saçları da karmakarışıktı. Genç adamın durumu hiç de iyi değildi gerçekten. İras ile Evnike de ona acıyarak bakıyorlardı. Ama Petronyus gibi Vinikyus da onlarla, çevrede dolaşan köpek yavrularıyla ilgilendiğinden daha az ilgileniyordu. Petronyus,

«Senin ateşin var,» dedi.

«Öyle.»

«Öyleyse beni dinle. Hekim ne salık verirdi bilmem, ama senin yerinde ben olsam ne yapardım biliyorum: İstediğim kadın bulununcaya dek şimdilik onun yerine geçecek birisini arardım. Villânda bir sürü seçme kız gördüm. Bunu inkâr etmek boşuna olur. Evet, aşkın ne olduğunu ve insan bir tek kadını arzu edince başka hiç bir kadının tam olarak onun yerini tutamayacağını biliyorum. Bununla birlikte güzel bir cariyeyle kendini hiç olmazsa şimdilik oyalayabilirsin.»

Vinikyus, «Yok, istemem,» diye cevap verdi.

Petronyus, bir an düşündükten sonra, «Belki de kendi kölelerinde yeniliğin çekiciliğini bulamıyorsun,» diye sözlerini sürdürdü. «Ama...» Evnike ile İras'ı süzdü ve sonra elini lepiska saçlı Ege dilberinin kalçasına koydu: «Bir an şu karşındaki kızlara bak. Daha bir kaç gün önce Fonteyus Kapito bana şu kıza karşılık ilik gibi üç tane Klazomen'li oğlan teklif etti. Heykeltraş Skopas'ın bile bu delikanlıların yapıları kadar kusursuz vücut yaratmamış olduğunu söylüyordu. Şimdiye değin ben bile Evnike'nin çekiciliğine karşı nasıl kayıtsız kalabildim, bilmiyorum. Haydi, onu sana veriyorum; al git.»

Köle sapsarı kesilerek gözlerini korkuyla Vinikyus'a dikmiş, onun vereceği karşılığı bekliyordu.

Vinikyus, ellerini şakaklarına bastırarak, kendini kafasındaki saplantıdan kurtaramayan hastalar gibi, hızlı hızlı, «Hayır! Hayır!» diye bağırdı. «İstemem! Kimseyi istemem! Eksik olma ama, Evnike'yi arzu etmiyorum. Kenti dolaşıp Ligya'yı arayacağım. Bana kapişonlu bir Qalya pelerini ver, çünkü ırmağın öbür kıyısına gidiyorum. Ah, Ursus'u bir görebilsem!»

Vinikyus, böyle diyerek dışarı fırladı. Petronyus, onu

alakoymağa kalkışmadı, ama Vinikyus'un olumsuz cevabını 'Ligya olmayan' herhangi bir kadına karşı duyulan geçici bir isteksizlik olarak niteledi. Bu yüzden, cömertliğinin yabana gitmesini istemediği için, Evnike'ye döndü:

«Evnike,» dedi. «Bir hamam yap, vücuduna güzel kokular sür, sonra da Vinikyus'un evine git.»

Bunu duyan köle dizlerinin üstüne düştü ve onu evinden göndermemesi için Petronyus'a yalvarmağa başladı. Vinikyus'a gitmeyeceğini söylüyordu. Vinikyus'un evinin kâhyası olmaktansa Petronyus'un evinin odunlarını taşımağa razıydı. Hayır, Vinikyus'un evine gitmeyecekti... Gidemeyecekti. Genç köle, efendisinden durmadan acıma dileniyor ve kendisini uzaklaştırmaktansa her gün dövsün diye yalvarıyordu.

Petronyus, bir buyruğa karşı gelmeğe, «Yapamam, yapamayacağım» demeğe cüret eden köleyi, afallamış durumda dinliyordu. Bu, Roma'da öyle eşi görülmemiş bir olaydı ki Petronyus, önce doğru duymadığını sandı, sonra kaşları çatıldı. İnce ve titiz zevki, zalimlik yapmasını önlerdi. Evindeki köleler her zaman başka yerlerdeki kölelerden daha serbesttiler. Ama görevlerini başkalarına örnek olacak biçimde yapmaları ve efendilerinin emrine tanrı buyruğuymuş gibi boyun eğmeleri şartıyla. Bu konularda kusur ettikleri zaman Petronyus da kölelerini zamanın kurallarına göre cezalandırmasını bilirdi. Hem sonra zaten Petronyus sözüne karşılık verilmesine hiç bir zaman katlanamazdı. Bir an diz çökmüş olan kızın yaşlı gözlerine baktı, sonra,

«Git Teyresiyas'ı çağır,» dedi.

Genç kız gitti ve biraz sonra görevi atriyum'u yönetmek olan Giritli köle ile döndü. Petronyus, köleye,

«Evnike'yi al; yirmi değnek vur.» diye emretti. «Yalnız pek hızlı vurma da cildi incinmesin.»

Sonra kitaplığına geçti ve kırmızı mermerden bir masaya oturarak «**Trimalkiyo Şöleni**» adlı yazısını yazmağa koyuldu.

Ama Ligya'nın kaçışıyla küçük Ogüsta'nın hastalığı kafasını çok oyaladığından, az sonra yazının başından kalktı. Her şeyden çok küçüğün hastalığı önemliydi. Ne-

ron, Ligya'nın çocuğu büyülediği kanısına varacak olursa Petronyus kendini sıkışık bir durumda bulabilirdi. Çünkü Ligya saraya onun isteği üzerine getirilmişti. Gene de Petronyus bu suçlayıştaki saçmalığı İmparator'a ilk fırsatta anlatırdı. Sonra Popeya'nın kendine olan zaafından da (Popeya bu zaafı saklamağa çok çalışmışsa da Petronyus anlamıştı) yararlanabilirdi. Omuzlarını silkerek önce yemek yemeğe, sonra saraya, sonra da Krisotemis'e gitmeğe karar verdi.

Triklinum'a girerken uşakların dairelerine açılan kapının önüne dizilmiş olan kölelerin arasında Evnike'nin ince yapısını gördü. Teyresiyas'a kızı kırbaçlaması için emir vermiş olduğunu hatırlayarak kaşlarını çattı ve çevresine bakarak köleyi aradı. Göremeyince Evnike'ye cezasının yerine getirilip getirilmediğini sordu. Bunun üzerine kız gene onun ayaklarına kapandı ve togasının eteğini öptü.

«Evet efendim,» dedi. «Değnekleri yedim.»

Sesinde hem bir sevinç hem de bir minnet titreyişi vardı. Anlaşılan değnek yemesinden evde kalmasına izin verildiği sonucunu çıkarmıştı. Petronyus, bunu sezdi ve kızın inat ve direnişine şaştı. Gene de o, aynı zamanda insan ruhunu tüm incelikleriyle bilirdi. Bu yüzden, böyle bir inadın ancak aşktan doğabileceğini anlamıştı.

«Bu evde bir sevdiğin mi var?» diye sordu.

Evnike, yaş dolu mavi gözlerini kaldırdı ve zor duyulan bir sesle, «Evet efendim,» diye cevap verdi.

Gözleri, altın saçları ve heyecandan pembeleşmiş yüzü öylesine güzeldi ki Petronyus'un içinde birden ona karşı acımaya benzer bir duygu uyandı. Elini kölelerinden yana sallayarak,

«Sevdiğin hangisi?» diye sordu.

Cevap çıkmadı. Evnike, alnını efendisinin ayağına yaslamış, hiç kımıldamadan öylece duruyordu.

Petronyus erkek kölelerinden yana baktı. Bunların içinde son derece yakışıklı olanları çoktu. Hepsi de sakınarak gülümsüyorlardı ama. hiç birinin yüzünde utangaçlığa benzer bir şey okuyamadı. Ayaklarının dibinde

yatan Evnike'ye bir kez daha baktı. Sonra başka hiçbir şey söylemeden triklinum'a girdi.

Yemekten sonra tahtırevanına binerek saraya, oradan da Krisotemis'in evine gitti ve geç saate değin orada kaldı. Kendi evine döndüğü zaman Teyresiyus'a, Evnike'ye değnek vurup vurmadığını sordu. Uşak,

«Vurdum efendim,» diye cevap verdi. «Ama onun cildini incitmememi emir buyurmuştunuz.»

«Bu konuda başka hiç bir emir vermemiş miydim?»

Teyresiyus, «Hayır efendim,» dedi.

«Güzel... Kölelerden hangisi kızın âşıkı?»

«Hiç biri efendim.»

«Onunla ilgili neler biliyorsun?»

Teyresiyas, biraz sıkılarak cevap verdi:

«Geceleri Evnike, ihtiyar Akrisiyone ve İfis'le birlikte yattığı odadan hiç çıkmaz. Sizin banyonuzdan sonra sıcak hamama girdiği de hiç görülmemiştir, efendim. Öteki kadınlar onunla alay ediyorlar. Ona Diyana (Mitolojide bâkire olarak nitelendirilen ay tanrıçası) adını taktılar.

Petronyus, «Yeter,» dedi. «Bu sabah kendisini yeğenim Vinikyus'a sundum; istemedi. Onun için burada kalacak. Gidebilirsin.»

«Size Evnike'yle ilgili bir şey daha söyleyebilir miyim efendim?»

«Ne biliyorsan söyle demiştim.»

«Tüm uşaklar yüce Vinikyus'un evine gidecek olan genç kızın kaçmasından konuşuyorlar. Siz gittikten sonra da Evnike bana gelerek bu kızı bulabilecek bir adam tanıdığını söyledi.»

Petronyus, «Ya!» dedi. «Kimmiş bu adam?»

«Bilmiyorum efendim.»

«Peki. Yarın erkenden gelsin. Tribün'e de gider benim adıma, erkenden gelmesini rica edersin.»

Yalnız kalınca Petronyus, ister istemez Evnike'yi düşünmeğe başladı. Genç kölenin Ligya'nın bulunmasını istemesi ona pek olağan geliyordu. Çünkü Evnike'nin Vinikyus'un evine gitmeğe hiç de niyeti yoktu. Biraz sonra Petronyus'un aklına başka bir şey geldi. Evnike'nin sev-

diği belki de Teyresiyas'a söylediği adamdı. Bu düşünce Petronyus'un nedense hiç hoşuna gitmedi. Bununla birlikte gerçeği anlamak için pek basit bir yol vardı. Evnike'yi çağırtıp sormak...

Vakit geç olmuş, Krisotemis'in yanında uzun zaman kalmış olan Petronyus'un uykusu gelmişti. Kubikulum'a girerken nedense Krisotemis'in şahane yüzünde o akşam, bir kaç ince çizgi keşfetmiş olduğu aklına geldi. Kendi kendine, Krisotemis'in güzelliğinin aslında daha çok ününe dayandığını ve kendine Evnike'ye karşılık Klazonen'li üç genç oğlan sunan Fonteyus Kapiton'un ağzının tadını iyi bildiğini düşündü.

XII

Petronyus, unktoryum'da giyinmesini daha bitirmeden Teyresiyas'ın çağırmış olduğu Vinikyus çıkageldi. Genç adam, uşaklarını kentin dört bir yanına salmakla yetinmemiş, bir köle kılığına girerek kendisi de saatler saati her yeri aramıştı. Ama en ufak bir iz, en basit bir işaret bile bulamamıştı.

Onun için Teyresiyas gelip de kimliğini bilmedikleri bir adamın kaçanları bulabileceğinin sanıldığını söyleyince, Vinikyus, son hızla dayısının evine koşmuştu. Birkaç kelimeyle Petronyus'u selâmladıktan sonra onu bir soru yağmuruna tuttu. Petronyus,

«Teyresiyas, yalnızca araştırmamızda bize yardımı dokunabilecek birinden söz ediyordu,» diye karşılık verdi. «Söz konusu olan adamı tanıyan Evnike birazdan togamı katlamak için gelir. Ondan daha ayrıntılı bilgi alabiliriz.»

«Evnike mi? Hani dün bana vermek istediğin kız mı?»

«Evet; senin de geri çevirdiğin. Geri çevirdiğin için sana teşekkür ederim. Çünkü Roma'da ondan daha iyi toga düren cariye bulunamaz.»

Sözü geçen cariye hemen biraz sonra içeri girdi. Bir toga açarak Petronyus'un omzuna sarmağa başladı. Yüzü sevinçten parlıyor ve gözlerinin içi gülüyordu. Petronyus, onu süzdü. Kız gerçekten de bir içim suydu! Togayı sarınca kıvrımlarını dürmeğe başladı ve daha iyi dursun diye eğildiğinde, Petronyus, onun kollarının açık pembe karanfil renginde olduğunu ve boynunun da sedeften yapılmışa benzediğini gördü.

«Dün Teyresiyas'a söylediğin adam geldi mi, Evnike?» diye sordu.

«Evet efendim.»

«Adı nedir?»

«Kilo Kilonides. efendim.»

«Ya mesleği?»

«Kendisi bir hekim, bir bilgindir efendim. Sonra yıldızlara bakarak geleceği ve insanın kaderini de okuyabilir.»

«Senin kaderini de okudu mu bari?»

«Okudu efendim.»

«Ne dedi?»

«Hem çok acı çekeceğimi. hem de çok mutlu olacağımı söyledi.»

«Acıyı Teyresiyas'ın değneklerinden çektin. Mutluluğa da bundan sonra kavuşacaksın demektir.»

«Kavuştum bile. efendim.»

«Nasıl?»

Evnike, «Burada kalıyorum ya,» diye mırıldandı.

Petronyus. elini onun başına koydu.

«Togamın kıvrımlarını iyi yaptın,» dedi. «Senden hoşnudum.»

Onun elini başında duyunca Evnike'nin heyecandan gözleri karardı ve göğsü inip kalkmağa başladı.

Biraz sonra Petronyus'la Vinikyus atriyum'a geçtiler. Orada son derece büyük, dalkavukluğa kaçar bir saygıyla Kilo Kilonides onları beklemekteydi. Onu görünce Petronyus bu adamı Evnike'nin âşığı sandığı için kendi kendine gülümsedi.

Karşılarındaki adam. hiç kimsenin âşığı olamazdı. Çünkü el-etek öpücü biriydi, dalkavuklukla maskaralığın birleşmesinden meydana gelmiş pek garip bir kişiliği vardı. Darmadağınık olan saçlarıyla sakalı -ihtiyar bir adam olmamasına rağmen- hem kır, hem de seyrekti. Karnı içine çöküktü ve sırtı da öylesine iki büklümdü ki, ilk bakışta kambur sanılırdı. Bu omzun üzerinde kocaman bir baş vardı. Keskin gözlü yüzündeyse hem bir tilki, hem de bir maymun bakışı okunuyordu. Yeşilim-

trak-sarı cildiyle içkiden morarmış burnu sivilce içindeydi. Bir tünik ve keçi derisinden yapılma, kısa bir pelerinden ibaret, pis ve pejmürde kılığı ise ya gerçekten yoksul olduğunu ya da kendini yoksul göstermek istediğini belli ediyordu. Kısacası bu adam Petronyus'un aklına, Homer'in kahramanlarından Kambur Thersites'i getirmişti. Onun selâmına karşılık evin efendisi,

«Selâm yüce Thersites,» dedi. «Truva surlarının dibinde tanrısal Ulis senin sırtına bir kambur bindirmişti. Bu kamburdan ne haber? Ya Ulis cennet bağlarında ne yapıyor?»

Kilo Kilonides, «Soylu efendim,» diye karşılık verdi. «Ölülerin en bilgesi olan Ulis, yaşayanların en akıllısı olan Patronyus'a selâmlarını gönderiyor. Aynı zamanda yüce Petronyus'un bana kamburumu örtecek yeni bir hırka vermesini rica ediyor.»

Petronyus, «Tanrılar adına!» diye bağırdı. «Yalnız bu cevap bile bir hırkaya değer.»

Burada Vinikyus, onların konuşmalarını keserek doğrudan doğruya sordu:

«Üstüne alacağın işi biliyor musun?»

«İki soylu evin halkı bu meseleden başka hiçbir şeyden konuşmazken ve Roma'nın yarısı da bu meseleyi fısıldaşırken söz konusu olan işin ne olduğunu kestirebilmek güç bir şey değildir. Önceki gece Avlus Plavtiyus'un manevi kızı olan Ligya, daha doğrusu Kallina adındaki bir hanım kaçırılmıştı. Efendim Vinikyus, bu hanımı köleleriniz, İmparator Hazretleri'nin sarayından sizin evinize getirmekteydiler. Onun için benim görevim, ey yüce tribün, ister hâlâ kent içinde olsun, ister kent dışına kaçmış (ki bu çok daha akla yakın geliyor), onun nereye saklandığını bulup size bildirmektir.»

Cevabın eksiksiz oluşu Vinikyus'u hoşnut bırakmıştı. Genç adam,

«Çok güzel.» dedi. «Atıldığın işi yapmak için elinde ne gibi araçlar var?»

Kilo, hınzırca gülümsedi:

«Araçlar sizin elinizde efendim,» diye cevap verdi. «Bende yalnızca bu iş için gerekli olan akıl gücü var.»

Petronyus gülümsedi. Çünkü bu adamın bu işin altından kalkabileceğine aklı yatmıştı. «Bu adam Ligya'yı bulur,» dedi içinden.

Ama Vinikyus'un kaşları çatılmıştı.

«Ey sefil. eğer bu, benden para koparmak için bir hileyse. senin kafanı baltayla gövdenden ayırttırırım.»

Kilo, «Efendimiz, bendeniz bir düşünürüm,» diye cevap verdi. «Düşünürler hiç bir zaman açgözlü olmazlar.»

Petronyus, «Demek düşünürsün?» diye sordu. «Oysa Evnike bana senin yalnızca bir hekim ve falcı olduğunu söylemişti. Evnike'yi nerden tanıdın?»

«Ünüm onun da kulağına dek erişmiş olduğu için bana danışmağa geldi..»

«Hangi konuda?»

«Bir gönül işi konusunda efendim. Karşılık görmeyen bir sevgiden kurtulmak istiyordu.»

«Ee, kurtardın mı onu?»

«Daha ilerisini yaptım efendim. Kendisine, sevgisine karşılık görmesini sağlayacak bir muska verdim. Kıbrıs adasında, Pafos'da bir tapınak vardır. Bu tapınakta Venüs'ün kuşağı durur. Evnike'ye bir badem kabuğu içinde, bu kuşaktan iki sap iplik verdim.»

«Bunun için de ondan çok para aldın değil mi?»

«Sevda için verilen para hiç bir zaman çok değildir, efendim. Sağ elimin iki parmağı olmadığı için öğretilerimi yazıp gelecek kuşaklara bırakamıyorum. Bir yazman tutmak amacıyla para biriktiriyorum. Bu yüzden çok para gerek bana. efendimiz.»

«Hangi felsefe ekolündensin, ey yüce düşünür?»

«Yırtık pırtık hırkama uygun olmak için Sinik'im efendimiz. Aynı zamanda yoksulluğa boyun eğdiğim için Stoik'im. Tahtırevanım olmadığından yaya olarak meyhane meyhane dolaştığım ve içeceğim içkimin parasını ödeyene bu paranın karşılığında dedikodu sattığım için, Peripatetik de sayılırım.»

«İçki içtiğin zaman da Retorikçi oluyor musun bari?»

«Heraklites, yeryüzünde her şeyin sudan yapılma olduğunu söylemiş. Şarabın da bu tanımlamaya uyduğunu kimse inkâr edemez, efendim.»

«Heraklites, ateşin de bir tanrı olduğunu söylemiş. Senin burnun da bu tanrıya tapınmak için pırıl pırıl yanıyor olsa gerek.»

«Beri yandan Apollonyus'lu yüce Diyojen de her şeyin özünün hava olduğunu; hava ne denli sıcak olursa yarattığı varlıkların da o denli kusursuz olduklarını; düşünürlerin ruhlarının da en sıcak havadan yaratıldığını ileri sürmüş. Bu yüzden, sonbaharda hava serinlemeğe başladığına göre, gerçek bir düşünür, ruhunu şarapla ısıtmak zorundadır. En ucuz bir tas şarabın bile ölümlü varlığımızın kasnağı olan şu bedeni ısıtabildiğini de inkâr edemezsiniz değil mi?»

«Kilo Kilonides, hangi ülkedensin sen?»

«Mesembriya'lıyım efendim.»

«Sen büyük adamsın, Kilo.»

Kilo, içini çekerek, «Aynı zamanda herkesin yanlış anladığı bir adam.» diye ekledi.

Vinikyus'un artık sabrı tükenmeğe başlamıştı. Bir umut ışığına kavuşmuştu ve Kilo'nun hiç zaman geçirmeden işe başlamasını istiyordu. Tüm bu konuşmalar onca boşuna zaman harcamaktan başka bir şey değildi. Genç adam, Petronyus'a iyice öfkelenmişti. Yunanlı düşünüre dönerek,

«Araştırmağa ne zaman başlıyorsun?» diye sordu.

«Başladım bile efendim. Burada durup sorularınıza karşılık verirken bile araştırmayı sürdürmekteyim. Bana güvenin yüce tribün, şuna inanın; siz sandalınızın bir bağcığını bile yitirirseniz ben bulurum ya da hiç değilse sokakta bağcığı bulup almış olan adamı bulurum.»

Petronyus, «Tanrılar adına, bunca konuştuğun yetişir, ey büyük bilgin.» diye bağırdı. «Sus, yoksa hünerlerinin, bilgi ve üstünlüklerinin dalgaları arasında boğulacağız, yeter! Biz yalnızca senin kim olduğunu öğrenmek istemiştik, öğrendik artık.»

Vinikyus'un da adamı gözü tutmuştu. Çünkü böyle bir adamın bir kez koku aldı mı tazı gibi, avını bulmadıkça izden ayrılmayacağı yüzünden anlaşılıyordu.

«Pek güzel,» dedi. «Öğrenmek istediğin herhangi bir şey var mı?»

«Yalnızca bir silâh istiyorum.»

Vinikyus, biraz şaşırarak, «Nasıl silâh?» diye sordu.

Cevap olarak Yunanlı avcunu açtı ve para sayar gibi parmaklarını oynattı. Sonra içini çekerek,

«Zamanlar pek kötü,» diye ekledi.

Vinikyus, bir para kesesi attı, adam keseyi sağ elinin üç parmağıyla yakaladı. Sonra başını kaldırarak gene konuşmağa başladı:

«Efendimiz, bu mesele hakkında sizin sandığınızdan daha çok şey biliyorum. Buraya eli boş gelmedim. İlkin, Avlus'ların kızın kaçışından sorumlu olmadıklarından haberim var. Bunu kölelerinden bin güçlükle öğrendim. Sonra kızın sarayda olmadığını da biliyorum. Sarayda herkes küçük Ogüsta ile uğraşıyor. Hayır, kızın kaçışını aynı zamanda memleketlisi olan uşağı düzenledi. Bununla birlikte, kölelerin birbirlerini tuttuklarına ve sizin uşaklarınıza dünyada saldırmış olamayacaklarına göre, bu plânda uşağa dindaşlarından başka kim yardım etmiş olabilir?»

Petronyus, «İşitiyor musun, Vinikyus?» diye söze karıştı. «Ben de böyle demiştim.»

Kilo. «Bana şeref veriyorsunuz,» dedi. Sonra Vinikyus'a dönerek konuştu:

«Bu kız Roma'nın en namuslu kadınının, yani Pomponya'nın tanrısına tapıyor. Pomponya'nın yabancı tanrılara tapmakla suçlandırıldığını öğrendim ama, bu tanrıların kim olduğunu, bunlara tapanlara ne dendiğini henüz öğrenmeyi başaramadım. Bunu yapabilmek için bu dinden olanların arasına sızmam ve çok sofu bir dindaş olarak tanınıp öbür dindaşların güvenini kazanmam gerekiyor. Bu nedenle, sizin soylu Avlus'un evinde on beş gün kaldığınızı bildiğim için soruyorum efendim. Acaba bu işi aydınlatacak bir şey biliyor musunuz?»

Vinikyus, «Hayır,» dedi.

Öteki, «Siz bana çeşitli konular üstüne sorular sordunuz, ben de cevap verdim,» diye sözünü sürdürdü. «İzin verirseniz şimdi ben size bir kaç soru sorayım: O evde özellikle dikkatinizi çeken bir put, kutsal bir eşya oldu mu? Hiç dinsel törene tanık oldunuz mu? Evde ör-

neğin bir put, kurban ya da muska gibi şeyler var mıydı? Sonra Pomponya ile genç yabancının anladıkları herhangi bir işaret filân gördünüz mü?»

«İşaret mi? Dur. Evet! Bir gün Ligya'nın kumun üzerine bir balık çizdiğini gördüm.»

«Balık ha? Ya! Bunu bir kez mi, yoksa bir kaç kez mi yaptı?»

«Yalnızca bir kez.»

«Çizdiği şeyin bir balık olduğu kesin mi?»

Vinikyus heyecanlanarak, «Evet,» dedi. «Ne anlama geldiğini kestirebiliyor musun?»

Kilo, «Kestirebiliyor muyum acaba?» diye güldü. Sonra yerlere değin eğilerek ekledi: «Talih, bağışlarını sizin gibi soylu beylerin üzerine nasıl da yağdırır!»

Pepronyus, «Yeni hırkanı alınmış bil,» diyerek söze karıştı.

Düşünür, «Ulis, böyle büyük gönüllü olduğunuz için size teşekkür edecektir sanırım,» diye cevap verdi.

Sonra gene yerlere eğilerek odadan çıktı. Petronyus, «Bu saygıdeğer düşünüre ne dersin?» diye sordu.

Vinikyus, neşeyle «Ligya'yı bulacak derim,» diye güldü. «Ama aynı zamanda bir Serseriler Ülkesi varsa bu adam oraya kral olmağa tam anlamıyla lâyıktır derim.»

«Yüzde yüz! Bu Stoik'le daha sıkı-fıkı bir dostluk kurmak istiyorum. Ama bu arada her şeyden önce salonu dezenfekte ettirmek niyetindeyim.»

Kilo bir kaç gün görünmedi. Ama Ligya'nın duygularını öğrendiği günden beri onu bulmaya eskisinden daha çok sabırsızlanan Vinikyus kendi kendine araştırmalara başladı.

Bu arada Neron, küçük Ogüsta'nın hastalığı yüzünden iki yanını göremiyordu. Yazık ki, ne tanrılara kesilen kurbanlar, ne yakarışlar, ne adaklar, ne hekimlerin bilgisi ne de büyücülerin hüneri çocuğu bir türlü iyileştiremedi. Ve küçük Ogüsta bir hafta içinde ölüp gitti. Bu hem sarayı, hem de şehri yasa boğdu. Çocuk doğunca sevinçten çılgına dönen Neron, şimdi onu yitirince de kederden çılgına dönmüştü. Tam iki gün hiç yemek yeme-

di. Saray, ona başsağlığı dilemeğe gelmiş olan senatörler ve önemli kişilerle doluydu ama, o kimseyi kabul etmiyordu. Senato kurulu olağanüstü bir toplantı yaparak ölmüş çocuğa tanrıçalık payesi, bir tapınak ve bir de rahip verdi. Başka tapınaklarda da kurbanlar kesildi ve değerli madenlerden heykeller dikildi. En sonunda cenaze töreni yapıldı. Ve bu muhteşem törende halk, Neron'un içine gömemeyerek dışarı vurduğu sınırsız kederi seyretmek fırsatını buldu. Halk da onunla birlikte ağlıyordu. Bir yandan da sadaka toplamak için ellerini açıyorlar ve her şeyden önce gösterinin debdebesinden zevk alıyorlardı.

★

Petronyus'un rahatı kaçmıştı. Çünkü Popeya'nın çocuğun ölümünü büyüye yorduğunu artık tüm kent öğrenmiş bulunuyordu. Hekimler de kendi hünerlerinin noksanlığına özür bulmak için aynı şeyi ileri sürüp duruyorlardı. Kestikleri kurbanlardan yarar görmemiş olan rahipler, ölüm korkusuyla titreşen büyücüler ve halk, herkes, ayni şeyi söylüyordu. Onun için Petronyus, Ligya'nın ortadan kaybolduğuna hiç yanmıyordu. Ama ne Avlus ailesine, ne de kendi başına bir şey gelsin istemediği için. Palatin sarayının kapısına yas belirtisi olan selvi dalı asılır asılmaz hemen Neron'un topladığı kurulun yolunu tuttu. Bu kurul, soylular ve Senato üyelerinden meydana getirilmişti. Petronyus'un gerçek amacı da büyü fikrinin Neron'un kafasına köklü olarak yerleşmiş olup olmadığını anlamaktı.

Neron, oturduğu yerden şövalyelerin ve Senato üyelerinin avutucu sözlerini dinliyordu. Yüzü taştan oyulmuş gibiydi. Yalnız havaya dikilmiş gözleri şimşek çakıyordu. Çektiği ıstırap ne denli büyük olursa olsun, bu ıstırabın yanındakiler üzerindeki etkisini de düşünmekte olduğu besbelliydi. Yaşayan bir keder heykeliydi sanki... Babalık Acısı'nı simgeleyen bir tablo yaratıyordu... Tiyatroda herhangi bir komedyenin yaratabileceğinden ne daha çok, ne de daha az etkili olan bir tablo! Bir an sözümona sa-

çını başını yoluyor, bir an sonra da derin derin inildiyordu. Petronyus'u görünce yerinden fırladı ve acıklı bir sesle bağırdı:

«Eyvah! Sen de mi geldin... Çocuğun ölümüne sebep olan sen? Bir tek bakışıyla çocuğumun canını emen o kötü ruhu bu duvarların içine sen getirdin. Vah benim talihsiz başım! Keşke gözlerim güneş tanrısı Helyos'un ışığını hiç görmemiş olsaydı! Vah, vah benim talihsiz başım! Eyvah, Eyvah!..»

Sesini yükselterek, art arda yürek parçalayan iniltiler koparmağa başladı. Petronyus hemen o dakikada gözünü karartarak, tehlikeli bir manevra çevirmeğe karar verdi. Elini uzatarak Neron'un boynundaki atkıyı tuttu ve bunu Neron'un ağzına kapadı. Şefkat dolu bir sesle,

«Efendimiz,» dedi. «Yüreğinizdeki acıyı hafifletmek için Roma'yı, hatta tüm evreni ateşe verin. Ama ne olur, ne olur, sesinizi bozmayın!»

Orada bulunan herkesin şaşkınlıktan ağızları ve gözleri açık kaldı. Neron da iyice afallamıştı. Yalnız Petronyus serinkanlıydı. Ne yaptığını biliyordu. Terpnos ile Diyodorus İmparator'a, 'sesini bir yerden öteye yormamasını' resmi olarak buyurmuşlar, yoksa ses tellerinin inceneceğini söylemişlerdi. Petronyus aynı gururla, ağırbaşlılıkla, üzgünlükle,

«Efendimiz, acımız büyüktür,» diye sözünü sürdürdü. «Bizi hiç olmazsa sesinizin avutuculuğundan yoksun bırakmayın!»

Neron'un yüzünde tikler belirli ve bir dakika sonra gözlerinden yaşlar boşandı. Petronyus'un kolunu tuttu ve başını arkadaşının göğsüne koyarak hıçkırıklar arasında mırıldandı:

«Sen! Böyle bir zamanda, böyle bir şeyi ancak sen düşünebilirsin!»

Tigellinus kıskançlıktan sararmıştı. Ama Petronyus hiç oralı olmadan konuştu:

«İmparator Hazretleri, Antiyum'a gidiniz. Çocuğunuz güneşin ışığını ilk olarak orada gördü. Orada mutlu zamanlar geçirdiniz. Aradığınız avuntuyu da orada bula-

caksınız. Deniz havası o tanrısal gırtlağı yeniler, ciğerleriniz de tuzlu deniz havasını emmiş olur. Size bağlı olan bizler, sizinle birlikte nereye olsa geliriz. Biz bağlılık ve sevginizle sizin kederinizi yumuşatmağa çalışırken, siz de şarkılarınızla bizi avutursunuz!»

Neron, son derece acıklı bir sesle, «Evet; çocuğun anısına bir ağıt yazıp besteleyeceğim,» diye söylendi.

«Ondan sonra da güneşli Bayey ülkesine gideceksiniz, değil mi?»

«Ondan sonra da Yunanistan'a, derdimi unutmağa gideceğim.»

«Evet, şiirler ve şarkılar beldesi!»

Ve güneşi örten bulutlar nasıl dağılırsa Neron'un donuk karamsarlığı da öylece dağılıp gitti... Gene bir yas havası taşımakla birlikte gelecekle ilgili plânlar kurmağa, yapılacak yolculuklara, sanat konularına ve hatta Ermeni Kralı Tiridotes'i karşılamak için verilmesi gereken eğlentilere değinen bir konuşmaya başladılar. Derken Tigellinus gene büyü lâfını açtı. Bu kez zaferine iyice güvenen Petronyus, hasmının meydan okuyuşunu karşılıksız bırakmadı.

«Tigellinus, büyülerin tanrılardan baskın çıkabileceğine inanır mısın?»

Saraylı, «İmparator Hazretleri kendileri böyle söylediler,» diye cevap verdi.

«Onu söyleyen kederdir, İmparator Hazretleri değil! Senin kendi inancın nedir?»

«Tanrılar büyülerle yenilemeyecek kadar güçlüdürler.»

«Eğer öyleyse sen İmparator Hazretleri'yle ailesinin tanrısallığını inkâr ediyorsun demektir.»

Petronyus'un yanında duran Epriyus Markellus, bir gladyatörün artık daha fazla dövüşmeğe gerekmeyecek biçimde yenildiğini anlatmak için kullanılan cümleyi mırıldandı:

«Peraktum est!»

Tigellinus kızgınlıktan kuduruyordu. Çünkü Petronyus'la aralarında çoktandır belirli bir rakiplik vardı. Bu rakiplikte Tigellinus'un üstünlüğü, Neron'un onun ya-

nda daha rahat olabilmesindeydi. Ama her zaman, her çarpışmada Petronyus, daha üstün olan zekâsı ve kurnazlığı sayesinde hasmını altedebiliyordu.

Tigellinus başkaca bir şey söylemedi. Ama odanın öbür köşesine çekilmiş olan Petronyus'un çevresini saran şövalye ve senatörleri de ezberlemekten geri kalmadı!

Saraydan ayrılan Petronyus, doğru Vinikyus'un evine gitti ve olup bitenleri ona anlattı.

«Yalnız Plavtiyus'la Pomponya'yı bekleyen tehlikeyi ortadan silmekle kalmadım. Hem kendimizi kurtardım, hem de Ligya'nın aratılmasına engel oldum. Sonra bronz sakallı maymuna, Antiyum'a, oradan da Neapolis'le Bayey'e gitmesini salık verdim. Sözümü tutacak. Bu arada biz de Ligya'yı rahat rahat arayabiliriz. Saygıdeğer düşünürümüz bir daha şeref vermediler değil mi?»

«Senin o 'Saygıdeğer düşünür' dediğin herif, serserinin biri! Hayır, bir daha görünmedi.»

«Benim ona güvenim var... Dürüstlüğüne değilse de zekâsına. Hem bir kez keseni boşaltmayı becerdi ya, nasılsa dönecektir. Keseni bir ikinci kez boşaltmak için bile olsa.»

«Dikkat etsin, yoksa ben onun damarlarındaki kanı boşaltırım.»

«Yok, yok! Sakın böyle bir şey yapayım deme. Eline seni aldattığını belirten kesin bir kanıt geçinceye değin sabret. Bir daha para verme. Ama bu işi başaracağını gösteren kesin bir haber getirdiği zaman bol bol ödüllendireceğine söz ver. Senin kendi araştırmalarından ne haber?»

«Nimfidyus ve Demas adlarındaki güvenilir iki kölem, elli köle ile birlikte Ligya'yı arıyorlar. Onu bulan köleyi serbest bırakacağıma söz verdim. Sonra her yola meyhanecileri ve hancıları sorguya çeksinler diye adamlar saldım. Ben de belki bir şans eseri onlardan biriyle karşılaşıverirm diye gece gündüz kentin içinde dolaşıyorum.»

«Herhangi birşey öğrendiğin zaman ne olur, hemencecik bana bildir. Çünkü yakında Antiyum'a gitmek zorundayım.»

«Haber veririm.»

«Sonra sabahlardan bir sabah uyanır da dünyada, hiç bir kadının bunca zahmete değmeyeceği kafana dank ederse, kalk Antiyum'a gel. Orada ne kadın, ne de başka zevkler konusunda eksiklik çekmezsin.»

Vinikyus odada bir aşağı bir yukarı dolaşmağa başlamıştı. Petronyus onu bir süre seyretti. Sonra,

«Bana doğru söyle,» dedi. «Kafasını duman bürümüş, tek bir saplantıya aklını takmış adamlar gibi değil de bir dosta cevap veren aklı başında bir insan gibi konuş. Bu Ligya'ya ömür boyu böyle bağlı kalacak mısın?»

Vinikyus durdu ve Petronyus'a varlığını şimdi görüyormuşçasına baktı. Sonra gene odada bir aşağı bir yukarı dolaşmağa koyuldu. Serinkanlılığını kazanmağa çalışıyordu. Ama bir an geldi ki, elinden hiçbir şey gelmediğini bilmek Ligya'ya karşı duyduğu özlemle, içindeki yenemediği karamsarlıkla birleşti ve genç adamın gözlerinden yaşlar boşandı. Bu yaşlar Petronyus'un üzerinde en romantik sözlerden çok daha etkili oldu.

Petronyus bir an düşündü, sonra, «Dünyayı omuzlarında tutan Atlas değil, bir kadındır,» dedi. «Dünyayla top oynar gibi oynuyor bazan.»

Vinikyus, «Evet,» diye cevap verdi.

Bundan sonra dayı-yeğen, vedalaştılar. Fakat tam o sırada içeri bir köle girdi ve Kilo Kilonides'in antrede beklediğini, evin efendisiyle konuşmak istediğini söyledi..

Vinikyus, düşünürün içeri alınmasını buyurdu. Petronyus,

«Ben sana demedim mi?» diye söylendi. «Herkül adına, serinkanlı ol; yoksa bu adam senin ağzından girer, burnundan çıkar. Söz geçiremez olurdun.»

Kilo, «Asil tribüne sağlık ve şan dilerim! Size de efendimiz.» diyerek içeri girdi. «Kıvancınız da şânınıza eşit olsun ve bu şan, evrenin dört bir yanına yayılsın!»

Petronyus, «Selâm ey akıl ve ahlâk hocası!» diye cevap verdi. Vinikyus ise yalnızca,

«Ne haber getirdin?» diye sordu.

«İlk gelişimde size umut getirmiştim, efendimiz. Bu kez kızı bulacağımız üstüne kesin bir söz getiriyorum.»

«Bu da demektir ki kız henüz bulunamadı.»

«Bulunmadı, efendim. Fakat onun sizin yanınızdayken çizdiği işaretin anlamını öğrendim. Böylece onu kaçıranların ve taptığı tanrının kim olduğunu biliyorum.»

Vinikyus yerinden fırlamak üzereyken Petronyus elini onun omzuna koydu ve «Anlat bakalım,» dedi.

«Bu nedenle size sormak istiyorum, efendim. Kızın kuma çizdiği şeyin bir balık olduğunu kesinlikle biliyor musunuz?»

«Evet.»

«Öyleyse kız bir Hıristiyandır ve kendisini de Hıristiyanlar kaçırdılar.»

Bir an sessizlik oldu. Sonra Petronyus,

«Bana bak, Kilo,» dedi. «Yeğenim bu kızı bulursan sana çok para vereceğine söz verdi. Ama onu aldatırsan da eş oranda değnek yersin. Kızı bulursan bir değil, üç yazman tutabilirsin. Ama oyun oynamağa kalkarsan, kendi düşünlerine yedi düşünürün kurnazlıklarını da katsan, bir kavanoz merhem kadar işine yaramaz.»

Kilo, «Bu genç kız Hıristiyan, efendimiz,» dedi gene.

«Yok yok; iyi düşün Kilo. Sen aptal değilsin. Gerçi Julya Silana ile Kalviya Krispinilla'nın Pomponya Greykina'yı Hıristiyan olmakla suçladıklarını biliyoruz ama, Yüce Tribün'ün onu beraat ettirdiğini de biliyoruz. Oysa sen şimdi ona yeniden aynı suçu yükler gibisin. Pomponya ile Ligya'nın kuyularla çeşmeleri zehirleyen, eşek kafasına tapan, çocukları kurban kesen ve en vahşice ahlâksızlıkları yapan insanlık düşmanları olduklarına mı inandırmak istiyorsun bizi? Yok yok, düşün biraz Kilo! Bu suçlamaların saçma değil mi?»

Kilo suçsuzluğunu gösterircesine şöyle bir ellerini açtı; sonra gene konuştu.

«Efendimiz, Allahın oğlu, Kurtarıcı İsa Peygamber cümlesini Yunanca olarak okuyun.»

Petronyus, 'olur' diyerek onun söylediğini yaptı.

«Şimdi her sözcüğün baş harfini alın. Bir araya getirip bir kelime yapın.»

Petronyus, şaşkınlığa düşerek «Ichthus» (Yunanca balık) diye bağırdı.

Kilo gururla, «Evet, işte balık bu yüzden Hıristiyanların bir simgesi ve parolası olmuştur,» diye cevap verdi.

Bir sessizlik oldu. Yunanlının yürüttüğü mantıkla vardığı sonuç su götürmez gibiydi. İki akraba, şaşkınlıklarını gizleyemiyorlardı. Petronyus,

«Vinikyus,» dedi. «Ligya'nın balık çizdiğini açıkça gördün mü? Yanılmış olamaz mısın?»

Genç adam kızgınlıkla «Yanılmadım!» diye bağırdı. «Cehennem tanrıları adına, siz adamı deli edersiniz! Kuma çizdiği kuş olsaydı kuş derdim elbet!»

Kilo, «Öyleyse kızın Hıristiyan olduğu yüzde yüz,» dedi.

Petronyus, «Balığın Hıristiyanlık simgesi olduğu kesinse, Hıristiyanlar da bizim şimdiye değin sandığımız gibi kötü kimseler değil demektir,» diye cevap verdi.

Kilo, «Sokrat gibi konuşuyorsunuz efendim,» diye söylendi. «Hıristiyanları yakından inceleyen var mıdır? Öğretilerini kim gerçekten bilir? Üç yıl önce Neapolis'den Roma'ya gelirken -Neden Neapolis'de kalmadım sanki?- Glavkus adlı bir hekim yol arkadaşım vardı. Hıristiyan olduğu söylenirdi. Ama ben onun iyi bir adam olduğunu, namusuyla yaşadığını sezerdim.»

«Balığın anlamını da bu namuslu adamdan mı öğrendin?»

«Yazık ki hayır efendimiz. Yolculuğumuz sırasında iyiyürekli ihtiyarı bir handa vurdular. Karısıyla çocuğunu da köle diye satmak için yakaladılar. İşte sağ elimin üç parmağını onu savunurken yitirdim. Gene de dini bütün Hıristiyanlar mucizelerle ödüllendirildiklerine göre -öyle diyorlar- parmaklarımın yeniden çıktığını görmekten çok umudum var.»

«Nasıl? Yoksa sen de Hıristiyan mı oldun?»

«Evet, efendimiz. Dünden beri. Balık yüzünden oldu bu! Şu balık denen şeyin nasıl kudretli olduğunu bir düşünün! Bir kaç gün içinde en ateşli sofulardan da sofu olacağım. Öylesine ki, Hıristiyanların tüm gizlerini öğ-

renmeğe lâyık görüleceğim. Bir kez aralarına katıldıktan sonra da kızın nerede saklandığını bulup çıkarmam uzun sürmez artık. Hıristiyanlığa dönmem benim için düşünürlükten daha kârlı mı olacak dersiniz? Her neyse, Tanrı Merkür kızı bulmama yardım ederse, aynı yaşta ve aynı boyda, boynuzları bol yaldızlı iki dana kurban edeceğime ant içtim.»

«Demek dünkü Hıristiyanlığınla eski inancın hâlâ Merkür'e umut bağlamana izin veriyor ha?»

«Ben her zaman, o sırada işime gelen yana bağlanırım. Yazık ki değerli efendilerim, bu tanrının ne denli güvensiz olduğunu bilemezsiniz. Yemin ve sözlere hiç bel bağlamıyor, benim gibi işsiz güçsüz düşünürlerin sözlerine bile! Danaları peşin istediği hiç su götürmez. Bunun için de büyük para gerek. Eğer yüce Vinikyus, bana söz vermiş olduğu paranın birazını avans olarak ödemek...»

Petronyus, «Beş para bile alamazsın, Kilo,» dedi. «Beş para bile! Ligya'yı bulduğun, yani bize onun saklandığı yeri gösterdiğin zaman Vinikyus'un cömertliği senin en çılgın düşlerini bile gölgede bırakacaktır. Merkür'ün sana iki dana için kredi açacağını sanıyorum. Gene de onun güvensizliğine doğrusu pek şaşmıyorum. Çünkü kuşkuculuğunu sağduyusuna yoruyorum.»

«Beni dinleyin iyi efendilerim. Yaptığım keşif önemlidir. Evet, gerçi henüz genç kızı bulmadım ama, onun yürüyeceği yolu biliyorum. Siz adamlarınızla kölelerinizi kentin her köşesine ve bütün köylere yaydınız. Henüz size kızdan herhangi bir haber getirdiler mi? Yooo, en ufacık bir haber bile çıkmadı. Yalnız ben, bir şeyler öğrenmeği başardım. Daha söyleyeceklerim var. Kölelerinizin arasında sizden habersiz Hıristiyan olanların bulunması da akla yakındır. Çünkü bu inanç, Roma'nın her köşesine yayılmağa başladı. Bu gibi köleler size yardım etmek şöyle dursun, sizi aldatırlar. Belki beni burada görmeleri bile iyi olmadı. Onun için sizden, yüce Petronyus, Evnike'ye ağzını sıkı tutmasını söylemenizi diliyorum. Siz ise yüce Vinikyus, her yerde benim buraya, atlarınızın yarışta birinci gelmesini sağlayacak bir yağ satmağa geldiğimi

söyleyin. Ben araştırmamı tek başıma yapıp kaçakları tek başıma yakalayacağım. Sizlere gelince, bana güvenmeniz gerek. Bilin ki bana peşin verdiğiniz paralar, beni daha fazla para kazanmağa ve paradan daha büyük kıvanç verecek olan başarıya erişmeğe kışkırtacaktır. Ah, evet bir düşünür olarak, paradan iğreniyorum. Neylersiniz ki satın almağa niyetlendiğim şu köle ile Merkür'e adadığım bir çift dana bir yana -son zamanlarda sığır fiyatının ne denli yükseldiğini siz de bilirsiniz-, salt bu araştırmanın bana çok pahalıya patlayacağı ortada. Bir süre suyuma gidin benim. Daha şu bir kaç günün yorgunluğundan, ayaklarımın altı su topladı. Değişik insanlarla konuşmak için şarapçıları, fırıncıları, kasapları, zeytin ve balık satan yerleri dolaşmak zorunda kaldım. Her sokağı, her yolu taradım. Kaçan kölelerin çoğunlukla saklandıkları yerlere baktım. Kumarda yığınla para verdim. Çamaşırhaneleri, boyacıları, adi aşçı dükkânlarını gezdim. Katırcılarla ve heykeltraşlarla konuştum. Böbrek hastalıklarına ilâç yazıp diş çeken insanlarla çene çaldım. Kuru incir tüccarlarıyla lâfa giriştim. Mezarlıkları dolaştım. Neden yaptım bütün bunları? Her yerde şu bildiğiniz balık resmini çizip sonra da bakalım ne yapacaklar diye insanları incelemek için! Uzun süre hiç bir tepkiyle karşılaşmadım. Derken bir gün bir çeşme başında su çeken ve su çekerken ağlayan bir köleye rastladım. Yanına yaklaşarak gözyaşlarının nedenini sordum. Bunun üzerine çeşmenin basamağına yan yana oturduk ve köle bana derdini döktü. Sevgili oğlunu kölelikten kurtarmak için ömrü boyunca dişinden tırnağından artırıp para biriktirmiş. Ama adı Pansa olan efendisi onun parasını elinden aldığı gibi oğlunu da salıvermemiş. İhtiyar adam, 'Tanrı büyüktür, demenin boşuna olduğunu bildiğimden böyle ağlıyorum. Zavallı bir günahkâr olduğumdan gözyaşlarımı tutamıyorum,' diye sözlerini bitirdi. İçimden gelen bir seziye kapılarak hemen parmağımı kovadaki suya soktum ve mermerin üstüne bir balık resmi çizdim. Bunu görünce zavallı ihtiyar, 'Benim umudum da İsa Peygamberde!' diye bağırdı. 'İşareti tanıyor musun?' di-

ye sordum. 'Evet, Allaha emanet ol,' diye cevap verdi. Biraz daha zorladım, saf bunak bana her şeyi anlattı. Adı Pansa olan efendisi inşaat için kullanılan taşları Roma'ya Tiber ırmağı yoluyla getiren adammış. Bu taşları geceleyin iskelelerden alıp inşaat yerlerine taşıyan köleler arasında bir çok Hıristiyanlar varmış. Bizim ihtiyarın oğlu da bu işçilerdenmiş. Ama iş delikanlıya pek ağır geldiğinden babası onu kurtarmak istiyormuş. Yazık ki hem parayı hem köleyi alakoymak Pansa'nın daha işine geliyormuş. Zavallı baba benimle konuşurken yeniden ağlamağa başladı. Ben de gözyaşlarımı onunkilere kattım... Bu benim için kolay oldu. Çünkü birincisi, yüreğim yufkadır; ikincisi de, çok yürümekten ayaklarım sızlıyordu. Neapolis'den geleli ancak bir kaç gün olduğundan henüz kardeşlerimizden kimseyi tanımadığımı, dua etmek için toplandıkları yeri bilmediğimi yakınarak söyledim. Bunun üzerine adam Neapolis'deki Hıristiyanların benimle Roma'daki dindaşlara tanıtma mektupları göndermemiş olduklarına şaştı. Ben de tanıtma mektuplarını yolda yitirdiğimi söyledim. Adamcağız hemen öbür gece ırmak kıyısında kendisiyle buluşmamı; beni kardeşlerimizle tanıştırıp dua yerine ve Hıristiyan cemaatinin büyüklerinin evlerine götüreceğini söyledi. Bunu duyunca öylesine sevindim ki, cömert Vinikyus'un beni iki kat ödüllendireceğini umarak ona, oğlunu kurtarmak için gerekli olan parayı verdim. Sonra...»

Petronyus, «Kilo.» diye onun sözünü kesti. «Anlattığın öyküdeki uydurma bölümler yağ gibi üste çıkıyor. Bu ihtiyarın adı neymiş?»

«Evrikyus, efendimiz. Ah zavallı gözü yaşlı ihtiyar! Aklıma eşkiyaların saldırısında koruduğum hekim Glavkus'u getirdi. Anlattıkları bu yüzden pek yüreğimi parçaladı.»

«Her neyse, ihtiyar köleyle gerçekten tanıştığına ve bu olaydan yararlanmasını bileceğine inanıyorum. Ama ona para verdiğine dünyada inanmam. Ona beş para bile vermemişsindir, anladın mı? Hiçbir şey vermemişsindir!»

«Ama kovalarını taşımasına yardım ettim. Oğlundan

konuşurken de gözlerim yaşardı. Gene de, soylu Petronyus'un keskin gözünden hiçbir şey kaçmaz. ihtiyara para vermediğim doğrudur. Ne var ki gönlümden, içimden, ona para vermeğe niyetlendim ki karşımdaki adam gerçek bir düşünür olsa bu ona yeter de artardı bile! Düşünün ki para verirsem ihtiyar beni dindaşlarına çok iyi tanıtır. Onlar beni kendilerinden sayarlar, ben de onların güvenlerini kazanmış olurum.»

Petronyus, «Doğru,» dedi. «Çok doğru!»

Kilo, «Gerekli olan parayı almak için de dosdoğru buraya geldim,» diye sözlerini bitirdi.

Petronyus, Vinikyus'a döndü.

«Kilo'ya beş bin sestertia ver; ama yalnızca gönlünden, içinden niyetlenerek.»

Vinikyus, «Peki,» dedi. Sonra Kilo'ya döndü:

«Yanına bir uşak katacağım. Ve ona senin için gerekeni karşılayacak kadar para vereceğim. Sen de onu Evrikyus'a kölen olarak tanıtır, vereceğin parayı onun gözü önünde verirsin. Sonra bana önemli bir haber getirdiğin için sana da para vereceğim. Bu gece gel, hem köleni, hem de paranı al.»

Kilo, «Siz gerçek bir prenssiniz» dedi. «İzin verirseniz yazacağım felsefe kitabını size ithaf edeyim. Allah'a emanet olsun! Hıristiyanlar birleşince ve birbirlerinden ayrılırken böyle derler. Kendime bir cariye... Yani bir köle alacağım. Balıklar yemle avlanır, Hıristiyanlar da balıkla. **Pax Vobiscum! Pax! Pax! Pax!**»

XIII

Petronyus'dan Vinikyus'a:

«Güvenilir bir kölenin eliyle sana Antiyum'dan bu mektubu gönderiyorum. Senin ellerinin kalem kullanmaktan çok kılıç sallamağa alışık olduğunu bildiğim halde, aynı kölenin eliyle çabucak cevap bekliyorum. Seni saklambaç oyununun en heyecanlı sırasında bırakmıştım. Bu nedenle artık muradına ermiş olduğuna ya da kışın soğuk nefesi Soraktum tepelerinden Kampanya'nın üzerine inmeden Ligya'nın kucağında gönül ateşini söndüreceğine inancım var. Sevgili Vinikyus, dilerim ki lepiska saçlı Kıbrıs'lı tanrıça sana yol göstersin ve bu sayede sen de yakında yakıcı bir sevda ateşine dönüşecek olan bir Ligya şafağına kavuş! Hiç bir zaman aklından çıkarma ki mermer ne denli değerli olursa olsun, kendiliğinden hiç bir işe yaramaz. Ancak heykeltraş eli ona bir başeser biçimi verdiği zaman değer bulur. İşte sen de böyle bir mimar ol. Sevmek yeterli değildir. Aşkın nasıl belirtileceğini bilmek kadar sevmesini de bilmek gerekir. Avam tabakası, hatta hayvanlar bile zevk duyabilirler, ama gerçek insanı onlardan ayıran özellik, bu zevki ince ve yüksek bir sanat durumuna getirebilmesi ve tanrıların bir bağışı sayarak ona göre nitelendirmesidir. Kısacası, gerçek insan yalnızca gövdesini doyurmakla kalmaz, ruhunu da doyurmak ister. Çok zaman şu bizim sürdüğümüz hayatın boşluğunu, kararsızlığını ve sıkıcılığını düşündükçe kendi kendime soruyorum: Acaba senin seçtiğin yaşama yolu hepsinden iyi değil mi diye... Şu dünyada,

uğrunda doğup ölmeğe değen şeyler yalnızca savaşla sevda değil mi diye...

«Savaşta talihin yaver gitti.. Sevgide de öyle olsun. Neron'un sarayında olup bitenleri öğrenmek istersen sana arasıra haber gönderirim. Şimdiki halde Antiyum'a yerleşmiş bulunuyoruz. Tanrısal sesimize büyük bir özen göstermekte ve bu arada Roma'ya karşı değişmez bir kin duymaktayız. Onun için kışı Bayey'de geçirip sonra Neapolis'e resmî bir ziyaret yapmak için planlar kuruyoruz. Neapolis'liler Yunanlı oldukları için bizim değerimizi Tiber kıyısındaki kurt yavrularından daha iyi bileceklerdir. Halk bizi selâmlamak için Bayey'den, Pompei'den, Quteola'dan, Kumey'den, Stabya'dan akın edecektir ve böylece ne alkış ne de çelenk eksikliği çekilecektir.

«Ya küçük Ogüsta'nın anısı? Evet, hâlâ yas tutuyoruz; kendi bestemiz olan ağıtlar okuyoruz. Acımız henüz küllenmiş değildir, onun için bu acıyı heykeltraşın izin verdiği her türlü pozla ortaya vuruyoruz. Ah, sevgili dostum, budala birer soytarı ve birer hokkabaz olarak ölüp gideceğiz.

«Bütün soylu bay ve bayanlar burda. Popeya'nın gündelik banyosu için süt sağlayan beş yüz kısrak bu hesabın içinde değil elbet. On bin tane de hizmetçi getirdik. Bazan ufak tefek eğlenceler çıkıyor. Kalviya Krispinilla yaşlanıyor artık. Diyorlar ki, yalvarıp yakararak süt banyosuna Ogüsta'dan hemen sonra girebilmek için Popeya'dan izin almış. Lukan da, bir gladyatörle işi pişirdiğinden kuşkulandığı için Nigidya ile bozuştu. Bir zar oyununda Sporus'un karısı, Senekyo'nun üstüne kaldı. Torquatus Silanus bana Evnike'ye karşılık bu yıl yarışlarda kazanmaları yüzde yüz olan dört doru at sundu. Geri çevirdim. Bu arada bu kızı almadığın için sana da tekrar teşekkür ederim.

«Vatinus Beneventum da bize eşi görülmedik gladyatör oyunları düzenleyeceğine söz verdi. Dün gece de aktör Aliturus son derece güzel bir dedipus oyunu seyrettirdi. Yahudi olduğu için ona Yahudilikle Hıristiyanlığın eş anlama gelip gelmediğini sordum. O da yahudi

dininin dünya kurulalı beri var olduğu halde Hıristiyanların son zamanlarda türeyen bir grup olduklarını anlattı. Sonra, söylediğine göre, İmparator Tiberyus'un gününde biz herifin birini çarmıha germişiz. Bu adama bir tanrı gözüyle bakan ve onun peşinden giden insanlar her gün çoğalıyormuş. Aynı zamanda bu Hıristiyanlar kendilerininkinden başka tanrıları, özellikle bizimkileri tanımamak yolundaymışlar... Bizim tanrılara saygı göstermekten ne zarar gelir, anlıyamıyorum ya, neyse!

«Tigellinus artık bana karşı duyduğu kini gizlemeğe çalışmıyor. Canına ve hayata önem verdiği için benden daha üstün sayılabilir. Gene de şimdiye dek beni altedemedi. Beri yandan. bendenizden daha bayağı ve kaba olabildiği için Ahenobarbus'a benden daha çok yaklaşabiliyor. Er-geç ikisi bir olup anlaşacaklar ki, o zaman benim işim bitmiş demektir. Ne zaman? Bilmiyorum. Ama mademki kaçınılmaz birşey, günü gününe bilmenin önemi yok! Bu arada zamanımı hoşça geçirmem gerek. Bronz-Sakal olmasa bu hayat pek kötü sayılmaz. Yalnız arasıra insan onun yüzünden kendi kendinden iğreniyor. Daha doğrusu onun gözüne girme yolundaki çabaları ben bir oyuna, bir yarışmaya benzetiyorum. Yarışı kazanınca belki onun gözüne giriyorsun ama, kendi gözünden düşüyorsun. Bazan da kendimi bir başka Kilo olarak görüyorum. Ondan zerrece üstünlüğüm yokmuş gibi geliyor. İşini bitirdiği zaman Kilo'yu bana gönder. Espirili konuşmaları hoşuma gitti. Güzeller güzeli Hıristiyan kızına da saygılarımı bildir... Daha doğrusu, ona benim adıma, sana karşı balık gibi soğuk davranmaması için dilekte bulun. Bana hemen mektup yaz ve sağlığından, sevginden haber ilet. Sen de sevmesini öğren ve sonra bu dersi Ligya'ya öğret. Selâm!»

★

Markus Vinikyus'dan Petronyus'a:

«Ligya burada değil; ama onu ele geçirmek için bir umut olmasaydı, sen de bu cevabı alamazdın. Çünkü insan hayattan bıkınca yazı yazmak istemiyor.

«Kilo'nun beni aldatıp aldatmadığına kesin kanı getirebilmek amacıyla Evrikyus için para almağa geldiği gece bir asker pelerinine büründüm ve kendisine verdiğim genç uşakla gizlice peşlerine düştüm. Sözü geçen yere gelince, bir ırgatın arkasına saklanarak onları gözledim ve Evrikyus'un bir masal olmadığını kesinlikle öğrendim. Aşağıda, kıyıda, elliye yakın köle, büyük bir salın içindeki taşları meşale ışığında kıyıya çıkarıp yığıyorlardı. Kilo'nun bu adamlara yaklaşıp ihtiyarın biriyle lâfa başladığını gördüm. Az sonra ihtiyar dizüstü çöktü, öbürleri de şaşkınlık bağırışlarıyla ikisinin çevresini aldılar. Gözlerimin önünde genç uşak ihtiyara para kesesini verdi. O da ellerini gökyüzüne açarak dua etmeğe başladı. Yanıbaşında da diz çökmüş duran bir genç vardı... Anlaşılan, oğluydu. Bunun üzerine Kilo işitemediğim birkaç söz söyledi. İhtiyarla oğlunu ve oradakileri havada haç gibi bazı işaretler çizerek takdis etti. Bunun üzerine tüm oradakiler dize geldiler. Handiyse onların orta yerine atılıp, 'Ligya'yı bana getirene üç kese para var!' diyecektim. Ama ortada Kilo'nun çevirdiği entrikayı altüst etmek tehlikesi vardı. Biraz düşündükten sonra oradan ayrıldım.

«Bunlar sen gittikten en aşağı on iki gün sonra olup bitti. O zamandan beri Kilo bir kaç kez geldi. Hıristiyanlar arasında sevilip sayıldığını ve sözünün çok geçtiğini söylüyor. Dediğine göre Ligya'yı henüz bulamayışının nedeni, Hıristiyanların Roma'da çok kalabalık bir sınıf meydana getirmeleri, kendi sayılarını bile bilmedikleri gibi, aralarında olup bitenlerin hepsinden haberdar olmalarının yolu bulunmamasıymış. Sonra Hıristiyanların çoğu ağzı sıkı, sır tutmasını bilir kişilermiş. Gene de Kilo, onların papaz dedikleri ihtiyarlarla yakınlık kurduğu zaman tüm gizlerini ağızlarından alacağına inanıyor. Dediğine göre, daha şimdiden bu papazlardan birçoğunu tanıyormuş ama, kuşkudan, sakına sakına ilerlemesi gerekiyormuş. Beklemek bana bir işkence geliyor. Bilirsin, benim sabrım kıttır, ama adamın haklı olduğu su götürmez. Bu yüzden elimden geldiğince kendimi tutuyorum.

«Kilo aynı zamanda bu Hıristiyanların bir arada dua etmek için toplandıkları yerler bulunduğunu; bu yerlerin çoğunlukla kent kapılarının dışında, boş ve yıkık evlerde, hatta taş ocaklarının arasında olduğunu öğrenmiş. Buralarda Hıristiyanlar, İsa'larına tapıyor, şarkılar söylüyor ve kendi kendilerine şölenler çekiyorlarmış. Bu biçim toplantı yerleri sayısız denecek kadar çokmuş. Kilo, Ligya'nın Pomponya'nın evine değil, daha başka bir toplantı yerine gittiğini; üvey annesinin bir gün tutuklanır ya da sorguya çekilirse kendisinin nerede saklandığını bilmediğine yemin edebilmesini istediğini sanıyor. Belki de papazlar ona böyle öğütte bulunmuşlardır. Kilo bu toplantı yerlerini öğrendiği zaman ben de gideceğim. Ve eğer tanrılar bana Ligya'yı göstermek lütfunda bulunurlarsa, Jüpiter'in başı üzerine yemin ederim ki, bu kez kız elimden kurtulamayacak!

«Bu toplantı yerleri aklımdan hiç çıkmıyor. Kilo benim oralara gitmemi istemiyor, çünkü korkuyor. Gelgelelim, ben evin içinde rahat edemiyorum. Ligya kılığını değiştirmiş, yüzüne peçe de örtmüş olsa, vakit gece bile olsa (toplantılar çoğunlukla gece yapılıyormuş), hemen tanırım. Zaten onu nerede olsa, sesinden ve hareketlerinden tanırım. Ben de kılık değiştirerek gideceğim ve girip çıkanları gözden geçireceğim. Ligya hiç aklımdan çıkmıyor. Bu yüzden onu aradan çok zaman geçmiş olsa bile tanırım. Kilo yarın gelecek, hemen işe girişeceğiz. Yanıma silâh alacağım. Köylere gönderdiğim kölelerden birçoğu hiç bir sonuç elde edemeden döndüler. Onun burada, kent içinde, belki de çok yakında olduğunu seziyorum. Bu arada kiracı girmek istediğimi söyliyerek bazı evleri gezdim. Doğrusu onun benim evimde, bu biçim yerlerden çok daha rahat edeceği su götürmez. Buraları, bir sürü yoksul ve sefille dolup taşıyor. Oysa ben olsam Ligya'dan hiçbir şey esirgemem. Benim en iyi yaşama yolunu seçmiş olduğumu yazıyorsun. Evet, kuruntu ve düş kırıklıklarıyla dolu bir yol seçtim. Önce kentin içindeki bazı evlere, sonra da kent dışındakilere gideceğiz. İnsan her gün «Yarın»a umut bağlıyor. Böyle olmasa, yaşamaya daya-

nılmazdı zaten. İnsanın nasıl seveceğini de öğrenmesi gerekir. Ligya'ya sevgimi ne yollu anlatacağımı ders almadan da bilmiştim. Ah, onu görebilmek için nasıl çıldırıyorum! Her an gözlerim yolda, Kilo gelsin diye bekliyorum. Kendi evimi bile görmeyi istemiyorum. Selâm!»

XIV

Kilo öyle uzunca bir süre görünmedi ki, Vinikyus, ne düşüneceğini bilemez oldu. Kendi kendine kesin ve iyi bir sonuç alabilmek için araştırmanın yavaş yürümesi gerektiğini söyleyip duruyordu, ama boşuna!

Mantığın sesine hem ateşli kanı, hem de despot yaradılışı başkaldırıyordu. Hiçbir şey yapmamak, beklemek, kollarını kavuşturup oturmak onun huyuna öylesine aykırı bir şeydi ki, genç erkek buna dünyada boyun eğemiyordu. Bir köle pelerinine bürünüp kent sokaklarında koşuşturmak da hiçbir sonuç vermiyordu. Ama ne de olsa, kendi kendini aldatmak ve huzursuzluğunu gidermek için bir çıkar yoldu. Ligya'ya karşı duyduğu aşk alevlendikçe, içinde her ne pahasına olursa olsun kazanmağa ant içen bir kumarbazın inadı da yer ediyordu. Zaten Vinikyus, eskiden beri böyleydi; en genç yaşından beri yapacağı her şeye, yenilgi nedir bilmeyen ve işlerin ters gidip yarıda kalabileceğini aklı almayan insanların ateşiyle atılırdı.

Gerçi ordudaki disiplin ateşini bir dereceye değin yatıştırmıştı ama, kendinden aşağıdakilere verdiği her komutun hemen yerine gelmesi gerektiği inancı da kafasına yerleşmişti. İşte şimdi onurunun bu derece büyük bir yara almasının nedeni buydu. Sonra önüne çıkan engellerde, Ligya'nın direniş ve kaçışında anlaşılmaz bir bilmece çeşnisi vardı ki bu, Vinikyus kafasındaki bir insan için işkence demekti.

Akte'nin «Ligya sana karşı ilgisiz değildi,» dediği zaman doğruyu söylediğini seziyordu. Ama öyleyse genç

kız gezgin bir hayatla yoksulluğu onun aşkına, okşayışlarına, zengin villâsına neden değişmişti? Bazan hayal gücü genç kızı yanındaymış gibi gözünün önüne getiriyor ve onun söylediği sözler birer birer kulağında çınlıyordu. Genç adam kızı göğsünde. kollarının arasında duyar gibi oluyordu. Böyle zamanlarda şehveti alev gibi parlıyor ve Vinikyus onun özlemiyle kuduruyor, bağırarak onu çağırıyordu. Ne zaman Ligya'nın da kendisini sevmiş olduğunu ve onun böyle ateşle istediği şeyi kendiliğinden verebileceğini düşünse, Vinikyus sonsuz bir pişmanlık yükü altında eziliyor ve kalbi büyük bir şefkatle doluyordu. Bazan da genç adam kızgınlıktan sararıyor ve Ligya'yı bulduğu zaman ona vereceği tüm cezaları, yapacağı hakaretleri düşünerek avunuyordu. Onu yalnızca evine almak değil, aynı zamanda tam bir köle olarak kullanmak istiyordu. Aynı zamanda da biliyordu ki, onu bir daha hiç görmemekle onun kölesi olmak arasında bir seçiş yapmak zorunda kalsa, köleliği yeğ sayacağı yüzde yüzdü. Bazan kamçının o gül renkli vücut üzerinde bırakacağı izleri bile gözünün önüne getiriyor, sonra da bu izleri nasıl öpeceğini düşünüyordu. Ligya'yı öldürmenin bile kendisi için bir mutluluk olacağını düşünmeğe başlamıştı.

Bu iç çatışmasının, bu işkencenin, bu kararsızlık ve özlemin sonucu olarak hem sağlık durumu, hem de güzelliği bozulmuştu. Sonra genç erkek acımasız, taş yürekli bir efendi gibi davranışlarda bulunmağa başlamıştı. Köleleri, salıvermiş olduğu köleler bile yanına korkudan titreyerek yaklaşıyorlardı. Daha doğrusu o, anlamsız ve haksız cezalar yağdırdıkça köleler ona iyice diş bilemeğe başlamışlardı. Vinikyus, bunun farkında olduğu ve yalnızlığını da çok derinden duyduğu için hıncını büsbütün onlardan alıyordu. Yalnız -belki aramadan vazgeçiverir diye korkusundan-, Kilo'ya karşı ölçülü davranıyordu. Kilo da bunu farkettiğinden işi uzattıkça uzatır ve isteklerini gitgide arttırır olmuştu.

Yunan düşünürü bir gün öyle üzgün bir yüzle çıkageldi ki, zavallı Vinikyus onu görür görmez sarardı ve hemen koşarak karşıladı.

«Yoksa kız Hıristiyanların arasında değil mi?» diye soracak soluğu kendinde güç buldu.

Kilo, «Hıristiyanların yanında efendim,» diye cevap verdi. «Ama onların arasında hekim Glavkus'u da buldum.»

«Neler diyorsun sen? O da kim?»

«Neapolis'den Roma'ya gelirken birlikte yolculuk ettiğim ve onu savunmağa çalışırken sağ elimin üç parmağından olduğum ihtiyarın öyküsünü unutmuşsunuz efendim. Karısıyla çocuklarını kaçıran şakiler onu da hançerle vurmuşlardı. Onu, Minturna dolaylarındaki bir handa can çekişirken bıraktım (daha doğrusu can çekiştiğini sanıyordum). Ama bunca zamandır yasını tuttuğum halde içimde hep onun yaşadığını ve Roma'daki Hıristiyan cemaatinin arasında bulunduğunu söyleyen bir sezgi vardı.»

«Ama kendisine yardım etmiş olduğuna göre onun da sana minnet duyup yardım etmesi gerekmez mi?»

«Ah, yüce tribün, tanrılar bile her zaman iyilik bilmezler. Bu böyleyken insanlar için ne söylenebilir? Evet onun benim kendisine yaptığım hizmetleri tanıması gerekir. Ama yazık ki Glavkus, ihtiyar bir adam. Yaşlılık ve çektiği çileler, aklını zayıflatmış, körletmiş. Öyle ki, bana minnet duymak şöyle dursun, dindaşlarından öğrendiğime göre, beni şakilerle bir olup başına felâketler getirmekle suçluyormuş. İşte parmaklarımı yitirmeme karşılık gördüğüm ödül.»

Vinikyus, «Doğrusunu istersen ben de olayın onun dediği gibi geçtiğine inanıyorum,» diye söylendi.

Kilo, ciddi bir tavırla, «Öyleyse bu konuda ondan çok bildiğiniz var demektir,» diye cevap verdi. «Çünkü Glavkus, durumun böyle olduğunu yalnızca sanıyor... Gene de bu onu, Hıristiyanlara başvurup benden zalimce öç almaktan alakoyamaz. İyi ki, adımı bilmiyor. Dua evinde de beni görmedi. İlk önce koşup boynuna sarılacak oldum. Ama bir şey yapmazdan önce düşünmek huyum, bunu önledi. Ondan sonra öğrendim ki Glavkus, Neapolis'den gelirken yol arkadaşının hainliğine kurban giden bir insan olarak tanınıyormuş.»

«Ee, bundan bana ne? Sen bana dua evinde gördüklerini anlat.»

«Yoo; bu olayın pek önemi yok efendim. Yalnız Glavkus benim kanıma susamış olduğuna ve ben de daha yaşamak istediğime göre; dünya nimetleri peşinde canımı tehlikeye atmaktansa, sizin vereceğiniz ödülden vazgeçmeyi yeğ tutarım. Gerçek bir düşünür olduğuma göre, bu nimetler olmadan da bal gibi yaşayabilir ve tanrısal gerçeği gönlümce arayabilirim.»

Bunu duyan Vinikyus, ateş püsküren bir yüzle onun üstüne yürüdü ve kısık bir sesle, «Benim elimde değil de Glavkus'un elinde öleceğini sana kim söyledi? Birkaç dakika sonra leşinin bahçeme gömülmeyeceğini nerden biliyorsun, köpek?» diye bağırdı.

Aslında korkağın biri olan Kilo, Vinikyus'a baktı ve iyice tartmadan bir söz daha söylerse işinin biteceğini o saat kavradı. Hemen, büyük bir telâşla,

«Kızı arayacağım efendimiz; arayacağım ve bulacağım!» diye bağırdı.

Bir sessizlik oldu. Vinikyus'un derin soluğundan ve uzakta, bahçede çalışan birkaç kölenin şarkısından başka bir şey işitilmiyordu. Sonra genç soylunun biraz yatıştığını gören Yunanlı,

«Şimdiye dek birçok kereler ölüm yanımdan geçmiştir.» dedi. «Ama her zaman, ancak Sokrat'ınkine eşit bir serinkanlılıkla onun gözünün içine bakmasını bilmişimdir. Hayır efendimiz, bu genç hanımı aramaktan vazgeçmeyi hiçbir zaman aklımdan geçirmedim. Yalnızca bu işlerin beni yabana atılmaz bir tehlikeyle karşı karşıya bıraktığını size belirtmek istemiştim. Bir zamanlar Evrikyus'un varlığına da inanmıyordunuz. Doğru söylediğime kendi gözlerinizle inanç getirdiğiniz halde şimdi de Glavkus'u yoktan var ettiğimi sanıyorsunuz. Keşke Glavkus gerçekten bir masal olsaydı! Hıristiyanların arasına eskisi gibi güvenlikle girip çıkabilmek için üç gün önce satın aldığım zavallı ihtiyar köleden seve seve vazgeçerdim. Glavkus yaşıyor efendimiz. O beni görecek olursa, siz beni daha göremezsiniz. O zaman kızı size kim bulup getirir?»

Vinikyus, «Ne yapacağız?» diye sordu. «Ne gibi bir çıkar yol düşünüyorsun? Ne yapmamı istiyorsun?»

«Aristo bize büyük şeyler için küçük şeyleri gözden çıkarmamız gerektiğini söylemiştir. Kral Priam da ihtiyarlığın ağır bir yük olduğunu söylerdi. İşte ihtiyarlığın ve felâketin yükü Glavkus'un omzuna çoktan çökmüş bulunuyor... Öylesine ki, ölüm onun için bir mutluluk sayılır. Seneka bile, 'Ölüm bir kurtuluştan başka nedir ki?' demiyor mu?»

«Sen Petronyus'un yanında soytarılık et; benim yanımda değil! Ne yapmayı düşünüyorsun, onu söyle.»

«Zekâ soytarılıksa, ölünceye değin soytarı olarak kalmayı dilerim! Glavkus'u ortadan kaldırmayı düşünüyorum, efendimiz.»

«Öyleyse onu öldürmek için birkaç adam tut; ben paralarını veririm.»

«Ama tuttuğunuz adamlar sizi yalnızca yolarlar, sonra da sırrınızı ele verirler, efendim. Oysa beni ele veremezler, çünkü onlara kim olduğumu söylemem. Bana güvenmemekle yanlış iş yapıyorsunuz. Çünkü ben tepeden tırnağa namusum! Dürüst karakterimi bir yana bıraksak bile bu meselenin iki şeyi ilgilendirdiğini unutmayınız... Yani tatlı canımı ve bana söz vermiş olduğunuz parayı!.»

«Ne istiyorsun?»

«Bin sestertia istiyorum. Unutmayın ki parayı cebe attıktan sonra ortadan yok olmayacak namuslu haydutlar bulmak zorundayım. İyi iş için iyi para şarttır. Sonra Glavkus'un ardından dökeceğim yaşları kurutmak için ben de bir şeyler isteyeceğim. Bugün bana bin sestertia verirseniz iki gün içinde ihtiyarın ruhu Hades'i boylamış olur.»

Vinikyus, Kilo'ya gene istediği parayı ödeyeceğine söz verdi ama bundan sonra Glavkus'dan konuşmasını da yasakladı. Düşünüre, kendisine ne gibi haberler getirdiğini, son zamanlarda nerelere gittiğini ve neler keşfettiğini sordu. Kilo'nun anlatacak pek bir havadisi yoktu. İki dua evini daha ziyarete gitmiş ve oradaki herkesin, özellikle kadınların yüzünü iyice süzmüştü. Ama Ligya'ya benzer kimsecikler görmemişti. Bu arada Hıristiyanlar

ona artık kendilerinden biri gözüyle bakıyorlarmış. Hele şimdi Evrikyus'un oğlunu satın alacak parayı sağlamış olduğu için ona İsa'nın izinden giden gerçek bir sofu diye özel bir saygı gösteriyorlarmış.

Sonra Hıristiyanlar ona Roma'da Tarsus'lu Pol diye büyük bir papaz bulunduğunu söylemişler. Kilo da bu adamla tanışmağa karar vermiş. Onu en fazla sevindiren şeylerden birisi de tarikatın Başpiskoposunun (İsa'yı tanımış olan ve İsa'nın dünyadaki tüm Hıristiyanların yönetimini emanet etmiş olduğu bir adam) yakında Roma'yı ziyaret edeceğini haber almasıydı. Hiç kuşkusuz Roma'daki tüm Hıristiyanlar onu görmek ve vaazlarını dinlemek için can atacaklardı. Böylece büyük toplantılar olacak ve toplantılarda Kilo da hazır bulunacaktı. Hayır, dahası da vardı; kalabalığa karışmak kolay olduğu için Vinikyus'u da o toplantılara götürecekti ve böylelikle Ligya artık yüzde yüz bulunacaktı. Bir kez Glavkus ortadan kalkınca hiçbir ciddi tehlikeyle karşılaşmaları düşünülemezdi. Hıristiyanlar belki içlerinden birinin kaçırılmasının öcünü almağa kalkışırlardı ama, genellikle geçimli ve barışçı kimselerdi.

Kilo, bundan sonra biraz şaşkınlıkla Hıristiyanların insanlık düşmanı olduklarını belirten herhangi bir davranışa şimdiye dek tanık olmadığını söyledi. Vinikyus da Pomponya'nın, Akte'nin odasında söylediği sözleri ansıdı ve Kilo'nun sözlerine sevindi. Gerçi Ligya'ya karşı beslediği duygular bazan kini pek andırıyordu. Ama onun ve Pomponya'nın dinlerinin aşağılık ya da kana susamış bir din olmadığını bilmek de içine ferahlık verdi. Bununla birlikte Ligya ile arasına giren şeyin de bu esrarengiz ve anlaşılmaz din olduğunu yavaş yavaş kavrıyor ve bu yüzden bu dine karşı hem bir düşmanlık hem de bir korku beslemeğe başlıyordu.

XV

Glavkus'un ortadan kaldırılması Kilo için gerçekten bir ölüm-kalım sorunuydu. Çünkü hekim yaşlı olmakla birlikte hiç de düşkün değildi. Yunanlı düşünür bir zamanlar Glavkus'un dostuydu ama, sonradan onu aldatarak şakilere teslim etmiş, ailesinden ayırmış, soymuş ve öldürtmeğe çalışmıştı. Bu olayların anısı Kilo'yu hiç rahatsız etmemişti! Çünkü Glavkus'u can çekişir durumda bıraktığı yer han falan değil, tenha bir kırdı. Kilo, bir tek şeyi önceden düşünememişti: O da Glavkus'un iyileşip Roma'ya varabilmesiydi. Şimdi Yunanlı ihtiyarın yapabileceği tek şey, onu ortadan kaldırmak ve bu işi yapacak bir katil bulmaktı. Gerçi meyhaneleri dolduran işsiz ve dinsiz serserilerin arasında bu işi para karşılığında yapacak haydut bulmak kolaydı. Ama bu gibilere de güven olmazdı. Onun için Kilo, Glavkus'u dindaşlarına öldürtmeğe, hem de bu cinayeti bir günah değil sevap gibi göstermeğe karar vermişti.

Bu amaçla hemen o akşam Evrikyus'un evine gitti. İhtiyarın kendisine tüm varlığıyla bağlı olduğunu ve yardım etmek için elinden geleni yapacağını biliyordu. Gene de yaradılıştan hesaplı olduğu için ihtiyara gerçek amacını belirtmeğe hiç niyeti yoktu.

Lafa, Hıristiyanlara bir iyilik yapmış olduğuna göre bu iyiliğin karşılığını beklemeyi doğal saydığını söylemekle başladı. Sonra kendinin ve tüm Hıristiyanların karşısında olan bir tehlikeyi ortadan kaldırabilecek iki-üç güçlü. yürekli adam aradığını bildirdi. Evet, gerçi yoksuldu ama, gene de adamlar bu işi iyi başarırlarsa Kilo onların bu hizmetlerine karşılık bir şeyler ödeyebilirdi.

Bunun üzerine Evrikyus'la oğlu onun herhangi bir

buyruğunu yerine getirmeğe hazır olduklarını, nasılsa böyle sofu bir adamın kendilerinden İsa'nın buyruklarına aykırı bir şey istemeyeceğini bildiklerini söylediler.

Kilo, istediği şeyin İsa'nın buyruklarına hiç aykırı olmadığını bildirdi. Gözlerini havaya kaldırarak dua eder gibi yaptı. Ama içinden onların yardımlarını kabul etmenin uygun olup olmayacağını düşünüyordu. Öyle ya, kabul ederse bin sestertia kârı olabilirdi. Ama biraz düşündükten sonra sunulan yardımı geri çevirdi. Evrikyus, ihtiyarlıktan çok, çile ve hastalıktan çökmüş olan yaşlı bir adam, Kuartus ise ancak onaltısında bir delikanlıydı. Bin sestertia'ya gelince, kurduğu plân sayesinde Kilo nasıl olsa bu paranın önemli kısmını kendine saklamak niyetindeydi. Kuartus,

«Demas adında bir fırıncı tanıyorum,» diye sözünü sürdürdü. «Bu adamın değirmeninde hem köleler, hem de paralı işçiler çalışıyor. Bu işçilerden biri de öyle güçlü bir şey ki, değil iki, dört adama bedel: Sıradan dört insanın yerinden oynatamadığı taş parçalarını havaya kaldırdığını ben gözümle gördüm.»

Kilo, «Bu adam Allaha gerçekten inanıyorsa ve din kardeşleri için kendini feda etmeğe razıysa, rica ederim kendisi bana tanıştır.» dedi.

Kuartus, «Hıristiyandır, efendim,» diye cevap verdi. «Zaten Demas'ın değirmeninde dinimizden olmayanlar pek iş bulamaz. Sonra bir gündüz işçileri, bir de gece işçileri var ki, bu adam gece işçilerinden. Şimdi gidecek olursak. onları yemekte yakalarız. Siz de rahatça konuşabilirsiniz. Demas'ın yeri, Emporyum dolaylarındadır.»

Kilo buna sevinçle razı oldu. Irmak boyunca yürürlerken,

«İhtiyarım,» dedi. «Bazan kafamın karıştığı oluyor. Taptığımız İsa'yı kendi izinden gelenlerden biri ele vermişti. Ama şu anda bu hainin adını, taş çatlasa çıkaramıyorum.»

Kuartus, «Yudas idi efendim,» diye cevap verdi. Böyle birinin adının unutulabilmesine biraz şaşmıştı. «Sonradan gidip kendini astı.»

«Ha, evet! Yudas. Eksik olma.»

Emperyum'a vardıkları zaman ahşap bir yapının önünde durdular. İçerden değirmen taşları arasında öğütülen buğdayın sesi geliyordu. Kuartus, içeriye girdi ama yaş tahtaya basmaktan sakınan Kilo dışarda kaldı. Son derece parlak olan aya bakarak kendi kendine, «Bu Herkül yapılı değirmen işçisini pek merak ediyorum,» diye söylendi. «Eğer serserinin biriyse bana pahalıya oturur. Ama şansımdan dürüst bir Hıristiyan ve biraz da bönse, beş para almadan istediğim şeyi yapar.»

Yanında bir adamla dışarı çıkan Kuartus, Yunanlının düşüncelerini yarıda bıraktı. Adam kolları ve göğsün sağ yanını açıkta bırakan o işçi gömleklerinden birini giymişti. Onu gören Kilo derin bir oh çekti. Ömründe böyle kol, böyle göğüs görmemişti. Kuartus,

«İşte getirdim, efendim,» dedi. «Görmek istediğiniz din kardeşi budur.»

Kilo, «Allaha ve İsa'ya emanet ol,» diye cevap verdi. «Kuartus, sen önce kardeşimizi benim gerçek bir Hıristiyan olduğuma inandır, sonra da evine dön. Çünkü ihtiyar babacığının yalnız kalması doğru değildir.»

Kuartus, işçiye, «Bu saygıdeğer efendi, beni hiç tanımadığı halde, olanca parasını beni kölelikten kurtarmak için harcayan inanmış bir insandır,» dedi. «Ulu kurtarıcımız onu inşallah gönlüne göre sevindirir!»

Bu sözleri duyunca dev yapılı işçi, Kilo'nun önünde eğilerek elini öptü ve,

«Vaftiz töreninde Urban adını aldım, babacığım,» dedi.

«Urban, benimle birkaç dakika konuşabilir misin?»

«Evet, çünkü işimiz henüz başlamadı. Şimdilik akşam yemeğini hazırlıyoruz.»

«Güzel. Öyleyse zamanımız var demektir. Gel, ırmak kıyısına gidelim de sana anlatacaklarımı dinle.»

Rıhtımda bir taşın üzerine oturdular. Çevrenin sessizliğini yalnızca değirmen taşlarının uzak gıcırtısı ve ırmağın mırıltısı dağıtıyordu. Kilo yeni arkadaşını süzdü ve duruşunun Roma'da yaşayan çoğu barbarlar gibi biraz sert ve hüzünlü olmasına rağmen yüzünün sadece iyilik ve saflık yansıttığını gördü. Kendi kendine, «Evet,»

diye düşündü. «Glavkus'u bedava öldürecek cinsten bir budala!» Sonra işçiye sordu:

«Urban. İsa'yı seviyor musun?»

«Evet. tüm kalbimle seviyorum.»

«Din kardeşlerini ve sana İsa'nın sözleriyle imanını öğretenleri de seviyor musun?»

«Evet, onları da seviyorum babacığım.»

«Allaha emanet ol, Urban.»

«Sen de babacığım.»

Bunun üzerine Kilo gözlerini aya dikti ve alçak bir sesle İsa'nın ölümünden konuşmağa başladı. Sanki Urban'la konuşmuyordu. İsa'nın ölümünü uyuyan kente anlatıyordu. Bu manzarada insana dokunan, hüzünlü bir şey vardı. İşçi ağlamağa başladı. Ve Kilo inleyerek, kurtarıcının çarmıha gerildiği zaman kendini Yahudilerle askerlerin hakaretlerinden koruyacak hiç kimse bulamayışına yanıp yakılmağa başlayınca, işçi öfke ve hırsını baskı altında tutabilmek için büyük bir çaba harcayarak, yumruklarını sıktı.

Sonra Kilo birden sordu:

«Urban. Yudas kimdi, biliyor musun?»

«Elbette çok iyi biliyorum, ama kendi kendini astı.»

Barbarın sesinde, hainin kendi canını kıyışına. ona öç fırsatı bırakmayışına üzüldüğünü belli eden bir hınç vardı. Kilo,

«Ama tut ki kendi kendini asmadı,» diye sözünü sürdürdü. «Tut ki bir Hıristiyan onunla gene karşılaştı. İster karada olsun. ister denizde, kurtarıcının dökülen kanının. çektiği işkencenin. ölümünün öcünü almak o Hıristiyanın görevi sayılmaz mı?»

«Kim bu öcü almak istemez ki baba?»

«Allaha emanet ol, ey kurtarıcının sadık kulu! Evet, insan kendine karşı işlenen kusurları bağışlayabilir, ama Allaha karşı işlenen kusuru bağışlamak kimin haddine düşmüştür? Yılandan nasıl yılan doğarsa, kötülük kötülüğü, hainlik de hainliği doğurur. Yudas'ın zehirinden bir hain daha yaratılmış, Urban. Nasıl Yudas kurtarıcıyı yanındakilere ve Roma'lı askerlere teslim ettiyse, burada aramızda yaşayan bu ikinci hain de kurtaranın kullarını

düşmanlara yem etmek niyetinde. Onun için bu hainliği kimse önlemezse, kimse bu yılanın başını zamanında ezmezse hepimiz mahvolacağız ve bizimle birlikte Allah'ın nuru da sönecek!»

İşçi ona, dediklerini tam olarak kavrayamıyormuş gibi büyük bir serinkanlılıkla bırakıyordu. Sonunda Yunanlı, başını pelerininin ucuyla örterek mezardan gelir gibi ürpertici bir sesle,

«Eyvah, gerçek Allah'ın kulları! Eyvah, Hıristiyan erkekleri ve Hıristiyan kadınları!» diye inledi.

Gene bir sessizlik oldu. Yalnızca değirmen taşlarının gıcırtısı, işçilerin hafif şarkıları ve nehrin şıpırtısıyla bozulan bir sessizlik... Sonunda işçi,

«Babacığım,» diye sordu. «Kimdir bu hain?»

Kilo, başını eğdi. Hain kim miydi? Yudas'ın oğullarından biriydi... Babasının zehirinden yaratılmış bir oğul... Kendine Hıristiyan süsü vererek salt din kardeşlerini İmparator'a bildirmek amacıyla dua evlerini gezen; Neron'a Hıristiyanların kendisine bir Tanrı gözüyle bakmayı reddettiklerini, çeşmeleri zehirlediklerini, çocuk eti yediklerini ve kenti taş taş üstünde kalmamacasına yakıp yıkmayı tasarladıklarını söyleyen bir adam. Ama birinci Yudas'ı cezalandıracak kimse çıkmamıştı. İsa'yı işkence sırasında savunacak kimse çıkmamıştı. Öyleyse şimdi bu ikinci haine ceza vermek, yılanın başını ezmek Neron'la gene konuşmasına fırsat kalmadan onu yok etmek için kim ortaya atılacaktı?

Taşın bir ucunda sesini çıkarmadan oturmakta olan Urban birdenbire yerinden fırladı ve, «Bu işi ben yapacağım, baba!» diye bağırdı.

«Öyleyse hemen Hıristiyanların arasına gir; dua ettiğimiz evlere git ve kardeşlerimizden hekim Glavkus'un nerde olduğunu sor. Glavkus'u gördüğün zaman da İsa adına öldür!»

Urban bu adı kafasına kazımak istiyormuşçasına, «Glavkus,» diye mırıldandı.

«Tanıyor musun onu?»

«Hayır, tanımıyorum. Roma'da binlerce Hıristiyan var; din kardeşlerinin topunu birden hiç kimse tanıya-

maz. Ama yarın gece tüm kardeşler Ostriyanum'da toplanacaklar, çünkü İsa'nın büyük havarisi Roma'ya geldi. Orada vaaz verecek. Bu toplantıda din kardeşlerim bana Glavkus'u gösterirler sanıyorum.»

Kilo, «Ostriyanum'da mı?» diye sordu. «Ama orası kent sınırlarının dışındadır. Bütün din kardeşlerimiz gelecekler mi?»

«Evet, babacığım. Bizim mezarlığımız da oradadır... Via Salarya ile Via Nomentana arasında. Nasıl oldu da büyük havarinin orada vaaz vereceğinden haberiniz olmadı?»

«Evimden çıkalı iki gün oluyor. Bu yüzden havarinin mektubunu henüz almadım. Korent'den (Oradaki Hıristiyan cemaatinin başıydım) yeni gelmiş olduğum için Ostriyanum'un nerede olduğunu bilmiyorum. Her neyse, şimdi artık işler yoluna girdi. Sana İsa böyle bir görev yüklemiş olduğuna göre, Ostriyanum'a git ve kardeşlerin arasında Glavkus'u arayıp bularak kente döndüğün sırada öldür. Ödül olarak tüm günahların bağışlanacak. Şimdi artık Allaha ısmarladık oğlum.»

«Babacığım...»

«Dinliyorum, ey kurtarıcının oğlu!»

İşçinin üstüne bir huzursuzluk gelmişti. Az zaman önce bir, belki de iki adam öldürmüştü. Oysa Hıristiyan dini cana kıymayı yasaklıyordu. Evet, gerçi bu adamları kendini savunmak için öldürmüş değildi. (Çünkü din bunu bile yasak ediyordu). Çıkarı için de öldürmemişti... Allah saklasın! Piskopos efendi bir işte yardım etsinler diye yanına din kardeşlerinden birkaçını katacak kadar büyüklük göstermişti ama, aynı zamanda taş çatlasa cana kıymaması için de öğütte bulunmuştu. Şimdi günahının bedelini ödüyordu acı ve pişmanlık çekerek. Arkadaşları değirmen taşlarını döndürürken türkiiler söylüyorlardı. Ama kendisi, zavallı sefil, günahından ve İsa Peygambere karşı işlediği kusurdan başka hiçbir düşünemez olmuştu...

Şimdi de bir başka adamı daha öldürmeğe söz vermiş bulunuyordu. Oysa Glavkus'a önce dinin büyüklerinden

biri, örneğin Piskopos efendi ya da Havari ölüm cezası verse daha iyi olmaz mıydı? Kilo,

«Oğlum, haini yargılayacak zaman yok,» diye onun sözünü kesti. «Çünkü Glavkus, Ostriyanum'dan çıkar çıkmaz Antiyum'a, İmparatorun yanına gidecek ve hizmetini gördüğü bir soylunun evine sığınacak. Ama ben sana bir işaret vereceğim ki, Glavus'u öldürdükten sonra bu işareti Piskopos'a ve büyük Havari'ye gösterdiğin zaman yaptığın soylu işten dolayı seni kutlayacaklar.»

Cebinden bin sestertia çıkardı ve bışağının ucuyla üstüne bir haç çizdikten sonra işçiye uzattı.

«İşte hem Glavkus'un ölüm hükmü, hem de seni yükseltecek bir işaret! Haini ortadan kaldırdıktan sonra bunu Piskopos efendiye verirsen seni bağışlayacaktır.»

İşçi, kendini tutamayarak elini paraya doğru uzattı. Buna rağmen, birinci cinayetinin anısı henüz taze olduğu için, korkuya benzer bir his duyuyordu. Yalvarırcasına,

«Babacığım, ne olur elinizi vicdanınıza koyun da söyleyin. Glavkus'un din kardeşlerimizi ele verdiğini kendi kulaklarınızla duydunuz mu?» diye sordu.

Bunun üzerine Kilo, birkaç kanıt göstermek ve ad saymak gerektiğini anladı.

«Dinle beni, Urban,» dedi. «Korent'te otururum ama doğuştan Kos'luyum. Roma'da İsa Hazretlerinin öğretilerini belleten kimseler arasında bir de kendi ülkemden olan Evnike adlı genç bir cariye var. Neron'un arkadaşı olan Petronyus diye birinin evinde, toga katlayıcı olarak çalışıyor. İşte bu evde Glavkus'un kentteki tüm Hıristiyanları ele verdiğini ve bu arada gene Neron'un dostu olan Vinikyus diye birine, Hıristiyanların arasında yaşayan genç bir bakireyi bulup getirmeyi söz verdiğini duydum.»

Kilo durdu ve afallayarak yanındaki adama bakakaldı. Çünkü adamın gözleri yırtıcı bir hayvanın gözleri gibi parlamıştı. Yunanlı, telâşla,

«Ne var?» diye sordu.

«Hiç babacığım. Yarın Glavkus'u öldüreceğim.»

Yunanlı, bir süre hiçbir şey söylemedi. Ama biraz

sonra işçiyi omuzlarından tutarak yüzünü ay ışığına doğru çevirdi. Ligya'lı deve birkaç soru daha sorup meseleyi aydınlatmanın uygun olup olmayacağını düşündü.

Ömründe ilk olarak sakınmayı elden bıraktı. Birkaç derin soluk alarak elini işçinin başına koydu ve büyük bir ciddilikle, açıkça sordu:

«Vaftizde aldığın ad gerçekten Urban mı?»

«Evet babacığım.»

«Öyleyse Allaha emanet ol, Urban!»

XVI

Petronyus'dan Vinikyus'a:

«Durumunu beğenmiyorum, sevgili dostum. Anlaşılan Venüs senin ruhunu altüst etmiş; hem aklını, hem belleğini elinden almış... Seni dünyada sevdadan başka hiçbir şey düşünemez duruma düşürmüş. Eğer günlerden bir gün mektubuma gönderdiğin cevabı okursan Ligya olmayan şeylere karşı ne denli ilgisiz kaldığını ve aklının nasıl avının üstünde uçan bir atmaca gibi dönüp dolaşıp hep Ligya konusuna döndüğünü görürsün. Pollux adına, seni yakıp tutuşturan alev yakında küle çevirmezse sanırım Mısır'daki Sfenks'e döneceksin... Soluk renkli İsis'in aşkına tutulduktan sonra başka her şeye karşı taş kesilip duygusuzlaşan ve donuk gözleriyle sevgilisine bakabilsin diye hep geceyi özleyen Sfenks'e...

«Evet, çok rica ederim gecelerini kılık değiştirerek kent sokaklarında koşuşturmakla geçir; düşünürünle birlikte Hıristiyanların dua evlerini dolaş dur. Umut veren ve zaman öldüren her şey iyidir. Yalnız beni seviyorsan hiç değilse bir şey daha yap: Şu Ligya'nın kölesi Ursus olağanüstü güçlü bir adam olduğuna göre, sen de yanına hiç olmazsa köle Kroto'yu al ve bu gezintilere üç kişi olarak çık. Böyle bir tutum çok daha az tehlikeli ve daha akıllıca bir şey olur. Pomponya Greykina ile Ligya'nın herkesin sandığı gibi Hıristiyan oldukları doğru ise Hıristiyanlar bir haydut çetesi olmasalar gerektir. Ama bu, içlerinden birini kaçırmak için girişilen çabalara hiç seslerini çıkarmadan baş eğecekleri anlamına gelmez. Sevgilini bir kez görürsen hemen o an, oracıkta alıp götürmeğe kalkışacağını biliyorum, ama yanında yardımcı olarak yalnızca Kilo olursa bu işi nasıl becerebilirsin? Beri

yandan, yanında Kroto oldu mu Ursus gibi on Ligya'lı bile kızı kurtaramaz.

«Sarayda küçük Ogüsta'dan ve onun nazara gelerek öldüğünden artık hiç konuşmaz olduk. Popeya arasıra bu teoriye bir dokunacak oluyor ama, Neron'un aklı başka yerlerde. Hele Popeya'nın gene gebe olduğu doğruysa ilk çocuğunun adını artık pek anmaz. Birkaç günden beri Neapolis, yani Bayey'deyiz. Buraya ilk geldiğimizde annemizin anısıyla ağlayıp sızladık. Ama bu üzerimizde ne gibi bir etki bıraktı dersin? Annemizi öldürtmüş olmamız şiir yazmak ve bir sürü traji-komik sahneler yaratmak için fırsat yarattı... Önceleri Neron gerçekten vicdan azabı çekiyordu, çünkü korkuyordu. Ama şimdi dünyanın yerli yerinde olduğunu ve tanrılardan hiçbirinin gazaba gelmediğini gördükçe, yalnızca herkese kendini acındırmak için vicdan azabı numarası yapıyor. Geçen gece, gazap tanrıçalarının saldırısına uğradığını söyleyerek bağıra bağıra yataktan kalktı. Hepimizi uyandırdı. Durmadan arkasına bakıyor, bir trajedya rolünü pek de kötü oynayan bir komedyen tavırlarıyla Yunanca şiirler okuyordu. Bir yandan da bakalım tüm bunları nasıl karşılıyoruz diye göz ucuyla bize bakıp duruyordu. Biz de... Elbette anlarsın ya... İşte hayranlıktan kendimizden geçmiş durumdaydık; «Of, git yat, sersem!» diyeceğimize, biz de onun gibi trajedya oynuyor ve bu büyük sanatçıyı gazap tanrıçalarından koruyorduk.

«Neron'un Neapolis'de kendini halka şöyle bir gösterdiğini sanırım işitmişsindir, değil mi? Bu amaçla Bayey'deki ve çevre kentlerdeki tüm halk bir araya toplatıldı. Arena iğrenç bir ter ve sarımsak kokusuyla doluydu. Neron'un halktan korktuğunu aklın alır mı? Evet, korkuyordu, hem de adamakıllı! Elimi tutup göğsüne bastırdı; yüreğinin kuş gibi attığını duydum. Soluğu da kesikleşmişti. Kendini göstermek zamanı gelince yüzü kıpkırmızı kesildi. Halk kendisini alkışlamayacak diye korkuyordu. Oysa her sıranın arkasında gerekirse halka zorla alkış tutturacak silâhlı muhafızların da bulunduğunu bal gibi biliyordu. Zaten bu ihtiyat tedbirinin boşuna alınmış olduğu anlaşıldı. Çünkü Kartaca yöresindeki maymunlar

bile o bayağı halk yığınının uluduğu gibi uluyamazdı. Sarımsak kokusu bizim durduğumuz yere değin yükselmişti, diyorum sana. Neron, dört bir yanı selâmlıyor, elini yüreğine bastırıyor, sağa sola öpücükler gönderiyor ve... hüngür hüngür ağlıyordu. Bu işi de bitirince sarhoş gibi yuvarlanırcasına kürsüden aşağı, bizim aramıza indi. 'Dünyadaki tüm zaferler benim bu zaferimin yanında nedir?' diye bağırdı. Gerçekten de aşağıdaki kalabalık hâlâ uluyup alkış tutmaktaydı. Çünkü bağırıp çağırışları sayesinde sersem imparatorlarından cömertlik, iyilik göreceklerini, bir şölen, piyango biletleri ya da başka bir gösteri filan koparabileceklerini biliyorlardı. Halk yığınlarının coşkunluğuna şaşmamak gerekir, çünkü şimdiye değin böyle bir manzara görmemişlerdir sanıyorum. Neron'a gelince, 'Yunanlılar! Yunanlılar! Evet, işte benim Yunanlılarımı gördünüz!' deyip deyip duruyordu.

«Bana öyle geliyor ki o andan sonra Roma'ya karşı duyduğu antipati daha da arttı. Buna rağmen de bu zafer müjdesini yaymak için başkente haberciler gönderdiler. Bir süre sonra Senato'dan, haber gönderildi diye teşekkür mesajları beklemekteyiz. Bu ilk görünüşten sonra eşi görülmedik bir olay oldu. Tiyatro birden çöktü ve yıkıldı. Kalabalık daha yeni boşalmıştı. Bir tek ölen bile olmadı. Bazı kimseler bu olayda tanrısal bir gazap işareti bulabildiler. Ama Neron, kazanın yalnızca tanrıların hem kendisini, hem de kendini sevenleri kanatları altına aldıklarına işaret olduğunu söylüyor. Böylece tüm tapınaklarda kurbanlar kesiliyor, büyük şükran bayramları yapılıyor ve Neron'un Akayeya'ya gitmek isteği gitgide güçleniyor. Gene de daha birkaç gün önce Romalıların bu yolculuk konusundaki tepkilerinden kaygu duyduğunu ve ayaklanırlar filan diye korktuğunu söyledi... Birincisi, Romalıların onu özleyeceklerini, sonra da yolculuğu uzatırsa oyunlardan ve tahıl dağıtımından yoksun kalacakları için kızacaklarını düşünüyor.

«Yakında Beneventum'a doğru yollanacağız. Orada Vatinyus'un düzenleyeceği eğlentileri (eskicilere lâyık şeyler olacaktır, sanırım) seyredeceğiz. Ondan sonra da Yunanistan'a yelken açacağız. Burada bir tek şeyin far-

kına vardım; insan delilerin arasına düşünce ister istemez deli olup çıkıyor.

«Bu arada hoşumuza gitmeyen kim varsa susturuyoruz. Zavallı Targuatus Silanus ölmüş sayılır. Çünkü birkaç gün önce bileklerindeki damarları kesti. İhtiyar Thraseas da dürüst kalmağa cüret ettiği için, daha uzun zaman yaşayacağı umulamaz. Bana gelince, Tigellinus henüz damarlarımı kesmemi söyleyen bir buyruk koparmayı başaramadı, çünkü şimdilik Neron'un işine yarıyorum. Yalnızca 'Zevk Hakemi' olarak değil, aynı zamanda Akaye yolculuğunun kılavuzu olarak. Ama er geç, nasıl olsa durum bu yönde gelişecek. O zaman en büyük üzüntüm ne olur biliyor musun? Hani şu senin de kaç kez hayranlık gösterdiğin güzel vazomun Bronz-Sakal'ın eline geçmesi! Öldüğüm zaman sen yakın bir yerde olursan vazoyu sana gönderirim; ama sen uzaklardaysan kırıp parçalarım. Şimdilik önümüzde Beneventum'la kundura tamircisinin eğlentileri, Yunanistan ve herbirimizi bilinmeze götüren yolu çizen kader uzanıyor.

«Senin işlerinin rasgitmesini tanrılardan dilerim. Şu Kroto'yu yanına al, yoksa Ligya'yı ikinci kez de elinden kaçırırsın. Sonra seninle işi bittiği zaman nerede olursam olayım, Kilo'yu bana yolla. Ligya'yı ele geçirdiğin zaman da bana mektupla bildir ki, Bayey'deki Venüs tapınağına bir çift kuğuyla güvercin armağan edeyim. Düşümde Ligya'yı senin dizine oturmuş, beni öp diye yalvarırken gördüm. Bu düşümün çıkmasını sen sağla. Göklerinde hiç bulut olmamasını, olsa bile güllerin rengini ve kokusunu taşımasını candan dilerim.»

XVII

Vinikyus, bu mektubu okumayı yeni bitirmişti ki Kilo, kitaplığa girdi. Habersiz girdi, çünkü uşaklara onun, gece-gündüz her saatte girip çıkabileceği bildirilmişti. Yunanlı,

«Efendimiz,» diye söze başladı. «Tanrıların size karşı da bana davrandıkları gibi büyüklük göstermelerini dilerim.»

«Yani?..»

«İlk önce: Kızı buldum!»

«Kendisini mi gördün?»

«Hayır ama, Ursus'u gördüm ve Ursus'la konuştum efendimiz!»

«Nerede saklandıklarını öğrenebildin mi?»

«Hayır, efendimiz. Benim yerime başkası olsa, kendini beğenmişliğinden gözleri kör olur ve Ligya'lıya ekini belli ederdi, Başkası olsa Ligya'lıyı konuşturup nerede oturduğu konusunda ağzından lâf almaya çalışırdı. O zaman da ya gözlerini dünyaya yumdurtacak bir yumruk yer, ya da devin kuşkusunu uyandırırdı... Genç kız için hemen bu gece yeni bir gizlenme yeri bulunurdu. Oysa ben, efendimiz, Ursus'un Emporyum yakınında Demas adında bir değirmencinin yanında çalıştığını öğrenmekle yetindim. Yetindim, çünkü sabahleyin güvendiğiniz kölelerinizden biri Ursus'u izleyerek gizlendikleri yeri kolayca öğrenebilir. Mademki Ursus buradadır, Ligya'nın da Roma'da olduğu yüzde yüz. Size başka bir haber daha getirdim. Ligya'nın bu gece Ostriyanum'a gitmesi de yüzde yüz gibi bir şey.»

«Ostriyanum mu? Orası neresi?»

«Via Salarya ile Via Nomentana arasında eski bir mezarlık. Size söylemiş olduğum büyük Hıristiyan pisko-

posunun kente gelmesi her an bekleniyor. Bu gece mezarlıkta vaftiz törenleri yapacak ve vaaz verecekmiş.»

Şimdiye değin bir umutsuzluk ateşi içinde yaşamış olan Vinikyus, düşlerinin gerçek olma yoluna döndüğünü görünce neredeyse bayılıyordu. Uzun bir yolun sonunda soluğu kesilen yolcu gibi. Kilo bunu farketti ve hemen bundan yararlanmağa kalkıştı:

«Gerçi kent kapıları göz altında bulunuyor, efendimiz. Hıristiyanların da bunu bilmemeleri düşünülemez. Tiber ırmağı gibi onlar da kentten çıkmak için kapıyı gerekli bulmuyorlar. 'Büyük Havarilerini' görebilmek için en uzun ve dolambaçlı yollardan gitmekten yüksünmezler. Zaten surlarından dışarıya çıkmak için kullandıkları binlerce yol var. Ostriyanum'da Ligya'yı göreceksiniz efendim. Ligya orada olmasa bile (ki böyle bir şeyi aklım hiç almıyor). Ursus yüzde yüz orada olacak. Çünkü bana Glavkus'u öldüreceğine söz verdi. Böyle olduğuna göre, ya onu izleyip Ligya'nın oturduğu yeri öğrenirsiniz ya da katil diye adamlarınıza yakalattırırsınız. Bir kez elinize geçirdiniz mi kızı nereye sakladığını söylettirmeniz kolay olur. Artık görevimi bitirdim. Bütün masraflarımın ve en parlak umutlarımın sizin cömertliğinizin yanında hiç kalacağını da biliyorum.»

«Cömertliğimin seni diş kırıklığına uğratmayacağına inanabilirsin. Ama önce beni Ostriyanum'a götüreceksin.»

Oraya gitmeğe hiç niyeti olmayan Kilo, «Ostriyanum'a mı?» diye sordu. «Yüce tribün, size Ligya'nın nerde olduğunu bulmaya söz verdim ama, Ligya'yı ele geçiririm, demedim. Düşünün efendimiz, bu Ligya'lı canavar, Glavkus'u paramparça ettikten sonra yanlışını anlarsa benim durumum nice olur? İşlediği cinayetin suçunu bende bulmaz mı? Unutmayın ki, bir düşünür ne denli olgunsa, aptal ve kaba insanların sorularına cevap verebilmesi o denli güçleşir. Ursus da bana hekim Glavkus'u niçin hainlikle suçladığımı sorarsa ne cevap verebilirim? Hâlâ sizi aldattığımdan kuşkunuz varsa, size derim ki; 'Paramı ancak Ligya'nın oturduğu evi size gösterdiğim zaman verin; ama bu arada cömertliğinizin ufak bir ese-

rini gösterin ki başınıza --tanrılar saklasın!- bir kaza gelirse, boş yere çalışmış olmayayım!»

Vinikyus, bir kese çıkarıp Kilo'ya attı.

«Al biraz mangır,» dedi. «Ligya evimde cariye olduğu zaman bunun gibi bir kese daha alacaksın ama, onun içi altın dolu olacak.»

Kilo, «Siz Jüpiter'in tâ kendisisiniz!» diye bağırdı.

«Şimdi biraz bir şeyler ye; biraz da dinlen. Akşama dek bu evden çıkmak yok. Çünkü gece iner inmez benimle birlikte Ostriyanum'a geleceksin.»

Bir an için Yunanlının yüzünde gene korku ve sıkıntı gölgeleri belirdi ama, Kilo kendini çarçabuk topladı ve, «Size kim karşı koyabilir, efendimiz?» diye cevap verdi. Sonra para kesesini şakırdatarak, «Bu mangırlar korkularımdan daha ağır bastı,» diye ekledi. «Sonra sizin arkadaşlığınız da benim için hem bir şeref, hem de bir zevktir.»

Vinikyus, sözlerini sabırsızlıkla keserek Ursus'la neler konuştuğu konusunda onu uzun uzun sorguya çekti. Sorularına aldığı cevapların sonucu olarak, o gece ya kızın oturduğu yeri öğreneceğine ya da Ostriyanum'dan kente dönüş sırasında onu kaçırabileceğine kanı getirdi.

Ligya'yı ele geçirebileceğine artık hemen hemen inanmıştı ya, ona karşı duyduğu kızgınlık ortadan silinivermişti. Daha doğrusu Vinikyus her şeyi bağışlamaya hazır durumdaydı. Ursus'a karşı bile kızgınlık duymuyordu. Hatta sayısız hizmetlerine rağmen kendisini başlangıçtan beri tiksindirmiş olan Kilo bile şu sırada gözüne hem hoş, hem de olağanüstü bir insan gibi gözüküyordu. Zaten evi bile şenlenir gibi olmuş, kendi yüzü de parlamıştı. İçinde yepyeni bir gençlik ve yaşama sevinci duyuyordu ve bu da onun Ligya'ya karşı duyduğu eski aşk ateşini yeniden canlandırıyordu. Ama bu ateş, eskisinden çok daha az vahşi, daha sevinçli ve yumuşaktı.

Velinimetinin neşesinden yüz bulan Kilo ona akıl öğretmeğe ve çok dikkatli olmak gerektiğini söylemeye başladı. Bunun üzerine Petronyus'un öğüdünü anslyan Vinikyus, hemen uşaklarını Kroto'yu bulmağa gönderdi. Roma'daki herkesi tanıyan Kilo, bu ünlü atletin adını

duyunca derin bir oh çekti. Ostriyanum'a hiç değilse biri tüm Roma'nın tanrı gibi taptığı bir pehlivan, öbürü de kudretli bir tribün olan iki arkadaşla birlikte gidecekti. Kendi kendine,

«Vinikyus'u tanısalar bile ona karşı ellerini kaldırmayı göze alamazlar,» diye düşündü. «Bana gelince, bu gece benim burnumun ucunu görebilene aşkolsun.»

Yemeğini bitirince Kilo bir sıranın üstüne uzandı, pelerinini başının altına koydu ve köleler sofrayı toplar toplamaz uyudu. Ancak Kroto geldiği zaman uyandı. Atriyum'a gittiği zaman pehlivanla Vinikyus geceki işi konuşuyorlardı. Kroto, genç soyluya,

«Herkül adına efendimiz, beni bugün buldurtmakla iyi ettiniz,» diyordu. «Çünkü yarın soylu Vatinyus'un isteği üzerine Beneventum'a gidiyorum. Orada Neron'un huzurunda, Afrika'nın en kuvvetli zencisi olan Sifaks adında birisiyle güreşeceğim. Kollarımın arasında zencinin bel kemiğinin çatırdayışını ve şu yumruğumun onun o kara suratını dağıtışını daha şimdiden duyar gibi olmuyor musunuz?»

Vinikyus, «Pollux adına!» diye cevap verdi, «duymasam bile senin adamın bir yerini kıracağını nasılsa biliyorum.»

Kilo, «Sen şimdilik kollarını iyice yağlamayı unutma. Beline de sıkı bir kuşak sarın, aslanım,» diye lâfa karıştı. «Çünkü bir devle boğuşman gerekebilir. Efendimiz Vinikyus'un ele geçirmek istediği kızı koruyan adam olağanüstü güçlü birine benziyor.»

Kilo'nun bunu söylemekteki amacı, Kroto'yu aşka getirmekti. Vinikyus,

«Evet,» diye ekledi. «Bu herifin bir boğayı boynuzlarından tutup istediği yere sürükleyebildiğini de söylüyorlar.»

Ursus'un böylesine güçlü olabileceğine inanamayan Kilo, «Ooo!» diye bağırdı. Ama Kroto yalnızca dudak bükerek gülümsüyordu.

«Bana gösterdiğiniz herhangi birini tek elimle yakalayıp öbür elimle şu söylediğiniz herif gibi daha yedi Ligya'lıya karşı kendimi savunmaya, bu arada Roma'da-

ki tüm Hıristiyanlar bir kurt sürüsü gibi peşime düşseler bile istediğiniz kızı alıp evinize getirmeye hazırım. Eğer bunu yapamazsam beni şuracıkta kamçılatın.»

Bundan sonra Vinikyus pehlivanla düşünüre çekilebileceklerini söyledi ve kitaplığına girerek Petronyus'a şöyle bir mektup yazdı:

«Kilo, Ligya'yı buldu. Bu gece onunla ve Kroto'yla birlikte Ostriyanum'a gidiyorum. Kızı ya bu gece ya da yarın sabah ele geçirebileceğim. Tanrılar senden yüz çevirmesinler. Hoşça kal sevgili dost. Sevincim, daha uzun yazmama engel oluyor.»

Vinikyus. mektubunu henüz bitirmişti ki, Kilo içeri girdi.

«Efendimiz, aklıma bir şey daha geldi,» dedi. «Hıristiyanların kendi aralarında kullandıkları birtakım işaret ve parolalar olsa gerek. Bunu bilmezsek Ostriyanum'a giremeyiz. Onun için izin verin de gidip İhtiyar Evrikyus'tan bu geceki işaret ya da parolayı öğreneyim.»

Vinikyus neşeyle, «Oldu, yüce düşünür,» diye cevap verdi. «Çok yerinde konuştuğun için seni kutlamak gerek. Gidip Evrikyus'u bulabilir ya da canının istediğini yapabilirsin. Yalnız neme gerek, önce bu masanın üzerine, biraz önce almış olduğun keseyi bırakacaksın.»

Elindeki paradan hiçbir zaman gönül rızasıyla ayrılmayan Kilo, yüzünü buruşturdu. Bununla birlikte efendisinin buyruğunu yerine getirdi ve dışarı çıktı. Akşam olmadan geri döndü.

«İşte işaretler efendimiz,» dedi.

Alacakaranlık her yeri sarmağa başlar başlamaz üç dost Galya pelerinlerine büründüler. Ellerine fener ve silâh almışlardı. Kilo, Evrikyus'un dükkânından dönerken elde etmiş olduğu bir takma saçı da başına geçirmişti. Böylece yola çıktılar ve Nomentana kapısından, kent kapıları kapanmazdan önce çıkabilmek için adımlarını sıklaştırdılar.

XVIII

Artık karanlık basmıştı. Ay da henüz doğmamış olduğundan (Kilo'nun önceden akıl ettiği gibi) Hıristiyanlar yolu işaret etmeseler, üç dost yüzde yüz kaybolurlardı. Her yanda, sağda, solda, önde, arkada, sakınarak ilerleyen karaltılar görülmekteydi. Yoldan geçen birkaç yolcu ve kentten dönen köylüler, bu karaltıları taş ocaklarına giden işçiler ya da geceleyin yapılacak bir cenaze töreni için toplanan bir yaslılar grubu sanabilirlerdi. Genç soyluyla arkadaşlarının attıkları her adımda fenerler ve karaltılar daha sıklaşıyordu. Yanlarından geçenlerden bazıları Vinikyus'a pek acıklı gelen ilahiler okuyorlardı ve arasıra kulağa, içinde İsa adı geçen cümleler çarpıyordu. Yol da ne uzundu! En sonunda uzakta bir şey parlamağa başladı... Ordugâh ateşlerini ya da meşalelerini andıran bir şey. Vinikyus, Kilo'ya dönerek burasının Ostriyanum olup olmadığını sordu.

Çevrenin karanlığı, kentin uzakta kalmış olması ve bu sessiz karaltılar Kilo'nun hiç de hoşuna gitmemişti. Titrek sesle,

«Bilmiyorum efendimiz.» diye cevap verdi. «Şimdiye değin Ostriyanum'a hiç gitmemiştim. İsa'larına tapınacaklarsa kente biraz daha yakın bir yerde tapınsalar çok daha iyi ederler!»

Bir süre sessizlik içinde ilerlediler. Kentin kapılarından uzaklaştıkları oranda korkusu artan Kilo sonunda,

«Başımda bu takma saç, burun deliklerimde de bu iki fasulye tanesi oldukça beni hiç kimse tanıyamaz değil mi?» diye söylendi. «Hem zaten tanısalar da öldürmezler beni. Çünkü bunlar kötü kimseler değildirler. Tersine, ben onları çok sever ve sayarım.»

Vinikyus, «Sırasız pohpohlamalarla onları yumuşatmağa çalışma,» diye cevap verdi.

Tam o sırada içinden su akan dar bir hendeği geçmekteydiler. Ay, birdenbire bulutların arasından çıktı ve karşılarında kalın yosun tabakasıyla kaplı bir duvar gördüler. Ostriyanum'a varmışlardı.

Kapıda iki işçi, ellerindeki işaretleri aldı ve bizimkiler kendilerini dört bir yandan duvarlarla çevrilmiş kocaman bir meydanlıkta buldular. Orta yerdeki bir türbenin kapısı önünde bir havuz ve ötede beride mezartaşlarıyla anıtlar vardı. Dört bir yanda ayın ve fenerlerin kararsız ışığıyla hayal meyal aydınlanan bir kalabalık kaynaşıyordu.

Az sonra orta yerdeki mermer mezarın önünde bir sürü meşale yakılıp bir araya dikildi. Daha sonra tüm oradakiler garip bir ilahi söylemeğe başladılar. Önce yumuşak sesle söylüyorlardı; sonra sesleri gitgide yükseldi. Gece içinde bir haykırışa benziyordu bu ilahi... Karanlıkta yol arayanların haykırışı! Hepsi yüzlerini kaldırmışlar, tâ yukarlardaki bir şeye bakarak ve kollarını uzatarak, aralarına insin diye o şeye yalvarır gibiydiler.

Türbenin kapısında birkaç meşale daha yakıldı ve bunların kırmızı aydınlığında fenerler sönükleşti. Tam o sırada kapıda ihtiyar bir adam belirdi. Sırtında kukuletalı bir pelerin vardı ama, başı açıktı. Meşalelerin yanıbaşındaki bir taşın üzerine çıkınca her yanda bir kıpırtı dolaştı ve,

«Peter geldi, işte Peter!» diye mırıltılar duyuldu.

Kilo, Vinikyus'a doğru eğilerek, «İşte, İsa'nın baş havarisi; balıkçı Peter» diye fısıldadı.

Bazıları dize geldiler. Bazılarıysa ellerini ihtiyara doğru uzatmışlardı.

İhtiyar adam ellerini kaldırdı ve bir istavroz çıkararak tüm cemaati takdis etti. Şimdi herkes diz çökmüş olduğundan, Vinikyus'la arkadaşları da kendilerini ele vermemek için onlar gibi yaptılar. Genç tribün karşısındaki adamın hem sade hem de olağanüstü bir adam olduğunu ve bu seçkinliğinin doğrudan doğruya sadeliğinden doğduğunu düşünüyordu. İhtiyarın elinde ne bir değnek

ya da palmiye yaprağı, ne başında bir çelenk, ne göğsünde altın bir levha, ne de sırtında sırmalı bir toga vardı. Kısacası Şark'taki, Mısır'daki, Yunanistan'daki ve Roma'daki rahiplerin ayırt - edici belirtilerden hiçbiri onda yoktu. Bu yoksul balıkçının kişiliğinde Vinikyus törenler düzenlemekte hünerli bir başrahip değilse de, gözüyle görüp eliyle tuttuğu ve tüm kalbiyle inandığı bir gerçeği duyurmak için diyar diyar gezen ihtiyar, sade ve son derece saygıdeğer bir insan görüyordu.

Peter ilk önce çocuklarına öğüt veren ve onlara nasıl yaşayacaklarını öğreten bir baba gibi konuştu. Onları tüm aşırı zevkleri tepmeğe, yoksulluğu, ahlâk temizliğini ve gerçeği sevmeğe, şanssızlık ve hainliğe sabırla boyun eğmeğe, ikiyüzlülük, yalancılık ve jurnalcilik suçlarından kaçınmağa ve herkese, hatta puta tapanlara bile örnek olmağa çağırıyordu.

Kendisine Ligya'yı geri vermeyecek olan hiçbir şeyde yarar görmeyen Vinikyus bu öğütlerden sıkılmıştı. Sonra ihtiyarın düşünlerini de pek saçma buluyordu.

Doğrusu düş kırıklığına da uğramıştı. O, bu gece, burada korkunç gizlerin ortaya vurulacağını, hiç olmazsa usta bir retorikçinin konuşacağını ummuştu. Oysa dinledikleri son derece basit birkaç sözden ibaretti ve genç adam, cemaatin derin dikkatine şaşmaktan kendini alamıyordu.

Şimdi ihtiyar orada bulunanlara iyi, serinkanlı, dürüst, temiz ve tok gözlü olmanın, bu dünyada rahata kavuşmak için değil de öbür dünyada ölümsüzleşmek için gerekli olduğunu söylüyordu. Ve bu öbür dünyadan öyle büyük bir güvenle konuşuyordu ki, yeryüzünde olup bitenler, öbür dünyayla yan yana gelince bomboş ve anlamsız kalıyordu. Sonsuz bir mutluluk uğrunda geçici olarak ıstırap çekmek, salt acı çekmenin olağan oluşundan ötürü ıstırap çekmekten bambaşka bir şeydi.

Ama genç adamı en çok şaşırtan şey, ihtiyarın Allah'ı aynı zamanda evrensel bir sevgi olarak tanımlamasıydı. Böylece öteki insanları seven insan, Allah'ın buyruklarının en kutsalını yerine getirmiş oluyordu. İnsanın kendi milletinden olanları sevmesi yeterli değildi. Çünkü İsa

kanını tüm insanlık uğruna dökmüştü! Yalnızca bize karşı iyi davrananları sevmek yeterli değildi. Çünkü İsa, ölümüne sebep olan yahudilerle kendini çarmıha geren Roma'lı askerleri bile bağışlamıştı. Bize kötülük yapanları bağışlamak yeterli değildi, aynı zamanda onları sevmemiz ve kötülüğe iyilikle karşılık vermemiz gerekiyordu. Yanızca iyileri sevmek de yeterli değildi; kötüleri de sevmek gerekliydi. Çünkü sevgi, onların içindeki kötülüğü silebilirdi!

Bu öğütleri dinlerken Kilo, boş yere bir sürü zahmete girişmiş olduğunu düşünüyordu. Çünkü Ursus, Glavkus'u artık dünyada öldürmezdi; ne bu gece, ne de başka bir gece. Ne var ki, biraz sonra gene ihtiyar balıkçının vaazından esinlenerek bir ikinci düşünce daha aklına geldi ve Yunanlıyı avuttu. Şimdiden sonra Glavkus da kendisini tanısa bile öldüremezdi.

Bu sırada Vinikyus artık ihtiyarın vaazında hiçbir yenilik bulunmadığını düşünmekten vazgeçmişti. Bununla birlikte bu sözlerin ne demek istediğini ve buradakilerin ne biçim insanlar olduklarını hâlâ merak ediyordu. Hiç umınadığı anda bir boşluğa... Hem sonsuz, hem de karanlık bir boşluğa düşmüş gibiydi. Bu mezarlık bir çılgınlar yatağını andırıyordu. İhtiyarın hayat, gerçek ve Allah üstüne tüm söyledikleri aklında olduğu halde genç adamın düşünceleri bir karmakarışıklık içindeydi... Göz alıcı bir sürü ışıkla kamaşmışçasına... Tüm işittiklerini Ligya'ya olan aşkı açısından ele alıyordu. Artık anlıyordu ki eğer Ligya mezarlıktaysa (ki orda olsa gerekti) ve bu öğretileri benimsiyorsa, dünyada, ama dünyada Vinikyus'un metresi olamazdı. Vinikyus, onu alıp kaçırabilirdi ama, hiçbir zaman ona tam anlamıyla sahip olamazdı.

Ateşe birkaç odun daha atılmıştı. Çamların arasında rüzgârın sesi dinmişti ve meşalelerin alevleri yanıp sönen yıldızlara doğru dümdüz uzanıyordu. İhtiyar Havari, Golgotha'daki ölüm olayını bir kez daha anlatmıştı ve şimdi İsa'dan, yalnızca İsa'dan söz ediyordu.

Bu adamın Peygamber'i görmüş, tanımış olması oradakileri huşû içinde bırakmıştı. O da gözyaşları yanakla-

rından kır sakalına yuvarlanarak, alçak bir sesle İsa'nın yeryüzüne inişini anlatıyordu.

Vinikyus, onu dikkatle dinliyordu ama, ihtiyarın anlattıklarına inanmak istemiyordu. Bununla birlikte Peter'in, «Kendi gözümle gördüm,» dediği zaman yalan söylediğini sanmak için insanın ya kör ya da akıl ve yargı gücünden iyice yoksun olması gerekirdi. İhtiyarın heyecanında, gözyaşlarında, olanca varlığında, anlatmış olduğu olayların ayrıntılarında güvençsizliği ortadan silen bir şey vardı...

Via Nomentana üzerindeki evlerde horozlar geceyarısını haber vererek ötmeğe başlamışlardı. Birden Kilo, Vinikyus'un kolunu çekti ve,

«Efendimiz, şurada... İhtiyarın biraz ötesinde Urban'la genç kızı görüyorum,» diye mırıldandı.

Vinikyus uykudan sıçrayarak uyananlar gibi yerinden fırladı ve Kilo'nun gösterdiği yere döndü. Karşısında Ligya'yı gördü.

XIX

Evet, Ligya'yı gördü ve ondan sonra başka hiçbir şey görmez oldu. En sonunda, evet, en sonunda! Bunca çabadan, günlerce süren üzüntü, çırpınma ve düş kırıklığından sonra onu gene bulmuştu. Sevinç insana bazı kez vahşi bir hayvan gibi saldırabilir... İnsanın yüreğini, soluğunu kesercesine sıkıştırabilir. İşte şimdiye dek kendi isteklerini yerine getirmeyi kaderin bir görevi sayan genç soylu, şu anda gözlerine, mutluluğuna inanamaz gibiydi. Bu inanmazlık olmasa dilediğini yapmayı seven, ateşli huyu onu hemen o an, oracıkta bir çılgınlık işlemeğe sürükleyebilirdi. Ama ilk önce düş görmediğine, bunun da kafasını dolduran hayallerden biri olmadığına güven getirmek istiyordu. Ama yok, bu gerçekten Ligya idi. Vinikyus, onu gözleriyle görebiliyordu ve aralarında da yalnızca on, on iki adım vardı. Sonra kız aydınlıkta duruyordu. Kukuletası başından kaymış ve biraz saçlarını dağıtmıştı. Dudakları yarı aralık, Havari'yi dinliyordu, tepeden tırnağa dikkat ve duygu kesilmiş gibiydi. Omzunda aşağı tabakadan bir halk kızının giyeceği cinsten, koyu renkli bir yün pelerin vardı. Buna rağmen Vinikyus onu şimdiye değin hiç böyle güzel görmemişti. Şu heyecanının arasında bile kızın yoksul giyimiyle yüzündeki ve başındaki soyluluğun çelişkisi dikkatini çekti. İçini bir alev sarmış gibiydi. Her yanı üzgünlük, tapınma, saygı ve şehvet dolu bir aşkla titriyordu. Öldürmek üzere olan susuzluğunu can verici bir pınarda kandıran bir adam gibi o da kızın görünüşünü olanca varlığıyla içine sindirir gibiydi. Dev heykelleri andıran kölenin yanında Ligya, Vinikyus'un gözüne çocuk gibi ufacık görünüyordu. Genç adam aynı zamanda onun zayıflamış olduğunu da farketti. Teni öylesine saydamlaşmıştı ki, genç kız bir

çiçeği, bir hayali andırıyordu. Ona sahip olmak arzusu, genç erkeğin bir kez daha içini tutuşturdu; o ki Şark'ta ve Roma'da gördüğü kadınlardan öylesine bambaşkaydı. Vinikyus onun için her şeyi... Hatta Roma'yı ve tüm dünyayı baştan aşağı feda edebileceğini düşünüyordu.

Genç adam bu dalgınlık içinde uzun zaman düşünebilirdi. Ama onun bir taşkınlık yapacağından korkan Kilo gene koluna dokunarak onu kendine getirdi. Neyse ki Hıristiyanlar yeniden dua edip ilahi okumağa başlamışlardı. Az sonra Büyük Havari, papazların getirdiklerini havuzun suyuyla vaftiz etti. Vinikyus'a zaman hiç geçmeyecekmiş gibi geliyordu. Çünkü genç adam bir an önce Ligya'yı kaçırmak için sabırsızlanıyordu.

En sonunda mezarlıktan birkaç kişi çıktı ve Kilo, «Biz de gidelim de kapının dışında bekleyelim, efendim,» diye mırıldandı. «Çünkü kukuletalarımızı çıkarmadık diye çevremizdekiler bize tuhaf tuhaf bakmaya başladılar.»

Onun dediğini yaptılar. Durdukları yerden, kapıdan çıkanların hepsini görebiliyorlardı. Ursus'un dev yapısını tanımak da güç bir şey değildi zaten. Kilo,

«Peşlerinden gidip hangi eve girdiklerini görürüz,» dedi. «Sonra yarın, daha doğrusu bugün sabahleyin, köleleriniz evi çevirir ve kızı dışarıya çıktığı zaman yakalarlar.»

Vinikyus, «Yok, yok,» diye buna karşı çıktı.

«Ne yapmak istiyorsunuz efendimiz?»

«Onların arkasından eve girip kızı hemen kaçıracağız. Sen ne yapacağını biliyorsun değil mi, Kroto?»

«Evet efendimiz. Eğer kızın yanındaki o boğanın kemiklerini kırmazsam köleniz olmağa hazırım.»

Ama Kilo onlardan bütün tanrılar adına, böyle bir şeye kalkışmamalarını rica etti. Kroto'yu yanlarına, eğer tanınırlarsa onları savunsun diye almışlardı, kızı kaçırsın diye değil. Kızı bu gece kaçırmağa kalkışmakla kendilerini ölüm tehlikesine atmış olurlardı. Sonra kızın onların elinden gene kurtulup gene gizlenmesi ya da Roma'dan temelli ayrılması da akla gelebilirdi. O zaman ne yaparlardı? Niçin kesin sonuç alabilecekleri bir yol

seçmiyorlardı? Kendilerini ele verip bunca çabaları boşa çıkarmakta ne anlam vardı?

Ligya'yı hemen o an, oracıkta, mezarlıkta kolları arasına almak için duyduğu arzuyla için için boğuşmak zorında kaldığı halde Vinikyus, Yunanlının doğru söylediğini seziyordu. Hatta Kroto olmasa onun sözünü belki dinlerdi bile. Ama pehlivan yalnızca kendini bekleyen ödülü düşünüyordu.

«Efendimiz şu ihtiyar budalaya söyleyin de çenesini kıssın,» dedi. «Ya da izin verin kafasını yumruğumla şöyle bir okşayayım. Bir gün Buxentun'da bir meyhanede yedi tane sarhoş gladyatör üzerime saldırmıştı. Buna rağmen bir teki bile elimden sağ kurtulamadı. Kızı ille de hemen şimdi bu kalabalıkta yakalıyayım demiyorum, çünkü belki de dindaşları bizi taşa tutup bacaklarımızı kırarlar. Ama hele bir evine girsin, o zaman benim niyetim onu yakalayıp sizin dilediğiniz yere götürmek.»

Vinikyus, «Evet, Herkül adına, böyle yapalım!» diye mırıldandı.

Kilo, «Ama Ligya'lı bana pek kuvvetli gibi görünüyor,» diye inledi.

Kroto, «Öyle de olsa herifin ellerini sen tutacak değilsin ya!» diye onu tersledi.

Gene de biraz daha beklemeleri gerekti. Çünkü Ursus ile Ligya ancak horozlar şafağın sökmek üzere olduğunu haber vermeye başlayınca dışarı çıktılar. Yanlarında birkaç kişi daha vardı. Bunlardan birini Kilo, büyük Havari'ye benzetti. Ondan başka daha kısa boylu bir başka ihtiyar, iki yaşlı kadın ve fenerlerini taşıyan delikanlı bir çocuk vardı. Bu küçük grubun arkasından şöyle bir-iki yüz kişilik bir Hıristiyan kafilesi geliyordu. Vinikyus, Kroto ve Kilo hemen bunların arasına karıştılar. Yunanlı,

«Evet efendimiz, bu sizin kızın olağanüstü bir koruyucusu var. Çünkü yanındaki o adam, Büyük Havari'dir,» diye söylendi. «Bakın! Önden gidenler onu görünce diz çöküyorlar.»

Gün ağarmağa başlamıştı. Sabah aydınlığı yapıların tepesini hafifçe renklendiriyor ve ağaçlar, duvarlar, yo-

lun iki yanındaki mezartaşları, yavaş yavaş gölgelerin arasından sıyrılıyordu. Yol hemen hemen boştu. Yalnızca sebze yüklü katır ve eşeklerini süren birkaç zerzevatçı, kapıların açılmasına yetişebilmek için acele acele kente doğru gidiyorlardı. Arada sırada av eti yüklü bir arabanın gıcırtısı da duyuluyordu. Güzel gün habercisi olan hafif bir sis gökyüzüne doğru yükselmekteydi ve bu sisin içinde insanlar hayalete benziyorlardı. Ama Vinikyus, Ligya'nın ince karaltısını bir dakika bile gözünden ayırmıyordu. Kilo,

«Efendimiz, size iyiliğiniz için bir daha söylüyorum,» diye söze başladı. «Dilber Ligya'nın nerde oturduğunu öğrenir öğrenmez kendi evinize dönün. Orada birkaç köleyle bir tahtırevan hazırlayın. Şu Kroto denilen file kulak asmayın. O kızı kaçırmayı salt sizin kesenizi boşaltmak için üzerine aldı.»

Kroto, «Dikkat et, kürek kemiklerinin arasına bir yumruk yemeyesin,» dedi. «İşte o zaman işinin bittiği gündür.»

Kilo, «Sözlerin kuru gürültüden ibaret dostum; bana elini bile süremezsin» diye karşılık verdi.

Artık kent kapısına yaklaşmışlardı. Burada tuhaf bir manzara gözlerine çarptı. İki asker, Havari'nin önüne diz çökmüşlerdi: Havari ellerini bir an onların tunç miğferleri üzerine koydu; sonra haç çıkararak hepsini takdis etti. Genç soylu, Roma ordusunda Hıristiyan bulunabileceğini şimdiye dek hiç aklına getirmemişti. Demek Ligya kentten kaçmak isteseymiş kapıdaki nöbetçiler ona göz yumacaklarmış!

Kent surlarının içindeki boş araziden geçtikten sonra küçük Hıristiyan grupları çeşitli yönlerde dağılmaya başladılar. Bunun üzerine Ligya'yı daha uzaktan ve daha sakınarak izlemek gerekti. Tiber'i geçinceye değin böylece ilerlediler. Güneş doğmak üzereydi. Birden Ligya'nın kafilesi ikiye ayrıldı.

Havari, ihtiyar kadınlar ve genç çocuk ırmak boyunca yürüyüp gittiler. Daha kısa boylu olan ihtiyarla Ligya ve Ursus'sa dar bir sokağa saptılar. Yüz adım kadar

daha gittikten sonra bir evin kapısından içeri girdiler. Evin alt katında bir yağcı ile kuşçunun dükkânları vardı.

Kroto ile Vinikyus'un elli adım kadar peşinden gitmekte olan Kilo, zınk diye durdu, duvara yapışırcasına sokuldu ve arkadaşlarına geri dönmeleri için seslendi. Kroto ile Vinikyus onun yanına döndüler. Nasılsa plânlarını orada da görüşebilirlerdi. Vinikyus,

«Git bak bakalım, evin başka bir sokağı var mı?» dedi.

Bunun üzerine daha demin ayaklarının acıdığından yakınan Kilo, şimdi bu ayaklara, tanrıların habercisi olan Merkür'ün ayaklarındaki kanatlar takılmışçasına uzaklaştı. Biraz sonra geri dönerek,

«Hayır, bu kapıdan başka kapı yok» dedi. Sonra ellerini kavuşturarak ekledi: «Jüpiter, Apollo, Vesta, Kibole, İsis, Osiris, Mithra ve Baal adına, Doğu'nun ve Batı'nın tüm tanrıları adına yalvarırım size, bu plândan vazgeçin efendimiz. Beni dinleyin...»

Vinikyus'un gözlerindeki kurt bakışını andıran parıltıyı görünce sustu. Bu bir tek bakış Yunanlıya dünyada hiçbir şeyin genç adamı artık durduramayacağını anlatmağa yetmişti. Kroto'ya gelince, pehlivan, Herkül yapılı göğsünü şişirerek solumağa ve o iri, hayvanımsı çenesini kafeste bir ayı gibi yandan yana oynatmağa başlamıştı. Onun yüzünde hiçbir kaygu bulutu yoktu.

«Önce ben gireyim,» dedi.

Vinikyus, buyuran bir sesle, «Hayır sen benim peşimsıra gel,» diye cevap verdi.

Böylece evin karanlık kemerinden içeri girerek görünmez oldular. Kilo ise sokağın köşesine koştu ve orada korkudan ve heyecandan kıvranarak beklemeğe başladı.

XX

İçeriye girdiği zaman Vinikyus, atıldığı işin güçlüklerini ilk olarak kavradı. Ev birkaç kat yüksekliğinde, kümeleşmiş yoksul kulübelerden meydana gelmişti. Acele kuruluvermiş ve köşe bucaklarında bir sürü yoksul halk barınan o hem pek yüksek, hem de kalabalık ve sıkışık Roma konutlarından biri. Birçok sokakların adsız olduğu bu kentte bu biçim yapıların numaraları bile yoktu. Sahipleri kiraları toplamayı kölelerine bırakırlardı. Hükümete kiracıların adlarını bildirmek zorunda olmayan köleler de çok zaman kiracıların soyadlarını bile sormazlardı. Bu nedenle bu biçim konutlarda oturanlar konusunda bilgi edinmek çok güç olurdu. Hele ana kapıda kapıcı yoksa...

Kapıdaki dehlizden geçen Kroto ile Vinikyus dar, kuyu gibi bir avluya çıktılar. Bu avlu kiracılar için ortaklaşa bir atriyum meydana getiriyordu ve ortasında, yalağı ağır oymalı taştan yapılmış bir havuz duruyordu. Bu avlunun duvarları boyunca yarı taş, yarı tahta birçok merdivenler vardı. Bu merdivenlerden yukarıki galerilere çıkılıyordu. Çeşitli dairelerin kapıları bu galeriye açılmaktaydı. Aşağıdaki katta da odacıklar diziliydi. Bunlardan bazılarının tahtadan kapıları vardı. Geri kalanlar ise, avludan yalnızca yırtık, eski, kat kat yamalı perdelerle ayrılmıştı.

Vakit henüz erkendi ve avluda kimsecikler yoktu. Ostriyanum'dan dönenlerden başka herkesin uykuda olduğu anlaşılıyordu. Kroto durarak,

«Ne yapıyoruz, efendimiz?» diye sordu.

Vinikyus, «Burada bekliyoruz,» diye cevap verdi. «Belki birazdan bir gelen olur. Bizi bu avluda görmesinler!»

Aynı zamanda Kilo'nun plânının çok daha pratik olduğunu düşünüyor ve kendi kendine, acaba gidip kölelerimi getirsem mi, diye soruyordu.

Tam o sırada, en dipteki barakalardan birinin kapısını örten bir perdenin arkasından bir adam çıktı ve elinde bir tasla havuza doğru ilerledi.

Vinikyus, «Ligya'lı,» diye mırıldandı.

«Kemiklerini hemen kırayım mı?»

«Yok. Bir dakika bekle.»

Ursus onları görmemişti. Çünkü dehlizin gölgesinde duruyorlardı. Tasın içindeki sebzeleri yıkamağa başladı. İşini bitirince oradan ayrıldı ve perde gene kapandı. Vinikyus ile Kroto hemen o yana seğirttiler. Perdenin arkasında Ligya'yı buluvereceklerini sanıyorlardı. Ama perdenin bir barakaya değil de bir ikinci karanlık geçide açıldığını görünce şaşırıp kaldılar. Geçidin sonunda bir bahçe görünüyordu. Bahçede birkaç servi ağacı, birkaç kök mersin ve duvar dibine kurulmuş bir kulübe göze çarpıyordu. Görünürde başka hiç bir ev yoktu.

İki adam durumun iyice kendilerinden yana olduğunu o saat anladılar. Dış avluda olsa gürültü çıkınca bütün içerdekiler başlarına üşüşebilirlerdi ama, burada kulübenin tek başına durması işlerini basite indirgiyordu.

Ursus küçük eve girmek üzereydi ki, kulağına ayak sesleri geldi. Durdu ve biraz ötede iki adam görünce tası elinden bırakarak yabancılara doğru döndü.

«Kimi arıyorsunuz?» diye sordu.

Vinikyus. «Seni» diye cevap verdi. Sonra Kroto'ya dönerek, «Öldür şunu!» dedi.

Kroto bir kaplan gibi atıldı ve kaçmasına ya da düşmanlarını tanımasına fırsat bırakmadan Ligya'lının gövdesini çelik gibi kollarıyla sardı. Vinikyus, pehlivanın insan-üstü gücüne yüzde yüz inandığından, boğuşmanın sonucunu beklemeyi gerekli görmedi ve onların yanlarından geçecek kulübeye doğru koştu. Kapıyı itip açtı ve kendini ocaktaki ateşle biraz aydınlanmış olan loş bir odada buldu. Alevlerin ışığı tam Ligya'nın üzerine vuru-

yordu. Ocağın başında Ostriyanum'dan dönerken Ursus ile Ligya'nın yanında olan ihtiyar da oturuyordu.

Bir an içinde Vinikyus, Ligya'yı belinden kavramış ve kapıya doğru atılmıştı. Bir koluyla kızı göğsüne basarak öbür koluyla onu önlemeğe çalışan ihtiyarı itti. Ama bu sırada başındaki kukuleta sıyrılıp düştü ve Ligya çok yakından tanıyıp korktuğu bu yüzü görünce kanının buz kesildiğini sezdi. 'İmdat' diye haykırmak istedi ama, sesi çıkmadı. Kapı tokmağını yakalamak istediyse de parmakları kaydı. Bahçeye çıkar çıkmaz karşılaştıkları korkunç manzara olmasa mutlaka bayılırdı.

Ursus, kolları arasında bir adam tutuyordu ve bu adamın başı arkaya doğru sarkarak topuklarında değmişti. Ağzından kan damlıyordu. Kapıdan fırlayanları görünce Ligya'lı dev, sarkmış kafaya bir yumruk daha vurdu ve sonra göz açıp kapayıncaya değin, Vinikyus'u çocukmuşçasına tutup kavrayıverdi.

Genç tribün, «Son saatim geldi!» diye düşündü.

Bir düş içindeymişçesine Ligya'nın, «Öldürme Ursus!» diye bağırdığını işitti ve şimşeğe benzer bir gücün kollarını genç kızın belinden çözdüğünü duydu. Sonra gözünün önünde her şey dalgalanır gibi oldu ve karardı.

Bu sırada duvarın arkasına saklanmış olan Kilo, bakalım ne olacak diye korkuyla bekliyordu ama, merakı da korkusundan aşağı kalmıyordu. Zaman hiç geçmiyormuş gibiydi. Kilo, avlunun sessizliğini yadırgıyor ve gözlerini dehlizin ağzından ayırmıyordu.

«Kızın saklandığı yeri bulamazlarsa ya da herhangi bir gürültü yaparlarsa kızı ellerinden temelli kaçırırlar,» diye düşünüyordu.

Gene de kızın kaçması Kilo'nun biraz işine gelirdi. Çünkü o zaman Vinikyus, gene onun ocağına düşecek ve Kilo adamı yeni baştan soymak fırsatını bulacaktı.

Tam o sırada dehlizin ağzından dışarı bir kafa çıkmış, çevreyi gözden geçirmeğe başlamıştı. Yunanlı,

«Ya Vinikyus, ya da Kroto'dur,» diye düşündü. «Ama kız neden bağırıp çığırıyor? Hem sonra bu adam sokağı niçin bu denli dikkatle süzüyor? Ne denli sakınırlarsa sakınsınlar, birilerine rastlamaktan kaçınamazlar. Çünkü

kent çok geçmeden uyanacak Ama bu da ne? Eyvah, ey ölümsüz tanrılar!»

Kilo'nun başındaki seyrek saçlar bir an içinde dimdik oluverdi.

Çünkü dehlizin ağzında, omzunda Kroto'nun cansız gövdesini taşıyan Ursus'un karaltısını görmüştü. Ligya'lı dört yanına bir kez daha bakındıktan sonra ırmağa doğru yöneldi.

Kilo, duvara bir çamur parçası gibi yapıştı.

«Beni görecek olursa öbür dünyayı boylarım,» diye düşünüyordu.

Ama Ursus onun önünden geçip gitti ve yandaki yapının ardına saparak görünmez oldu. Bunun üzerine Kilo bir dakika bile duraksamadan, gençleri şaşırtabilecek bir çeviklikle öteki sokağa sapıp koşmağa başladı. Kendi kendine,

«Dönüşte beni görecek olursa yüzde yüz yakalayıp öldürür,» diyordu. «Yetiş, ey Zeus! Yetişin Apollo ile Hermes! Yetiş ey Hıristiyanların tanrısı! Bu ifritin pençesinden kurtulacağımı bilsem, hemen Roma'dan kaçıp Mesembriya'ya giderim.»

Gerçekten de Kilo'ya, Kroto'yu öldürmüş olan bu Ligya'lı, insan-üstü bir varlık ya da barbar kılığına bürünmüş bir tanrı gibi geliyordu. Kilo, şu sırada dünyadaki tüm tanrılara inandığından, Kroto'nun katilinin Hıristiyanların tanrısı olabileceğini bile aklına getirebiliyordu.

Ancak birkaç sokak geçip de kendinden yana gelen işçileri görünce rahatladı. Soluğu kesilmişti. Bir evin eşiğine oturdu ve alnının terini kolunun yeniyle sildi.

«Artık ihtiyarladım; heyecana gelemiyorum, başımı dinlemeğe ihtiyacım var!» diye inledi.

Kendine doğru gelen adamlar bir yan sokağa saptılar ve Kilo gene yalnız kaldı. Kent hâlâ uyuyordu. Kölelerin güneşle birlikte kalkmak zorunda oldukları zengin mahallelerinde hayat erken başlardı. Devletin sadakasıyla geçinen ve onun için uyuşuk olan yoksul, özgür halkın oturduğu yerlerdeyse insanlar, hele kışın, çok daha geç kalkarlardı. Kilo sabah havasının tazeliğinin tâ içine iş-

ledliğini duydu. Ayağa kalktı ve Vinikyus'un verdiği torbayı yitirmemiş olduğuna güven getirdikten sonra sürüklenen adımlarla ırmağa doğru yürüdü. Kendi kendine,

«Belki de ırmak kıyısında Kroto'nun cesedinin bir parçasını görürüm,» diye düşünüyordu. «Ee, şimdi ne yapacağız? Çok kötü oldu bu iş! Ligya'lı, Kroto gibi bir herifin kemiklerini kırabilirse Vinikyus'un ruhu çoktan öteki dünyaya uçmuştur, bile! Bu belli bir şey. Ama Kastor adına, Vinikyus bir soyluydu. Tüm Roma'nın tanıdığı bir askerî tribündü! Onun için ölümü cezasız kalamaz! Hemen gidip nöbetçileri bulsam, sonra...»

Bir an düşündükten sonra, «Vah talihsiz başım!» diye inledi. «Onları o eve götüren ben değilsem kimdir? Köleleriyle uşakları benim dün gece onu görmeğe gittiğimi biliyorlar. Hatta bazıları ne amaçla geldiğimi bile biliyorlar. Ona öldürüldüğü evi de benim göstermiş olduğumdan ya kuşkulanırlarsa? Vinikyus, bir soyluydu. Artık cezadan taş çatlasa kurtulamam!»

Olay her bakımdan kötü sonuç vermişti ve şimdi Kilo'nun en önemli derdi bu kötülükler arasından en hafifini seçmekti. Roma çok büyük bir kentti ama, Kilo bu koca kentin yakında kendisini barındıramayacak oranda daralabileceğini çok iyi biliyordu.

Beri yandan tut ki kaçsın, o zaman da Petronyus, yeğeninin bir tuzağa düşürüldüğünden kuşkulanırdı. Petronyus da çok önemli bir kişiydi. Tüm İmparatorluğun polis kuvvetlerini ayağa kaldırarak suçluyu dünyanın öbür ucuna değin kovalattırabilirdi. Kilo, «Acaba gidip ona her şeyi anlatmak daha mı iyi olur?» diye düşündü. Evet, galiba öylesi daha iyiydi. Petronyus, insanın anlattıklarını sonuna değin dinleyebilen, serinkanlı bir adamdı.

Gene de Petronyus'a gitmezden önce Vinikyus'un başına geleni öğrenmek gerekti.

«Eğer o Ligya'lı ejder ilk kızgınlık dakikasında adamcağızı paramparça etmemişse Vinikyus yaşıyor demektir. Yaşıyorsa kendisine ihanet etmediğine tanıktır. O zaman benim için korkulacak bir şey olmadığı gibi yepye-

ni bir kazanç alanı daha açılmış demektir... Ey Hermes, artık sana iki inek kurban edeceğime yüzde yüz güvenebilirsin. Evet, evet; gidip Vinikyus'un eski kölelerinden birine efendisinin nerde olduğunu söylerim. Artık ondan sonra ne yaparsa yapsın. Daha da Petronyus'a gidip bir şeyler sızdırmağa bakarım. Şimdiye dek nasıl Ligya'yı aramışsam şimdiden sonra da Vinikyus'u arayacağım. Sonra gene Ligya'yı aramağa başlarım. Ama her şeyden önce Vinikyus'un yaşayıp yaşamadığını öğrenmem gerek!»

Gene de tek bir şey Kilo'yu avutuyordu: Vinikyus'un evdeyken verdiği keseyle mezarlıktan dönerken verdiği kese hâlâ ondaydı. Bu tatlı durumu ve pek çok sıkıntı çekmiş olduğunu gözönünde bulundurarak eskisinden daha iyi yeyip daha iyi bir şarap içmeğe karar verdi.

Aşçı dükkânları açılır açılmaz kararını öylesine ciddilikle uygulamağa geçti ki, sorununu toptan unuttu. Her şeyden önce biraz uyumak istiyordu. Uykusuzluk onu pek bitkin düşürmüştü; Suburra'daki evine vardığında enikonu sendeliyordu. Onu, Vinikyus'un verdiği parayla satın almış olduğu kadın köle karşıladı.

Kilo sürüklenen adımlarla kulikulum'una gitti ve kendini yatağın üzerine atar atmaz uyuyakaldı. Uyandığı, daha doğrusu cariyesi onu uyandırdığı zaman, vakit akşamdı. Kadın bir yabancının önemli bir iş için konuşmağa gelmiş olduğunu söylüyordu.

Yaş tahtaya basmaktan hiç hoşlanmayan kuşkucu Kilo, bir an içinde uyuşukluğundan sıyrıldı. Omuzuna hemen kukuletalı bir pelerin atarak başını yatak odasının kapısından dışarı şöyle bir uzattı ve karşısında Ursus'un dev yapılı karaltısını gördü.

Önce ayakları sonra da başı buz keser, yüreği durur ve sırtından aşağı binlerce karınca koşturur gibi oldu. Cariyesine,

«Sıra; evde değilim ben,» diye fısıldadı. «Bu... bu... Sayın kişiyi tanımıyorum.»

Kız, «Ama ona içerde olduğunuzu, uyuduğunuzu söyledim,» diye cevap verdi. «O da sizi uyandırayım diye üsteledi.»

«Ah, tanrılar! Ah, ben sana göster...»

Tam bu sırada beklemekten usandığı anlaşılan Ursus kublkulum'un kapısına geldi ve eğilip başını içeri uzatarak,

«Kilo Kilonides,» dedi.

Kilo, «Allah... Allaha emanet ol!» diye cevap verdi. «Evet, evet, Allaha emanet ol, ey Hıristiyanların en iyisi! Evet, hakkın var, ben Kilo'yum ama ortada bir yanlışlık olsa gerek. Çünkü seni tanımıyorum.»

Ursus, «Kilonides,» dedi gene. «Efendin Vinikyus seni çağırıyor. Benimle birlikte bulunduğu yere gelmeni istiyor.»

İKİNCİ BÖLÜM

I

Vinikyus keskin bir sancıyla uyandı ve üç adamın kendi üzerine doğru eğilmiş olduğunu gördü. Bu adamlardan ikisini tanıdı: Ligya'yı kaçırırken yere yıkmış olduğu adamla Ursus; üçüncü adam onu doğrultmuş, kolunu yokluyordu. Duyduğu acı öylesine büyüktü ki genç adam kendisinden korkunç bir öç alınmakta olduğunu sanıp dişlerini kısarak,

«Beni hemen öldürün,» dedi.

Ama adamlar onun sözlerine hiç kulak asmadılar. Şimdi yüzünde yalnızca pişmanlık okunan dev Ursus, elinde bir demet sargı bezi tutuyordu. İhtiyar adam, Vinikyus'un kolunu yoklayan adama,

«Glavkus, başındaki bu yara gerçekten tehlikesiz mi?» diye sordu.

«Evet, iyiyürekli Krispus. Bu dev, kızı kurtarayım derken saldırganı duvara çarpmış. Adam kolunun üstüne düşmesi sayesinde kurtulabilmiş. Evet, gerçi kolu hem kırık hem de çıkık ama, başındaki yara hafif.»

Krispus, «Birçok din kardeşimizin hastalığına baktın,» dedi. «Usta bir hekim olduğunu söylerler. Ursus'u onun için sana gönderdim.»

«Ursus da buraya gelirken daha dün beni öldürmeğe hazırlandığını söyledi.»

«Evet, işi bana da anlattı. Ben de seni tanırım. İsa'yı nasıl sevdiğini de bilirim. Bu yüzden gerçek hainin sen

değil de seni öldürtmeğe çalışan o bilmediğimiz kişi olduğunu Ursus'a söyledim.»

Ursus, «O bilmediğimiz kişi sanırım kötü bir ruhtu,» diye lâfa karıştı. «Oysa ben onu bir melek sanmıştım.»

Glavkus, «Bunu bir başka zaman anlatırsın artık,» dedi. «Şimdi hastamızla uğraşmamız gerek.»

Ameliyat sona erince, biraz önce gene bayılmış olan Vinikyus uyandı. Yatağının yanıbaşında, elinde bir su kâsesiyle Ligya duruyordu ve Glavkus suya batırdığı bir süngerle yaralının alnına pansuman yapıyordu. Vinikyus,

«Ligya!» diye mırıldandı.

Genç kız bakışlarını ondan yana çevirdi. Elindeki kâse titriyordu. Ligya alçak sesle:

«Allaha emanet ol.» dedi.

«Onların beni öldürmesine sen mi engel oldun Ligya?»

Ligya yumuşak bir sesle cevap verdi:

«Allah seni bir an önce sağlığa kavuşturşun.»

Genç erkeğin üzerine derin. ama gene de tatlı bir baygınlık geldi. Sanki bir uçuruma düşüyor ve fakat bu düşüşten zevk alıyordu. Üzerine de insanüstü bir varlık kanat germiş gibiydi.

Glavkus bu sırada Vinikyus'un başındaki yarayı yıkamış, merhem sürüyordu. Sonra Ligya hastanın dudaklarına suyla karışmış bir tas şarap uzattı ve genç adam bunu iştahla içti. Yara sarılınca canının acısı hemen geçmiş gibiydi. Vinikyus,

«Biraz daha ver.» dedi. Bunun üzerine Ligya tası gene doldurmak için bir başka odaya geçti. Kripus ve Glavkus'la bir şeyler konuştuktan sonra yatağına yaklaştı.

«Vinikyus,» dedi; «Allah senin kötülük işlemene izin vermedi. Yaptıklarını düşünüp pişmanlık getiresin diye de hayatını kurtardı. Karşısında insanların toz kadar önemi olmadığı Ulu Tanrı seni çaresiz bir durumda bizim ocağımıza düşürdü. Ne var ki İsa Peygamber bize düşmanlarımızı sevmemizi buyumuştur. Bu yüzden senin yaralarını sardık, seni iyileştireceğiz. Gelgelelim senin başında uzun zaman kalamayacağız. Onun için yalnız

kaldığın zaman kendi kendine sor: Senin yüzünden ailesiyle evinden ayrı kalan Ligya'yı hâlâ üzüp durmağa hakkın var mı? Senin kötülüğüne iyilik gösteren bizleri üzmen doğru mudur?»

Vinikyus, «Beni bırakıp gidiyor musunuz?» diye sordu.

«Bu evi bırakıyoruz. Çünkü kalırsak polisler bizi yakalayabilirler. Arkadaşınız öldürüldü, siz de yaralısınız. Bunlar bizim suçumuz değil ama, yasalar, şiddetini bize karşı gösterecektir.»

Vinikyus, «Yok, yok, başınıza bir şey gelir diye korkmayın.» diye cevap verdi. «Ben sizi korurum.»

Krispus ona güveni olmadığını söylemekten çekindi.

«Efendimiz,» diye sözüne devam etti. «Sağ eliniz sağlam, şurada kâğıt kalem var. Alın ve uşaklarınıza yazın; bu gece bir tahtırevan gönderip sizi evinize aldırsınlar. Burada yoksul bir dul kadınla yetim oğlunun evindesiniz. Zavallıların yersiz yurtsuz kalacak durumları yok. Çocuk mektubunuzu götürür; biz de başımızı sokacak bir başka yer ararız.»

Vinikyus sarardı. Ligya'yı gene elinden kaçırırsa bir daha hiç bulamazdı. Kızın kendisini bağışlamasını candan istiyordu. Oysa hemen evine dönecek olursa buna fırsat bulamayacaktı.

«Beni dinleyin, sayın Hıristiyanlar» dedi. «Dün gece ben de Ostriyanum'da, sizlerin aranızdaydım. İnançlarınızı ayrıntılı olarak dinledim. Bunları doğru dürüst olarak öğrenmemiş olsam bile davranışlarınız sizlerin iyi ve onurlu kimseler olduğunuza beni inandırdı. Dul kadına söyleyin, burada kalsın. Siz de kalın: izin verin ben de kalayım. Hekim olan, değilse bile yara sarmasını bilen bu adam söylesin, yerimden kaldırılacak durumda mıyım? Kırık kolumun hiç olmazsa günlerce kıpırdatılmaması gerektiğini biliyorum. Onun için siz beni zorla koyuncaya dek, ben de buradan hiç bir yere gitmiyorum.»

Vinikyus sustu, çünkü soluğu kesilmişti. O zaman Krispus,

«Hiç kimsenin size karşı zor kullanmağa niyeti yok,

efendimiz,» dedi. «Biz yalnızca canımızı kurtarmak istiyoruz.»

Isteklerine karşı gelinmesine hiç alışık olmayan Vinikyus bunu duyunca alnını çattı. Sonra gene konuşmağa başladı:

«Ursus'un boğduğu Kroto'yu arayan soran olmayacak. Petronyus'un isteği üzerine bugün Beneventum'a gidiyordu. Bu nedenle herkes onun kentten ayrıldığını sanacak. Sonra bizim buraya girişimizi, bizimle birlikte Ostriyanum'a gitmiş olan bir Yunanlıdan başka kimse görmedi. Size onun nerede oturduğunu söylerim, gider çağırırsınız. Ona kimseye bir şey söylemesin diye buyruk veririm. Çünkü kendisi benim hizmetimdedir. Evimdekilere de Beneventum'a gittiğimi yazarım. O Yunanlı polise haber vermişse bile, Kroto'yu kendim öldürdüğüme, kolumun da bu sırada kırıldığına ant içerim. Babamın ve annemin ruhuna ant içiyorum ki, niyetim budur. Onun için burada güven ve huzur içinde kalabilirsiniz. Yalnız bana hemencecik Yunanlıyı bulup getirin. Adı Kilo Kilonides'tir.»

Krispus, «Öyleyse Glavkus sizin yanınızda kalsın. Dul kadın da hizmetinizi görsün,» dedi.

Vinikyus, «Kölelerimi çağırıp Ligya'yı kaçırtacağımdan korkuyorsun, değil mi?» diye sordu.

Krispus sert sert, «Evet.» diye cevap verdi.

«Oyleyse beni dinle. Kilo'yla sizin karşınızda konuşacağım. Gözünüzün önünde kentten ayrıldığımı bildiren bir mektup yazacağım. Hiç bir zaman dışarıya sizlerden başka haberci göndermeyeceğim. Söylediklerimi iyi düşün de beni daha fazla kızdırma!»

Tüm çabasına rağmen kızgınlığı kabarıp taştı ve genç adam hırstan titreyerek haykırdı:

«Burada kalıp Ligya'yı görmek arzumdan vazgeçeceğimi mi sanıyorsunuz? Artık onu zorla kaçırmak istemiyorum, ama şunu da söyleyeyim ki, Ligya buradan giderse kolumun sargılarını açarım, ne yerim ne de içerim. O zaman ölümümün günahı sizin ve din kardeşlerinizin boynuna! Beni neden iyileştirdiniz sanki? Hayatımı neden kurtardınız?»

Tam bu sırada Ligya gene içeri girdi ve Krispus'a yaklaşarak, «Krispus,» dedi. «Ne olur onu burada, aramızda alakoyalım. İsa onu iyi edinceye değin bırakmayalım.»

«Sen nasıl istersen öyle olsun.»

Krispus'un böyle hemen söz dinlemesi Vinikyus'u derinden etkilemişti. Çünkü genç adama öyle geldi ki Hıristiyanlar, Ligya'ya her konuda sayılıp güvenilmesi gereken bir rahibe gözüyle bakıyorlardı. Ve biraz sonra, kız kendisine biraz su verdiği zaman genç soylu onun elini öpmek için can attığı halde bunu göze alamadı. Evet, Neron'un sarayında onu dudaklarından öpmüş olan Vinikyus, saçından sürükleyerek yatağına götürmeğe ve kamçılamağa ant içmiş olan Vinikyus... Şimdi onun elini öpmekten bile çekiniyordu.

II

Biraz sonra genç adam Kilo konusunda söylemiş olduklarını ansıdı ve gene gidip onu çağırmalarını söyledi.

Krispus buna razı oldu. Vinikyus, Ursus'a Kilo'nun oturduğu yeri iyice anlattı ve birkaç satırlık bir pusula yazdıktan sonra,

«Sana bunu veriyorum, çünkü Kilo, kimseye güvenmeyen, sinsi bir adamdır. Kendisini çağırttığım zaman çok kez evde olmadığını söylettirir,» dedi.

Ursus, «Ben onu istese de istemese de alır getiririm,» diye cevap verdi ve pelerinini omzuna atarak çabucak odadan çıktı.

Ama karşılaştıkları zaman Kilo'yu tanıyamadı, çünkü onu bir kez görmüştü, o da gece vakti. Hem sonra Ursus'a gidip Glavkus'u öldürmesini buyuran o güvençli, kendini beğenmiş ihtiyarın bu korkak, sümsük Yunanlı'ya pek benzer bir yanı da yoktu. Gene de Kilo ilk korkusundan çabuk sıyrıldı ve efendisinin pusulası da içine daha bir rahatlık verdi. Artık kimse onun Tribün'ü tuzağa düşürdüğünü ileri süremezdi. Sonra Hıristiyanlar, Vinikyus'u öldürmemişlerse, böyle önemli bir insana el kaldırmağı göze alamadıkları için öldürmemiş olsalar gerekti. Yunanlı, «Bundan da şu sonuç çıkar ki, gerekirse Vinikyus beni savunabilir,» diye düşündü. «Beni salt kötülük yapmak amacıyla çağırtmadı ya?»

Böylece kendi kendine yürek vererek Ligya'lıya sordu:

«Dostum Vinikyus benim için bir tahtırevan göndermedi mi? Ayaklarım şişti, uzun yol yürüyemem.»

Ursus, «Hayır göndermedi,» diye cevap verdi. «Oraya dek yaya gitmek zorundayız.»

«Ama ya ben bunu kabul etmezsem?»

«Etsen iyi olur. Çünkü efendin seni bekliyor.»

«Canım, geliyorum, ama kendi isteğimle. Kimse beni istemediğim yere gitmeğe zorlayamaz. Çünkü özgür bir kişiyim. Hem de Polis Komiseri'nin dostuyum. Sonra bilgiliyim de; zora karşı koymak için bazı büyüler bilirim. Insanları hayvan ya da ağaç yapmasını bilirim. Ama geliyorum. Yalnız önce daha kalın bir pelerin alayım. Kukuletası da olsun ki o yöredeki köleler beni tanımasınlar. Tanırlarsa durup durup elimi öpmeğe kalkışırlar.»

Böylece Kilo bir başka pelerin giydi ve ışığa çıkınca Ursus yüzünü görüp onu tanıyacak diye korkusundan başına koca bir Galyalı kukuletası geçirdi. Yola düzüldükleri zaman,

«Beni nereye götürüyorsun?» diye sordu.

«Tiber'in öbür kıyısına.»

«Ya! Roma'ya geleli çok olmuyor, o yana da hiç gitmedim ama, orada da bizden olan dostlar vardır, sanırım.»

Saf bir adam olmasına rağmen Ursus, Yunanlının Vinikyus'la Ostriyanum mezarlığına gittiği gibi Ligya'nın evine dek geldiğini de unutmamıştı. Onun için yerinde durdu ve,

«Yalan söyleme babalık.» dedi. «Daha bugün Vinikyus'la Ostriyanum'daymışsın. Bizim evin kapısına dek gelmişsin ayrıca.»

«Ha, öyle ya! Demek sizin ev Tiber'in öbür kıyısında ha? Dedim ya, Roma'ya daha yeni geldiğimden mahalleleri biribirine karıştırıyorum. Evet, dostum. evinizin kapısına dek gerçekten geldim. Ve orada içeriye girmesin diye Vinikyus'a insanlık adına yalvardım. Dün gece Ostriyanum'da hazır bulunduğum da doğrudur. Niçin gittim, biliyor musun? Epey zamandır Vinikyus'u dine döndürmeğe çalışıyorum da onun için. Büyük Hava-

rî'mizi dinlemesini çok istedim. Tanrının nuru onun ruhunu da senin ruhunu da aydınlatsın! Sen Hıristiyan değil misin? Gerçeğin yalana baskın çıkmasını istemez misin?»

Ursus, alçakgönüllülükle, «Elbette isterim,» diye cevap verdi.

Kilo, «Vinikyus, sarayda sözügeçen bir soylu ve İmparator hazretlerinin de dostudur.» dedi. «Gerçi ara sıra şeytana uyar ama, saçının bir kılına bile zarar gelirse Neron, hıncını Roma'nın tüm Hıristiyanlarından alır.»

«Ama bizi koruyabilecek, Neron'dan daha yüksek bir kudret var.»

Kilo gene kayguya kapılarak, «Öyle, öyle!» dedi. «Ne yapacaksınız Vinikyus'a?»

«Bilmiyorum. İsa Peygamber bize yumuşak yürekli olmamızı buyurmuş.»

«Iyi söyledin. Cehennemde, tavada sucuk gibi yanmak istemezsen bunu aklından hiç çıkarma.»

Ursus göğüs geçirdi ve Kilo bu dev yapılı adama istediğini yaptırabileceğini düşündü. İyice sert bir sesle,

«Kroto'yu ne yaptın?» diye sordu. «Doğru cevap ver, hem de yalan söyleme.»

Ursus gene göğüs geçirdi.

«Vinikyus sana anlatır.» dedi.

«Bu da demektir ki, onu ya hançerledin, ya da baltayla başını ezdin.»

«Yanımda hiç bir silâh yok!»

Bu barbarın insan-üstü gücü karşısında duyduğu şaşkınlığı Yunanlı tam olarak gizleyemedi.

«Pluto adına!» diye bağırdı. Yani İsa adına demek istiyorum. Dilerim Tanrı'dan, bu günahın bağışlanır.»

Bir süre sessizlik içinde yol aldılar. Sonra,

«Ben senin sırrını kimseye söylemem,» dedi. «Ama kent muhafızlarından sakın.»

«Benim korktuğum İsa Peygamber'dir, muhafızlar değil.»

«Haklısın da. Cana kıymaktan büyük günah yoktur. Senin için dua edeceğim ama, dualarım kabul olunsun istersen ömrünün sonuna değin, hiç bir insana, parmak-

larının ucuyla bile dokunmayacağına ant içmen gerek.»

Ursus, «Onu isteyerek öldürmedim,» diye cevap verdi.

Böylece konuşarak eve vardılar. Bunun üzerine Kilo'nun yüreği gene korkuyla çarpmağa başladı. Öyle ki, kuruntulara kapılıyor ve Ursus'un kendinden yana yırtıcı bakışlar fırlattığını sanıyordu. Kendi kendine,

«Beni de istemeyerek öldürürse sanki pek işime yarar!» diye düşündü.

Soğuk almaktan korktuğunu bahane ederek pelerinine büsbütün sarındı. Dehlizden ve dış avludan geçip küçük bahçeye açılan kemere vardıklarında:

«İzin ver de biraz nefes alayım.» dedi. «Yoksa Vinikyus'la konuşmağa gücüm kalmayacak.»

Böyle diyerek durdu. Gerçi kendi kendine, hiç bir tehlike olmadığını söylüyordu ama, Ostriyanum'da gördüğü o esrarlı kişilerin arasına gene girmek düşüncesi yüreğini ağzına getiriyordu.

Küçük kulübenin içinden şarkı sesleri duyuluyordu. Kilo,

«Bu da ne?» diye sordu.

«Bir de Hıristiyan olduğunu söylüyorsun! Her yemekten sonra Kurtarıcımız'a ilahiler okuduğumuzu bilmiyor musun? Sanırım Meryem ile oğlu dönmüş olsalar gerektir. Belki Havarî de yanlarındadır. Kendisi, Krispus'la dul kadını hemen her gün görmeğe gelir.»

«Beni dosdoğru Vinikyus'un yanına götür.»

Odanın içi iyice loştu. Çünkü dışarıda karanlık ve iç kabartıcı bir kış akşamı basmıştı. Lâmbalar da loşluğu pek dağıtamıyordu. İçeriye giren kukuletalı kişiyi Vinikyus tanıyamadı; onun Kilo olduğunu tahmin etti. Kilo ise bir yatak ve bu yatağın üzerinde de Vinikyus'u görmüştü. Onun için dosdoğru efendisinin yanına gitti. En tehlikesiz yerin onun yanı olduğunu düşünüyordu. Ellerini birbirine kilitleyerek,

«Ah, efendimiz, benim sözümü niçin dinlemediniz?» diye bağırdı.

Vinikyus, «Sesini kes de beni dinle,» diye cevap verdi.

Sonra keskin gözlerini Kilo'ya dikti ve her sözünün bir buyruk sayılmasını Yunanlının kafasına kazımak istiyormuş gibi, her kelimeden sonra duralayarak ağır ağır, tane tane konuşmağa başladı.

«Kroto, benim üzerime atıldı ve beni öldürüp paramı çalmağa çalıştı. Anlıyor musun? O zaman ben de onu öldürdüm. Bu iyiyürekli insanlar da benim yaralarımı sardılar.»

Kilo, Vinikyus'un bu yollu konuştuğuna göre Hıristiyanlarla bir anlaşmaya varmış olacağını ve sözlerine inanılmasını istediğini anladı. Bu, genç adamın bakışlarından da belliydi. Onun için Kilo hiç bir şaşkınlık ya da kuşku göstermedi.

«Zaten alçağın biriydi!» diye bağırdı. «Ona güvenmeyin diye her zaman söylerdim ama sözlerim dinlenilmezdi. Hades(*)in hiç bir yerinde onun marifetlerine uygun bir ceza bulunamaz. Kendini besleyen eli ısırdı ha! Hem de sizin gibi eli açık, gönlü zengin bir efendinin! Pollux cezasını versin!»

Kilo, tam o sırada yolda gelirken Ursus'a Hıristiyanlıktan dem vurduğunu ansıdı ve sustu.

Vinikyus, «Yanımda hançer olmasa beni öldürecekti.» dedi.

«Oyleyse kulağınızı bükerek yanınızda hiç olmazsa bir bıçak taşımanızı sağladığım için şükürler olsun.»

Vinikyus, «Bugün neler yaptın?» diye sordu.

«Ne mi yaptım? Başınıza bir kötülük gelmemesi için dualar ettiğimi söylemedim mi size?»

«Başka bir şey yapmadın mı?»

«Başka... Bir de beni istettiğinizi öğrenince sizi görmeğe gelmek için hazırlık yaptım, efendimiz.»

«Öyle mi? Bak bir mektup yazdım. Evime gidip bu mektubu serbest bırakmış olduğum kölelerin başına vereceksin. Mektupta Beneventum'a gittiğimi yazdım. Sen de Petronyus'a bir mektup yollayarak bu sabah yola çıktığımı söyleyeceksin.»

Sonra gene sözcüklerin üstüne basa basa,

(*) Cehennem.

«Unutma ki Beneventum'a gitmek üzere yola çıkmış bulunuyorum. Anladın mı?» diye sordu.

«Evet efendim. Yola çıktınız. Ben de sizi orta Capena'dan uğurladım. O dakikadan beri de içimi öyle bir üzgünlük bürüdü ki, elinizin açıklığını gösterip bu işin bir çaresine bakmazsanız derdimden öleceğim.»

Vinikyus hasta olduğu ve Yunanlının cin fikirliliğine de artık alıştığı halde gene gülümsemekten kendini alamadı. Kilo'nun söylenenleri anlamış olduğunu biliyordu.

«Peki, gözyaşlarını kurutmak için o konuda da birkaç kelime yazayım,» dedi. «Lâmbayı getir.»

Korkularını artık toptan unutmuş olan Kilo, yerinden kalktı ve duvardaki fenerlerden birini aldı. Ama ne yazık ki, kolunun bu uzanışı, kukuletanın başından sıyrılmasına ve ışığın tam yüzüne vurmasına yol açmıştı. Glavkus o saat yerinden fırladı ve Kilo'nun karşısına geçip durdu.

«Beni tanımadın mı, Kefas?» diye sordu. Sesinde öylesine ürkünç bir çınlayış vardı ki, tüm odadakiler ürperdiler.

Kilo feneri kaldırdı. Sonra gene hemencecik indirdi ve iki büklüm olarak,

«Ben Kefas değilim! Değilim! Acıyın bana!» diye inildedi.

Glavkus arkadaşlarına, «Karşınızda beni satan adam duruyor!» dedi. «Evet, beni ve tüm ocağımı yıkan adam duruyor karşınızda!»

Vinikyus, yaralarını saran hekimin, tarihçesini Kilo'dan dinlediği Glavkus olduğunu o dakikada anlamıştı.

Ursus'a gelince, şu birkaç an ve Glavkus'un sözleri onun da kafasındaki karanlığa bir ışık serpmişti. Kilo'yu tanıdı ve kollarını kavrayarak arkaya doğru büktü.

«Evet,» diye bağırdı. «Beni, Glavkus'u öldürmeğe kışkırtan adam da budur.»

Kilo, «Acıyın bana,» diye inliyordu. «Efendim, beni kurtarın! Konuşun onlarla! Kurtarın beni! Mektubunuzu götüreceğim. Ah, efendim! Efendim!»

Ama Vinikyus, oralı bile değildi. Birincisi, Yunanlı-

nın her türlü suçunu biliyordu. Sonra da yüreği acıma nedir bilmezdi. Genç tribün yalnızca,

«Onu bahçeye gömersiniz,» dedi. «Mektubu da başkası götürür.»

Bu sözler Kilo'ya ölüm hükmü gibi geldi. Ursus'un o korkunç pençelerinin sıkmasıyla kemikleri çatırdamağa ve gözleri sulanmağa başlamıştı. Gene,

«Tanrınızın adına! Kıymayın!» diye bağırdı. «Ben de Hıristiyanım! Allaha emanet olun! Ben de Hıristiyanım! Inanmıyorsanız beni gene vaftiz edin... İki kez, isterseniz, on kez daha vaftiz edin! Glavkus, bu işte bir yanlışlık var. Bırakın anlatayım! İsterseniz köleniz olayım! Yalnız canıma kıymayın! Acıyın bana! Acıyın!»

Korkusundan yarı kısılan sesi gitgide zayıflıyordu. Birden masanın öbür yanında oturmakta olan Havarî Peter ortaya çıktı ve odaya inen derin sessizliğin içinde şöyle dedi:

«Peygamberimizin buyruğunu unutmayın : Kardeşin sana karşı günah işlediyse cezasını ver, ama pişmanlık getirirse onu bağışla. Bir günde sana karşı yedi kez günah işleyip yedi kez 'Acı bana' demiş olsa bile gene bağışla.»

Sessizlik daha da derinleşti. Uzun bir an Glavkus elleri yüzüne kapalı olarak kaldı. Sonra,

«Kefas, bana yaptığın kötülükleri İsa Peygamber adına bağışlıyorum,» dedi. «Tanrı seni bağışlasın.»

Ursus da Kilo'nun kollarını bıraktı ve «Seni bağışlıyorum,» dedi. «Tanrı da bağışlasın seni.»

Kilo yere yığıldı ve ellerinin üstünde doğrularak çevresine bakınmağa başladı. Tuzağa yakalanmış olan ve ölümün hangi yönden geldiğini görmeğe çalışan bir hayvan gibi başını yandan yana çeviriyordu. Gözlerine ve kulaklarına inanacağı gelmiyordu henüz. Ölümden gerçekten kurtulduğuna daha inanmak bile istemiyordu.

Ama kansız dudaklarının hâlâ korkudan titremesine rağmen yavaş yavaş kendini topladı. Ve sonunda Havarî:

«Tanrıya emanet ol!» deyince Kilo ayağa kalktı.

Hâlâ konuşamıyordu. Yardım dilemek ister gibi, içgüdüsüyle Vinikyus'un yatağına yaklaştı.

«Mektubu verin, efendim,» diye söylendi. «Verin bana şu mektubu.»

Vinikyus'un uzattığı kâğıdı alarak önce Hıristiyanlara, sonra da hastaya doğru eğilerek selâm verdi. Büzülü, duvarlara sine sine kapıya gitti ve kendini hemen dışarı attı.

Küçük bahçenin karanlığı içinde korku, saçlarını gene diken diken etti. Çünkü Ursus'un, üzerine atılıp onu gizlice öldüreceğini sanıyordu. Tabanları yağlamak istedi ama, bacaklarına söz geçiremiyordu bir türlü. Adımları gitgide ağırlaştı, ağırlaştı ve sonunda durdu. Çünkü gerçekten de yanıbaşında birdenbire Ursus belirivermişti.

Kilo, yüzüstü yere kapanarak yüksek sesle, «Ursus, Ursus, İsa aşkına!» diye inildemeğe başladı. Ama dev, yalnızca,

«Korkma,» diye cevap verdi, «Havari karanlıkta yolunu şaşırmasın diye seni sokak kapısına dek geçirmemi buyurdu. Yürümeğe gücün yoksa seni evine dek kucağımda götüreyim.»

Kilo başını kaldırdı.

«Ne diyorsun?» diye sordu. «Ne diyorsun? Beni öldürmeyecek misin?»

«Hayır. Biraz önce seni pek sert kavrayıp da kemiklerini acıttımsa beni bağışla.»

Yunanlı, «Yardım et de kalkayım.» dedi. «Demek beni öldürmeyeceksin ha? Öyleyse sokağa dek götürüver; ondan sonrasını ben kendim giderim.»

Ursus onu tüy gibi kaldırdı ve karanlık dehlizden dış avluya, oradan da sokağa giden geçide çıkardı. Geçitte Kilo kendi kendine, «Artık bu kez işim bitik.» deyip duruyordu. Ancak sokağa çıktıkları zaman içi rahat etti.

«Artık kendim giderim,» dedi.

«Öyleyse Tanrı'ya emanet ol.»

«Sen de! Sen de! Haydi, artık git de nefes alayım.»

Kilo ancak Ursus görünmez olunca rahat bir nefes aldı. Hâlâ yaşadığına güven getirmek için sırtını ve yanlarını yokladı. Sonra yola düzüldü.

Elli adım sonra durdu ve kendi kendine sordu:

«Peki ama beni neden öldürmediler?»

III

Vinikyus da olup bitenleri bir türlü aklına sığdıramıyordu. İşin doğrusu o da Kilo kadar afallamıştı. Bu insanların ondan öç alacakları yerde böyle davranmaları ve yaralarını sarmaları bir bakıma dinsel inançlarına, inançtan çok Ligya'nın aracılığına, ama en önce kendisinin önemli bir kişi olmasına yorulabilirdi. Gelgelelim Kilo'ya karşı takındıkları tavır, Vinikyus'un kavrayabildiği af ve acıma sınırını da aşmıştı. Ve genç adam ister istemez kendi kendine sorup duruyordu:

«Yunanlıyı neden öldürmediler?»

Bu işi hiç bir tehlikeden korkmaksızın yapabilirlerdi. Çünkü Ursus cesedi bahçeye gömer ya da gece vakti Tiber'e atardı. Neron'un kendisinin geceleri durmadan rezilce işler yaptığı bu çağda da Tiber ırmağından çıkan cesetler öylesine çoğalmıştı ki halk, bunların nerden geldiklerini artık sormaz olmuştu.

Hem artık Vinikyus yalnızca Hıristiyanların Kilo'yu kolaylıkla öldürebileceklerini düşünmekle kalmıyordu; Kilo'yu öldürmeleri gerektiğini de düşünüyordu. Acıma, genç soylunun dünyasına temelli yabancı olan bir duygu değildi... Atlnalılar acıma duygusu adına bir tapınak bile kurmuşlar ve Gladyatör oyunlarını çoktan yasak etmişlerdi. Roma'da da yenik düşen dövüşçülerin canlarının bağışlandığı çok görülmüştü. Ama öteki Romalılar gibi Vinikyus da kişisel bir hıncın öcünü almayı basit bir hak ve âdillik sorunu sayardı. Ostriyanum'da insanın düşmanlarını bile sevmesi gerektiği konusunda bir vaaz dinlemişti. Ama onca bu, gerçek hayatta taş çatlasa uygulanamıyacak bir varsayımdan başka bir şey değil-

di. İnsan karısını ve çocuklarını satıp ocağını dağıtan bir adamı nasıl bağışlayabilirdi?

Örneğin biri Ligya'ya bir kötülük edecek olsa kendisinin ona neler yapacağını düşünmek bile Vinikyus'un kanını tutuşturuyordu. Böyle bir haine yapmayacağı işkence olamazdı. Bununla birlikte Glavkus düşmanını bağışlamıştı. Yalnız bu da değil, -Roma'da kimi isterse kolayca öldürebilecek güçte olan- Ursus da onu bağışlamıştı.

Sonra Kilo gittikten sonra hepsinin yüzü derin bir sevinçle aydınlanmıştı. Havarî, Glavkus'a yaklaştı; ellerini onun omzuna koydu ve,

«İçindeki İsa aşkı baskın çıktı,» dedi.

Glavkus, üzerine hiç beklemediği bir mutluluk yağmuru yağıyormuşçasına gözlerini havaya kaldırdı. Ancak öç almanın sevincinden anlayan Vinikyus, gözlerini kısmış, bir deliler grubuna bakıyormuşçasına onlara bakakalmıştı. Aynı zamanda Ligya'nın o kraliçeliğe lâyık dudaklarını o köle kılığındaki adamın eline dokundurduğunu gördü (İçinden biraz da öfkelenmedi değil). Biraz sonra Ursus geldi; Kilo'yu nasıl sokağa götürdüğünü ve biraz önce yaptığı hoyratlıktan dolayı özür dilediğini anlattı. Bunun üzerine Havarî onu takdis etti. Daha sonra Krlspus, bu günün büyük bir zafer günü olduğunu söyledi. O daha sözlerini bitirmeden Vinikyus, yeniden bayıldı.

Kendine geldiği zaman Ligya ona canlandırıcı bir içki veriyordu. Vinikyus bir an kızın elini tuttu, sonra.

«Sen de beni bağışladın mı?» diye sordu.

«Bizim içimizde hınç beslemek yasaktır.»

«Ligya, senin Tanrın kim olursa olsun, ona yüz boğa kurban keseceğim. Salt senin Tanrın olduğu için.»

Kız. «Onu sevmesini öğrendiğin zaman, saygıların en büyüğünü göstermiş olursun,» diye cevap verdi.

Vinikyus kesik kesik, «Salt senin Tanrın olduğu için,» dedi gene. Ve üstüne yeniden baygınlık gelerek gözlerini kapadı.

Ligya dışarı çıktı ama, biraz sonra döndü ve uyuyup uyumadığına bakmak için Vinikyus'un yatağına yaklaş-

tı. Onun yakınlığını duyunca genç adam gözlerini açtı ve gülümsedi. Bunun üzerine Ligya, uyumasını söyler gibi elini hafifçe gözkapaklarına bastırdı. Vinikyus, büyük bir şefkatle kucaklanmış gibi oldu. Beri yandan duyduğu baygınlık da artıyordu. Çünkü akşam olmuş ve ateşi yükselmişti. Uyuyamıyordu, yalnız Ligya'nın geliş gidişlerini bakışlarıyla izliyordu. Ara sıra dalıp gitmekle birlikte, çevresinde olup biten her şeyi de görüyordu. Gene de gerçeklerle ateşin doğurduğu düşler birbirine karışıp duruyordu.

Ona öyle geliyordu ki, eski ve ıssız bir mezarlığın ortasında kule biçiminde bir tapınak vardı ve Ligya bu tapınağın rahibesiydi. Vinikyus onu bir an bile gözünden kaçırmıyordu. Çünkü genç kız elinde bir lût tutarak, parlak bir ışık içinde, kulenin tepesinde duruyordu; Şark ellerinde gördüğü. geceleri aya karşı ilahiler okuyan rahibeler gibi. Kendisi ise Ligya'yı kaçırmak için kulenin merdivenini binbir güçlükle tırmanmaktaydı. Yanıbaşında da Kilo vardı. Dişleri korkudan birbirine çarparak,

«Yapmayın bunu, efendimiz. Bu kız bir rahibedir ve O, rahibesinin öcünü sizden alır.» diye mırıldanıyordu.

Bu «O» nun kim olduğunu Vinikyus bilmiyordu ama içinde günah işlemek üzereymiş gibi bir duyu vardı ve bu duyu kendisini dehşet içinde bırakıyordu. Kulenin çevresini kuşatan parmaklığa varınca birden Ligya'nın ipek sakallı Havarî'nin yanında durduğunu gördü. O zaman Havarî:

«Ona ilişme, çünkü o bana aittir.» dedi ve Ligya'yı ayın, gökyüzüne giden yolları andıran ışınlarına doğru havalandırdı. Vinikyus da onunla birlikte gidebilmek için yalvarır gibi kollarını uzatıp kalakaldı.

Gözlerini karşıya dikmiş olarak uyandı. Yüksek sehpanın üstünde. sönmek üzere olan fener hâlâ çevreye ölgün ışınlarını yaymaktaydı. Hıristiyanlar ocak başına toplanmış ısınıyorlardı. Çünkü dışardaki gecenin ayazı içeri işlemişti. Hava öylesine soğuktu ki, Vinikvus. onların dudaklarından çıkan solukları görebiliyordu. Havarî en ortadaydı. Dizinin dibinde. alçak bir taburenin üzerinde Ligya oturuyordu. Yanlarında Glavkus. Krispus

ve Meryem vardı. En kıyıdaysa Meryem'in oğlu Nazarus duruyordu. Nazarus güzel yapılı, sevimli, kara saçlı bir delikanlıydı.

Ligya, dudakları yarı aralık, Havarî'yi dinlemekteydi. Zaten tüm başlar, Havarî'den yana çevrilmişti. Vinikyus'a öyle geldi ki, geçirdiği humma sırasında gerçeği görmüştü ve uzak kıyılardan gelen bu ihtiyar yabancı, Ligya'yı elinden tutarak bilinmez bir yola götürecekti. Havarî'nin şu sırada Ligya'dan konuştuğuna, Ligya'yı saklamak için plânlar kurduğuna Vinikyus kesinlikle inanıyordu. Çünkü hiç kimsenin Ligya'dan başka herhangi bir şeyden konuşabileceğini aklı almıyordu. Onun için büyük bir çabayla olanca dikkatini topladı ve Peter'ln anlattıklarına kulak verdi.

Biraz sonra Havarî'nin «İsa» dediğini duydu. İhtiyar balıkçı, Peygamberlerinin tutuklanışını anlatıyordu.

«Onu yakalamak için birkaç köle ve rahiple birlikte bir bölük asker geldi. Peygamberimiz 'Kimi arıyorsunuz?' diye sorunca. 'Nazareth'li İsa'yı arıyoruz' diye cevap verdiler. Ama o, 'Benim' diye cevap verdiği zaman hepsi onun önünde yere kapandılar. Çünkü efendimize dokunmağa elleri varmıyordu. Ancak rahiplerin baskısı üzerine onu yakaladılar.»

Havarî bir an susup ellerini ateşe doğru uzattı. Sonra gene anlatmağa başladı:

«O gece de hava bu geceki gibi soğuktu ama, göğsümün içinde yüreğim yanıyordu. Evet, onu savunmak için kılıcımı çektim ve Başrahibin kölelerinden birinin kulağını kestim. Onu, kendi canımı korurcasına savundum. Ama o, bana döndü ve, 'Kılıcını kınına sok!' dedi; 'Allah'ın gönderdiği tastan içmiyecek miyim sanıyorsun?' Bunun üzerine askerler onu bağladılar ve alıp götürdüler.»

Havarî ellerini alnına bastırdı ve bir süre sessiz durdu. Ama Ursus kızgınlıkla atıldı:

«Nc olursa olsun, ben olsam...»

Sonra birden sustu. Çünkü Ligya elini onun dudak-

larına bastırmıştı. Şimdi odada yalnızca, devin solukları duyuluyordu. Onun vahşi ruhunda kopan kasırgayı ve Havarî'nin ayaklarını öpmeğe her zaman hazır olduğu halde. yaptıklarını doğru bulmadığını ortaya vuran bir soluna. Eğer Ursus o gece kurtarıcının yanında olsaydı da birisi Kurtarıcı'ya onun yanında el kaldırsaydı... Dünyadaki tüm askerler. uşaklar, köleler, rahipler ortadan kalkardı! Ursus'un gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Bu, onun için yalnızca bir üzgünlük konusu değil, aynı zamanda da bir vicdan azabıydı. Çünkü bu şekilde davranmakla Peygamberinin buyruğuna karşı gelmiş olacağını biliyordu.

Biraz sonra Peter gene öyküsünü anlatmağa başladı ama, ateş Vinikyus'u yeniden bir yarı baygınlığa sürüklemişti. Genç adamın kafasında, biraz önce dinlediği şeyler, geçen gece Ostriyanum'da. İsa'nın öldükten sonra Galile denizinin kıyısında kendisini göstermesiyle ilgili olarak anlatılan şeylerle karışıyordu.

Bu kez Vinikyus, geniş bir su ve bu suyun üzerinde bir balıkçı kayığı görür gibiydi. Kayığın içinde Peter ile Ligya vardı. Kendisi de var gücüyle onların arkasından yüzüyordu ama kırık kolunun acısı kayığa ulaşmasını önlüyordu. Bir rüzgâr, kabaran dalgaları gözüne doğru püskürtüyordu. En sonunda Vinikyus batmak üzere olduğunu sezerek imdat diye bağırdı. O zaman Ligya Havarî'nin önünde diz çöktü ve ihtiyar, kayığı döndürüp Vinikyus'a bir kürek uzattı. Vinikyus da küreği yakaladı ve kayıktakilerin yardımıyla kendini kaldırıp baygın bir şekilde kayığın içine düştü.

★

Vinikyus uyanınca ilkin nerede olduğunu anlayamadı. Niçin olduğunu kendisi de bilmeden Petronyus'u aradı ve bulamayınca şaşırdı. En sonunda ocaktaki ateşin parıltısı onu kendine getirdi. Ocak başında şimdi kimse yoktu. Kırmızı bir kül tabakasının altında birkaç zeytin dalı yavaş yavaş yanmaktaydı. Yeni atılmış olan birkaç çam kabuğu da alevler fışkırtarak çatır çatır ya-

nıyordu. Bu alevlerin ışığında Vinikyus, başucunda Ligya'nın oturduğunu seçti.

Bu onu ruhunun derinliklerine değin sarstı. Ligya bir önceki geceyi Ostriyanum'da geçirmiş olduğu halde bütün gün onun başında hizmet etmişti, şimdi de gene öbürleri uyurken tek başına onun yanında bekliyordu. Hiç kıpırdamadan oturuyordu ve gözlerini de kapamıştı. Uyuyor muydu, yoksa yalnızca düşünceye mi dalmıştı? Vinikyus anlayamadı. Onun profiline, inik duran gözkapaklarına, kucağındaki ellerine baktı ve kafasında yepyeni bir düşünce doğmağa başladı. Dünyada yalnızca alabildiğine kendine güvenen ve göz kamaştırıcı çıplaklığıyla övünen Yunan ve Roma güzelliği mi vardı? Tertemiz, el değmemiş olan ve salt tene değil, aynı zamanda ruha dayanan bir güzellik de yok muydu?

Ligya'ya Hıristiyan demeğe henüz içi razı olmamakla birlikte genç adam artık onu dininden ayrı olarak düşünemiyordu da. Öbürleri uyurken onca kötülüğünü görmüş olduğu adamın başında o, yalnızca bekliyordu! Dini böyle buyurduğu için olsa gerek. Bunu düşünmek Vinikyus'a acı verdi. Çünkü Ligya'nın bu fedakârlığı kendisini sevdiği için; yüzünü, gözlerini, heykel yapılı gövdesini sevdiği için; kısacası, bir sürü Yunanlı ve Romalı kadının o pırıl pırıl kollarını boynuna dolamalarına yol açan nedenle yapmış olması daha hoşuna giderdi.

Sonra Vinikyus, öteki kadınlar gibi olsa Ligya'nın, gözüne bu denli kusursuz görünmeyeceğini anladı.

Genç kız gözlerini açtı ve Vinikyus'un kendine baktığını görünce, «Buradayım.» dedi.

Vinikyus, «Bu gece düşümde senin ruhunu gördüm.» diye cevap verdi.

IV

Ertesi sabah uyandığı zaman hâlâ bitkindi ama, ateşi düşmüştü. İlk önce odada konuşanlar varmış gibi geldiyse de, gözlerini açar açmaz Ligya'nın gitmiş olduğunu gördü. Yalnızca Ursus ocağın kurşunî küllerini karıştırarak, kor arıyordu. Sonunda korları ortaya çıkardı ve üfledi. Bir körüğün solumasını andıran bir nefes! Vinikyus bir gün önce bu adamın Kroto'yu öldürmüş olduğunu ansıdı ve o dev yapılı vücudu, o heykel gibi kol ve bacakları incelemeğe koyuldu.

«Hamdolsun ki sıktığı boyun benim boynum değildi!» diye düşündü. «Pollux adına, eğer tüm vatandaşları bunun gibiyse Tuna üstündeki ordularımızı yaman uğraştıracaklar demektir.»

Sonra, «Hey, bana baksana köle!» diye seslendi.

Ursus başını ocağın içinden çekti ve tatlı bir gülümseyişle,

«Iyi sabahlar efendim. Tanrı size şifalar versin. Ama ben özgür bir insanım, köle değil.» diye karşılık verdi.

Ona Ligya'nın ülkesiyle ilgili sorular sormağa niyet eden Vinikyus bu sözleri duyunca sevindi. Çünkü aşağı tabakadan da olsa, özgür bir insanla konuşmak, onun Romalı bir tribün olarak gururuna, köleyle konuşmaktan daha az dokunurdu. Çağın ne yasaları ne de töreleri bir köleyi insan yerine koyuyordu! Vinikyus.

«Demek sen Avlus'un hizmetinde değilsin?» diye sordu.

«Hayır, efendim. Eskiden nasıl annesinin hizmetinde idiysem şimdi de Kallina'nın hizmetindeyim. Ama salt kendim istediğim için.»

Uzerine biraz odun attığı kömürleri karıştırmak için gene ocağın içine daldı. Biraz sonra dışarı çıktı ve,

«Bizim evimizde köle yoktur,» dedi.

Vinikyus buna aldırış etmeyerek, «Ligya nerde?» diye sordu.

«Biraz önce gitti. Kahvaltınızı onun yerine ben pişireceğim. Bütün gece nöbet bekledi.»

«Neden sen, onun yerine geçmedin?»

«Çünkü o öyle istedi.. Ben de onun sözünü dinlemek zorundayım.»

Koca barbar bir an duraladı. Sonra gözleri kapkaranlık kesilerek,

«Dinlemeseydim, siz şimdi hayatta olmazdınız,» diye ekledi.

«Beni öldürmediğine üzülüyor musun?»

«Hayır efendim. Çünkü Isa bize 'Cana kıymayın' diye buyurmuş.»

«Ya Atanikus'la Kroto ne oluyor?»

Ursus komik bir çaresizlik ve üzgünlük içinde ellerine bakarak,

«Bilmiyerek yaptım.» diye mırıldandı.

Ruhu ne denli vaftiz edilmiş olursa olsun, elleri hâlâ, gözle görülür derecede vahşiydi. Ateşin yanına bir çömlek koydu ve ocak başına çömelerek dalgın gözlerini ateşe dikti. Sonunda,

«Suç sizde efendimiz.» dedi. «Ona neden elinizi sürdünüz? Ona... Kral kızına...»

Bir taşralının, bir barbarın kendisine karşı böyle küstahça ağzını açtığını, hatta suçlamak cüretinde bulunduğunu duyunca Vinikyus önce kaşlarını çattı. Bir önceki günden beri başına gelmiş olan afallatıcı şeylere bu da mı eklenecekti? Gene de Ligya'yla ilgili birkaç şey öğrenmek isteği kızgınlığını bastırdı ve Urusus'a, Ligya'lıların Vanmius ve Suevi ile birlikte yapmış oldukları savaş konusunda sorular sormağa başladı. Ursus konuşmak için zaten fırsat gözlüyordu. Ama Avlus Plavtiyus'un Vinikyus'a söylemiş olduklarına pek bir şey ekleyemedi. Bununla birlikte genç tribün onu seve seve dinliyordu. Çünkü Ligya'nın kral soyundan gelmiş olmasını inanılır bir

tanığın ağzından dinlemek onun o sonsuz Romalı gururunu okşuyordu. Bir kral kızı olarak Ligya, İmparator'un sarayında İmparatorluğun ileri gelen ailelerinin kızları kadar yüksek bir yer tutabilirdi. Hatta daha bile yüksek, çünkü Ligya'lılar Roma'yla hiç bir zaman savaşmamışlardı. Ve barbar olmalarına rağmen çevrelerini korkutan bir millettiler. Atalius'un Hister'in dediğine göre, sayıları çokmuş ve iyi savaşırlarmış. Ursus'un sözleri de Hister'in dediklerini onaylar anlamdaydı.

«Ormanlarda yaşarız ama, ülkemiz öyle bir geniştir ki, tam sınırını kimse bilmez, halkının nüfusunu da. Bu ormanların orta yerinde büyük, ahşap kentler kurulmuştur ve kentlerde büyük servetler vardır. Çünkü kendi ganimetlerimizden başka daha birçok milletlerin kazanmış oldukları ganimetleri alırız. Bu milletler, bizim topraklarımıza saldırmağa cesaret edemezler. Yalnız rüzgâr onlardan yana estiği zaman ormanlarımızı ateşe verirler. Ama biz onlardan hiç korkmayız. Roma imparatorlarından da!»

Vinikyus sert sert, «Ama tanrılar Romalıları tüm dünya üzerine egemen kılmışlardır.» dedi.

Ursus, «Hayır, tanrılar yalnızca kötü ruhlardır,» diye cevap verdi. «Ve Romalıların olmadığı yerde Roma'nın egemenliği de yoktur.»

Böyle diyerek ateşi eşeledi, sonra kendi kendine konuşurcasına anlatmağa başladı:

«İmparator Hazretleri Kallina'yı saraya aldırtınca içimden hemen o ormanların derinliklerine dalmak ve oradan Ligya'lıları kralların kızına yardıma çağırmak geldi. O zaman Ligya'lılar hemen Tuna üzerine yürürlerdi. Çünkü putlara tapmalarına rağmen yiğit bir millettirler. Ben de onları karşılamağa gider ve onları dine döndürürdüm. Ama o gün de gelecek elbet! Kallina, Pomponya'nın evine döndüğü zaman ondan izin alacağım ve ırkdaşlarımızı dine döndürmeğe çalışacağım.»

Ateşin üzerine Vinikyus'un çorbasını koydu ve sustu. Düşüncelerinin uzaklarda, Ligya ormanlarında olduğu görülüyordu. Bu arada çorba kaynıyordu. Tencereden tasa boşaltıp da yeterince soğuttuğu zaman Ursus,

«Glavkus sizin hemen hemen hiç kıpırdatılmamanız gerektiğini söylüyor,» dedi. «Sağlam kolunuzu bile kımıldatmaktan çekinmeliymişsiniz. Onun için, Kallina'nın buyruğu üzerine yemeğinizi ben yedireceğim.»

Yatağın üzerine otururak çorbayı tastan küçük bir kâseyle almağa ve yaralı gencin dudaklarına vermeğe başladı. Bunu öylesine titiz bir dikkatle yapıyor ve mavi gözleri öyle yumuşak bir gülüşle ışıldıyordu ki Vinikyus onun bir gün önceki o korkunç yaratık olduğuna inanmakta güçlük çekiyordu.

Daha doğrusu genç soylu, ömründe ilk olarak, bir taşralının, bir uşağın, bir barbarın ne gibi düşünceleri olabileceğini merak etmişti. Ursus dadılıkta özenli olduğu oranda beceriksizdi. Küçük kâse o koca parmaklarının arasında yok oluveriyor ve Vinikyus'a dudaklarını dayayacak yer kalmıyordu. Başarısız kalan birkaç denemeden sonra koca dev, büyük bir utangaçlıkla,

«Bir orok boğasını tutup ininden çıkarmak bence daha olay olurdu,» dedi.

Sirk gösterilerinde Vinikyus birkaç kez kuzeydeki ormanlardan getirilmiş olan orok boğalarını görmüştü. Bunlar en yiğit avcıların bile korkudan titreyerek izledikleri müthiş canavarlardı ki, cüsse ve güç bakımından ancak filler onlarla boy ölçüşebilirlerdi. Vinikyus şaşkınlıktan sersemleyerek,

«Öyle bir canavarı boynuzlarından yakalamağa eni konu elin varır mı senin?» diye sordu.

Ursus, «Başımın üzerinden yirmi tane kış geçmeden böyle bir şey yapmağı göze alamadım,» diye cevap verdi. «Ama o zamandan beri çok yaptım.»

Vinikyus'un ağzına gene çorba verdi. Ama bu kez eskisinden daha beceriksiz bir tavırla.

«Gidip Meryem'i ya da Nazarus'u çağırayım bari,» dedi.

Tam o sırada perdenin arkasından solgun bir yüz göründü. Ligya,

«Dur, sana ben yardım edeyim,» dedi.

Bir an içinde yatak odasından çıkıp onların yanına gelmişti bile. Yatmak üzereyken geldiği belliydi. Çünkü

saçları çözülmüştü ve sırtında yalnızca bir gecelik vardı.

Onu görür görmez yüreği daha da çarpmağa başlayan Vinikyus, yatıp dinlenmediği için ona çattı. Ama genç kız neşeyle,

«Uyuyacağım, yalnız önce Ursus'a biraz yardım edeyim,» dedi.

Tası eline alarak yatağın yanına oturdu ve Vinikyus'a çorba içirmeğe başladı. Genç adamın şaşkınlığı da hoşnutluğuna eşitti. Kız kendisine doğru eğildikçe onun vücudunun sıcaklığını ve saçlarının göğsüne yumuşacık değişini duyuyordu. Heyecandan sararmış ve aşırı bir tutkuyla bitkin düşmüş olduğu halde, dünyada hiç bir kimsenin onun gözünde Ligya kadar sevgili olamıyacağını ve koca dünyada Ligya'dan başka kimsenin onca önemi kalmadığını artık biliyordu.

Şimdiye dek Ligya'yı yalnızca arzu etmişti. Oysa şimdi tüm kalbiyle seviyordu. Şimdiye dek yaşayış tarzı ve duyguları, gözü kendinden başka kimseyi görmeyen ve zevkten başka bir şey tanımayan bir bencilliği yansıtırdı. Şimdiyse, kendini düşündüğü kadar onu da düşünüyordu.

Çok geçmeden daha fazla çorba içemeyecek duruma geldi. Gerçi ona bakmak, onu yanında duymak genç adam için mutlulukların en büyüğüydü. Ama Vinikyus.

«Yeter artık,» dedi. «Ne olur git de biraz dinlen, tanrıçam.»

Ligya, «Bana öyle deme,» diye cevap verdi. «Senin bana böyle şeyler söylemeni dinlemem uygun olmaz.»

Bununla birlikte gene de genç adama gülümsedi ve uykusunun kaçtığını, yorgunluğunun kalmadığını, Glavkus geldiği zaman yatacağını söyledi. Genç erkeğin kulağına onun bu sözleri müzik gibi geliyordu. Kalbinde ise gitgide büyüyen bir minnet ve sevgi seli vardı. Ligya'ya olan gönül borcunun büyüklüğünü belirtmek için bir yol arayarak kendi kendini paralıyordu. Kısa bir sessizlikten sonra,

«Ligya,» dedi. «Önceden seni iyi tanımıyordum. Ama şimdi senin gönlünü kazanmak için kötü bir yol seçmiş olduğumu anlıyorum. Onun için sana yalvarıyorum,

Pomponya Greykina'nın yanına dön. Ve gelecekte sana kimsenin ilişmeyeceğine inan.»

Ligya'nın yüzü birden bulutlandı.

«Pomponya'yı uzaktan bile olsa görmeyi çok isterim,» dedi. «Ama onun evine bir daha dönemem.»

Vinikyus şaşarak, «Niçin dönemezsin?» diye sordu.

«Çünkü biz Hıristiyanlar Akte yoluyla, Palatin sarayında olup biten her şeyin haberini alırız. Duymadın mı? Benim kaçışımdan az sonra Neron, Avlus'la Pomponya'yı çağırmış. Benim kaçmama yardım ettiklerini sanarak onları paylaşmış. Neyse ki Avlus, 'Bilirsiniz şahım, benim dudaklarımdan bir tek yalan çıkmamıştır' diyecek durumdaydı. 'Ligya'nın kaçmasına yardım etmedik. Onun başına gelenler konusunda biz de sizin gibi hiçbir şey bilmiyoruz' demiş. Neron ona inanmış ve olup biteni unutmuş. Ama büyüklerimiz bana, ona mektup bile yazmamamı öğütlediler. Benim başıma gelenleri bilmediğine her zaman yemin edebilecek durumda olsun diye. Çünkü bizlerin canımız bile tehlikede olsa yalan söylememiz yasaktır. Pomponya benim yaşadığımı ve iyi olduğumu ancak dolambaçlı yollarla öğrendi.»

Pomponya'yı anınca Ligya'nın gözlerine yaşlar dolmuştu. Ama çabucak kendini topladı ve gene konuşmağa başladı:

«Pomponya'nın da beni belki çok özlediğini biliyorum. Ama onun yanına dönersem dostlarımı tehlikeye atmış olurum. Neron, Plavtlyus ailesini sevmez. Benim dönüşüm de az zamanda duyulur ve Neron'un kulağına varır. O zaman da Avlus'un ailesine bir kötülük yapmağa kalkışır. Hiç olmazsa beni gene onların elinden alır ya!»

Vinikyus, kaşlarını çatarak, «Evet,» dedi. «Olabilir. Neron salt dediğinin dedik olduğunu göstermek için bile olsa, bunu yapar. Sonra şurası da doğru ki eğer seni unutmuşsa ve seni artık düşünmek bile istemiyorsa bunun nedeni kaçmanın ona değil bana karşı bir hakaret olmasıdır. Ama olur ya, seni, belki Avlus'lardan aldıktan sonra... Bana gönderir. O zaman ben de seni gene Pomponya'ya veririm.»

Ligya, üzüntüyle genç adama sordu:

«Vinikyus, benim gene Palatin sarayına götürülmemi ister misin?»

Genç adam dişlerini gıcırdatarak, «Hayır,» diye cevap verdi. «Haklısın. Aptalca konuştum. Hayır!»

Bir sessizlik oldu. Sonra sözlerine devam etti:

«Biliyor musun, sen benden daha mutlusun. Tüm yoksulluğuna rağmen, bu acaip yerde oturmana rağmen dinin var. Benim içinse... Benim içinse tüm dünyada yalnızca sen varsın. Sen benim için koca evrenden daha değerlisin. Seni, sensiz yaşayamaz olduğum için aradım. Seni gene bulmak umudu olmasaydı kendimi çoktan kılıcımın üzerine atmıştım! Ama ölümden korkuyorum, çünkü ölürsem seni hiç göremeyeceğim. Avlus'un evindeki konuşmalarımız aklında mı? Bir gün kumun üzerine bir balık resmi çizmiştin. Bunun ne anlama geldiğini o zaman anlayamamıştım. Hatırlıyor musun, nasıl top oynamıştık da Avlus serinlik çıktı diye yanımıza gelmiş, konuşmamızı yarıda bırakmıştı.? Sonra nasıl ayrılırken Pomponya, Petronyus'a evrende yalnızca bir Tanrı olduğunu söylemişti, hatırlar mısın? O zaman bu allahın senin de allahın olduğu hiç aklıma gelmemişti. Gerçi bana hâlâ o, kölelerin ve sürgünlerin tanrısı imiş gibi geliyor ama... Şimdi bu allah seni bana verirse ben de onu sonsuzluğa dek severim. Yanımda otururken yalnızca onu düşündüğünü görüyorum. Ama beni de düşün, yoksa senin tanrına diş bilemeğe başlarım. Benim için dünyadaki tek kutsal varlık sensin. Evet, senin ayaklarına kapanıp sana dua eder, sana tapar, kurbanlar kesebilirim. Bilmiyorsun, hiç bir zaman bilemezsin, seni nasıl çok sevdiğimi!»

Ligya'ya bu sözler küfür gibi geliyordu. Ama çektiği acılar yüzünden Vinikyus'a acımamak da elinde değildi. Çünkü kız artık genç adamın kendine sınırsız bir sevgiyle tapındığını anlıyor ve bu haşin, tehlikeli erkeğin kölesiymiş kadar onun, kendi malı olduğunu biliyordu. Onu böyle boynu bükük gördükçe, üzerinde yapabileceği etkiyi düşünerek seviniyordu. Bir an için gene geçmişi yaşadı. Bir an gene Avlus'ların evinde, ona aşktan söz eden ve çocuksu gönlünü derin bir uykudan uyandırmış

olan o görkemli ve bir tanrı heykeli kadar güzel Vinikyus'u görür gibi oldu. Bir an için gene dudaklarını, öpüşünü hâlâ dudaklarında duyduğu, sarayda kollarından Ursus'un sayesinde kurtulduğu Vinikyus'u görür gibi oldu. Bugün yüzünün sert çizgilerinde okunan ıstırap ve sevdayla, soluk benzi ve yalvaran bakışlarıyla, tapınma ve alçakgönüllülüğün birleşmesinden meydana gelen yaralı, mutsuz aşkıyla Vinikyus tam Ligya'nın istediği gibi bir insandı... Tüm ruhuyla sevebileceği bir insan. Ve Ligya'ya her zamankinden daha yakındı.

O dakikada genç kız bir gün gelip bu adama karşı duyduğu aşkın kendisini bir kasırga gibi sarıp aklını başından alabileceğini sezdi. O bunun için mi güvenliği kaçmakta aramış, bunca zamandır kentin en yoksul mahallerinde saklanmıştı? Hem zaten Vinikyus, ne biçim bir insandı ki? Bir asker, bir soylu, Neron'un saraylılarından biri. Evet gerçi değişmişti, ama daha demin Ligya'ya, Isa'yı kendisinden daha çok düşünürse Isa'ya diş bileyeceğini söylememiş miydi? Ligya'ya göreyse, din aşkından başka herhangi bir sevgiyi düşünmek bile günahtı. Genç kız kendi geleceğine ve gönlünün içine baktıkça benliğini bir korkudur sarıyordu.

Bu iç çatışması sürüp giderken Glavkus hastayı yoklayıp yaralarını sarmağa geldi. Vinikyus'un yüzünün çizgileri gene birden öfkeyle kasıldı. Çünkü Ligya'yla konuşmasının yarıda kalışına sinirlenmişti. Glavkus'un sorduğu sorulara bile sabırsızca cevaplar veriyordu. Gerçi çok geçmeden bu durumunu düzeltti. Ligya'nın onun değiştiği yolundaki umutları çoktan suya düşmüştü. Vinikyus, onun hatırı için değişiyordu. Yoksa göğsünde hâlâ o eski bencil, katı, Roma'lı yüreği çarpmaktaydı.

O zamana değin duyduklarıyla Ligya, Allah'ın huzuruna bir gözyaşı kadar duru ve tertemiz bir vicdanla çıkabilmişti. Ama şimdi bu el değmemişlik zedelenmiş bulunuyordu. Çiçeğin kapalı yaprakları arasına zehirli bir böcek girmiş ve vızıldamağa başlamıştı bile. İki gece uykusuzluktan sonra daldığı derin uyku bile genç kızı ferahatlamadı. Düşünde Ostriyanum'da İmparator Neron'-

un, arkasında soylulardan, cariye, oyuncu kız ve gladyatörlerden meydana gelmiş bir kafileyle gül çelenkli arabasını Hıristiyanların üstüne sürüp onları ezdiğini ve bu arada Vinikyus'un onu kucaklayıp arabaya alarak göğsüne bastırırken,

«Bizimle gel Ligya,» diye mırıldandığını gördü.

V

O günden sonra Ligya oturma odasında seyrek görünmeğe ve hastanın yanına hemen hiç yanaşmamağa başladı. Bununla birlikte iç huzurunu artık bulamıyordu. Hele Vinikyus'un gözlerinin onu her zaman yalvarırcasına izlediğini, onun her sözünü bir nimet saydığını, çektiği acılara (ona karşı küçük düşmemek için) hiç sızlanmaksızın boyun eğdiğini ve yalnızca onun varlığıyla avunup iyileştiğini gördükçe! Böyle zamanlarda kızın yüreği acımayla dolup taşıyordu. Ondan kaçmak istedikçe ona karşı duyduklarının daha da derinleştiğini artık kendi kendinden saklayamıyordu.

Arasıra kendisini, kurtulmak istedikçe daha fazla saran bir ağa yakalanmış gibi gördüğü oluyordu. Vinikyus'a ne zaman yaklaşıp onun yüzünün parladığını görse yüreği sevinçle dolup taşıyordu. Ve bir gün genç adamın kirpiklerinde gözyaşı izleri görünce bu gözyaşlarını öperek kurutmanın elinde olduğunu düşündü. Kendi kendinden iğrenerek o geceyi duayla geçirdi.

Artık Vinikyus, Glavkus'la konuşurken çok daha az sinirlenir olmuştu. Çünkü bu yoksul köle, hekimle Meryem'in ve Krispus'un da kendisi gibi birer insan olduklarını birkaç kez düşünmüştü. Hatta Ursus'a karşı bile sonunda yakınlık duymağa başladı.

Yalnızca Nazarus'tan hoşlanmıyordu. Çünkü delikanlının Ligya'ya âşık olmak küstahlığında bulunmuş olduğunu anlamıştı. Uzun zaman delikanlıya karşı duyduğu kini ortaya vurmak isteğiyle çarpıştı. Ama bir keresinde Nazarus, Ligya'ya alınterliyle, zar zor kazandığı parasıyla satın almış olduğu iki bıldırcın armağan edince genç adamın olanca kanı beynine sıçradı. Hele Ligya'-

nın teşekkürlerini duyunca Vinikyus sapsarı kesildi ve Nazarus kuşlara biraz su getirmek üzere dışarıya çıktığı zaman,

«Ligya, bu herifin sana armağan vermesine nasıl dayanabiliyorsun?» diye söylendi. «Yunanlıların onlara 'Yahudi' dediklerini bilmiyor musun?»

Ligya, «Ben Yunanlıların onlara ne dediğini bilmem,» diye cevap verdi. «Bildiğim bir şey varsa o da Nazarus'un bir Hıristiyan ve benim kardeşim oluşudur.»

Vinikyus'a şaşkınlık dolu, üzgün gözlerle bakıyordu. Genç kız böyle başlinliğe alışık değildi. Vinikyus'a gelince, böyle kardeşi öldürmek ya da zincire vurdurmak istediğini bağıra bağıra söylememek için dişlerini kıstı. Kendini tuttu, öfkesini yuttu ve,

«Beni bağışla Ligya,» dedi. «Benim gözümde sen bir kral kızı ve Avlus Plavtiyus'un manevi evlâdısın.»

Ve kendini öyle iyi dizginledi ki biraz sonra geri gelen Nazarus'a villâsının bahçesinde dolu olan tavus ya da flamingo kuşlarından iki tane göndereceğine söz verdi.

Vinikyus, kendi benliğine karşı bu zaferleri kazandıkça Ligya ona daha çok bağlamyordu. Işin doğrusu genç tribün Hıristiyan öğretisine büyük bir çaba göstermeden boyun eğebilirdi. İşin asıl güç yönü, bu öğretiye inanabilmekteydi.

Onun kafasından geçenleri Ligya açıkça görüyordu. Onun Hıristiyanlığı kabul etmek için harcadığı çabayı da, Hıristiyanlık inançlarına karşı duyduğu doğal hoşnutsuzluğu da görebiliyordu. Pomponya Greykina ile Avlus'u ve öbür dünyada kocasıyla bir arada olamayacağını düşünmenin Pomponya'ya nasıl bir hüzün verdiğini hatırlıyordu. Ligya o acı duyguları, o hüznü de anlayabilirdi artık. Kendisinin de sevdiği ve öbür dünyada ayrı kalacağı birisi vardı. Gene de arasıra Vinikyus'un Hıristiyanlığı kabul edeceğini umuyordu. Ama bu gibi düşler hiç bir zaman uzun sürmüyordu. Vinikyus, Hıristiyan olacaktı ha? Bu iki kelime nasıl birbiriyle bağdaştırılabilirdi?

Vinikyus'u bekleyen cehennem tehlikesinin kendi içinde hoşnutsuzluk değil de acıma uyandırdığını ve bu

acımanın genç erkeği kendine daha da yaklaştırdığını Ligya dehşet içinde sezdi. Bir gün onun yanında otururken, Hıristiyanlıktan ayrı bir hayatın düşünülemeyeceğini söylemişti. Bunun üzerine Vinikyus, sağlam kolunun üzerine doğruldu (artık kuvveti yerine gelmeğe başlamıştı) ve başını birden genç kızın dizlerine bıraktı.

«Hayat sensin.» dedi.

Ligya'nın soluğu kesildi, düşünme gücü yitip gitti ve bir sevinç ürpertisi benliğini baştan aşağı titretti. Ellerini genç erkeğin şakaklarına bastırıp onu kalkmağa zorladı. Fakat bu arada ona doğru öyle bir eğilmişti ki, dudakları saçlarına değdi. Ve bir an iki genç kendi kendileriyle ve onları birbirlerinin kucağına sürükleyen sevgiyle çarpıştılar. Sonra Ligya ayağa kalktı ve odadan dışarıya kaçtı.

Bu mutluluk ânının kendisine neye mal olacağını Vinikyus çok iyi biliyordu. Çünkü Ligya şimdi yardım edilmesi gerekenin o değil, kendisi olduğunu anlamıştı. Ertesi günü ağlayarak geçirdi. Geceleyin de uyuyamadı ve sabaha dek Allah'a dua etti. Bir yandan da dua etmeğe lâyık değilmiş, günahları hiç bir zaman bağışlanamazmış gibi geliyordu.

Ertesi sabah erkenden yatak odasından çıktı. Krispus'u bahçeye çağırdı ve üzerini baldıranlarla sarmaşıkların kaplamış olduğu küçük yolda ona derdini açtı. Meryem'in evinden ayrılabilmek için ondan izin istedi, çünkü artık kendine güvenemiyordu. Vinikyus'a karşı duyduğu aşka daha fazla karşı koyamayacaktı.

Krispus, onun bu plânını doğru buldu. Fakat günah saydığı bu sevgiyi bağışlar anlamda bir tek söz bile söylemedi. Daha doğrusu Ligya'nın, kanadı altına alıp sevdiği, dinsel inancını pekiştirdiği ve şu ana değin din toprağında büyümüş, tertemiz bir zambak gözüyle baktığı bu genç kızın, gönlünde Tanrı aşkının dışında bir aşka yer vermiş olduğunu düşündükçe içi öfkeyle dolup taşıyordu. Ligya'nın gafilliği onu düş kırıklığı ve şaşkınlık içinde bırakmıştı.

Ligya da saraydan kaçalı beri kendisine babalık etmiş olan ihtiyar papazın hiç değilse biraz daha yumuşak davranıp onu avutacağını, ona yürek verip, iradesi gücünü tazeleyeceğini sanmıştı. Gelgelelim Krispus'un öfkesi gitgide artıyordu.

«Şu anda duyduğum üzüntüyle düş kırıklığının Tanrı tanığı olsun,» dedi. «Sen demek Kurtarıcımız İsa'yı bile aldattın. Çünkü öyle bir lâğıma indin ki, oradan çıkan gazlar ruhunu zehirledi. Ruhunu Tanrı'ya paha biçilmez bir kâse gibi sunup 'Tanrım, bu ruhu ışığınla doldur' diyebilirim. Oysa sen ruhunu tutup şeytanın uşağına sunmayı daha yeğ saydın. Tanrı seni bağışlasın, sana acısın. Çünkü bu yılanı için»den söküp atıncaya dek, sana en seçkinlerimizden biri gözüyle bakmakta olan ben...»

İhtiyar papaz birdenbire bahçede yalnız olmadıklarını görünce sustu. Sarmaşık ve baldıran yapraklarının arasından iki adam gözüne ilişmişti. Bunlardan biri Havarî Peter idi. İkinci adamı Krispus hemen tanıyamadı. Çünkü yüzü peleriniyle yarı örtülmüştü.

Krispus konuşurken bu iki adam bahçeye çıkmış ve bir sıranın üzerine oturmuşlardı. Havarî'nin yanındaki kişi o nurlu yüzüyle saçsız başını gösterir göstermez Krispus, kırmızı kaşları ve eğri burnuyla çirkin, gene de ışık dolu olan bu yüzün, Tarsus'lu Pol'un yüzü olduğunu hemen tanıdı.

Ligya, dize geldi ve gözyaşlarıyla ıslanmış küçük yüzünü Havarî'nin maşlahının kıvrımları arasına gömdü. Fakat bir şey demedi. Peter,

«Tanrıya emanet olun!» dedi ve buruşuk ellerini Ligya'nın başına koydu. Sonra gözlerini ihtiyar papazın yüzüne kaldırarak sözlerine devam etti:

«Krispus, İsa'nın karı ile kocanın sevgisini kutsal saydığını benim ağzımdan hiç duymadın mı? Günah kadınlarını bağışlayan Isa'nın, tarlada açan zambaklar gibi saf olan bu çocuktan yüz çevireceğini mi sanıyorsun? Ama sana gelince Ligya: gönlünde yatan kişinin sözleri

tanrısal gerçeğin ışığını görmediği sürece ondan sakın ki seni günaha sürüklemesin. Aynı zamanda onun için dua da et, sevginin bir suç sayılamayacağına inan. Şeytandan kaçmağa ne denli çabalarsan dürüstlük motun o denli yükselir. Ağlama, üzülme, çünkü ben sana söylüyorum ki Tanrı'nın sevgisi seni bırakmış değildir. Duaların duyulacak ve bu acılı günleri sevinç günleri izleyecektir.»

Sonra ellerini gene Ligya'nın başı üzerine koydu ve onu takdis etti. Yüzü cennetin nuruyla parlıyordu. Krispus,

«Evet, Tanrı'nın ululuğunu küçümsemekle günaha girdim!» dedi. «Ama bu kızın gönlüne dünyasal bir sevinin girmesine izin vermekle Tanrıya karşı geldiğini sanıyordum.»

Buna Peter, «Ben onu üç kez inkâr ettim ama, o beni bağışlamak büyüklüğünde bulundu ve sürüsüne çobanlık etmeme izin verdi.» diye cevap verdi.

Krispus, «Hem sonra,» diye sözlerine ekledi. «Vinikyus, bir Roma saraylısı...»

Peter, «Tanrı en katı yürekleri bile yumuşatabilir.» dedi.

VI

Petronyus'tan Vinikyus'a

«Sevgili dostum, mektubunda yazdığın akıllara durgunluk verecek olayları nasıl yorumlayacağımı bilemiyorum. Hattâ o Ligya'lıların Kroto'yu öylesine kolaylıkla öldürdüğünü okuduğum zaman gözlerime inanamayacağım geldi. Bu herif ağırlığınca altın eder. İmparator'un gözüne girmek de kendi elindedir. Roma'ya dönüşümde onunla dostluğu ilerletip bronzdan bir heykelini diktireyim bari. Bunun hayattan alınmış bir heykel olduğunu söylediğim zaman bizim Bronz-Sakal merakından çatlar.

«İtalya'da da Yunanistan'da da kusursuz yapılı atletler günden güne azalıyor. Doğu'dan söz etmenin gereği bile yok. Germenlere gelince, onların kasları yağ tabakaları altına gömülmüş, güçlerinden çok cüsseleri var. Anla bakalım bu Ligya'lı binde bir bulunan bir adam mı, yoksa ülkesinde ona benzer başka adamlar da var mı? Çünkü sen ya da ben saraya bir eğlenti ve oyun düzenlemek konusunda buyruk alırsak, en iyi atletlerin nerede bulunacağını bilmek iyi olur.

«Demek onun elinden sen kurtulabildin. Bunun için Doğu'nun ve Batı'nın tüm tanrıları bin yaşasın. Seni bir soylu ve konsül olduğun için kurtarmış olsalar gerektir. Başına gelen olaylar, doğrusu, düşündükçe beni sersemletiyor... Hıristiyanların toplandığı mezarlık, Hıristiyanların kendileri, Ligya'nın yeni baştan kaçması ve son olarak, o kısa mektubunun her satırında belirgin olan o üzgünlükle huzursuzluk. Bana konuyu biraz daha aç. Çünkü bir daha ne zaman görüşebileceğimizi tanrılar bilir. Baharda rüzgârlar nasıl birbirini kovalarsa

Bronz-Sakal'ın kafasında da plânlar öyle birbirini kovalıyor. Yanında olsam senin de bize katılman için diretirdim. Gezinti ve eğlentiler belki sana ilâç gibi gelir. Bizim yanımıza gelmesen bile Sicilya'daki çiftliklerinden birine git. Yalnız, Roma'da kalma. Şu anda yalnızca sağlık durumunun düzelmesini dileyeceğim. Çünkü tanrılar tanığım olsun ki ne diyeceğimi ben de bilemiyorum!»

★

Vinikyus, bu mektuba cevap vermek isteği duymadı. Çünkü verdiği cevap hiç bir işe yaramayacak, hiç bir şeyi açıklamayacak, bir karara varamayacaktı. Hem nasıl olsa Petronyus anlayamazdı. İki arkadaşı birbirinden ayıran bir şey olmuştu.

Genç tribün Tiber'in öbür kıyısındaki evden ayrılıp da kendi lüks villâsına döndüğü zaman hâlâ güçsüz bir durumdaydı. Kendini gene debdebe ve rahatın kucağında bulmak ilkin ona bir zevk verdi. Bununla birlikte gene de o zamana değin hayatta önem verdiği şeylerin ya hiç gözünde olmadıklarını ya da önemlerinden pek çok şey yitirdiklerini gün geçtikçe seziyordu. Aynı zamanda şimdiye değin ruhunu hayata bağlamış olan bağın koptuğunu ve yerine yeni bir bağlantının henüz kurulmadığını da sezer gibiydi. Neron'un saraylılarına katılmak düşüncesi bile ona tatsız geliyordu. Ömründe ilk olarak Petronyus'un konuşmalarından, esprisinden, canlılığından ve değerli düşüncelerinden pek az zevk alacağını kestirebiliyordu.

Beri yandan yalnızlık da ağır gelmeye başlamıştı. Tüm dostları Neron'la birlikte Beneventum'daydı. Ve zaman zaman genç adama öyle geliyordu ki kafasını dolduran düşüncelerden birkaçını açacak bir arkadaşı olsa kendisi de bu düşünceleri daha iyi anlayabilecekti. Böylece en sonunda Petronyus'un mektubuna cevap yazmağa karar verdi. Mektubu Petronyus'a göndermeğe niyeti olmadığı halde oturdu ve şunları yazdı:

«Mademki daha uzun yazmamı istiyorsun, yazayım. Ama duruma daha açıklık kazandırabilecek miyim? Hiç bir şey bilmiyorum... Dört bir yanım bilmecelerle çevri-

li. Hıristiyanlar arasında geçirdiğim günleri, onların düşmanlarına karşı takındıkları tavrı (ki Kilo ile beni de bu düşmanlardan saymağa yerden göğe dek hakları vardı), bana ne denli iyi baktıklarını ve Ligya'nın ortadan gene yok olduğunu sana anlattım. Hayır, dostum, Hıristiyanlar benim canımı Konsül unvanı taşıyan bir adamın oğlu olduğum için bağışlamadılar. Onlar için böyle şeyler sözkonusu değildir. Hem sonra Kilo yu da benimle birlikte bağışladılar. Oysa onu öldürüp bahçeye gömmelerini ben kendim söylemiştim.

«Ligya benim kardeşim ya da karım olsaydı bana bundan daha büyük bir şefkatle bakamazdı. Birkaç kez bu şefkati aşkın doğurmuş olabileceğini düşündüm. Birkaç kez onun yüzünde ve gözlerinde bir sevi okur gibi okudum. O zamanlar, inanır mısın, o yoksul insanların arasında, o yarı mutfak yarı yatak odası olan sefil yerde, sözlere sığamayacak büyüklükte bir mutluluk duydum. Hayır, Ligya bana karşı ilgisiz değildi. Ama benim haberim olmadan Meryem'in evinden çıkıp gitmiş. Başımı ellerim arasına alıp kendi kendime, niçin böyle yaptı diye üst üste sorarak günler geçiriyorum. Onsuz yaşayamayacağımı, karım olmasını istediğimi kendisine söyledim. Bununla birlikte gene benden kaçtı! Neden? Artık korkacak bir şey kalmamıştı. Eğer beni sevmiyorsa, 'Evlenmeyeceğim' de diyebilirdi.

«Geçen gün Tarsus'lu Pol adında garip bir adamla tanıştım. Bu adam bana İsa'yı ve İsa'nın öğretisini anlattı. Sözleri öylesine etkiliydi ki, konuşurken yeryüzünü sarsar gibiydi. Ligya'nın kaçmasından sonra bu Pol, gene beni görmeğe geldi. 'Allah senin gözlerini açıp da gerçeğin ışığını gördüğün zaman Ligya'nın nasıl akıllıca davranmış olduğunu anlayacaksın. Belki de onu yeniden bulacaksın' dedi. Bu sözleri, Delfi kâhinini dinler gibi dinledim. Hıristiyanlar bizim yaşayışımıza, tanrılarımıza ve... işlediğimiz suçlara düşmandırlar. Demek Ligya benden bunun için kaçtı.

«Anlıyorum, beni geri çevirmek elinde olduğuna göre kaçmasına gerek yoktu, diyeceksin. Ama, ya o da beni seviyorsa? Öyleyse sevginin kendisinden kaçıyor de-

mektir. Bunu düşündüğüm zaman bile her evin kapısını çalıp, 'Ligya geri dön!' diye bağıracağım geliyor. Hem ben onun Isa'ya inanmasına dünyada engel olmazdım ki! Hatta salonda Isa için küçük bir tapınak yaptırırdım. Bir tanrı daha az ya da çok olmuş, ne çıkar bundan?

«Ama meğer bu, Hıristiyanlar için yeterli değilmiş. Onların tanrılarına yalnız tapınmak yetmezmiş; inançlarına da uymak gerekliymiş. Iş buna dayanınca insan, yürüye yürüye geçmesi buyrulan bir denizin kıyısına gelip zınk diye durmuş gibi oluyor.

«Ligya'yı nasıl çok sevdiğimi ve onun için yapmayacağım hiç bir şey olmadığını bilirsin. Bununla birlikte, o istese bile Vezüv Dağı'nı omuzlayamam, Trasimen Gölü'nü avucumun içinde tutamam ve kara gözlerimi onun gözleri gibi maviye dönüştüremem.

«Ben bir düşünür değilim! Bununla birlikte senin bazan sandığın kadar da aptal değilim. Sana yalnız şunu söyleyeyim ki, Hıristiyan inançlarının başladığı yerde Roma egemenliği, Roma yaşamı, yenenle yenlenin arasındaki fark, zenginle fakirin arasındaki uçurum, efendiyle köle sistemi, hükümet, Roma, Neron, tüm gerçekler ve dünyanın olanca gidişatı sona eriyor... Tüm bunların yerini yalnızca tek bir tanrı ve genellikle insanlığın ve özellikle Romalıların yaradılışına aykırı olan bir açıma ve sevgi alıyor. Ligya'nın bence Roma'dan ve Roma Imparatorluğu'ndan daha değerli olduğunu gene söylüyorum. O sağ salim benim evimde olsun da acun temelden parçalansın, dağılsın yız gelir. Ama iş bununla bitmiyor. Ağzım ne zaman bu dini övmek istese, ne zaman bu dinin buyruklarına uymayı istesem, yargılarım da. aklım da başkaldırıyor ve koca dünyada hiç bir şeyin bu din kadar bana aykırı olmadığını, bunları yalnızca Ligya'nın hatırı için yaptığımı söylüyor. Dedim ya, Hıristiyanların ve Ligya'nın istediği de bu değil!

«Hıristiyanların yanından ayrılıp kendi evime döndüğüm zaman beni karşılayan olmadı. Çünkü Beneventum'a gittiğim sanılıyordu. Her yer karmakarışıktı ve kölelerim, salonda kurmuş oldukları bir şölen sofrasının başında içki içiyorlardı. Ölüm bile böyle beklenmedik

bir biçimde çıkıp gelerek onları böylesine korkutmazdı! Ayaklarıma kapandılar. Hatta bazıları dehşetten bayıldı bile. Ben de... Ben ne yaptım dersin? Once ateşte kızarmış demir çubukları hazırlatayım, dedim. Ama o saat içimi utanç ve inanır mısın, o sefiller için acımaya benzer bir duygu bürüdü. Aralarında dedem Markus Vinikyus'un Rön kıyılarından getirdiği ihtiyarlar da vardı! Böylece yanlarından ayrıldım ve kitaplığa kapandım. Orada aklıma daha bile acayip düşünceler geldi. Örneğin bundan böyle kölelerime önceki gibi sert davranmamayı, onların da benim gibi birer insan olduklarını düşündüm. İki gün kölelerim dehşet çinde yaşadılar. Çünkü benim cezalarımı daha iyi plânlamak için geciktirdiğimi sanıyorlardı. Oysa ben onları hâlâ cezalandırmadım; cezalandıramayacağımı seziyorum. Üçüncü gün hepsini bir araya topladım ve 'Sizi bağışlıyorum. Suçlarınızı bundan sonra daha iyi çalışarak unutturmağa çalışın,' dedim. Bu sözleri duyunca dize geldiler, kollarını bana doğru uzatıp bana, 'Baba' diye dua ederek ağlamağa başladılar. Ve ben bunu söylemeye utanıyorum ama. ben de onlar gibi duygulandım. Tam o sırada Ligya'nın yanıbaşımda durduğunu, gözlerinde yaşlarla bana teşekkür ettiğini duyar gibi oldum. Evet, kendi gözlerimin de yaşardığını biliyordum... Kölelere gelince, şimdi minnetin onlara verdiği çalışma gücünü, bundan önce korku hiç bir zaman vermemişti. Yalnızca her zamanki görevlerini yapmakla kalmıyorlar, benim isteklerimi yerine getirmek için sanki birbirleriyle yarışıyorlar. Bunu sana yalnızca şunun için söylüyorum. Bir gün Havarî Pol'a, bu öğreti benimsenirse. dünyanın çemberleri çıkan bir fıçı gibi dağılıvereceğini söyleyince o bana, 'Sevgi korkudan daha iyi bir bağdır,' demişti. Şimdi bazı koşullar altında bunun doğru olabileceğini düşünüyorum.

«Aklımın mı dengesi bozulmağa başlıyor. yoksa sevda yüzünden düşünme yeteneğini mi yitiriyorum, bilmem. Yalnızca bildiğim şu ki, her dakika onun buğulu gözlerinin ta uzaklardan üzerime dikilmiş olduğunu seziyorum. Onu üzecek ya da gücendirecek hiç bir şey yapmağa elim varmıyor.

«Evet, Kayus, ruhumda bir değişim oldu. Bu bazan beni sevindiriyor. Bazan da düşünmesi bile işkence gibi geliyor. Çünkü böyle zamanlarda eski atılganlığımı ve gözupekliğimi yitirmişim gibi geliyor. Öyle sanıyorum ki artık toplantı, mahkeme ve şölenlerde hazır bulunmak şöyle dursun, savaşlara bile katılmayacak bir duruma düşüyorum. Sanırım işin içinde bir büyü var. Ben zaten o Havari Peter'in gelmiş geçmiş tüm büyücülerden daha güçlü bir büyücü olduğuna inanıyorum. Gerçi kendisi basit bir balıkçı olduğunu söylüyor ama, Ligya'yı ve Pomponya'yı büyülediği gibi beni de büyüledi.

«Ligya herhangi bir yönden Nigidya'ya, Popeya'ya, Krispinilla'ya ya da çevremizdeki boşanmış kadınlara benzeseydi, eğer o da onlar kadar utanmak, acımak bilmez ve düşük olsaydı... O zaman ben onu hiç bir zaman şimdi sevdiğim gibi sevemezdim. Ama onu salt bizi birbirimizden ayıran niteliklerinden dolayı seviyorum. Görüyorsun ya; aklımı olduğu gibi kaçırmış durumdayım.

«Roma'dan ayrılmağa niyetim yok. Birincisi, sarayllılarla bir arada olmayı artık çekemem; ikincisi, huzursuzluk ve düş kırıklığının tek avuntusu, Ligya'ya yakın oluşum ve gelip beni göreceklerine söz veren Glavkus ya da Tarsus'lu Pol yoluyla belki ondan bir haber alabilmek umududur. Hayır, bana Mısır Valiliğini verseniz bile Roma'dan ayrılmam. Sonra bir heykeltraşa, bir öfke anında öldürdüğüm Gulo için bir mezar ısmarladım. Gulo'nun beni çok zaman kollarında taşıdığı ve bana ok kullanmasını ilk olarak onun öğrettiği çok geç aklıma geldi. Onun anısı... Pişmanlığa çok benzeyen bu anı, içimde neden bunca zaman sonra uyandı, bilmiyorum. Bu mektupta yazdıklarım tuhafına gittiyse bana inanmanı isterim ki, benim de aynı derecede tuhafıma gidiyor. Bununla birlikte yazdıklarım bir gerçektir.»

VII

Vinikyus, bu mektuba cevap alamadı. Çünkü Petronyus, Neron'un her gün Roma'ya dönüş emri vereceğini sandığı için cevap yollamayı geciktiriyordu. İmparator Hazretleri'nin dönmek düşüncesinde olduğunun haberi daha şimdiden kente yayılmış ve her yılki eğlentileri özleyen, aynı zamanda Ostriyanum'daki ağız ağıza dolu depolarda yatan tahıl ve yağların dağıtılmasını bekleyen halk arasında büyük bir sevinç yaratmıştı. Neron'un eski kölelerinden biri olan Helyus, efendisinin yakında döneceğini Senato'ya bildirmiş bulunuyordu. Burrus'la birlikte Neron, Minturna'da herkesin içinde gene şarkı söyledi ve tam on beş gün orada kaldı. Hatta Neapolis'e dönmeyi ve orada bu yıl her yılkinden daha erken ve daha yumuşak başlayan baharı beklemeyi bile düşünüyordu.

Bu arada Vinikyus, hâlâ evine kapanmış durumdaydı. Zaman zaman onu yoklamağa gelen hekim Glavkus'tan başkasını görmüyordu. Onun bu gelişlerine de son derece değer veriyordu. Çünkü ancak bu sayede Ligya'dan konuşabiliyordu. Glavkus, kızın nereye sığınmış olduğunu bilmiyordu; fakat Hıristiyan büyüklerinin onu dikkatle gizleyip koruduklarına ant içerek genç soyluyu ferahlatıyordu.

Bir gün Vinikyus'un üzgün durumuna dayanamıyarak Ligya'nın da onu sevdiğini, hatta Krispus'un bu dünyasal aşktan ötürü onu payladığını, Havarî Peter'in ise Krispus'u bu konuda haksız gördüğünü anlattı. Bunları duyan Vinikyus heyecandan sarardı. Kaç kez kendi kendine Ligya'nın da sevgisine karşı ilgisiz olmadığını söylemişti, ama sonunda hep inanmazlık ve kararsızlık

dalgaları arasına gömülüyordu. İşte şimdi, ilk olarak umut ve tutkularını bir yabancının, hem de Hıristiyan olan bir yabancının doğruladığını duymaktaydı.

Genç adam Tarsus'lu Pol'u da bir kez daha görmek ve onunla konuşmak için büyük bir istek duymağa başlamıştı. Ama Pol, Akriyum'a gitmişti. Glavkus'un ziyaretleri de gitgide seyrekleşti ve sonunda Vinikyus yapayalnız kalıverdi. Ligya'yı uzaktan da olsa bir kerecik görmek umuduyla Tiber'in karşı kıyısını ve Suburra yöresini dolaşmağa başladı. Bu umudu da boşa çıkınca genç adam derin bir bezginlik ve can sıkıntısına kapıldı. En sonunda öyle bir gün geldi ki eski benliği, kıyıya yeniden vurmak için gerilemiş olan bir dalga gücuyle gene başını kaldırdı. Genç adam birdenbire, kafasına tasa verici şeyler doldurmakla aptallık etmiş olduğunu ve hayatın tadını çıkarmanın çok daha akıl kârı olacağını düşünmeğe başladı. Bunun üzerine Ligya'yı unutmağa ya da hiç değilse artık onu düşünmeden gene zevk ve işret eğlentilerine dalmağa karar verdi. Böylece her zamanki ateş ve şiddetiyle başıboş ve lüks bir yaşamın çalkantısına dalıp gitti.

Her şey kendisini bu yöne iter gibiydi. Kışın boş ve ölü duran kent şimdi yeniden canlanmağa başlamıştı. Neron'un dönüşü için debdebeli bir karşılama töreni hazırlanıyordu. Bahar da geliyordu. Afrika rüzgârlarının selâğı, Alba tepelerindeki karları eritiyor ve bahçelerdeki çimenlerin arasında menekşeler açıyordu. Meydanlıklar ve Kampus Martlyus her gün, biraz daha parlaklaşan güneş ışığının safasını sürmeğe gelen bir sürü insanla dolup taşıyor, piyasa caddelerinde ara sıra lüks arabalar dolaşıyordu. Dağ gezintileri daha şimdiden başlamıştı ve genç hanımlar Lavinyum tepesindeki Juno tapınağını ya da Arikyum'daki Diyana tapınağını gezmek bahaneslyle heyecan, kalabalık, serüven ya da eğlence aramağa çıkıyorlardı.

Bir gün lüks arabaların arasında Vinikyus, Petronyus'un metresi Krisotemis'in, dört tane şahane atla çekilen arabasını gördü. Arabanın önünden iki tane Molosya tazısı gidiyordu. Çevresiyse görevleri yüzünden kentte

kalmış olan yaşlı senatör ve genç erkeklerle çevrilmişti. Arabayı çeken dört Korsika kısrağını Krisotemis'in kendisi sürüyor ve çevresindekilere kan gürümseyip kan yardızlı kırbacıyla hafif hafif vuruyordu. Vinikyus'u görünce kısrakları durdurdu; genci yanına çağırdı ve alıp evine yemeğe götürdü. Yemek sabaha dek sürdü ve Vinikyus, o denli sarhoş oldu ki, kendi evine nasıl döndüğünü bile anlayamadı. Ama sonradan Krisotemis'in kendine Ligya'yı sorduğu, kendinin de buna kızdığı ve sarhoşluğundan kadının kafasına bir bardak şarap döktüğü aklına gelir gibi oldu. Düşündükçe bile aynı öfkenin gene kabardığını duyabiliyordu. Gene de Krisotemis, Vinikyus'un suçunu unutmuş olsa gerekti ki onu ertesi gün bir araba gezintisine çağırdı.

Akşam yemeğine Vinikyus da kaldı. Krisotemis çoktandır hem Petronyus'dan, hem de evindeki genç çalgıcıdan usandığını, yüreğinin boş olduğunu söyledi. Böylece tam sekiz gün her yerde birlikte göründüler. Ama ilişkilerinin uzun zaman sürüp gitmesi olacak şey değildi. Ayrıca şarap olayından sonra Ligya'nın adını bir daha anmıyorlardı ama, Vinikyus gene de onu bir an bile aklından çıkaramıyordu. Ligya'nın gözlerini her zaman üzerinde hisseder gibi oluyordu ve kendi kendine kızmasına rağmen Ligya'yı üzdüğünü düşünmek içini sızlatıyordu. Böylece Krisotemis'in çıkardığı ilk kıskançlık kavgasında (buna Vinikyus'un satın aldığı iki genç Suriyeli kız yol açmıştı), genç erkek, ilişkilerinin sona erdiğini doğrudan doğruya söyleyip ondan kurtuldu.

Gene de bu onun yaşantısını hiç bir yönden değiştirmedi. Tersine, Vinikyus Ligya'nın anısının despotluğundan kurtulmak istercesine, daha da aşırılığa kaçar oldu. Ama bütün bunlar kötü davranışlarına da, iyi davranışlarına da Ligya'nın yol açtığını ve Ligya'sız hiç bir şeyin tadı olmadığını ona anlatmağa yarıyordu. Salt zevk ve eğlenti ona artık iğrenç geliyor ve yalnızca pişmanlık veriyordu. Bu da onun her kaprisini hak sayan soylu Romalı ruhunu şaşkınlığa boğuyordu.

Neron'un Roma'ya dönüşü bile onun uyuşukluğunu

gideremedi ve Petronyus'u görmeğe de ancak dayısı tahtırevanını göndertip aldırtınca gitti.

Petronyus, onu sevinçle karşıladığı halde, dayısının sorularına cevap vermek Vinikyus'un önce pek hoşuna gitmedi. Ama sonunda, uzun zamandan beri içine kapanıp kalmış olan düşünce ve duygular bir sel gibi taşıp boşanıverdi.

Petronyus, Vinikyus'un yüzünün çok değişmiş olduğunu görünce ciddileşmişti. Birden ayağa kalktı ve elini gencin saçlarına götürerek,

«Biliyor musun?» dedi, «Şakaklarına kır düşmüş.»

Vinikyus, «Olabilir,» diye cevap verdi. «Saçlarımın hepsi ağarsa bile şaşmam!»

Bir sessizlik oldu. Petronyus, ömründe ilk olarak tüm akıllılığına ve işlek zekâsına rağmen çözümleyemediği bir bilmeceyle karşılaşmıştı. En sonunda,

«Bunlar belki de bir büyü işidir,» dedi.

Vinikyus, «Bu benim aklıma da geldi,» diye cevap verdi.

«Bu büyüyü üzerinden atmak, yaşamın yeniden tadını almak için hiç bir şey yapmadın mı?»

«Evet yaptım.»

Petronyus bir kahkaha attı.

«Ah seni hain!» dedi. «Köleler insana dedikodu yetiştirmekte hiç gecikmezler. Krisotemis'i elimden almağa kalkışmışsın, öyle mi?»

Vinikyus, tiksintisini belirten bir bakışla, evet der gibi başını salladı. Petronyus,

«Her neyse, sana teşekkür ederim,» diye sözüne ekledi. «Hatta ona inci işlemeli bir çift terlik göndereceğim ki sevda dilinde bu, (gidebilirsin) demektir. Sana iki kez borçluyum. Önce Evnike'yi istemediğin, sonra da beni Krisotemis'ten kurtardığın için. Beni iyi dinle. Karşında gördüğün adam, sabahleyin kalkar, yıkanır, karnını doyurur, Krisotemis'ten her biçimde yararlanır, taşlamalar yazar ve hattâ zaman zaman düzyazılarının arasına şiir katardı. Bununla birlikte bu adam her zaman, Neron gibi, hayatından bıkmış durumdaydı. Çok zaman ruhunu kararan düşüncelerini nasıl dağıtacağını bilmezdi. Ne-

den mi? Çünkü elinin altında duran bir şeyi bambaşka yerlerde aramağa kalkışırdı da ondan. Güzel bir kadın ağırlığınca altına bedeldir. Hele bu güzel kadın bir de sana tapıyorsa, hiç paha biçilmez! Böyle bir kadın Verres'in tüm altınlarıyla bile satın alınamaz. Onun için kendi kendime diyorum ki, ömrümü, bir kadehi iyi şarapla doldurur gibi mutlulukla dolduracağım ve bu mutluluğu elim cansız düşüpdudaklarım soluncaya dek yudumlayacağım. Sonradan ne olursa olsun! Vız gelir! İşte sana en yeni hayat görüşüm!»

«Bu senin eskiden beri söylediğin şey. Hiç bir yeniliği yok.»

«Belirli bir program var. Eskiden bir yönü eksikti.»

Petronyus, böyle diyerek Evnike'yi çağırdı. Genç cariye hemen içeri girdi. Beyazlar giymiş ve altın saçlarını çözmüştü. Yüzü gülüyordu. Petronyus kollarını açarak,

«Gel,» dedi.

Evnike koşup dizine oturdu ve başını göğsüne yasladı. Yanakları al al yanıyordu ve gözleri buğuluydu. Erkekle kadın göz kamaştıran bir sevda ve mutluluk tablosu yaratıyorlardı. Petronyus elini uzatıp bir tas içinden bir avuç menekşe aldı ve bunları Evnike'nin saçlarının, göğsünün, giysisinin üzerine serpti. Sonra kızın omuzlarını açtı.

«Benim gibi aşkı böyle bir kalıbın içinde bulmuş olan adama ne mutlu! Bazan kendimizi bir tanrıyla tanrıçaya benzetiyorum. Bak Vinikyus, hangi heykeltraş bundan daha kusursuz bir biçim yaratmıştır? Dünyada bu ten kadar sıcak, pembe ve şehvet verici bir mermer var mıdır?»

Dudaklarını Evnike'nin boynunda ve omuzlarında gezdirdi. Genç cariye zevkten ürperiyor ve kirpiklerini titreştiriyordu. Petronyus gene yeğenine döndü:

«Şimdi bir de senin o iç karartıcı Hıristiyanlarını düşün: onları bununla karşılaştır. Aradaki farkı göremiyorsan git, gene onların arasına katıl. Ama şu görüntünün biraz olsun aklını başına getirmiş olması gerekir.»

Vinikyus'un genzi odadaki menekşe kokusuyla dolmuştu. Dudaklarını Ligya'nın omuzlarında dolaştırmasına

ızın verilse bu günah çeşnili mutluluğa karşılık dünyasından vazgeçebileceğini düşündü ve sapsarı kesildi. Aynı zamanda aklının o anda bile Ligya'da, yalnızca Ligya'da olduğunu anlamıştı. Petronyus,

«Evnike, tanrıçam, bize yemek hazırlansın ve çelenkler getirilsin,» dedi. Sonra Vinikyus'a dönerek ekledi:

«Ona özgürlüğünü vermek niyetindeyim ama bana ne dedi, biliyor musun? 'İmparator karısı olmaktansa sizin köleniz olmayı yeğ sayarım,' dedi. Bunun üzerine ben de onu, haberi olmaksızın salıverdim. Artık özgür olduğunu bilmediği gibi ölürsem bu mülkümün, tüm mücevherlerimin ve değerli eşyamın kendine kalacağını da bilmiyor.»

Ayağa kalktı ve odada bir aşağı bir yukarı dolaşmağa başladı.

«Sevmek insana bambaşka bir kişilik kazandırıyor,» dedi. «Beni de değiştirdi. Eskiden verbena kokusuna bayılırdım, ama Evnike menekşeyi daha çok seviyor diye, o kokuyu başka tüm kokulardan güzel bulmağa alıştım.»

Vinikyus'un önünde durarak sordu:

«Ya sen? Hâlâ sümbül kokusuna bağlı mısın?»

Genç adam, «Yalvarırım, benimle uğraşma,» diye cevap verdi.

«Sana Evnike'yi göstermek, bu sorunu biraz deşmek istedim. Çünkü belki sen de elinin altında olan bir şeyi uzaklarda arıyorsundur. Belki de cariyelerinden birinin göğsünde de senin için çarpan saf ve sevdalı bir yürek vardır. Yarana merhem sür biraz. Ligya'nın seni sevdiğini söylüyorsun. Olabilir. Ama böyle kendi kendinden kaçmayı gerektiren sevgi nasıl bir sevgidir? Yok, sevgili dostum. Ligya, Evnike değildir.»

Vinikyus, «Hayatta her şey bana işkence geliyor.» diye cevap verdi. «Senin Evnike'nin omuzlarını öptüğünü gördüğüm zaman düşündüm ki eğer Ligya bana omuzlarını açmış olsaydı hayattan tüm istediklerime kavuşmuş olurdum. Beri yandan bunun düşüncesi bile içime bir tür korku verdi... Bir Vesta rahibesinin ırzına geçmiş ya da bir ilaheyi kirletmeğe kalkmışım gibi. Hayır. Ligya, Evnike değildir. Ama aradaki farkı ben başka açıdan

görüyorum. Sevmek, senin kokularla ilgili zevkini değiştirmiş; meleksi verbena'dan daha çok sevmene yol açmış. Sevmek benimse ruhumu değiştirdi. Öyle ki tüm arzuma ve üzüntüme rağmen, Ligya'nın başka kadınlara benzemesini istemiyorum.»

Petronyus omuz silkti.

«Öyleyse Ligya'dan yoksun oluşun sana bir zarar vermiyor demektir. Her neyse, bu iş benim kavrama yeteneğimin dışında kalan bir şey.»

Vinikyus, «Evet, evet,» diye cevap verdi. «Artık birbirimizi anlayamıyoruz.»

Bir sessizlik oldu. Sonra Petronyus, damdan düşercesine,

«Ülkede kaç Hıristiyan varsa topunun canı cehenneme!» diye bağırdı. «Sana belâdan başka bir şey getirmedikleri yeterli değilmiş gibi yaşama zevkini de yok ettiler... Ligya'yı kaçırmaya hâlâ niyetli misin?»

«Hayır; onun iyiliğine kötülükle karşılık veremem. Zaten ant da içtim.»

«Öyleyse Hıristiyan dinini mi benimsemeğe karar verdin?»

«Isterdim ama, yaradılışım buna temelden karşıt.»

«Son olarak, Ligya'yı unutmak elinde mi?»

«Hayır.»

«Öyleyse kalk; uzun bir yolculuğa çık.»

Bu sırada uşaklar kahvaltının hazır olduğunu haber vermeğe geldiler. Triklium'a giderlerken Petronyus, gene konuşmağa başladı:

«Gerçi epey yerler gezip gördün, ama belirli bir hedefe doğru koşmak zorunda olan ve yolda duraklamağa fırsat bulamayan bir asker olarak gezdin. Onun için hadi şimdi kalk, bizimle birlikte Akeya'ya gel. Çünkü Neron, yolculuk düşüncesinden henüz vazgeçmiş değil.»

Bir divana, Evnike'nin yanına uzandı. Bir köle ilerleyerek, onun başına dağ lâlelerinden yapılmış bir çelenk taktı.

«Bu yolculuğa Neron'la birlikte çıkacağım. Ama dönüşte ondan ayrılıp Kıbrıs'a gideceğim. Çünkü yanımda

gördüğün altın saçlı tanrıçam, Pafos tapmağındaki Venüs heykeline güvercin kurban etmemizi istiyor. Evnike'nin her istediği de ille yerine getirilmelidir.»

Evnike, «Ama ben sizin kölenizim,» diye söze karıştı. Bunun üzerine Petronyus, onun başını kendi göğsüne yaslayarak,

«Oyleyse ben de bir kölenin kölesiyim,» diye gülümsedi. «Sana tapınıyorum tanrıçam, tepeden tırnağa tapınıyorum sana.»

Sonra Vinikyusa' dönerek,

«Sen de Kıbrıs'a gel,» dedi. «Ama önce Neron'u gör. Şimdiye dek kendisini gidip görmemekle yanlış bir iş yaptın, zaten. Tigellinus, olayı senin zararına çevirebilecek kurnazlıktadır. Evet, gerçi sana kişisel bir düşmanlığı yok ama, benim yeğenim olduğuna göre seni sevmesi de düşünülemez. Neron'a senin hasta olduğunu söyleriz. Sonra sana Ligya konusunda soru soracak olursa, ne cevap vereceğini de düşünelim. En iyisi omuz silker ve usanınca kızı evinden salıverdiğini söylersin. Neron, bunu anlar. Sonra hastalığının seni evine kapadığını, Neapolis'e onu dinlemeğe gidememenin üzüntüsüyle ateşinin daha da yükseldiğini, ancak onun yakında Roma'ya geleceğini duyduğun zaman iyiliğe döndüğünü eklersin. Aşırı palavra savurmaktan hiç korkma.»

Vinikyus, «Bu dünyada Neron'dan hiç korkmayan... Neron yokmuş gibi rahat rahat yaşayan insanlar olduğunu öğrenirsen şaşırır mısın?» diye dayısına sordu.

«Hıristiyanları demek istiyorsun sanırım.»

«Evet. Bizim yaşantımız sonu gelmeyen bir korkudan başka nedir ki?»

Petronyus, «Senin Hıristiyanlarından usandım artık!» dedi. «Neron'dan korkmamalarının nedeniyse salt Neron'un henüz onlardan haberi olmayışıdır.»

VIII

Neron, Roma'ya dönmekten hiç hoşnut kalmamıştı. Birkaç gün sonra Akeya'ya gitmek istediğini belirtti. Hatta yolculuğunun kısa süreceğini ve bu arada kamu işlerinin aksamıyacağını belirten bir bildiri bile yayınlandı. Sonra aralarında Vinikyus da bulunan bazı soylularla birlikte tanrılara kurban kesmek ve son yolculuğunu kazasız belâsız bitirdiğine teşekkür etmek için Kapitol'a gitti. Ertesi sabah Vesta tapınağını ziyaret ettiği zaman gelecekle ilgili plânlarını kökünden değiştiren bir şey oldu. Neron gerçi tanrılara inanmazdı ama, hepsinden ve hele esrarlı Vesta'dan çok korkardı. Bu tanrıça ve tanrıçanın kutsal ateşiyle karşılaşınca, saçları birden diken diken dikeldi; ağzı açık kaldı, gövdesinde bir ürperti dolaştı ve Imparator o sırada arkasında durmakta olan Vinikyus'un kolları arasına baygın düştü.

Kendisini hemencecik tapınaktan dışarı çıkartıp saraya götürdüler. Neron o gün, akşama değin yataktan çıkmadı. Sonra yolculuğunu şimdilik geri bıraktığını, çünkü tanrıçanın ona acele etmemesi için gizlice gözdağında bulunmuş olduğunu söyleyerek herkesi şaşkına döndürdü. Bir saat sonra Imparator Hazretleri'nin, halkın tasasını gördüğü ve onlara karşı duyduğu baba sevgisi baskın çıktığı için Roma'da kalmağa karar verdiği, uyruklarının sevinç ve üzüntülerine ortak olmak istediği tüm kente bildirildi. Yeni yeni eğlentilere ve tahıl dağıtımına bir işaret sayılabilecek olan bu karara pek sevinen Romalılar saray kapısının önünde toplandılar ve «Yaşasın Neron!» diye bağırmağa başladılar.

Neron, bu sırada saraylılarla zar oynamaktaydı.

«Evet, yolculuğumu geri bırakmam gerekliydi,» diyordu. «Mısır'a ve Doğu mülklerime nasıl olsa gideceğimi; kâhinler doğru söyluyorlarsa. O zaman Akeya'ya da giderim elbet. Sonra Mısır'da öyle anıtlar diktireceğim ki ehramlar bunların yanında oyuncak gibi kalacak. Şu sırada Menfis çölüne bakan Sfenks'ten yedi kat daha büyük bir Sfenks yaptıracağım. Bu yeni Sfenks benim yüzümün çizgilerini taşıyacak. Öyle ki, gelecekteki insanlar hep benden ve anıtlarımdan konuşacaklar.»

Petronyus, «Zaten şiirlerinizle Keops ehramından yedi kat değil. üç kez yedi kat daha büyük bir anıt kurmuş bulunuyorsunuz,» dedi.

Neron, «Ya şarkılarım?» diye sordu.

«Ah, Memnon heykeli gibi bir heykel dikilebilse ve bu heykel sabahleyin sizin sesinizle konuşabilse! Böyle bir şey yapılabilse yüz yıllarca gemiler Mısır kıyılarına, dünyanın üç bucağından sizin şarkılarınızı dinleyerek bir zevk sarhoşluğuyla kendilerinden geçmeğe gelen insanları taşır.»

Neron, «Çok yazık!» diye içini çekti. «Böyle bir yapıtı kim yaratabilir?»

«Hiç değilse sizi dört atlı bir araba sürerken gösteren basit bir heykel yaptırabilirsiniz.»

«Evet, bunu yaptırayım.»

«İnsanlık için paha biçilmez bir armağan!»

«Mısır'a gittiğim zaman dul Luna ile evlenip kendim de tam bir tanrı olmak niyetindeyim.»

«Evet, o zaman bize yıldız yerine kadınlar verirsiniz ve biz de yeni bir Neron burcu yaratırız. Vitelliyus'u Nil armağıyla evlendirirsiniz ki çocukları su aygırı olsun. Tigellinus'u çölle evlendirirsiniz, o da çakallar kralı olur.»

Vatinyus, «Ya ben... Ben ne olacağım?» diye sordu.

«Kutsal öküz Apis seni korusun! Beneventum'da bizim için öylesi güzel oyunlar düzenledin ki sana kötülük dilemeğe gönlüm razı olmuyor. Sen de Sfenks için bir çift kundura yaparsın ki yağmur mevsiminde ayakları soğuk almasın! Tapınaklara giden yolların kıyısındaki büyük heykellerin ayakları için de pabuç yaparsın. Evet, Mısır'da herkes kendi çevresini bulacaktır. Örneğin Domit-

yus Afer, hazine bakanı olabilir, çünkü dürüstlüğüyle ün salmıştır. Imparator hazretlerinin gene Mısır'ı akıllarından geçirdiklerine sevindim. Beni tek üzen şey, onun bu yolculuğu bu denli geriye bırakmış olmasıdır.»

Neron, «Senin ölümlü gözlerin Vesta'yı göremez,» dedi. «Tapınağında dururken tanrıça bana yaklaştı ve kulağıma, 'Yolculuğunu geri bırak!' diye fısıldadı. Öylesine apansız oldu ki bu, dehşet içinde kaldım. Oysa beni bu denli açıktan açığa korudukları için tanrılara teşekkür etmem gerekirdi.»

Tigellinus, «Dehşetiniz hepimize geçti,» diye söze karıştı. «Hatta rahibe Rubriye bayıldı bile.»

Neron «Rubriya mı?» diye sordu. «Nasıl da kar gibi bir ak göğsü var.»

«Evet, kızcağız, tanrısal Neron'u görünce kıpkırmızı kesildi.»

«Evet, bu benim de dikkatimi çekti. Bir Vesta rahibesinin kızarması garip doğrusu. Her bakirede biraz tanrıçalık vardır. Hele Rubriya üstelik güzel de!»

Bir an düşündükten sonra ekledi:

«Söyleyin bana, insanlar Vesta'dan neden, başka hiç bir tanrıdan korkmadıkları gibi korkuyorlar? Başrahibi olan ben bile onun huzurunda dehşete kapıldım. Yalnızca bayıldığımı ve birisi tutmasa, düşeceğimi biliyorum. Kimdi bu birisi?»

Vinikyus, «Bendim.» diye cevap verdi.

«Ha! Demek sendin, savaş tanrısı Mars'ın ateşli oğlu? Beneventum'a neden gelmedin? Hasta olduğunu duymuştum. Gerçekten de değişmişsin. Sonra Kroto'nun seni öldürmeğe kalktığını da duydum. Doğru mu?»

«Evet. Kolumu kırdı ama, ben de onu hakladım.»

«Kırık kolunla mı?»

«Evet. Kroto'dan da güçlü olan bir barbarın yardımıyla.»

Neron şaşırmıştı:

«Kroto'dan da mı güçlü?» dedi. «Şaka söylüyor olmalısın. Kroto'nun güçlülükte eşi yoktu.»

«Buna rağmen, durum size söylediğim gibidir, efen-

dimiz. Bu barbarın yaptıklarını kendi gözlerimle gördüm.»

«Oyleyse bu olağanüstü insan nerde? Güreşlere hiç katılmamış mı?»

«Bilmiyorum efendimiz. Kendisini hiç gördüğüm yok.»

«Hangi milletten olduğunu biliyor musun bari?»

«Kolum kırılmıştı. Sormak aklımdan bile geçmedi.»

«Öyleyse git; onu ara bul.»

Tigellinus, «Bu işi ben üstüme alırım,» dedi.

Ama Neron, Vinikyus'a dönerek sözlerini sürdürdü:

«Tapınakta beni tuttuğun için sana teşekkür ederim. Yoksa düşüp başımı incitecektim. Bir zamanlar yi bir arkadaştın. Ama Korbulo'nun ordusunda dövüştün dövüşeli vahşileştin. Seni pek seyrek görüyoruz.»

Bir an durdu. Sonra gene konuştu:

«O dar kalçalı kız ne yapıyor? Hani pek çok sevdiğin için, salt senin gönlün olsun diye Avlus'ların evinden aldırmıştım.»

Vinikyus, bu soruya nasıl cevap vereceğini bilemedi ama Petronyus, hemen onun imdadına yetişti:

«Vinikyus'un bu kızı çoktan unutmuş olduğuna ant içebilirim, efendim,» dedi. «Niçin ortalarda görünmediğini şimdi anlıyorsunuz değil mi? Kaç tane kızla sevişmiş olduğunu sorun, bahse girerim ki yeğenim size cevap veremeyecektir. Vinikyus'lar iyi askerlerdir, fakat horozlukları askerliklerinden daha üstündür. Kendisi için kocaman bir kümes yaptırmak gerek. Markus'u, Tigellinus'un, Agrippa Gölü'nün kıyılarında sizin onurunuza vereceği şölene çağırmamakla cezalandırın efendim.»

«Hayır, bunu yapamam. Tigellinus'a güvenim var. Onun istenilen kümesi istenildiğinden daha iyi sağlayacağına inanıyorum.»

Tigellinus, «Sevginin var olduğu bir yerden su perileri eksik olur mu?» diye sordu.

Neron, buna aldırış etmedi.

«Her şeyden usandım,» dedi. «Tanrıçanın beni tiksindiğim Roma'da kalmak zorunda bırakması ne kötü! Yok, Antiyum'a gideceğim. Bu dar yerlerde, çökmeğe yüz

tutan bu sarayların, bu pis sokakların arasında boğuluyorum. Kentin kötü havası benim bahçelerime dek ulaşıyor. Ah, bir zelzele olsa da Roma'yı yıksa! Ya da bir tanrı gazaba gelip yerle bir etse burasını! Ben de size acunun merkezi ve benim başkentim olmaya lâyık bir kentin nasıl kurulabileceğini göstersem.»

Tigellinus, «İmparator Hazretleri, 'Bir tanrı gazaba gelse de kenti yok etse!' diyorsunuz,» dedi.

«Evet.»

«Ama siz kendiniz bir tanrı değil misiniz?»

Neron, bezginlikle omuz silkti:

«Bakalım, Agrippa Gölü'nde bize ne biçim bir eğlenti hazırlayabileceğini göreceğiz. Sonradan Antiyum'a gideceğim. Siz kolay sevinen, az şeyle yetinen insanlarsınız. Benim büyüklüğü nasıl özlediğimi anlayamazsınız.»

Böyle diyerek, dinlenmek istediğini belirtmek istercesine gözkapaklarını indirdi. Bunun üzerine saraylılar teker teker çekilmeğe başladılar. Petronyus da Vinikyus'la birlikte dışarı çıktı.

«Demek şölene çağırıldın,» diye söylendi. «Ahenobarbus, yolculuk fikrinden vazgeçti. Eskisinden daha büyük çılgınlıklar yapmak niyetinde... Biliyor musun, Markus, sen çok güzel bir gençsin. Sana karşı zayıf olmamı biraz da buna yoruyorum. Efes'li Diyana adına! Kaşlarının şu çizgisini, vücut yapını bir görebilsen! Senin yanında başka erkekler, salınmış köleleri andırıyorlar. O barbarca dinine böylesine bağlı olmasa Ligya bugün senin evine çoktan yerleşmiş olurdu. Bu Hıristiyanların hayat insanlık düşmanı olmadıklarına beni inandırmağa kalkışma. Evet, sana iyilik etmişler. Buna karşılık istediğince gönül borcu beslemekte özgürsün. Ama senin yerinde ben olsam gene de bu mezhebe sırt çevirip her yerde zevk arardım. Yalnızlıklı adamsın, diyorum sana. Roma da boşanmış kadınlarla dolup taşıyor.»

Vinikyus, «Bir şey beni şaşırtıyor,» diye cevap verdi. «O da senin bu tür şeylerden hâlâ usanç getirmemiş olman!»

«Usanç getirmediğimi kim söyledi sana? Usanç getireli çok oluyor. Yalnız ben senin kadar genç değilim.

Sonra sende olmayan bazı zevklerim var. Örneğin ben kitapları seviyorum; sen sevmiyorsun. Ben şiir seviyorum, şiir senin ancak canını sıkıyor. Ben vazoları, pahalı taşları ve senin başını bile çevirip bakmayacağın daha birçok şeyleri seviyorum. Son olarak benim Evnike'm var; senin elindeyse onunla ölçülebilecek hiç bir şey yok. Ben sanat yapıtlarından zevk alıyorum. Oysa senin sanatla hiç bir zaman hiç bir ilgin olmadı. Ben hayatta şimdiye dek bulduklarımdan daha iyi hiç bir şey bulamayacağını biliyorum. Oysa senin önünde henüz yeni bir şeyler keşfetmek umudu var. Ölüm birdenbire gelip kapını çalsa, tüm yürekliliğine ve hayatta uğradığın düş kırıklıklarına rağmen. dünyadan böyle çarçabuk ayrılmak zorunda kaldığın için şaşırırdın. Oysa ben, dünyada hiç değilse şöyle bir tadına bakmadığım hiç bir meyve kalmadığı kanısıyla, kaçınılmaz sona boyun eğerdim... Biliyor musun, Tigellinus'un vereceği şölende Agrippa Görünüm kıyısını genelevlerle süsleyeceklermiş ve içlerine Roma'nın en iyi ailelerinden bazılarını yerleştirecekler-miş. Buralarda seni avutacak kadar güzel bir kadına rastlarsın sanırım. değil mi? Sonra toplum hayatına su perisi kılığında atılacak olan bakireler de olacakmış. Bunlardan başka tüm Roma Imparatorluğu da hâlâ yerli yerinde duruyor. Hava şimdiden ısınmağa başladı. Güney rüzgârlarıyla yumuşayan havanın şölende okşayacağı çırılçıplak kadınları ürperteceğini hiç sanmıyorum. Oradaki kadınların hiç biri seni geri çevirmek gücünü bulamayacaklardır. Narsis'im benim!.. Hiç biri! Bir Vesta bakiresi olsa bile!»

Vinikyus, ellerini alnına bastırdı.

«Ah. keşke tüm bu kadınlardan bambaşka olan tek kadına düşmüş olmasaydım,» diye inledi.

IX

Agrippa Gölü'nün kıyısındaki fundaların arasına, meraklı halkın İmparator Hazretleri'yle dostlarını rahatsız etmelerine engel olmak için muhafızlar dikilmişti. Halk merak içindeydi. Çünkü zenginlik, güzellik ve kültür bakımından en seçkin olanların bu şölende hazır bulunacağı söylentisi her yöne yayılmıştı. Bu, kentin tarihinde o zamana değin eşi görülmemiş bir eğlenti olacaktı. Tigellinus'un ana amacı, Neron'un Roma'dan uzaklaşmasına engel olmak ve aynı zamanda Neron'un şerefine eğlenti düzenlemiş olanların hepsini gölgede bırakmaktı. Bu amaçla, daha yolculuk sırasında, dünyanın en ücra köşelerinden, az bulunur hayvanlar, balıklar, kuşlar ve otlar getirtilmesini buyurmuştu. Yabancı ülkelerden getirtilecek olan vazolarla kumaşlar da şölene ayrı bir parlaklık ve renk verecekti. Bu hazırlık için taşra illerinin olanca gelir kaynakları tüketilmişti. Ama bu, bir İmparator gözdesinin hiç de umursaması gerekmeyen bir ayrıntıydı. Tigellinus'un Neron üzerindeki nüfuzu, her gün biraz daha artıyordu. Saraylıların hiç birini sevmeyen Neron, onu seviyor olamazdı. Ama bu adam, varlığını İmparator için her gün biraz daha gerekli kılmasını bilmişti. Kibarlık, zekâ ve espri bakımından ondan kat kat üstün olan Petronyus yazık ki Neron'u gölgede bırakıyor ve bu yüzden onu kıskandırıyordu. Sonra yerilmeye karşı her zaman pek işkilli olan Neron, çevresindekileri bir bakıma gözükapalı bir araç olarak kullanmak isterdi ki Petronyus'u da bu şekilde kullanmaya olanak yoktu. Petronyus'a verilmiş olan «Zariflik Hakemi» ünvanı bile Neron'un gururunu incitmeğe yeter-

liydi. Çünkü böyle bir ünvana, Neron lâyık olmadıktan sonra başka kim olabilirdi? Hem sonra Tigellinus eksik yönlerini kapatabilecek denli kurnazdı. Böylece soyluluk, yetenek, ya da kültür bakımından sivrilmiş olan Petronyus ve Lukan gibi kimselerle boy ölçüşemeyeceğini bile bile, salt dalkavukluğu ve eşi görülmedik derecede tantanalı eğlentiler hazırlaması sayesinde onları gölgede bırakmağa karar vermişti.

Bu amaçla şölen sofrasını yaldızlı kütüklerden yapılma dev bir salın üzerine kurdurmuştu. Bu salın kıyısındaysa Kızıldeniz'den ve Hint Okyanusu'ndan getirtmiş olduğu deniz kabukları diziliydi... Sedefli gökkuşağı renkleriyle parlayan kabuklar... Gölün kıyısına palmiye ağaçları, lotus öbekleri, gül çalıları dikilmişti. Bunların arasında fıskiyelerinden kokulu sular fışkıran havuzlar, tanrı ve tanrıça heykelleri, altın ve gümüş kafesler içinde rengârenk kuşlar vardı. Salın orta yerine, gümüş direkler üzerinde duran koskocaman mor bir çardak kurulmuştu. Bu çardağın altında sıralanan şölen masaları ve masaların üzerlerindeki İskenderiye kristalleri, İtalya, Yunanistan ya da Ön Asya'dan getirtilmiş paha biçilmez tabaklar, birer güneş gibi parlıyordu. Sonra üzerindeki çiçekler ve saksı ağaçları dolayısıyle bir ada bahçesini andıran sal da altın ve mor renkli halatlarla balık, kuğu, martı ya da flamingo biçimindeki kayıklara bağlanmıştı. Boyalı küreklerin başındaysa çırılçıplak kadın ve erkek köleler oturuyordu. Bu kayıkçıların hepsi vücut ve yüz bakımından olağanüstü güzeldiler. Yanında Popeya ve soylularla birlikte sala gelen Neron mor çardağın altına oturur oturmaz kürekler suya değdi, kayıklar açıldı, yaldızlı ipler gerildi, üzerinde şölen sofrası ve konuklarla birlikte sal, gölün üzerinde halkalar çevirerek ağır ağır yüzmeğe başladı. Biraz sonra suda başka sandallar da belirdi. Bunlar harp ve lût çalan kadınlarla doluydu. Çalgıcı kızların, gölün yüzüne çizilen ya da ellerindeki altın çalgılarla birlikte gölün derinliklerinde yansıyan çırılçıplak, gül renkli vücutları, göğün mavilikleriyle, sulardaki kendi akisleriyle karıştıkça, bir sürü sihirli çiçek-mişçesine açılıp kapanıyordu.

Gölün kıyısındaki fundaların arasından ve yalnız bugün için kurulmuş olan orijinal biçimli yapılardan çalgı ve şarkı sesleri taşıyordu. Çevredeki ormanlar ve tüm yöre de, müzik sesleriyle çınlıyordu; yankılar, boru ve davulların seslerini, tâ uzaklara değin alıp götürüyordu. Bir yanında Popeya, öbür yanında Pitagoras'la oturan Neron bile şaşırıp kalmıştı. Hele kayıkların arasında denizkızlarına benzemek için vücutlarına pullu yeşil fileler sarılmış genç cariyeler belirdiği zaman şaşkınlığı daha da arttı. Övgü ve hayranlığını Tigellinus'tan esirgemiyordu. Ama onu överken bile, alışkanlığı yüzünden hep Petronyus'u gözetleyerek «Hakem» in kanısını öğrenmeğe çalışmaktan kendini alamıyordu. Petronyus, bir süre gösterilere ilgisiz kaldı. En sonunda doğrudan doğruya bir soruyla karşılaşınca düşüncesini belirtti:

«Bence on bin çırılçıplak bakire, insanın duygularını bir tek çırılçıplak bakireden daha az etkiliyor efendimiz,» dedi.

Buna rağmen Neron bu yüzen şölene bayılmıştı. Bu şölen hiç değilsee yepyeni bir şeydi. Yemek konusundaki yaratıcılığı ile ün salmış olan Apikyus'u bile utandıracak kadar nefis yemekler geldi. Şarapların çeşidi öylesine boldu ki, sarayında en aşağı seksen cins şarap içmek olağan olan Otho, burada olsa utancından hiç kuşkusuz yerin dibine geçerdi. Konuklar arasında Vinikyus, yakışıklılığı ile göze çarpıyordu. Eskiden yüzü ve vücudu onun asker olduğunu pek açıkça ortaya vururdu. Oysa şimdi dertleri ve geçirdiği hastalık tüm çizgileriyle biçimini bir heykaltraşın usta eli değmişçesine inceltmişti. Sonra cildi, hâlâ Bumidya mermerlerinin altın renkli pırıltısını taşımakla birlikte o eski güneş yanıklığı geçmişti. Gözleri de daha büyük görünüyordu ve daha hüzün doluydu. Vücudunun çizgileri, hâlâ kılıç taşımak için yaratılmış gibi sertti ama başı, özenle yontulmuş bir sanat yapıtını andırıyordu ve her zamanki gibi gururluydu. Gerçekten de görmüş geçirmiş zeki Petronyus, şölendeki soylu kadınlardan hiç birinin Vinikyus'a hayır demeyeceğini söylemekte pek haklıydı, çünkü tüm kadınların gözleri yeğeninin üzerindeydi. Hattâ Popeya ile (Ne-

ron'un özel isteği üzerine şölende hazır bulunan) Rubriya bile, bu konuda öbür kadınlardan ayrılmıyorlardı.

Buzla serinletilmiş şaraplar çok geçmeden konukların yüreklerini ısıtmağa ve başlarını döndürmeğe başladı. Koruluk kıyılardan her an çekirge ya da tayyare böceği biçiminde yeni yeni kayıklar açılıyordu. Kayıkların üzerindeyse, altın iplerin ucunda sürü sürü Hint ve Afrika kuşu uçuşuyordu. Güneş ufka yaklaşmıştı ve güzel bahar günü çok sıcaktı. Sal, küreklerin ritmine uyarak ağır ağır sallanıyor ve yükü ile birlikte suların üzerinde kayıp gidiyordu. Gölün kıyısındaki yaprakları kımıldatan bir soluk rüzgâr bile yoktu. Konuklar her an daha sarhoş ve daha şamatacı olmaktaydılar. Masaların düzeni çoktan değişmişti, çünkü Neron kalkıp Rubriya'nın yanında oturan Vinikyus'un yerine geçerek herkese örnek olmuştu. Bu kez Vinikyus kendini, Popeya'nın yanında buldu. Genç kadın hiç zaman geçirmeden giysisinin tokasını düzeltsin diye kolunu Vinikyus'a uzattı. Tokayı takarken genç tribünün eli biraz titriyordu. Bunun üzerine Popeya ona doğru eğildi ve altın renkli uzun kirpiklerinin arasından yarı utangaç bir bakış fırlatarak, başını «Hayır» der gibi yandan yana salladı.

Şimdi iyice büyük ve kıpkırmızı görünen güneş, ağaçların arasında batmak üzereydi. Konukların çoğunluğu tam anlamıyla sarhoş olmuş ve sal, kıyıya gitgide daha yakından geçmeğe başlamıştı. Kıyıdaki ağaç ve çiçeklerin arasında orman tanrıları ve satirler gibi giyinmiş erkekler kaval ve def çalmakta, su ve orman perileri kılığındaki genç kızlar da dansetmekteydiler. Güneşin batışı, ay tanrıçası onuruna yükselen bağırışlarla selâmlandı ve koruluk birden, binlerce fenerle aydınlandı. Kıyı boyunca kurulmuş olan zevk evleri ışık içindeydi. Bu evlerin taraçalarında, Roma'nın en yüksek ailelerinin kadın ve kızları göz kamaştıran çıplaklıklarıyla geziniyorlar ve Neron'un konuklarını işaretleriyle içeri çağırıyorlardı. En sonunda sal, karaya yaklaştı ve Neron'la konukları fundaların arasına dalarak zevk evlerine, çadırlara, yapma mağaralara üşüştüler. Herkes çıldırmış gibiydi. Bundan sonra Neron'un ne olduğunu kimse görmedi. Zaten

kimin senatör, kimin asker, kimin serseri, kimin çalgıcı olduğu da bilinmiyordu artık. Orman tanrılarıyla satırlerin, bağırıp çağırarak su perilerini kovaladıkları ve her yeri karanlığa boğmak için acelelerinden lâmbaları kırdıkları duyuluyordu. Daha şimdiden koruluğun bazı yerlerinde hiç ışık yoktu ve buralardan acı çığlıklar, kahkaha ve soluma sesleri geliyordu.

Vinikyus, bu gece Neron'un sarayındaki şölende olduğu gibi sarhoş olmamıştı. Ama şu an, çevresinde olup bitenler onun aklından Ligya'nın anısını bile silmişti. Damarlarında gene şehvet ateşi tutuşuyordu. Dişine göre bir su perisi bulmak için ötekilerle birlikte ormana daldı. Her an yanından tanrıça grupları koşarak geçiyor, bunların peşinden satir, senatör ve şövalye sürüleri gidiyordu.

En sonunda genç adam bir bakireler alayına rastladı. Alayın başında bakire ay tanrıçası Diyana kılığına girmiş olan birisi vardı. Vinikyus, tanrıçayı daha yakından görebilmek için onlardan yana atıldı ve birden yüreği durur gibi oldu. Çünkü bu tanrıçayı bir an Ligya sanmıştı. Kızlar alayı neşeyle onu sararak dansa başladılar. Sonra da onu kışkırtmak için bir ceylan sürüsü gibi kaçıştılar. Evet, gerçi bu Diyana, Ligya değildi. hatta Ligya'ya benzemiyordu bile. Ama Vinikyus, heyecandan yarı boğulmuş bir durumda, olduğu yerde kalakaldı.

İçini birden sevdiği kadının yanında olmak için derin bir özlem bürüdü. Ligya ona hiç bu denli tertemiz gelmemiş, genç adam onu hiç bir zaman bu sersemlik ve çılgın rezalet sahnesinin ortasındaki kadar kendine yakın bulmamıştı. Biraz önce bir yudumda içmeğe hazır olduğu çelenkli kadehe karşı şimdi yalnızca tiksinti duyuyordu. Utançtan boğulacak gibiydi. Soluğunu güçlükle alıyor ve gözüne gökyüzündeki yıldızlar bile sönükleşmiş gibi geliyordu.

Hayır, hayır, bu karanlık, loş koruluktan kaçması gerekti. Ama daha on adım gitmeden peçeli bir kadın karaltısı gördü. Omzuna iki el kondu ve heyecanlı bir ses kulağına,

«Seni seviyorum! Gel!» diye fısıldadı. «Kimse görmez! Çabuk ol! Çabuk!»

Vinikyus, bir düşten uyanır gibiydi.

Kadın ona daha fazla sokularak gene fısıldadı.

«Çabuk ol! Çabuk! Bak yapayalnızız, kimsecikler yok. Seni seviyorum, seviyorum.»

«Kimsin diyorum sana?»

«Bil!»

Kadın kollarını Vinikyus'un boynuna dolayarak peçenin arkasındaki dudaklarını onun dudaklarına bastırdı. Kesik kesik, derin derin soluyarak,

«Bu gece sevişmek için, eğlenmek için yaratılmış bir bir gece,» dedi. «Bu gece her şey olabilir. Bana sahip ol!»

Kadının öpmesinin tek etkisi, genç adamı büsbütün iğrendirmek oldu. Onun aklı da, yüreği de başka yerdeydi. Bütün dünyada Ligya'dan başka kadın yoktu onun için. Peçeli kadını itti.

«Kimsin bilmiyorum,» dedi. «Ama ben başkasını seviyorum. Seninle sevişmeyi de içim istemiyor.»

«Peçemi aç,» dedi kadın.

Ama tam o sırada yandaki ağaçların arasında bir ses oldu ve karaltı garip bir kahkaha atarak uzaklaştı.

Gelen Petronyus'tu.

«Her şeyi gördüm ve duydum,» dedi.

Vinikyus, «Oyleyse gidelim,» diye cevap verdi.

Parlak ışıklı günah evlerinin önünden, ağaçlık yollardan ve atlı muhafız kordonlarından geçerek tahtırevanlarının durduğu yere geldiler. Petronyus,

«Ben de seninle geliyorum,» dedi.

Bunun üzerine aynı tahtırevana bindiler. Bir süre hiç konuşmadılar. Ancak Vinikyus'un evine girdikleri zaman Petronyus sordu:

«Kadının kim olduğunu biliyor musun?»

«Rubrlya mıydı?»

«Hayır.»

«Kimdi öyleyse?»

Petronyus sesini alçalttı:

«Gerçi Vesta'nın kutsal ateşinin içine tükürüldü; çünkü Rubrlya, Neron'un koynuna girdi. Ama seninle ko-

nuşan kadın...» Petronyus, sesini daha da yavaşlatarak, «Tanrısal Ogûsta'ydı.» dedi.

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Petronyus,

«Neron, Rubriya'ya karşı olan çılgın tutkusunu Popeya'dan gizleyemedi.» diye ekledi. «Bana kalırsa Popeya da ona nisbet yapmak isteğine uydu. Sizi bilerek gelip rahatsız ettim. Çünkü Ogûsta'yı tanıyıp da ondan sonra silkip atsaydın artık ne seni, ne de Ligya'yı ve belki ne de beni hiç bir şey kurtaramazdı!»

Vinikyus, «Of!» diye bağırdı. «Artık Roma'dan da, Neron'dan da, şölenlerinden de... Ogûsta'dan, Tigellinus'tan, hepinizden bıktım! Boğulacak gibi oluyorum. Bu hayata dayanamayacağım. Dayanamıyorum artık. Anlıyor musun?»

«Evet. Senin aklını oynattığını ve mantığınla iradeni yitirmiş olduğunu anlıyorum.»

«Koca yeryûzünde yalnızca Ligya'yı seviyorum.»

«Ee?»

«Onun için başkaca hiç bir sevgi istemiyorum. Bu hayatı, şölenlerinizi, rezaletlerinizi, cinayetlerinizi de istemiyorum.»

«Ne oldu sana? Hıristiyan mı oldun?»

Vinikyus başını elleri arasına aldı ve üzgünlük içinde,

«Hayır. Yazık ki olamadım,» diye haykırdı.

X

Petronyus, eve dönerken keyfi kaçmış durumdaydı. Çünkü artık Vinikyus'la aynı dili konuşmadıklarını o da anlamıştı.

Şimdiye dek Petronyus, genç askerin üzerinde büyük bir söz sahibiydi. Ama artık bu durum sona ermişti. Petronyus olgun bir septik olduğu için, yeğeninin ruhunun anahtarını artık elinde bulundurmadığını bilmezlik edemezdi.

«Ya Ogüsta, Vinikyus'a karşı yalnızca geçici bir heves değil de derin bir arzu duyuyorsa? İki şıktan biri olur: Ya Vinikyus ona dayanamaz ve Neron'un düzenlediği bir kazaya uğrayarak ortadan silinir, ya da (ki bu çok daha akla yakın) Vinikyus, onu reddeder... O zaman da ölüm buyruğu çıkmış olur. Ogüsta'nın hışmına hepimiz birden uğrarız ve ibre Tigellinus'tan yana kayar.»

Ne yönden bakılırsa bakılsın, işler kötü gidiyordu. Petronyus, her şeyden önce zaman kazanmak istiyordu. Çünkü, öyle sanıyordu ki Neron bir kez yola çıksa sanat konusundan hiç anlamayan Tigellinus, İmparator'un yanında ikinci derecede bir duruma düşmek zorunda kalacaktı.

Hatta Neron'dan Hıristiyanların kentten kovulması için bir ferman koparmak bile Petronyus'un aklından geçti. O zaman Ligya da dindaşlarıyla birlikte Roma'dan ayrılırdı ve Vinikyus, yolculuğa çıkması için daha çok dil dökmenin gereği kalmadan, onun peşinden gelirdi. Böyle bir şey olur mu olurdu. İmparator Klavdiyus, Hıristiyanlara karşı besledikleri düşmanlık yüzünden mesele çıkardıkları için tüm Yahudileri sürgün etmişti ya!

Öyleyse Neron neden Hıristiyanları aynı biçimde temizlemesindi? Böyle bir şeyin Roma havasını da hafifleteceği su götürmezdi. Neron'un kafasına böyle bir düşünceyi sokmak, çocuk oyuncağı sayılırdı... Zaten Neron, içinde ölüm ya da felâket olan düşünceleri her zaman olumlu karşılardı. Petronyus, evinde bir şölen verir ve Neron'dan böyle bir buyruk koparırdı. Buyruğun yerine getirilmesini de üzerine alır ve Ligya'yı Vinikyus'la birlikte uzak bir yere gönderirdi...

Günler geçti ve sonunda, üç gün sonra Antiyanum'a gitmek üzere yola çıkılacağım Petronyus, Neron'dan duydu. Ertesi gün hemen haberi vermeğe, yeğenine gitti.

Vinikyus dayısına, o sabah Neron'un serbest bıraktığı eski kölelerinden birinin getirmiş olduğu bir çağrılılar listesi gösterdi.

«İçinde benim adım var; seninki de var,» dedi. «Eve döndüğün zaman sanırım sen de bir liste bulursun.»

«Çağrılıların arasında adımı görmeseydim ölüm buyruğumun her an gelebileceğini anlardım. Ama bu buyruğu yolculuktan dönmezden önce alacağımı sanmıyorum. Çünkü bu yolculukta Neron, bensiz olamaz.»

Listeyi gözden geçirdi.

«Daha yeni dönmüşken gene evi barkı bırakıp Antiyum'a gideceğiz! Ama ne yapalım? Böyle bir çağrı, emir demektir.»

«Ya birisi buna karşı gelmeğe kalkışırsa?»

«O zaman başka türlü bir çağrı ahr. Daha uzun bir yolculuğa, dönüşü olmayan bir yere gitmek için. Neden benim sözümü dinlemedin de henüz zaman varken Roma'dan ayrılmadın? Şimdi artık Antiyum'a gitmekten başka yol yok.»

«Şimdi artık Antiyum'a gitmekten başka yol yok ha? Ne biçim bir zamanda yaşadığımızı ve ne denli sefil birer köle olduğumuzu sen de görüyorsun, değil mi?»

«Bunları sen yeni mi anladın kuzum? Yaşadığımız zamanı ben yaratmadım. Kötülüğünden de ben sorumlu değilim. Yalnız büyük bir tehlike içinde olduğuna inan! Sarayda senin hasta olduğunu söylemiştim. Ama listede adın olduğuna göre, çağrılıların arasına katılman için bi-

risi baskı yapmış demektir. Bu birisi de ancak Popeya olabilir ki Ogûsta'nın sana karşı duyduğu istek geçici bir heves değil demektir. Kadın seni iyice avucunun içine almak istiyor.»

«Oyleyse gözûpek bir kadınmış!»

«Evet, gerçekten gözûnü budaktan sakınmıyor. Çünkü bu yaptığıyla kendini kesin bir yıkıma sürûkleyebilir. Venûs ona, ilk fırsatta bir başka sevda sunsun! Ama şu sırada seni arzu ettiğine göre ayağını denk atman gerek. Ahenobarbus, ondan usanmağa başlıyor. Rubriya ile Pitagoras'ı daha çok seviyor. Gene de gurur yüzünden, senden korkunç bir biçimde öç alması da akla yakındır.»

«Popeya korulukta karşıma çıktığı zaman onun kim olduğunu tanımadım bile. Sen her şeyi duydun. Ona ne söylediğimi biliyorsun. Başkasını sevdiğimi, onu istemediğimi söyledim.»

«Cehennem tanrılarının aşkına! Hıristiyanların, başında bıraktıkları son akıl kırıntısını da yitirme! Hayatından bezdinse hemen şimdi, şuracıkta şah damarını aç, ya da kendini kılıcının üzerine at. Çünkû Popeya'yı kızdırırsan sonun çok feci olur. Anlayabiliyor musun bunu?»

Vinikyus dinliyordu ama, aklı başka bir şeyde gibiydi.

«Onu ne yapıp yapıp görmeliyim,» dedi.

«Kimi? Ligya'yı mı?»

«Evet. Ligya'yı.»

«Nerde olduğunu biliyor musun?»

«Yoo.»

«Öyleyse gene eski mezarlıklarda, Tiber'in karşı yakalarında dönûp dolaşmağa mı başlayacaksın?»

«Bilmiyorum. Ama ne olursa olsun, onu görmeden edemeyeceğim!»

Ertesi gûn durumu aydınlatabilecek bir şey oldu. Kilo birden ortaya çıktı.

Üstû-başı iyice dökûlûyordu. Ama uşaklar onu gece gündûz, hangi saatte olursa olsun içeriye almak konusunda buyruk almış olduklarından eve girmesine en-

gel olamadılar. Kilo dosdoğru atriyum'a gitti ve Vinikyus'un karşısına geçerek,

«Tanrılar size ölümsüzlük bağışlasınlar ve dünya mülkünü sizinle paylaşsınlar!» dileğiyle söze başladı.

Vinikyus'un içinden önce onu kapıdışarı ettirmek geldi. Ama belki de Yunanlı, Ligya'yla ilgili bir şeyler biliyordu. Onun için genç erkeğin merakı, tiksinti ve nefretinden baskın çıktı.

«Sensin ha! İşler nasıl?»

Kilo, «Kötü, ey Jüpiter'in oğlu,» diye cevap verdi. «Gerçek namus bugünlerde alıcısı olmayan bir mal olup çıktı. Düşünürler haftada bir kasaba gidip bir koyun başı alabilirlerse şanslarına şükrediyorlar. Efendimiz, bana verdiğiniz paraların hepsini kitap almak yolunda harcadım. Sonra da beni soydular soğana çevirdiler. Düşünlerimi yazsın diye satın aldığım kadın kaçtı. Eli açık oluşunuza borçlu olduğum paranın geri kalanını da yanında alıp götürdü. Yoksul zavallının biriyim artık. Ama sizden, sevdiğim, tapındığım, uğrunda hayatımı tehlikeye attığım sizden başka kime başvurabilirim? Bilmiyorum!»

«Ne istemeğe geldin? Bana ne getirdin?»

«Sizden yardım dilenmeğe geldim ey Baal! Ve size yoksulluğumu, gözyaşlarımı, sevgimi... Ve öğrendiğim bazı şeyleri getirdim. Aklınızda olsa gerek: Bir gün size, Tanrısal Petronyus'un kölelerinden birine, Venüs'ün kuşağından bir iplik verdiğimi anlatmıştım. Geçenlerde işler nasıl bakalım diye kendisini görmeğe gittim. O evin içinde olup bitenleri siz daha iyi bilirsiniz, efendim. Evnike'nin şu sıradaki gözde durumunu size anlatmamın gereği yok. İşte benim elimde böyle bir iplik parçası daha var. Bunu sizin için sakladım, efendimiz.»

Sonra, Vinikyus'un kaşlarının çatılmağa başladığını görünce Kilo bu lâfı hemencecik kesti ve başına belâ açmamak için telâşla ekledi:

«Yani, demek istediğim, Tanrısal Ligya'nın kaldığı yeri biliyorum, efendimiz. Size sokağını da, evini de gösterebilirim.»

«Nerde?»

«Hıristiyanların başrahibi Linus'un yanında oturuyor, efendim. Ursus da onun yanında. Gene eskisi gibi Demas'ın değirmeninde çalışıyor. Evi gece vakti saracak olursanız ondan korkunuz olmaz. Linus, ihtiyar bir adam. Evde ondan başka yalnızca iki ihtiyar kadın var.»

«Bunları nereden biliyorsun sen?»

«Efendimiz, biliyorsunuz ki, Hıristiyanlar beni bir kez ele geçirdikleri halde canımı bağışladılar. Bu yüzden içimin kendilerine karşı bir gönül borcuyla dolup taştığını söylersem şaşmayın. Eski dostlarımı unutmanın doğru olmadığını, gidip onları aramam, sormam gerektiğini düşündüm. En çok da sizi düşündüm efendimiz. Son çabamız kötü sonuca bağlandı. Ama er olan yılar mı? Hiç bir zaman! İşte ben de gittim ve sizin zaferinize yol hazırladım. Ev ıssız bir yerde. Hemen bu gece evinize yüce bir kraliçenin girip girmemesi doğrudan doğruya size bağlı bir şey. Başarı kazandığınız zaman da şu aç ve yoksul zavallının bu işde büyük rolü olduğunu unutmazsınız, elbet.»

Vinikyus'un damarlarındaki kan tutuşmuş gibiydi. Evet, bu iş yapılabilirdi, hem de bu kez tehlikesizce yapılabilirdi. Ligya bir kez onun metresi oldu mu, ömrünün sonuna değin metresi kalmaktan başka ne gelirdi kl elinden? Tüm dinsel inançların canı cehenneme! Hıristiyanların candan iyilikleri ve sağlam prensipleriyle ne ilişkisi vardı onun? Artık onları silkip atmanın zamanı gelmemiş miydi? Yaşama yeniden, tüm dünyanın yaşadığı gibi başlamanın zamanı gelmemiş miydi? Ligya'nın sonradan yeni hayatını diniyle bağdaştırmak konusunda neler yapacağı ikinci derecede önem taşıyordu. Her şeyden önce Ligya onun olmalıydı... Hem de hemen o gün. Bunun yapılması için de Kilo'yu burada alakoymak ve ona gece için bazı komutlar vermek yeterliydi. Ya sonra? Sonra mı? Hiç! Sonsuz bir mutluluktu sonrası!

Evet, gerçi Ligya'ya karşı el kaldırmayacağına ant içmiş olduğunu Vinikyus unutmuş değildi. Ama neyin üzerine ant içmişti? Tanrıların üzerine ant içmiş olamazdı, çünkü tanrılara artık inanmıyordu. İsa'nın üzerine de değil, çünkü İsa'ya da henüz inanmıyordu. Sonra Ligya

çok gücenecek olursa hemen nikâh kıydırır ve tüm suçlarını unuttururdu. Evet, genç adam nikâh kıydırmanın gerekli olduğunu sanıyordu. Çünkü canını Ligya'ya borçluydu.

Derken aklına Kroto ile birlikte onun evinin avlusuna girdiği gün geldi. Ursus'un yumruğunu hâlâ başının üzerinde görür gibi oluyor. ondan sonra olup bitenleri de hiç unutamıyordu. Ligya'nın bir köle giyimiyle, bir tanrıça gibi güzel, yatağının üzerine eğilmiş duruşu hep gözünün önündeydi. Bakışları ister istemez, duvardaki hücrede duran küçük istavroza çevrildi. Ligya bunu gitmezden önce bırakmıştı. Öyle olduğu halde Vinikyus yeni bir tecavüzle mi karşılık verecekti? Bir cariye gibi saçından tutup da yatağına mı sürükleyecekti onu? Böyle bir şeye nasıl karar verebilirdi? Öyle ya, Ligya'yı yalnızca arzu ediyor değildi ki, aynı zamanda seviyordu da!.. Hem de salt Ligya olduğu için seviyordu. Birden genç erkek onu evine kapayıp kollarına almanın kendine hiç, ama hiç yetmeyeceğini sezdi. Hayır, Ligya'nın da gönlü olmalıydı. Onu zorla kaçırmakla, hem mutluluğunu yıkmış, hem de dünyanın en sevgili, en değerli varlığını kirletmiş, mahvetmiş olacaktı.

Bunu düşünmek bile içine dehşet dolduruyordu. Saçını düzeltip ayaklarını sürterek dikkatle kendini süzen Kilo'ya baktı. Eski suç ortağına karşı Vinikyus büyük bir tiksinti duyuyordu. Onu zehirli bir yılanı ezercesine ezdirtmek isterdi. Hiç bir konuda ılımlı olamadığından vahşi Romalı yaradılışının etkisine uydu ve Yunanlıya dönerek,

«Senin dediğini tutmayacağım!» dedi. «Ama haketttiğin ödülü almadan gitmen de doğru olmayacağından sana üç yüz değnek vurmalarını buyuracağım!»

Kilo sarardı. Ama Vinikyus'un yakışıklı yüzünde yalnız buz gibi soğuk bir öfke okunuyordu. Yunanlı iki büklüm dize geldi ve kesik bir sesle,

«Neden ey Perslerin kralı? Neden ey büyükyüreklilik anıtı? Neden ey lütuf ehramı?» diye inledi. «Bu cezaya neden hak kazandım? İhtiyar bir adamım. Aç ve yoksu-

lum. Sonra, size bazı hizmetlerde de bulundum. İyilikbilirliğinizi bu yoldan mı ortaya vuracaksınız?»

«Evet, tıpkı senin duyduğun iyilikbilirliği Hıristiyanlara karşı gösterdiğin gibi!» diye bağırdı ve bir uşak çağırdı.

Kilo çırpınarak Tribün'ün dizlerine sarıldı ve ölü gibi sararmış bir yüzle,

«Efendimiz, efendimiz! Ben ihtiyarın biriyim!» diye söylendi. «Elli değnek vursunlar, üç yüz değil. Elli tane yeter! Haydi yüz olsun, ama üç yüz değil! Acıyın efendim, acıyın bana!»

Vinikyus onu itti ve bağırarak bir buyruk verdi. Bir an içinde iki tane iri yarı uşak Kilo'yu, zaten bir tutam kalmış olan saçından yakaladılar ve başını sırtındaki paçavralarla örterek ceza hücresine sürüklediler. Kilo, koridorun eşiğinde,

«İsa aşkına!» diye bağırdı.

Sonra Vinikyus gene yalnız başına kaldı. Biraz önce vermiş olduğu buyruk onu heyecana getirmiş ve canlandırmıştı. Sonra genç adam bir zafer kazandığını, Ligya'nın düzeyine doğru bir adım attığını düşünerek seviniyordu. Kilo'ya karşı haksızlık etmiş olduğu aklına bile gelmiyordu. İçinden Ligya'ya,

«Hayır,» dedi. «Senin iyiliğine kötülükle karşılık vermeyeceğim. Sonradan sana tecavüz edeyim diye beni kışkırtan insana neler yaptığımı öğrenince beni çok beğeneceksin.»

Beri yandan kendi kendine sormadan da edemiyordu: Acaba Ligya onun Kilo'ya yaptıklarını doğru bulur muydu? Hıristiyanlar, öç almak için Vinikyus'unkinden çok daha önemli bir hınçları olduğu halde bu sefili bağışlamamışlar mıydı? Kilo'nun, «İsa aşkına!» diye bağırışı kulaklarında çınlar gibiydi. Birden Vinikyus, cezanın geri kalan bölümünü bağışlamağa karar verdi.

Başuşağını çağırmak üzereyken o kendiliğinden içeri girdi ve, «Efendimiz, ihtiyar bayıldı; belki de öldü,» dedi. «Hâlâ kamçılayalım mı?»

«Hayır, kendine geldiği zaman onu bana gönder.»

Uşak, perdenin arkasına çekildi. Ama Yunanlı dü-

şûnûrû ayıltmak galiba kolay olmamıştı. Epey sonra Kilo içeri girdiği zaman Vinikyus'un sabrı artık tükenmeğe başlamıştı. Bir işaret yaptı ve Kilo'yu getiren köleler çekildiler.

Kilo çarşaf gibi bembeyazdı ve bacaklarından mozayikli zemine oluk oluk kan akıyordu. Diz üstü çökerek,

«Eksik olmayın efendim,» diye inildedi. «İyiyürekli bir meleksiniz!»

Vinikyus, «Pis köpek,» diye cevap verdi. «Seni yalnızca kendi hayatımı borçlu olduğum İsa'nın hatırı için bağışladım. Bunu iyi bil.»

«Bundan sonra İsa'nın kulu olacağım efendim... Hem İsa'nın, hem de sizin.»

«Sesini kes de beni dinle. Ama önce ayağa kalk. Gelip bana Ligya'nın kaldığı evi göstereceksin.»

«Ama efendimiz, açlıktan ölüyorum. Gelirim efendimiz, gelirim ama, şimdi dizlerim bitkinlikten kesiliyor. Elinizi, ayağınızı öpeyim, bana köpeklerinizin yemek artıklarını verin. O zaman gelebilirim.»

Vinikyus, onun karnının doyurulmasını, bir parça altınla bir de pelerin verilmesini buyurdu. Buna rağmen Kilo açlığın ve dayağın etkisiyle o denli bitik düşmüştü ki hâlâ yürüyecek gücü yoktu. Bitkinliğini Vinikyus inat sanacak diye ödü koptuğu halde yemekten sonra bile yerinden kalkamadı. Dişleri birbirine çarparak,

«Hele biraz zaman geçsin, şu şarap beni canlandırsın, o zaman sizinle gelirim,» deyip duruyordu. «O zaman sizinle dünyanın öbür ucuna dek gidebilirim.»

En sonunda biraz kendini topladı ve birlikte yola çıktılar. Yol uzundu. Neden sonra Kilo, Vinikyus'a bahçesi sarmaşıklı bir duvarla çevrilmiş ufak, üçra bir ev gösterdi.

«İşte burası, efendim,» dedi.

Vinikyus, «Peki, artık git,» diye cevap verdi. «Ama önce söylediklerime kulak ver. Bana hizmet etmiş olduğunu unutacaksın. Meryem'in, Peter'in ve Glavkus'un nerede oturduklarını unutacaksın. Bu evi de, bütün Hıristiyanları da temelli unutacaksın. Ayda bir gelirsin; eski kölem Demas sana iki altın verir. Ama Hıristiyanla-

rı gözetlemekte direnirsen seni ya kendim kamçılatıp öldûrûrûm ya da öldûrsûnler diye kent muhafızlarının eline veririm.»

Kilo, yerlere eğilerek, «Sizin buyurduğunuz gibi hepsini unutacağım,» dedi.

Ama Vinikyus, köşeyi dönûp gözden kaybolur kaybolmaz Kilo onun arkasından yûmruğunu salladı. Ve,

«Bûtûn gazap tanrıları adına yemin ederim kl unutmayacağım!» diye bağırdı.

Sonra gene bayıldı.

XI

Linus'un oturduğu ev Meryem'in evinden pek uzakta değildi. Vinikyus, dosdoğru Meryem'in evine gitti. Kapıda Nazarus'la karşılaştı. Vinikyus'un terbiyeli selâmına rağmen genç, onu görünce ne yapacağını şaşırdı. İçerde Meryem, Peter, Glavkus, Krispus ve Tarsuslu Pol oturuyordu.

Vinikyus'u görünce hepsinin yüzünde bir şaşkınlık belirdi. Genç adam,

«Sizi taptığınız İsa adına selâmlarım!» dedi.

«İsa'nın adı kıyamete dek yaşayacaktır!»

Vinikyus, «Sayısız erdemlerinizi biliyorum, iyiyürekli olduğunuzu da ispatladınız,» dedi. «Onun için aranıza bu kez bir dost olarak giriyorum.»

Peter, «Biz de sizi bir dost olarak karşılıyoruz,» diye cevap verdi. «Buyrun, soframıza oturun efendimiz. Allah ne verdiyse birlikte yiyelim, çünkü bizim konuğumuzsunuz.»

«Eksik olmayın. Ama ilk önce hepiniz beni dinleyin. Peter ve siz, Tarsuslu Pol, sizlerin benim dostluğuma inanmanızı istiyorum. Ligya'nın nerde olduğunu biliyorum. Daha biraz önce az ötedeki Linus'un evi önündeydim. İmparator Hazretleri'nin bana bağışladığı yetki gereğince Ligya'nın üzerinde hâlâ hakkım var. Sonra çeşitli mülklerin üzerinde beş yüze yakın kölem bulunuyor. Onun için, Linus'un evini sardırıp Ligya'yı yakalamak işten bile değildi. Bununla birlikte ben bunu yapmadım. Yapmak niyetinde de değilim.»

Peter, «Allah bu iyiliğinden ötürü seni bağrına bassın. Yüreğine inan versin,» diye mırıldandı.

«İnsanların ve melekelerin diliyle de konuşsam, acımak nedir bilmiyorsam, sesimin kuru bir maden takırtısından ya da çiğ bir çalpara şangırtısından hiç bir farkı kalır mı?»

Kafeste bir kuş gibi ışığa doğru el açıp yalvaran bu tutsak ruh, ihtiyar Havari'yi duygulandırmıştı. Elini Vinikyus'a vererek,

«Çal, sana kapımızı açalım,» dedi. «Tanrının nuru ruhuna insin. İsa Peygamber adına seni de, ruhunu da, sevgini de takdis ediyorum.»

Bu sözleri duyan Vinikyus, Peter'in yanına koştu. Evet, daha son zamanlara değin yabancılara insan gözüyle bile bakmak istemeyen gururlu Roma soylusu, şimdi ihtiyar Galileli balıkçının ellerini tuttu ve minnetle dudaklarına bastırdı.

«Çok mutluyum,» dedi. «Beni dininize temelli döndüreceğinize de inanıyorum. Yalnız Roma'da kalmama olanak yok. Çünkü Neron, yakında Antiyum'a gidiyor. Benim de kendisine katılmamı buyurdu. Antiyum'a gelirseniz hatta saraya bile kolayca girip çıkabilirsiniz. Dininizi saraylıların arasına yaymanıza bile bir yol bulurum. Benden bu iyiliği esirgemeyin.»

Hıristiyanlar kazandıkları bu zafer yüzünden sevinç içindeydiler. Peter, Hıristiyanların başrahibi olduğu için Roma'dan ayrılamazdı. Ama zaten ülke ülke gezen Tarsuslu Pol, genç tribünle birlikte Antiyum'a gitmeğe razı oldu. Peter, sağ elini genç adamın başına koydu ve,

«Antiyum'a git; Neron'dan hiç korkma.» dedi. «Saçının bir kılına bile zarar gelmeyecek. Bana güvenebilirsin.»

Bundan sonra Meryem'i, Ligya'yı çağırtmağa gönderdi. Ziyaretçinin kim olduğunu söylememesini de sözlerine ekledi.

Linus'un evi yakındı. Az sonra küçük bahçenin ağaçları arasından, Meryem'in Ligya'yı elinden tutmuş getirdiğini gördüler.

Vinikyus koşup onu karşılamak istedi ama, o sevgili varlığı görünce kıvançtan o derece heyecanlandı ki yerinden bile kımıldayamadı. Yüreği çatlayacakmış gibi

çarpıyordu. Düşman oklarının vınlamasını ilk olarak duyduğu zamankinden yüzlerce kat daha heyecanlıydı.

İşte Ligya gelmişti bile... Kâh kızarıyor, kâh sararıyordu. Soru sorarcasına bakan gözlerinden şaşkınlık ve telâş fışkırıyordu. Ama çevresindeki yüzlerde yalnızca neşe ve sevgi dolu bakışlar okudu. Peter, onun yanına gitti ve,

«Vinikyus'u her zaman sevecek misin, Ligya?» diye sordu.

Bir an odaya tam bir sessizlik çöktü. Kızın dudakları ağlamak üzere olan, suçunu açığa vurmak zorunda kalan bir çocuğun dudakları gibi titriyordu. Havarî, şefkatle,

«Açık konuş,» dedi.

O zaman Ligya, Peter'in önünde diz çökerek utanç dolu, çekingen bir sesle cevap verdi.

«Evet!»

Vinikyus onun yanıbaşında diz çökmüştü bile! Peter, ellerini onların başları üzerine koyarak,

«Birbirinizi ve İsa'yı sevin.» dedi. «Çünkü sevginizde günah yok.»

XII

Küçük bahçede Vinikyus, Ligya'ya biraz önce içerde söylemiş olduğu şeyleri anlattı. İçten gelen sözlerle ona, ruhundaki değişmelerle, Meryem'in evinden ayrılalı beri çektiği üzüntüyü saydı, döktü. Ama artık dertli günler sona ermişti. Vinikyus, Ligya'yı resmen istemişti. Artık Ligya'nın ondan kaçmasına hiç bir gerekçe yoktu.

Ligya, «Ama ben senden kaçmıyordum ki!» diye mırıldandı.

«Kimden kaçıyordun öyleyse?»

Kız, açık mavi gözlerini onun yüzüne kaldırdı. Sonra gene başını eğerek cevap verdi:

«Biliyorsun neden kaçtığımı.»

Duyduğu aşırı sevinçten soluğu kesilmiş olan Vinikyus, duygularını tümüyle anlatabilmek yeteneğinden yoksundu. Zaten duygularını kendisi bile pek anlayamıyordu. Bununla birlikte yaşamına Ligya'nın yeni bir güzellik kazandırmış olduğunun farkındaydı. Kızı en çok onun kendinden kaçmış olduğu için sevdiğini söyledi ve bu da sevinçten Ligya'nın başını döndürdü.

Sonra Vinikyus sessizce kızın elini aldı. Ligya da onu sevgi dolu gözlerle süzüyordu. Genç adam onu gerçekten bulduğuna, onun yanında olduğuna güven getirmek istercesine birkaç kez,

«Ligya, Ligya,» diye adını mırıldandı.

Ligya da onu daha Avlus'ların evindeykenden beri sevmiş olduğunu, eğer Vinikyus kendini saraydan aldırıp gene Avlus'lara göndermiş olsa sevisini açıkça ortaya vurarak Plavtiyus'ların kızgınlığını yatıştırabileceğini anlattı. Vinikyus,

«Ant içerim ki seni evinden kaçırmak hiç bir zaman benim buluşum değildi.» dedi. «Bir gün Petronyus elbet, sana olan sevgimi, seninle evlenmek istediğimi ona na-

sıl açtığımı anlatır. Kendisi benim bu isteğimi alaya aldı. Sonra da Neron'a gitti, seni saraya getirterek bana vermesini ondan istedi. Ona kaç kez lânet okumuşundur! Ama belki de böylesi daha iyi oldu. Öyle ya! Başka türlü olsa belki Hıristiyanları hiç tanımazdım. Seni de böylesine yakından anlayamazdım.

Ligya, «İnan bana Markus, seni bana İsa gönderdi,» diye cevap verdi.

Bu sırada Ursus'un Kroto'yu boğduktan sonra Vinikyus'a saldırdığı yere yaklaşıyorlardı. Genç erkek,

«İşte buracıkta, sen olmasaydın ölüp gidecektim,» dedi.

Kız, «Ne olur, aklıma getirme bunları,» diye söylendi. «Ursus'a da kin bağlama.»

«Seni savundu diye ona kin bağlamamı aklın alıyor mu? Köle olsa hemen salıverirdim.»

«Köle olsa zaten Avlus'lar onu çoktan özgürlüğe kavuştururlardı.»

«Artık şimdi Avlus'ları istediğin zaman gidip görebilirsin. Benim olduğun zaman da Neron bana sunulan rehineyi ne yaptığımı sorarsa, 'Nikâhıma aldım,' diye cevap veririm. Neron, Antiyum'da uzun kalmaz. Çünkü buralardan uzaklaşmağa can atıyor. Hem zaten onu her gün gidip görmek zorunda da değilim. Onun için Tarsuslu Pol'dan dinin temellerini öğrenir öğrenmez vaftiz olur, Roma'ya dönerim. O zaman Avlus'lar da dönmüş olurlar. Onların gene gönlünü kazanacağımı umuyorum. Evet, o zaman tüm engeller ortadan kalkacak. Ben de gelip seni alabileceğim. Ah, sevgilim! Sevgilim!»

Ligya, gülen gözlerini onun yüzüne kaldırdı. Bir şey söyleyemedi. Vinikyus da susuyordu. Çünkü sevda ikisinin de soluklarını kesmiş gibiydi. Ligya bir servi ağacına yaslandı. Ak silueti ağacın gölgesinde bir çiçeği andırıyordu. Kirpiklerini indirmişti ve göğsü inip kalkıyordu. Vinikyus da heyecandan sararmıştı. Öğle vaktinin durgunluğu içinde kendi yüreklerinin çarpışını duyabiliyorlardı. Benliklerini saran bu sarhoşluk havası, içinde bulundukları çıplak avluyu bir sevda bahçesine çevirmişti.

XIII

O akşam eve dönerken Vinikyus, Vikus Tuskus'ta, Petronyus'un sekiz Bitinyalı kölenin omzunda taşınan yaldızlı tahtırevanını gördü. Köleleri bir işaretle durdurarak perdeleri açtı. Dayısının uykulu durumunu görünce neşeyle,

«Güzel düşler dilerim!» diye bağırdı.

Dayısı, «Sen misin?» dedi. «Evet, biraz kestirmişim. Bütün gece saraydaydım. Ancak çıkabildim. Şimdi de eğlendirici bir şey almağa gidiyordum. Ne haber?»

«Kitapçı dükkânlarını dolaşmakla zaman geçiriyorsun değil mi?»

«Evet. Musoyus'la Seneka yeni bir şeyler yazmışlar. Sonra Perius'la Virjil'in kitaplarından birini de almak istiyorum. Ah, bilsen nasıl yorgunum. Kâğıtları silindirlerinden çıkara koya ellerim ağrıdı. Ama insan bir kez bir kitapçıya girdi mi, her şeyi görmek istiyor. Şimdiye değin üç dükkân dolaştım. Kastor adına! Öyle bir uykum var ki!»

«Palatin'den geldiğine göre haber sormak bana düşer. Tahtırevanınla kitaplarını evine gönder de bize gel. Seninle konuşacaklarım var... Antiyum'la ve daha başka bir işle ilgili.»

Petronyus, «Peki,» diyerek tahtırevandan indi. «Yarından sonra Antiyum'a gidiyoruz, onun için hazırlansan iyi olur. Ne zeytinyağlı bezelye, ne de o şişko boğazına sardığı sıcak bezler bizim Ahenobarbus'un sesinin kartlaşmasına engel olamadı. Onun için artık yolculuğu ertelemek kararından caydı. Roma'ya da, Roma'nın havasına da küfürler yağdırıyor. Denizi öylesine özlemiş

durumda ki, Roma'yı yakmak ya da yıkıp yerle bir etmek istiyor. Durmadan rüzgârların bu dar sokaklardan getirdiği pis kokuların, bir gün hayatına mal olacağını söyleyip duruyor. Bugün sesi yüzünden Roma'nın tüm tapınaklarında kurbanlar kestirdi. Sesi yakın zamanda gene açılmazsa vay Roma'nın ve özellikle Senato'nun başına geleceklere!»

Vinikyus, «Bu iş böyle sürüp gidemez.» diye kanısını belirtti.

Böyle konuşarak eve vardılar. Ev sahibi neşeyle kölelerine akşam yemeğini hazırlamalarını buyurdu. Bir yandan da,

«Evet, dünyanın yola gelmesi, yeni baştan doğması gereklyor,» diye konuşup duruyordu.

Petronyus, «Evet ama, bu işi başaracak olanlar bizler değiliz,» diye cevap verdi. «Yalnızca Bronz-Sakal'ın egemenliği altında insanın kelebeklere benzemesi bile bizim dünyayı düzeltemeyeceğimizi göstermeğe yeter. Bu çağda insan ancak Şahane Hoşnutluğun güneşi üzerine vurduğu sürece yaşar. Şahane Hoşnutsuzluk başgösterir göstermez de ölür. Biliyor musun? Bazan kendi kendime soruyorum: Lukyus Saturninus nasıl olmuş da bir Tiberyus, bir Kaligula ve bir Klavdiyus çağlarından arta kalabilmiş? Her neyse. İzin verir misin, tahtırevanını gönderip Evnike'yi aldırayım? Uykum dağıldı: biraz eğlenmek istiyorum. Hem yemekte çalgı da olsun ki neşelenelim. Sonra Antiyum'dan konuşuruz. Bu sorunu benden çok senin düşünmen gerek.»

Vinikyus, Evnike'yi almağa adam göndertti. Ama Antiyum konusuyla uzun uzadıya kafasını şişirmeğe niyeti olmadığını söylüyordu.

«Dünya Palatin'de başlayıp bitmiyor ya!» dedi. «Hele kafaları ve yürekleri başka şeylerle dolu olanlar için!»

Bunu öyle umursamadan, gene de öyle bir neşeyle söylemişti ki Petronyus ona baktı ve sordu:

«Sende bir şeyler var ama ne? Çocukkenki davranışlarını aklıma getiriyorsun.»

Vinikyus, «Mutluyum da ondan,» diye cevap verdi. «Seni de zaten bunu söylemek için çağırdım.»

«Ne oldu?»

«Koca Roma İmparatorluğu'na değişemiyeceğim bir şey.»

Arkasına yaslandı. Ellerini başının arkasına kilitledi ve gülümseyen bir yüzle anlatmağa başladı.

«Avlus Plavtiyus'u görmeğe gittiğimiz gün aklında mı? Orada ilk olarak genç kız kılığına girmiş olan bir tanrıçayla tanışmıştım. Hatta tanrıçaya kendiliğimden 'Şafak' ve 'İlkbahar' gibi adlar takmıştım. Onu, eşi bulunmayacak kadar güzel olan bu bakire tanrıçayı hatırlıyor musun?»

«Neler söylüyorsun sen kuzum, Zeus aşkına? Ligya'yı demek istiyorsun, değil mi?»

«Evet. Ben de onun sözlüsüyüm artık.»

«Gerçek mi?»

Petronyus daha başka bir şey söylemeğe vakit bulamadan Vinikyus, yerinden fırladı ve kâhyasını çağırdı.

«Tüm köleler buraya gelsin!» diye buyruk verdi. «Hepsi gelsin, hem de hemen şimdi.»

Petronyus, «Onun sözlüsüsün ha?» diye sordu. Ama o daha şaşkınlığından kurtulamadan koca Atriyum'un içi kölelerle dolmuştu.

Vinikyus salıverilmiş kölelerinin başı olan Demas'a döndü:

«Yirmi yıldır hizmetimde çalışmış kölelerime yarın özgürlüklerini vereceksin. Geri kalanların herbiri de üç altın alacak. Bir hafta süreyle hepsine her kez iki öğün yemek verilecek. Taşradaki zindanlara da haber gönderin. Tüm cezaları geri alıyorum. Bugün benim için büyük bir kıvanç günüdür. Evimin de sevinç içinde olmasını istiyorum.»

Bir an kimse konuşmadı. Sanki köleler duyduklarına inanamıyorlardı. Sonra ellerini Vinikyus'a doğru uzatarak hep bir ağızdan,

«Efendimiz! Efendimiz!» diye bağırdılar.

Vinikyus, bir işaret yaparak onları dağıttı. Şimdi tavan arasından bodruma dek ev baştan aşağı sevinç sesleriyle dolmuştu. Vinikyus,

«Yarın hepsini bahçeye toplayıp kuma birer işaret

çizmelerini söyleyeceğim,» dedi. «Balık işareti çizenleri Ligya salıverecek.»

Bu arada, zaten hiç bir şey karşısında çok şaşkınlık göstermeyen Petronyus kendini toplamıştı.

«Balık mı?» dedi. «Ha, şimdi anladım. Kilo söylemişti. Hıristiyanların belirtisi.» Sonra elini Vinikyus'a uzattı ve, «Mutluluk insanın aradığı yerdedir,» diye ekledi. «Çiçek tanrısı Flora'nın ömrünün sonuna dek senin yollarım çiçeklerle süslemesini dilerim. Şu anda kurduğun tüm düşlerin gerçek olmasını dilerim.»

«Eksik olma. Oysa beni azarlayacaksın sanmıştım. Hoş, azarlasan da vız gelir ya!»

«Ben mi seni azarlayacaktım? Yok canım, ne münasebet! Tersine, pek iyi etmişsin derim.»

Vinikyus, «Ah seni dönek!» diye dayısına çıkıştı. «Pomponya'nın evinden dönerken bana söylediklerini unutuyor musun?»

«Hayır, ama düşüncemi değiştirdim. Roma'da, sevgili dostum, her şey değişir. Kocalar karılarını, kadınlar kocalarını değiştirirler. Öyleyse ben neden kafamı değiştirmeyecek mişim? Kral soyundan geldiği söylentilerini duyduğu zaman Neron nerdeyse Akte'yle evleniyordu. Böyle bir şey yapmış olsaydı namuslu bir karısı olurdu, biz de saygıdeğer bir Ogüsta'ya kavuşurduk. Proteus'un deniz dibindeki ıssız ülkeleri adına! Her canım istediği zaman, her uygun bulduğum zaman fikrimi değiştirmek benim hakkım değil mi? Ligya'ya gelince, kral soyundan gelişi hiç değilse Akte'ninkinden daha kesin bir gerçek. Bununla birlikte Antiyum'dayken Popeya'dan sakın. Çünkü kinci kadınlar öç almasını sever.»

«Popeya bana vız gelir. Antiyum'da saçımın bir kılına bile zarar gelmeyeceğine güvenebilirsin.»

«Beni bir ikinci kez daha şaşırtabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun. Bununla birlikte bu sonsuz güvencin nerden geliyor?»

«Havarî Peter'in verdiği sözden.»

«Yâ, demek bunu Havari Peter söyledi? Öyleyse bu konuda seninle konuşmak boşuna demektir. Bununla bir-

likte izin verirsen ben gene de bazı güvenlik tedbirleri alayım.»

«Canın ne isterse yap. Ama benim ona güvenim var. Bu güvenimi sarsmağa çalışmak da boşuna olur.»

«Bir sorum daha var. Hıristiyan oldun mu?»

«Henüz olmadım. Ama Tarsus'lu Pol benimle birlikte Antiyum'a gelip bana dinin temel kurallarını belletecek. Ondan sonra vaftiz olacağım. Hani sen, Hıristiyanların hayata ve mutluluğa düşman olduklarını söylüyordun ya, bu sözlerinin doğru olmadığını öğrendim.»

Petronyus, «Sen ve Ligya için çok daha iyi ya!» dedi. Sonra omuzlarını kaldırarak, kendi kendine konuşurcasına ekledi: «Bu adamların insan kandırmaktaki hünerleri şaşılacak bir şey doğrusu. Sonra nasıl da dal budak salıp yayılıyorlar!»

Vinikyus, «Evet.» diye cevap verdi. «Roma'da da olduğu gibi, İtalya'nın, Yunanistan'ın ve Asya'nın birçok yerlerinde de binlerce... On binlerce Hıristiyan var.»

Tam o sırada Başuşak girerek Evnike'nin geldiğini haber verdi.

Hemen sofraya oturuldu. Lütçünün çaldığı birkaç parçayı dinlediler. Sonra Vinikyus, Kilo'nun gelişini anlattı. Petronyus'un gene uykusu gelmişti. Vinikyus'un anlattıklarını sonuna dek dinledikten sonra elini alnına götürdü.

«Niyetin iyi olduğuna göre yaptığın iş de iyi demektir.» dedi. «Kilo'ya gelince, ben olsam ona beş altın verirdim. Ama sen kamçılatılmasını buyurduğuna göre bırakmalıydın, kamçın altında can versin. Çünkü onun bir gün yüksek bir makama ulaşıp Senato üyelerine etek öptürtmeyeceğini nerden biliyorsun? Her neyse, şimdilik iyi geceler diyelim de biz artık gidelim.»

Petronyus ile Evnike başlarındaki çelenekleri çıkarıp masanın üzerine bırakarak veda ettiler. O zaman Vinikyus kitaplığına girdi ve Ligya'ya bir mektup yazdı:

«Tanrıçam, bu mektubumun yarın sana hayırlı sabahlar dilemesini istiyorum. Seni çok geçmeden göreceğim halde salt bu amaçla mektup yazmağa karar verdim. İmparator, iki gün sonra Antiyum'a gidiyor ve ne yazık

ki, benim de onunla birlikte gitmekten başka hiç bir çarem yok. Sana da söylediğim gibi, söz dinlemezsem hayatımı tehlikeye atmış olacağım ki, artık ölumü goze alamıyorum. Ama eğer benim kalmamı istersen söyle, kalayım. Petronyus durumu kurtarmağa çalışır. Benim için bir mutluluk günü olan bugün kölelerimi de ödüllendirdim. Yarın yirmi yıldır hizmetimde bulunanlar salıverilecekler. Bunu senin doğru bulacağını biliyorum. Zaten senin hatırın için yaptım. Kölelere, özgürlüklerini sana borçlu olduklarını söyleyeceğim ki, bilsinler ve sana tapınsınlar...

«Ben ise tersine, kölen olmak istiyorum. Mutluluğumun tutsağı ve senin kölen olup hiç kurtulmamak istiyorum. Antiyum'a ve Ahenobarbus'un gezilerine lânet! Bununla birlikte çok şükür ki Petronyus gibi bir düşünür değilim. Yoksa Akaye'ye de gitmek zorunda kalacaktım. Neyse ki ayrılık saatlerinde senin anılarınla avunacağım. Bir an boş kaldım mı, hemen bir ata atlayıp Roma'ya... Seni görüp gözlerimi aydınlatmağa, kulaklarımı senin sesinle sevindirmeğe geleceğim. Kendim gelemediğim zamanlar da sana mektup yazacağım ve köleler gönderip senden haber aldırtacağım.

«Seni selâmlarım, sevgilim, ayaklarına kapanırım. Seninle tanrıça imişsin gibi konuştuğum için bana darılma. Gerçi bunu yasaklarsan boyun eğerim ama, bugün başka türlü konuşmak elimde değil. Gelecekteki evinin eşiğinden sana selâmlar gönderiyorum. Seni tüm ruhumla selâmlarım, Ligya!»

XIV

Neron'un Antiyum'a giderken yolda Ostiya'ya uğrayacağı, daha doğrusu İskenderiye'den Ostiya'ya bir tahıl yüküyle gelmiş olan dünyanın en büyük gemisini görüp gezeceği Roma'da biliniyordu. İmparator, Ostiya'dan Littoralis yoluyla Antiyum'a gidecekti. Bu konudaki ferman birkaç gün öncesinden çıktı. Bu arada Ostiya'da meraklı bir halk yığını birikmeğe başlamıştı. Bunların arasında dünyanın her milletinden insan vardı.

Neron, geziye çıktığı zaman, çevresinde görmekten hoşlandığı her şeyi yanında götürürdü. Yolculuk ne denli kısa sürecek olursa olsun, heykelleri ve mozayikleriyle bildiği, sevdiği çevrede olmak isterdi. Sonra bu yolculuklarda yanına uşaklardan kurulu bir ordu alırdı. Ayrıca tabur tabur muhafızı, soyluları ve soyluların maiyetlerini de saymak gerekti.

Saptanan günün sabahı erkenden Kampanya'lı sürücüler Antiyum'a beş yüz tane dişi merkep getirdiler. Çünkü Popeya'nın gündelik süt banyosunun aksaması dünyada olmazdı! Savrulan toz bulutunun arasındaki bir uzun kulağı görmek, kamçı şaklamalarını ve sürücülerin bağırışlarını duymak halkın pek hoşuna gidiyordu.

Eşekler görünmez olduktan sonra genç uşaklar her yam süpürmek ve yere çiçekler, çam çöpleri serpmek için yol boyunu tuttular. Zaman ilerledikçe kalabalık yoğunlaşıyordu. Bazıları ailecek gelmişlerdi. Taşların üzerine oturmuş, yeyip içenler bile vardı.

Derken Pretorya Alayı'nın zenci süvarileri göründü. Kapkara yüzleri, yaldızlı zırhlarının üzerinde yansıyordu ve mızraklarının uçlarından kıvılcımlar saçılır gibiydi. Bu kıtanın arkasından bütün alay sökün etti.

Arabalar dolusu mor, kırmızı, eflâtun ve kar gibi ak Mısır kumaşlarından yapılma pavyonlar vardı. Şark halıları, tahta oymalar, mozaylk parçaları, mutfak araç gereçleri, Kuzey, Doğu ve Batı ellerinden getirilmiş kuşlar (bunların dil ve beyinleri Neron'un sofrası için yemek olacaktı), Şark işi kavanozlar ve meyve sepetleri vardı. Kırılacak ya da zedelenebilecek olan eşyaları köleler taşıyordu. Onun için omuzlarında kavanozlar, Korent bronzundan yapılma heykeller taşıyan sıra sıra hamallar görebilirdiniz. Bu hamallardan bazıları yalnızca Etrüsk vazoları, başkalarıysa yalnızca Yunan vazoları, daha başkaları da altın ve gümüş vazolar, İskenderiye billurundan yapılmış eşyalar taşımakla görevlendirilmişlerdi. Hepsine muhafız alayının piyade ya da süvari bölükleri eşlik ediyordu. Ve her hamal kümesinin başında da bir kahya vardı. Kahyalar demir ve kurşun donguraklı kamçılar taşıyorlardı. Kölelerin taşıdıkları yüklere gösterdikleri dikkat bu alayı daha çok, ciddi bir dinsel törene benzeyitordu. Hele Neron'un sarayının müzik araçları görününce bu benzerlik, daha da belirginleşti. Çalgıların arasında harpler, Yunan lûtları, Yahudilerin ve Mısırlıların çaldığı telli sazlar, lirler, flûtler, uzun boğa boynuzları, defler, gitaralar vardı. Bronz ve altından yapılmış, güneşte parıldayan kıymetli taşlarla süslenmiş olan bu çalgılara bakınca insanın, «Baküs'le Apollo birlikte geziye çıkmışlar!» diyeceği geliyordu.

Çalgıların arkasından erkek ve dişi cambazlar, oyuncu kızlar ve hokkabazlarla dolu süslü arabalar göründü. Bunları Yunanistan'dan ve Ön Asya'dan güzellikleri için seçilmiş kız ve erkek çocuk köleler izliyordu. Bu küçüklerden bazıları, altın filelere sarılmış uzun saçlarıyla Küpidon'ları andırıyordu. Ama Kampanya rüzgârları o ince tenlerini hırpalamasın diye güzel yüzleri kalın bir boya tabakasıyla kaplıydı.

Küçük kölelerin ardından, Neron'a karşı bile kullanabilecekleri kuvvetlerine güvenen, gururlu Pretorya askerleri geliyordu. Bunlar önlerinde Roma kartallarıyla Roma ve Germen tanrılarının heykellerini, üstleri yazılı levhalar ve Neron'un büstlerini götürüyorlardı. Bu sa-

vaşçıların zırhları altında güneşten yanmış, dev yapılı gövdeler göze çarpmaktaydı. O gururlu, uygun adımlarının altında yer bile titrer gibiydi. Gene de sayıları azdı. Çünkü Pretorya kuvvetlerinin çoğunluğu kenti koruyup baskı altında tutmak için geride bırakılmıştı. Askerleri, Neron'un zincirli aslan ve kaplanları izliyordu. Çünkü Neron bazan tanrı Bakûs gibi, bunların çektiği bir arabayı sürmek sevdasına kapılırdı. Arap ve Hintli terbiyecilerin tuttukları canavarların çelik zincirlerine öyle çok sayıda çelenek dolanmıştı ki, zincirler çiçekten yapılmışa benziyordu. Usta terbiyeciler tarafından yetiştirilmiş oldukları için hayvanların hepsi halka, o yeşilsarı gözleriyle uykulu uykulu bakıyorlardı. Bununla birlikte zaman zaman bir tanesi o ulu başını kaldırıyor ve halkın kokusunu içine sindirerek yalanıyordu.

En arkadan saraya ait araba ve tahtırevanlar gelmekteydi. Neron tümü İtalyan gönüllülerinden kurulu Pretorya muhafızlarının ve şahane giyinmiş kölelerle delikanlıların arasındaydı.

Seyircilerin arasında, İmparator'u bir kez görmeyi istemiş olan Havari Peter de vardı. Yanına Ligya'yı ve Ursus'u da almıştı. Ligya'nın yüzü kalın bir peçe ile örtülüydü. Ursun'un gücüyse genç kız için hiç bir şeyin karşı gelemeyeceği bir savunma silâhıydı. Ligya'lı dev o yakınlarda yapılacak olan yeni mabet için hazırlanmış büyük taşlardan birini alarak Havarî'ye götürdü. Taşı almak için insan dalgalarını, denizi yırtan bir gemi gibi yarıp ilerlediği zaman homurdananlar olmuştu. Ama en güçlü adamların yerinden bile oynatamayacakları koca taşı tek başına kaldırıverince çevreden bir alkış koptu.

Neron, altı atın çektiği üstü açık bir arabaya binmişti. Arabada kendinden başka yalnızca son derece acayip iki cüce vardı. Sırtına ak bir tünik giymiş, üzerine de mor bir toga almıştı. Bu mor renk yüzüne, mavimsi bir gölge düşürüyordu. Neapolis'ten beri daha da şişmanlamıştı. Çenesinin altından sarkan bir ikinci çene, zaten büyük olan avurtlarını daha da büyütmüştü. Öyle ki, burnuna zaten yakın olan ağzı şimdi burun delik-

lerinin hemen altından başlar gibiydi. Kalın boynuna bir atkı sarmıştı. Bu atkıyı zaman zaman düzelten o şişman elinin üzerinde kan serpintisini andıran kıpkırmızı tüy kümeleri vardı. Sakalını kazıtan Neron'un bunları kazıtmayı nedense gözü hiç yemiyordu. Çünkü bir kez kazıtırsa parmaklarına bir titreme geleceğini ve bir daha hiç çalgı çalamayacağını söylemişlerdi. Yüzünde sonsuz bir kibir, bezginlik ve cansızlık okunuyordu. Bununla birlikte genel görünümü, tüm acayipliğine rağmen, dehşet vericiydi.

Halkın içinden bazıları «Yaşa Tanrısal Neron! Bin yaşa, Apollo'nun eşsiz oğlu!» diye bağırıyorlardı. Neron, bu sesleri duyduğu zaman gülümsüyordu. Ama alkışların arasından,

«Bronz-Sakal! Bronz-Sakal! Sakalınla Roma'yı ateşe vermekten mi korkuyorsun?» diye bağıran sesler de duyuluyordu. Böyle diyenler hakaret ve alaylarında nasıl bir kehanet payı bulunduğundan habersizdiler. Neron da bu seslere pek kulak asmıyordu. Çünkü sakalını Kapitol'deki Jüpiter tapınağına kurban kesmişti. Ve artık tüysüzdü. Gene de taş yığınlarının ve sütunların arkasına gizlenmiş olan bazı kimseler,

«Ana katili! Oktavya nerde? Mor pelerinini çıkar!» diye bağırıyorlardı.

Neron'un arkasısıra gelmekte olan Popeya da, «Sarı kafa!» bağırışlarıyla karşılandı. Bu, sokak fahişelerine verilen addı. Bu tür hakaretler keskin kulaklarına çarpınca Neron zümrüt monoklunu gözüne kaldırıyor ve suçluları görüp tanımak istercesine çevresini süzüyordu.

İşte Havari'nin gördüğü manzara böyle bir manzaraydı. İki adamın bakışları çarpıştı ve uçup giden bir an süresince Roma'nın bir kralıyla bir başka kralı birbirlerine baktılar. Kan renkli bir hortlak gibi yok olup gidecek olan kralla bu kentte yüzyıllar boyunca egemenlik kuracak olan kral... Kaba saba, yün bir hırka giymiş olan ihtiyar bir adam.

Neron geçip gitmişti. Hemen arkasından sekiz Afrikalı kölenin taşıdığı görkemli bir tahtırevan içinde Popeya göründü... Halkın diş bilediği Popeya. Efendisi gibi

morlara bürünmüş, boyalı ve hareketsiz yüzü düşünce dolu bir genç kadın. Arkasından kadın ve erkek kölelerden meydana gelmiş bir alay yürüyor ve onun giysileriyle tuvalet eşyalarını taşıyan bir dizi araba geliyordu.

Neron'un yakın dostları olan soylularla maiyetlerinin kıvrım kıvrım ilerleyen pırıltılı bir yılana benzeyen alayı geçmeğe başladığı zaman güneş, batı ufkuna yaklaşmıştı. Tahtırevanında, gözde cariyesinin yanında oturan Petronyus geçtiği zaman halk sevgiyle gülümsedi. Tigellinus tek kişilik bir yarış arabasında ayakta geçti. Neron kendisini ararsa görebilsin diye ayakta gitmek istemişti.

Vinikyus, alayın en sonlarındaydı. Ligya ile Havari'yi hiç ummazken karşısında görüverince arabadan aşağı atladı.

«Demek geldin, Ligya'm!» diye bağırdı. «Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Sana veda ediyorum, ama kısa bir zaman için. Boş zamanlarımda hep buraya, senin yanına döneceğim. Elveda, gene buluşuncaya değin!»

Ligya, «Gene buluşuncaya değin, Markus,» diye cevap verdi. «Isa da seninle birlikte gitsin! Yüreğini Pol'un öğreteceği derslere karşı açık tut.»

«Pol, kölelerimden biriymiş gibi yaya yürümeyi istedi. Ama yanımda ya! Hem hocam, hem arkadaşım olacak. Şimdi biraz peçeni aç da ayrılmazdan önce güzel yüzünü bir kez daha göreyim.»

Genç kız peçesini açtı ve sevinçten parlayan yüzünü, güzel gözlerini ona göstererek, «Yeter derecede güzel miyim?» diye sordu.

Vinikyus, kendinden geçercesine ona bakarak karşılık verdi:

«Evet. O kadar güzelsin ki, gözlerim ölünceye dek senden başka hiç bir şey görmemek istiyor!»

Sonra halkın şaşkınlık bakışları önünde ünlü ve soylu genç eğilerek dudaklarını bu yoksul görünüşlü kızın eline bastırdı.

«Allaha ısmarladık!»

Bir an sonra genç adam oradan ayrılmıştı. Alay

şimdi epey ilerlemiş bulunuyordu. Havarî Peter kimseye göstermeden bir istavroz çıkararak genç adamı takdis etti.

Biraz sonra Ursus'un çalıştığı değirmenin sahibi Demas yanlarına geldi ve Havari'nin ellerini öperek onları yemeğe çağırdı.

Akşamüstü Demas'ın evinde karınlarını doyurup dinlenmiş olan iki Hıristiyan evlerine dönmek üzere yola çıktılar. Yolları Avent tepesindeki tapınakların arasından geçiyordu. Bulundukları yüksek yerden Havarî çevreyi seyretti. Kentin büyüklüğünü ve genişliğini düşünüyordu. İçinden,

«Ulu Tanrım, beni gönderdiğin bu kentin karşısında ben ne yapayım?» diye inleyen bir ses yükseldi. «Denizler, dağlar, bu kentin mülkü! Karada yaşayan hayvanlar, sularda yaşayan yaratıklar bu kentin varlığı. Dünyanın tüm ülkeleriyle beldeleri bu kentin egemenliği altında. Otuz alay asker çevresini kuşatmış. Oysa ben... Güzel Tanrım, ben yoksul bir balıkçıdan başka bir şey değilim. Elimden ne gelir. Kötülüğü nasıl yenebilirim?»

Ligya'nın sesi, onun sessiz düşüncelerini dağıttı:

«İnsana kent yanıyormuş gibi geliyor.»

Ligya ile Havari'nin durdukları yerden her yer görülebiliyordu. Sağ yanlarında büyük sirk ve sirkin yukarısında Palatin sarayının kat kat çatıları vardı. Kapitol ve Jüpiter Tapınağı da karşılarına düşüyordu. Her tapınağın duvarları, sütunları, çatıları, duman moru ve ateş sarısı bir ışık sisinin içine çökmüş, batmıştı sanki. Ve ırmak bir kan seli gibi akıyordu. Güneş tepenin arkasına battıkça, göklerin rengi kızıllaştı ve bir yangına gitgide daha çok benzedi. En sonunda kızıllık genişledi, yayıldı ve Roma'nın tüm tepelerini, tüm evlerini sardı. Ligya gene,

«Kent baştan aşağı tutuşmuşa benziyor,» diye mırıldandı.

Peter elini gözlerine siper ederek mırıldandı:

«Bu kentin üzerinde Tanrının gazabı pek ağır olsa gerek.»

XV

Ursus, kuyudan su çekiyor ve bir yandan da alçak sesle bir Ligya türküsü mırıldanıyordu. Sevinçten parlayan gözleri, Linus'un bahçesindeki servi ağaçlarının altında oturan Ligya ve Vinikyus'a çevrilmişti. Akşamın durgunluğu içinde, yavaş yavaş sarı zambak rengi alan göğün altında, sevgililer el ele konuşuyorlardı. Ligya,

«Antiyum'dan Neron'un haberi olmadan ayrıldın diye başına bir belâ gelmez ya?» diye sordu.

Vinikyus, «Gelmez, sevgilim.» diye cevap verdi. «Neron, yeni bazı şarkılar bestelemek için iki gün Terpnos'la baş başa odasına kapanacağını bildirdi. Hem zaten ben senin yanındayken, sana bakarken, Neron'un ne önemi var, sevgilim, bir tanem benim!»

«Biliyor musun, senin bugün yüzde yüz geleceğini biliyordum. Ursus'u iki kez evine, senden haber sordurmağa gönderdim. Ursus da Linus da benimle alay ettiler.»

Gerçekten de sevgilisi gelecek diye hazırlanmış olduğu belliydi. Çünkü her zamanki koyu renkli giysisinin yerine ince kumaştan yapılma ak bir elbise giymişti. Omzu ve başı, karlar arasında açmış bir çiçeği andırıyordu. Saçlarını da pembe dağ lâleleriyle süslemişti.

Vinikyus, dudaklarını onun ellerine bastırdı. Alçak sesle,

«Burası nasıl da sakin, dünya ne denli güzel!» dedi. «Ömrümde hiç böylesine mutlu olmamıştım. Söyle bana Ligya, bu neden böyle? Dünyada bizimki gibi bir sevgi olabileceğini hiç bilmezdim. Seviyi damarlarda akan bir ateşten, çılgın bir tutkudan ibaret sanırdım. Ama şimdi

görüyorum ki insan, kanının her damlasıyla, her soluğuyla sevebilirmiş de gene derin, tatlı bir huzur duyabilirmiş.»

Ligya kıvanç dolu yüzünü genç erkeğin omzuna bastırdı.

«Sevgili Markus!» diye mırıldandı. Daha fazla konuşamıyordu. Çünkü sevinç, minnet ve onu sevmeğe hakkı olduğunu bilmenin güvenci, gözlerini yaşla doldurmuştu.

Vinikyus onu bağrına bastı. Ligya,

«Markus, seni çok seviyorum,» dedi.

Bir an sessiz kaldılar. Yeni doğan ayın ışınları bahçeyi gümüşle yaldızlamağa başlamıştı. Sonunda Vinikyus,

«Biliyorum,» dedi. «Bugün evinize girdiğim zaman, daha sevgili ellerini öpmeğe zaman bulamadan, gözlerindeki soruyu okudum. Ama hayır, henüz vaftiz olmadım, sevgilim. Çünkü Pol, beni dine döndüren kendisi olduğu halde vaftiz edenin Peter olmasını istiyor. Sonra ben vaftizimde senin de bulunmanı istiyorum. İsa'ya ve Allah'a inandığım halde hâlâ vaftiz olmayışımın nedeni işte budur.»

Ligya, sevgilisinin söylediklerini, ay ışığında üzerine çiğ düşmüş esrarlı çiçekleri andıran mavi gözlerini onun yüzünden ayırmadan dinlemişti. Ona daha da sokularak,

«Evet Markus; hakkın var,» dedi.

Mutlulukları şimdi tamam olmuştu.

Kısa bir sessizlikten sonra Vinikyus, heyecandan titreyen bir sesle sözüne devam etti:

«Sen benim canımın canı, dünyanın en değerli varlığı olacaksın. Yüreklerimiz birlikte çarpacak. Ah, sevgilim, düşün ki bir arada yaşayacağız. Allah'a bir arada tapacağız, ölümden sonra mutlu bir düşten uyanırcasına gözlerimizi yepyeni bir ışığa birlikte açacağız. Sen buyur, Roma'dan ayrılalım ve Roma'nın surlarından çok, çok uzaklara yerleşelim.»

Ligya, başını nişanlısının omzundan kaldırmaksızın cevap verdi:

«Evet Markus. Bana Sicilya'dan söz etmiştin. Avlus'lar da son yıllarını Sicilya'da geçirmek istiyorlardı.»

«Evet, bir tanem. Çiftliklerimiz birbirine bitişik. Sicilya'nın iklimi Roma'dan daha yumuşak, geceleri daha durgundur. Orada yaşamakla mutlu olmak birbirine eştir.»

İkisi de susmuş, geleceği düşünüyorlardı. Vinikyus kızı, kendine daha da çekti. Kentin yoksul işçilerin oturduğu bu mahallesinde herkes yatmıştı. Ligya,

«Pomponya'yı da görebileceğim,» dedi.

«Evet canım. Onları villâmıza çağırırız. Biz de onların villâsına gideriz. Havari Peter'in de bizimle gelmesini ister misin? İhtiyarlık ve yorgunluktan bitik bir durumda. Pol da bizi görmeğe gelir. Avlus Plavtiyus'u da dine döndürür. Hep birlikte Hıristiyanlardan bir koloni kurarız.»

Ligya yalnızca, «Seni seviyorum,» diyebildi.

Vinikyus dudaklarını gene onun eline bastırdı. Bir an gene sessizlik oldu. Yüreklerinin çarpışından başka bir şey duyulmuyordu. Bir nefes rüzgâr bile yoktu ve servi ağaçları bu durgunluk içinde kımıltısız yükseliyordu.

Birdenbire, dünyanın ta göbeğinden gelirmiş gibi derinden derine bir gümbürtü, sessizliği bozdu. Ligya ürperdi. Vinikyus,

«Vivarya'daki aslanlar kükrüyor» dedi.

Ligya onları dinliyordu. İlk kükreyişe bir ikinci, sonra bir üçüncü kükreyiş karşılık verdi. Sonunda on, on iki aslan hep bir ağızdan kükreyerek yeri göğü gümbürdetmeğe başladılar. Ara sıra Arena'nın kafeslerinde binlerce aslan birikirdi. Geceleri aslanlar, çölü ve özgürlüğü düşündükleri zaman gelip o tasa dolu yüzlerini demirlere dayar ve sessiz geceyi, kentin dört bir yakasında yankılar yapan kükreyişlerle doldururlardı. Ligya, aslanların sesini dinlerken yüreğinin birden nedensiz bir korkuyla sıkıştığını sezdi.

Vinikyus, onu kollarında sıktı.

«Korkma sevgilim.» dedi. «Sirk oyunları yakında başlayacak. Kafesler onun için böyle dopdolu.»

Âşıklar Linus'un küçük evine girerlerken canavarların kükreyişleri gitgide yükseliyordu.

XVI

Antiyum'da ise Petronyus, Neron'un gözüne girmek için entrikalar çeviren saraylılara karşı hemen her gün yeni bir zafer kazanıyordu. Roma'da tehlikeli görülen kimseleri ortadan kaldırıp mallarını zimmete geçirmek, politika işleri çevirmek, gösteriler yapmak ya da Neron'un garip, yırtıcı kaprislerini yerine getirmek gerektiği zamanlar İmparator'a en çok Tigellinus'un yararı dokunuyordu. Gelgelelim Antiyum'da Neron, Helenlerin hayatını yaşamaktaydı. Sabahtan akşama dek şiirler okumakla, şiir konusunda tartışmalar yapmakla, tiyatroyla ve Antik Yunan dehasının, hayatı süslemek için yarattığı sanatların tümüyle uğraşıyordu.

Bu koşullar altında yalnızca öteki saraylılardan daha okumuş olmakla kalmayıp konuşmasını ve düşünmesini de bilen Petronyus'un herkesi sönük bırakması pek doğaldı. Neron, her dakika onunla olmayı istiyor, onun düşüncelerini soruyor, ona akıl danışıyor ve büyük yakınlık gösteriyordu. Tüm saraylılar artık Petronyus'un yıldızının uzun süre parlayacağına inanmışlardı. Bu ince zevkli 'Epikür'e önceleri soğuk davranmış olanlar bile gene ona yaklaşmağa, saygı göstermeğe başlamışlardı. Çoğunluk Neron'un böyle Petronyus gibi kin tutmayan, nüfuzunu çevresindekileri ezdirtmeğe çalışmak için kullanmayacak kadar tembel ve titiz olan bir adamın etkisi altında kalışına seviniyorlardı. Petronyus'un hatta Tigellinus'u bile ortadan kaldırtabileceği zamanlar oluyordu ama, o yalnızca rakibinin bilgisizliğiyle kabalığını ortaya vurmakla yetiniyordu. Roma Senatosu yeniden rahat nefes almağa başlamıştı. Çünkü, bir buçuk aydan beri hiç bir idam cezası verilmemişti.

Petronyus her zamanki ilgisizliğiyle gözde oluşuna hiç aldırış etmez gibi, hâlâ gururlu ve umursamaz duruyordu. Çok zaman saraylılar onun kendilerini, Neron'u, tüm dünyayı alaya aldığını sanıyorlardı. Bazan da onun işinin artık bittiğini sandığı bir sırada Petronyus yergisine öyle bir çeşni veriyordu ki, durum onun için olumlu bir yöne dönüverliyordu.

Örneğin o gün Neron, dostlarına yeni yazmış olduğu Troiad adlı şiirinden bölümler okumaktaydı. Okuması bitip de coşkun hayranlık seslerinin arkası kesilince onun soru sorarcasına kendisine baktığını gören Petronyus,

«Bu şiirleri ateşe atsanız daha iyi edersiniz,» diye kanısını belirtti.

Bu sözleri duymuş olanlar taş kesilmişçesine donup kaldılar. Hepsinin yürekleri korkuyla sıkıştı. Gerçekten de Neron şimdiye dek hiç kimseden böyle bir yergi duymamıştı. Tigellinus'un ağzı kulaklarına varıyordu. Ama hiç bir zaman sarhoş olmayan Petronyus'un şaşırıp bu kez içkiyi fazla kaçırdığını sanan Vinikyus sapsarı kesilmişti.

Neron, pek tatlı olmakla birlikte, gene de hakarete uğrayan kibirli bir adamın kızgınlığıyla, titreyen bir sesle sordu:

«Kötü bulduğun yönleri nedir?»

Petronyus, çevresindekileri göstererek, «Bu adamlara inanmayın,» diye cevap verdi. «Onlar hiç bir şeyden anlamazlar. Şiirinizde ne gibi kötü yanlar bulduğumu soruyorsunuz. Gerçeği öğrenmek istiyorsanız, şudur: Bir Virjil için bu şiir iyidir, Ovid için iyidir, hatta Homer için iyidir. Ama sizin için yeter derecede iyi değildir. Bunları hiç yazmamalıydınız. Anlattığınız Truva yangını yeter derecede alevli değil. Sizin ateşiniz yeter derecede alevli değil. Lukan'ın övgülerine kulak asmayın, siz. Bu mısraları o yazmış olsaydı kendisini bir dâhi olarak selâmlardım. Ama bu şiir size yetmez, efendimiz. Çünkü siz Lukan gibilerden çok daha büyük bir ozansınız. Tanrıların kendisinden hiç bir şeyi esirgememiş oldukları bir varlıktan daha çok şeyler beklemek hakkımızdır. Tembelliğe eğiliminiz var. Yemeklerden sonra çalışmanız ge-

rektiği halde uyuyorsunuz. Her şeyi sönük bırakabilecek çapta bir eser vermek kudretinde olduğunuz için size; 'Bundan daha iyi şiirler yazın,' diyorum.»

Petronyus bunları hiç umursamıyormuşçasına söylemişti. Ama Neron'un gözleri sevinç gözyaşları içindeydi.

«Evet, tanrılar bana biraz yetenek bağışlamışlar!» dedi. «Ama bundan daha değerli bir şey... Gerçek bir şiir uzmanı, insanın yüzüne karşı doğruyu söylemesini bilen candan bir dost vermişler.»

Neron böyle diyerek o kıllı, kırmızı elini, şiirini yakmak amacıyla altın bir şamdana doğru uzattı. Ama alev daha papirüs kâğıdına dokunmadan Petronyus, onu önledi.

«Yok, yok!» dedi. «Size lâyık olmasa bile bu şiir insanlığa mal olmuştur. Yalvarırım, bu bende kalsın.»

Neron, «Hayır! Bunu sana özel yaptırmış olduğum bir kutu içinde kendim göndereyim daha iyi,» diye cevap verdi. Sonra,

«Evet, hakkın var» diye ekledi. «Şiirimdeki Truva pek sünepe bir yangınla tutuşuyor. Homer kadar yazabilsem yeter, diye düşünmüştüm. Ama sen benim gözlerimi açtın. Hem biliyor musun, kusurlu bulduğun yerlerin eksikliği nedendir? Heykeltraşlar bir heykel yaratmak istedikleri zaman hemen model arar, bulurlar. Ama benim modelim yoktu ki... Ömrümde hiç yanan bir kent görmedim.»

«Öyleyse bu sahneyi böyle gözünüzde canlandırabilmeniz bile büyük bir yaratıcılıktır.»

Neron, «Hiç,» diye mırıldandı. «Hiç bir kentin yanışını seyretmedim.»

Tigellinus, «Size kaç kez söyledim efendimiz.» diye söze karıştı. «Emir buyurun Antiyum'u yakayım. Tüm bu köşk ve sarayların yanması sizi üzecek olursa Ostiyum'daki gemilere ateş veririm. Ya da Alba tepelerinde tahtadan bir kent kurarım. Bu kentin içine ilk meşaleyi siz atarsınız. Bunu ister misiniz?»

Neron, Tigellinus'a derin bir küçümsemeyle dolu bir bakış fırlattı.

«Tahta barakaların yanışını mı seyretmek istediğimi sanıyorsun? Senin beynin kısırlaştı, Tigellinus. Hem sonra bir baraka yangınından daha büyük bir fedakârlığa lâyık görmemekle şiirimi pek hafife aldığını ortaya atmış oluyorsun.»

Tigellinus sarardı. Neron ise lâfı değiştirmek ister gibi,

«Yaz geldi» diye söylendi. «Şimdi Roma bir hastalık yatağı olup çıkmıştır. Oysa ne yazık, yaz eğlentileri için oraya dönmek zorundayız.»

Tigellinus birden, «Efendimiz, öteki arkadaşlar çıktıktan sonra izin verin de sizinle bir an yalnız kalayım,» dedi.

Bir saat sonra Vinikyus ile Petronyus İmparator köşkünden evlerine dönüyorlardı. Vinikyus,

«Bir an ödümü kopardın,» dedi. «Sarhoşsun sandım. Artık canından temelli umudu kesmiştim. Böyle şeyler yaptığın zamanlar ateşle oynadığını unutma.»

Petronyus umursamadan, «Benim arenam, Neron'un sarayıdır,» diye cevap verdi. «Usta bir gladyatör olduğumu göstermek hoşuma gidiyor. Bu geceki olay tersine, benim saraydaki yerimi pekiştirdi. Neron şiirini bana zevksizliğinin görkemiyle orantılı bir kutu içinde gönderecek. Kutuyu artık hekimime veririm; ilâçları için kullanır. Bu gece amacım Tigellinus'u sersemlik yapmağa kışkırtmaktı. Şimdi onu tuz buz etmeğe niyetlensem Pretorya muhafız alayının komutanı olurdum. O zaman da Ahenobarbus'u bile avucumun içine alırdım. Ama tatlı canımı bu denli sıkıntıya sokamam! Neron'un şiirleriyle bir arada bile olsa, şu yaşantımı sürdürüp gitmek bence yeğdir.»

«Ne kadar akıllısın Petronyus. Bir yergiyi çevirip övgüye dönüştürmek! Ama şiir gerçekten kötü mü? Benim bu işlere aklım ermiyor.»

«Öbür şiirlerinden daha kötü değil. Lukan'ın küçük parmağında Neron'un tüm vücudundaki yetenekten daha üstün bir yetenek olduğu yüzde yüzdür. Ama Neron'da da bir şeyler var. Sonra şiirle müziğe karşı duyduğu sınırsız sevgi de yapmacıksız. Bazan ona acıyorum, Pol-

lux aşkına! Ne kadar garip bir karışım bu adam! Kaligula dengesizdi. Ama Neron tam anlamıyla, katıksız bir doğa-garibesi!»

Vinikyus, «Çılgınlığının bir sınırı var mı acaba?» diye sordu.

«Kimse bilemez... Hiç kimse! Neron gelecek kuşaklara bile dehşet salacak şeyler yapabilir. Zaten hayatımıza heyecan veren yön de bu. Gerçi bazan her şeyden bıktığımı, usanç getirdiğimi seziyorum ama, bir başka imparatorun egemenliği altında canımın daha sıkılacağını da biliyorum. Senin şu Pol'un güzel konuşan bir adam olduğunu itiraf ederim. Onun kadar etkileyici daha başka konuşmacılar da bu dini yaymağa kalkışırlarsa bizim tanrılara yol göründü demektir. Sonra Neron, Hıristiyan olsa yaşantımızın daha rahatlaşacağını da itiraf ederim. Bununla birlikte Pol'un o güzel konuşmaları beni zerrece etkilemedi. Benim yaradılışımda bir adamın, sözlerini dünyada benimseyemeyeceğini anlaması gerekirdi. Sen başkasın. Yaradılışın gereği sen, Hıristiyanlıktan ya vebadan kaçarcasına kaçacak ya da koyu bir Hıristiyan olacaksın. Ben Hıristiyanların haklı olduklarını söylerken bile sıkıntıdan esniyorum. Gelecekte bizi bilmediğimiz bir şey bekliyor. Ayaklarımızın altında bir şeyler göçüyor... Kabul. Ama buna karşın bizler nasıl ölüneceğini biliriz. Ölecek kadar gözümüz pek ama, daha ölmeden ömrümüzü karartıp ölümün tutsağı olacak kadar yüreğimiz yok. Hayat salt kendi hatırı için de yaşanmağa değer. Aramızdayken yaşamayı sen de tatlı bulurdun. Ve Ermenistan'da dövüşürken arasıra Roma'yı özlerdin.»

«Evet. Şimdiyse Roma'dan uzaklaşmağa can atıyorum.»

«Tiber'in karşı kıyısında oturan bir Hıristiyan bakiresini seviyorsun da ondan. Buna şaştığım yok. Benim şaştığım şu: Sence herkese akıl almaz bir kıvanç veren bu dine rağmen, yakında vuslatına ereceğin bu büyük sevgiye rağmen yüzün her zaman asık. Pomponya Greykina da hep asık yüzlüydü. Sen de Hıristiyan oldun olalı gülümsemesini bile unuttun. Eğer Hıristiyanlık buysa,

Baküs'ün lepiska saçları üzerine ant içerim ki senin izinden yürümeğe hiç niyetim yok.»

Vinikyus, «O başka bir şey,» diye cevap verdi. «Ben de Baküs'ün lepiska saçları üzerine değil de babamın ruhu üzerine ant içerim ki ömrümde şimdi duyduğum mutluluğun binde birini bile duymamıştım. Ama ayrılık her zaman üzücüdür. Sonra garip bir şey var. Ligya'dan ne zaman ayrılsam hep, bir felâket olacakmış gibi geliyor. Bu felâket nedir, hangi yönden gelecek, bilmiyorum. Ama insan kopacak fırtınayı nasıl önceden sezinlerse ben de bir felâket kokusu alıyorum.»

«İki gün içerisinde senin Antiyum'dan bir süre için uzaklaşmanı sağlayacağım. Popeya'nın sana karşı gösterdiği düşkünlük biraz azaldı gibi. O yüzden korkumuz kalmadı sanıyorum.»

«Bu gün gene Roma'da ne işim olduğunu sordu. Niçin habersiz gittiğimi de merak edip duruyor.»

«Belki de peşine gözcü koymuştur. Ama şu sırada benimle başa çıkamayacağından korkar.»

Vinikyus bir durdu ve, «Pol'un dediğine göre,» dedi. «Allah bize bazan geleceği haber verirmiş. Gene de belirti ve önsezilere inanmamızı da yasaklamıştır. Onun için bu korkumu yenmeğe çalışıyorum, ama boş yere! Bir gece... Gene böyle durgun bir geceydi... Ligya'yla elele oturmuş, gelecekten konuşuyorduk. Nasıl bir mutluluk ve huzur içinde olduğumuzu sana anlatamam! Derken birdenbire aslanlar kükremeeğ başladı. Gerçi aslanların kükremesi Roma'da olağan bir şeydir, ama o gün bu gündür rahat yüzü görmedim. Bu sesler bir yıkım habercisi gibi geldi. Ben öyle kolay kolay korkmam, bilirsin. Ama şimdi yüreğim her an korku ve kaygu içinde. Sanki Ligya'yı korkunç bir tehlike bekliyor ve onu bu tehlikeden korumak gerek. Hatta bazan aslanlar, Ligya'nın peşindeymişler gibi geliyor. İşkence içindeyim. Kuzum, ne olur, Neron'dan benim için izin al da gideyim. Yoksa izinsiz mizinsiz çıkıp gideceğim.»

Petronyus bir kahkaha attı.

«Henüz konsül oğullarıyla karılarının Arena'da aslanlara atıldığı kerteye erişemedik. Başka bir ölüme kurban

gidebilirsin, ama böylesi olamaz. Hem sonra kükreyenlerin aslan olduğunu nereden biliyorsun? Almanya'dan getirdikleri o vahşi boğalar da aslanlar kadar korkunç böğürüyor. Önsezilerine gelince, ben bunun gibi şeylerin hepsini saçma bulurum. Dün gece hava durgundu. Gökte yıldızların sağanak sağanak aktıklarını gördük. Birçokları bu manzara karşısında ürkütüye kapıldılar. Ama ben kendi kendime eğer bunların arasında benim yıldızım da varsa yalnız kalmayacağım demektir, diye düşündüm.»

Bir an sessizlik oldu. Sonra Petronyus ekledi:

«Hem sonra sizin şu İsa gerçekten dirildiyse, kendisini kolladığı gibi seni de kollayabilir.»

Vinikyus, gökyüzüne pırıl pırıl serpilmiş duran yıldızlara bakarak, «Evet, Tanrı beni koruyabilir.» diye cevap verdi.

XVII

Neron, lir çalıyor ve Kıbrıs Melikesi Venüs'e sunduğu ilahiyi okuyordu. Bu ilahinin güftesini de bestesini de kendisi yazmıştı. O gün sesi çok iyi olduğu için dinleyicilerini hayran bıraktığına inanıyordu. Bu inanç da şarkısına öyle bir kıvraklık, sesine öyle bir canlılık veriyordu ki, ona tanrılar esin yağdırır gibiydi. En sonunda Neron içten bir heyecanla sarardı. Belki de yaşantısında ilk olarak çevresindekilerin alkışlarını dinlemek istemiyordu. Birkaç dakika elinde lir, başı eğik kaldı. Sonra birden kalktı ve,

«Yoruldum, hava almağa ihtiyacım var,» dedi. «Bu arada lirim akort edilsin.»

Boynuna gene ipek bir atkı sardı ve odanın uzak bir köşesinde oturan Petronyus'la Vinikyus'a, «Benimle gelin,» dedi. «Bana kolunu ver Vinikyus, çünkü üzerimde bir yorgunluk var. Petronyus da bana müzikten konuşacak.»

Şimdi sarayın taraçasına çıkmışlardı. Su mermerinden yapılmış ve üzerine safran serpilmiş bir taraça. Neron,

«İnsan burada daha rahat nefes alabiliyor,» dedi. «Kafam karmakarışık ve tedirgin. Bununla birlikte size bir prova niyetine çalmış olduğum şu ilahiden sonra halkın huzuruna çıkıp hiç bir Romalıya nasip olmadık bir zafer kazanabilirim.»

Petronyus, «Nerede olursanız olun, halkın huzurunda şarkı söyleyebilirsiniz,» diye cevap verdi. «Size tüm yüreğim ve ruhumla hayranım ey tanrı!»

«Biliyorum. Dalkavukluğa tenezzül etmeyecek denli

tembelsin. Sonra içtensin de. Müzik konusunda herkesten çok bilgilisin. Söyle bana, bestemi nasıl buluyorsun?»

«Ne zaman bir şiir dinlesem, sizin sirkte yarış arabası sürdüğünüzü seyretsem ve güzel bir heykel, görkemli bir tapınak görsem, gördüğümü tam anlamıyla kavradığımı ve olanca saklı güzelliklerini seçebildiğimi seziyorum. Ama ne zaman bir beste... Hele sizin bestelerinizi dinlesem... Gözlerimin önünde yepyeni bir güzellik dünyası, yepyeni zevkler açılıyor. Bunların peşinden koşuyorum, yakalıyorum. Ama daha tam anlamıyla el koymağa fırsat bulamadan yenileri ortaya çıkıyor. Sonsuzluklardan beri yuvarlanıp gelen dalgalar gibi. Onun için müziği Okyanus'a benzetirim ben. Kıyısında durup uzaklara bakarız; ama karşı kıyısında uzanan yerleri dünyada seçemeyiz.»

Birkaç dakika üç adam taraçada hiç konuşmadan dolaştılar. Yalnızca ayaklarının altındaki safranların hışırtısıyla bozulan bir sessizlik... Sonunda Neron,

«Benim düşüncelerimi tıpatıp belirttin,» dedi. «İşte bunun için ben her zaman Roma'da beni anlayabilen tek adam sensin diyorum. Evet, müzik bana da duygular veriyor. Neron'um. Tüm dünyaya egemenim. Kudretimin sınırı yoktur. Böyle olduğu halde müzik gözümün önüne akla hayale gelmedik beldeler, gemilerin girmemiş olduğu denizler, yepyeni zevkler seriyor. Tanrıların çok yakında olduklarını seziyorum.»

Neron'un sesi bir şaşkınlıkla titremeğe başlamıştı: «Ben ki Neron'um ve bir yarı tanrıyım; kendi kendimin bir toz zerresi gibi küçüldüğünü anlıyorum. Buna inanır mısın?»

«İnanırım. Çünkü güzelliğin huzurunda küçüldüklerini duyabilenler yalnızca en yüce sanatçılardır.»

«Bu gece iç dökmek için yaratılmış bir gece. Ben de sana içimi açacağım. Beni kör ve deli mi sanıyorsun? Birkaç kişiyi öldürttüm diye halkın bana bir canavar ve katil gözüyle baktığından haberim yok mu sanıyorsun? Zalim diye öyle bir adım çıktı ki, bazan benim bile, acaba gerçekten zalim miyim diye kendi kendime sorduğum oluyor. Ama insanlar anlamıyorlar ki, bir adamın yaptığı

işler zalimce olsa bile kendisi zalim olmayabilir. Bazan, müziğin ruhumu okşadığı sıralarda, kendimi beşikte bir çocuk gibi masum bulduğumu kimse anlayamaz. Hayır, yüreğimin temizliğini kimsenin anlamasını bekleyemem!»

Petronyus, «Bunun için sizi benim tanıdığım gibi tanımak gerekir,» dedi. «Roma sizin gerçek üstünlüklerinizi hiç bir zaman değerlendirememiştir.»

Neron, uğradığı haksızlığın ağırlığı altında çöküyormuş gibi Vinikyus'un koluna büsbütün yaslandı. Sonra gene konuştu:

«Tigellinus'un dediğine göre Senato'da, Diyodorus'la Terpnos'un benden daha iyi lir çaldığını söylüyorlarmış. Sen ki daima doğruyu söylersin. İçinden geldiği gibi söyle. Onlar benden daha iyi lir çalabiliyorlar mı?»

«Ne münasebet! Sizin stiliniz çok daha ince ve duyarlıklı. Tekniğiniz de çok daha yüksek. Sizin çalışınız gerçek bir sanatçının çalışı, onlar ise çok usta bir çalgıcıdan başka bir şey değiller. İnsan ancak onların çalışlarını dinleyince sizin sanatınızın gerçek değerini ölçebiliyor.»

«Öyleyese Terpnos'la Diyodorus yaşayabilirler. Ama senin kendilerine ne büyük bir hizmette bulunduğunu hiç bir zaman bilmeyecekler.»

«Hiç bir zaman sanat uğruna sanat yıkmayın, tanrısal Neron!»

Neron, «Tigellinus'tan nasıl da bambaşkasın!» diye içini çekti. «Ama bana bak. Ben her yönden sanatçıyım. Müzik gözümün önünde sözle anlatılmaz sonsuzluklar açıyor. Bu sonsuzlukları keşfe çıkmam tanrılara karşı boynumun borcudur. Mademki tanrılar benim onların beldelerine girmeme izin verdiler, bu onurla orantılı büyük bir iş yapmam gerekmez mi? Beni delilikle suçluyorlar. Ama hayır, deli değilim ben. Yalnızca bir şeyler arıyorum. Bir şeyler...» Bir an sustu, sonra zor duyulan, alçak bir sesle ekledi: «Bilinmez ülkenin eşiğinde bir insanın verebileceği en büyük kurbanı vermek istiyorum. Annem ve karım... İkisi de bu amaç uğruna gittiler. Ama bu denli fedakârlık, bu kurbanlar, yeterli gelmedi. Tanrıla-

rın ülkesine adım atabilmek için çok daha büyük bir adak gerek!»

«Ne yapmayı düşünüyorsunuz?»

«Göreceksiniz, göreceksiniz, hem de umduğunuzdan çok daha erken. Bu arada bilin ki iki tane Neron var. Bir tanesi herkesin bildiği Neron, bir tanesi de yalnızca senin tanıdığın sanatçı. Bu sanatçı aynı zamanda savaş tanrısı Mars gibi adam öldürüyor ve zaman zaman şarap ve işret tanrısı Bakûs gibi çığırdan çıkıyor. Ama bunların nedeni yalnızca kötü, çirkin şeylere karşı duyduğu nefret ve tiksintidir. Ah, ben yeryüzünden ayrıldığım zaman hayat nasıl da kısır kalacak! İçimde ne büyük bir sanatçı yaşadığını kimse bilemez! Sen bile bilemezsin! Ah, bu yüksek kudretimin, bu yüksek sanat dehamın yükünü taşımak bana bazan öylesine ağır geliyor ki!»

«Kederinize tüm varlığımla katılıyorum, efendimiz. Yeğenim Vinikyus da size eskiden beri tapınır zaten.»

Neron, «Evet, o da bana yakındır,» dedi. «Gerçi Esin Perileri'nden çok Mars'a hizmet eder ama, zararı yok.»

Petronyus, «Her şeyden önce Venüs'ün kölesidir» diye ekledi. Yeğeninin derdini hemen çözümlemeğe karar vermişti.

«Vinikyus, körkütük âşık,» diye ekledi. «Onun için kendisinin Roma'ya dönmesine izin verin efendimiz. Yoksa gözlerimizin önünde eriyip gidecek. Ona vermiş olduğunuz Ligya'lı rehinenin bulunduğunu biliyor muydunuz? Vinikyus, Roma'dan ayrılırken kızı Linus adında birine emanet etti. Bunu size daha önce söyleyecektim ama, ilahinizi bestelemekteydiniz ki bu da her şeyden önemlidir. Vinikyus, kızı önce metresi yapmak istiyordu ama, kızcağız çok namuslu çıktı. Vinikyus da onun bu temizliğine vuruldu. Onunla evlenmek istiyor. Bu evlilik onun onurunu da alçaltmayacak; çünkü, kız bir kral ailesinden geliyor. Ama Vinikyus, aynı zamanda iyi bir asker olduğu için, yanıp tutuşmakla birlikte İmparatorunun buyruğunu bekliyor.»

«İmparator, askerlerinin eşlerini sevmez ki! Benim buyruğumu neden bekliyor?»

«Demin de söylediğim gibi, efendimiz, size çok bağlı olduğu için.»

«Öyleyse evlenmelerine izin veriyorum. Akıllı kız. Yalnız kalçaları biraz dar. Ogûsta Popeya bir keresinde bana ondan yakınmıştı... Saray bahçesinde çocuğumuza büyü yaptı diye.»

«Ama o zaman Tigellinus'a da söylediğim gibi tanrılara büyü işlemez. Tigellinus'un nasıl şaşaladığı, bana nasıl hak verdiği aklınızdadır, değil mi?»

«Evet, aklımda!»

Neron, Vinikyus'a dönerek sordu:

«Kızı gerçekten Petronyus'un dediği kadar seviyor musun?»

«Evet efendimiz.»

«Öyleyse hemen yarın Roma'dan ayrılıp onunla evlenmeni ve parmağına nikâh halkasını geçirmeden karşıma çıkmamanı buyuruyorum.»

«Size tüm yüreğim ve ruhumla teşekkür ederim, efendimiz.»

Neron, «Mutlu olmak kimbilir ne tatlıdır!» dedi. «Keşke ben de böylesine üzüntüden uzak olabilsem.»

Petronyus, «Bizden kutlayışınızı esirgemeyin. Buyruğunuzu Ogûsta'nın huzurunda da tekrarlayınız, efendimiz.» diye yakarıda bulundu. «Gerçi Vinikyus Ogûsta'nın sevmediği bir kadınla evlenmeği dünyada göze alamaz. Ama siz bu yolda buyruk verdiğinizi söyleyerek her şeyi yoluna koyabilirsiniz.»

Neron, «Ne senin, ne Vinikyus'un hiç bir rıcanızı kıramam,» dedi.

Böyle diyerek gene içeri girdi ve dayı-yeğen yürekleri başarılarının sevinciyle dolup taşarak onun peşinden gittiler.

Atriyum'da Tullius Senekyo ile genç Nerva dedikodu ederek Ogûsta'yı eğlendiriyorlardı. Terpnos'la Diyodorus ise çalgılarını akort etmekteydiler. İçeri giren Neron sedef kaplı bir taburenin üzerine oturdu ve genç bir Yunan pajına bir şeyler fısıldadıktan sonra beklemeğe koyuldu.

Biraz sonra paj, elinde altından bir kutuyla döndü.

Neron, kutudan büyük, yanar döner opallerden yapılma bir gerdanlık çıkardı.

«Böyle bir geceye lâyık taşlar,» dedi.

Gerdanlığın kendisine verileceğine inanan Popeya, «Evet; şafak habercileri gibi yanıp sönüyorlar!» diye kocasının sözlerini onayladı.

Neron, bir an pembemsi beyaz taşlarla oynadı. Sonra,

«Vinikyus,» dedi. «Bu gerdanlığı evlenmen için buyruk verdiğim Ligya'lı prensese benim adıma vereceksin.»

Popeya'nın şaşkınlık ve öfke dolu gözleri Neron'dan Vinikyus'a, Vinikyus'tan Petronyus'a çevrildi. O "Zariflik Hakemi'yse umursamazlıkla eğilmiş, kavisleri incelermişçesine bir harpı okşuyordu.

Vinikyus gerdanlığa karşı duyduğu minnet duygularını bildirdikten sonra Petronyus'a yaklaştı:

«Bu gece bana ettiğin iyiliklere nasıl teşekkür edebilirim?» dedi.

«Neron'un şarkılarını övüp göklere çıkarmak ve önsezilere aldırış etmemek yoluyla... Aslan kükremelerinin bundan sonra ne senin, ne de Ligya'lı zambağın uykularını dağıtmamasını dilerim!»

Vinikyus, «Artık hiç bir tasam kalmadı!» dedi.

«Öyleyse talih sana gülsün. Ama dur. Neron lûtunu gene eline alıyor. Soluğunu kesip olanca dikkatinle dinle ve elinden geldiğince çok gözyaşı dök.»

Gerçekten de Neron elinde lûtuyla ayağa kalkmış ve gözlerini tavana dikmişti. Salonda tüm konuşmalar kesildi ve seyirciler taş kesilmiş gibi kıpırtısız kaldılar. Yalnızca İmparator'a eşlik edecek olan Terpnos ile Diyodorus başlarını kâh birbirlerine, kâh Neron'a çevirerek şarkılarına hazırlanıyorlardı.

Birdenbire antrede bir gürültü koptu. Perdeler açıldı ve eşikte İmparator'un salıverilmiş kölesi Fao ile Konsül Lekanyüs belirdiler.

Neron, kaşlarını çattı. Fao, soluk soluğa,

«Bağışlayın Yüce İmparator Hazretleri!» dedi. «Ama Roma yanıyor! Kentin hemen hemen her yeri alevler içinde.»

Tüm salondakiler ayağa fırladılar. Neron çalgısını elinden bıraktı ve,

«Hey tanrılar!» diye bağırdı. «En sonunda bir kentin yanışını seyredebileceğim!»

Konsüle dönerek sordu:

«Hemen yola çıkalım. Yangını seyretmeğe yetişebilir miyim?»

Yüzü kâğıt gibi bembeyaz olan konsül, «Efendimiz, koca kent bir alev denizine dönmüş,» diye cevap verdi. «Duman herkesi boğuyor. İnsanlar ya dumandan boğularak düşüyorlar, ya da çıldırarak kendilerini ateşe atıyorlar. Roma'nın sonu geldi efendimiz.»

Sessizliği yalnızca Vinikyus bozdu. Genç adam,

«Eyvah! Eyvah! Eyvah!» diye haykırarak togasını çıkarıp attı ve saraydan dışarı fırladı.

Neron kollarını havaya kaldırmış bağırıyordu:

«Eyvah, ey Kral Priam'ın üç kez kutsal kenti, Roma, eyvah!»

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

Vinikyus, ancak birkaç kölesine peşinden gelmelerini buyuracak fırsat bulabildi. Hemen atına atladı ve Antiyum'un karanlık sokakları arasından Lavrentum'a doğru son hızla yol almağa başladı. Aldığı korkunç haber onu sanki bir humma ateşiyle sarmıştı. Dörtnala giderken felâket sanki atının terkisine binmiş, kulağına, «Roma yanıyor!» diye bağırıyor ve hem beygiri, hem de onu alevlerin gölgesine doğru itiyordu. Genç adam başını atının boynuna eğmiş, onu ve yolundaki engelleri görmeyen gözlerle atını durmadan ileri doğru sürüyordu.

Bir İdumea küheylanı olan atı ok gibi gidiyordu. Ara sıra nal sesleriyle uyanan köpekler, uçup geçen bu gölge gibi karaltıya yüksek sesle havlıyor, sonra da aya karşı ulumağa başlıyorlardı. Vinikyus, arkasından gelmekte olan köleleri çoktan geride bırakmıştı. Onun için uyuyan Lavrentum'dan tek başına geçti. Burada ve bundan sonraki köylerde iyi kıl gereğinde Roma'ya son hızla erişebilmek için yedek atlar bırakmıştı.

Ardea'yı geçtikten sonra kuzeydoğu ufkunda parlak bir kızıl ışık göründü. Bu, belki de şafağın ilk ışıklarıydı. Çünkü haziran ayındaydılar ve sabah yaklaşmıştı. Ama Vinikyus bu ışığı yangının aydınlığı sandığı için öfke ve umutsuzlukla bağırmaktan kendini alamadı. Lekanyus'un, «Kent bir alev denizine benziyor.» dediğini duyar gibi oluyordu. Bir an çıldıracağını sandı. Ligya'yı kurtarabilmek, hatta Roma kül haline gelmezden önce kent kapılarına ulaşabilmek umutlarını artık iyice yitirmişti. Ve

düşünceleri, felâket habercisi kara kuşlar gibi uçuşup duruyordu. Yangının kentin hangi yanından çıktığını bilmiyordu ama, kalabalık, sıkışık mahalleleri, odun depoları ve ahşap köle pazarlarıyla Trans-Tiberyan yöresinde çı mış olacağını sanıyordu.

Yangınlar Roma'da doğal şeylerdi ve çok zaman Tiber'in karşı kıyısındaki her türlü milletten gelme halk, yangını fırsat bilerek yağmaya girişirdi. Vinikyus, birden Ursus'u ve Ursus'un dev gücünü ansıdı. Ama bir yangının amansızlığı karşısında herhangi bir adam, dev bile olsa, ne yapabilirdi ki? Yıllardan beri yüz binlerce kölenin efendilerine karşı silâh çekmek için fırsat bekledikleri söylenirdi. İşte şimdi kölelere çok güzel bir fırsat çıkmıştı. Acaba alevlerin aydınlığı aynı zamanda bir kıyım ve gerçek bir savaş sahnesini de mi aydınlatıyordu?

Vinikyus'un aklına Neron'un son zamanlarda konuşmaları sırasında nasıl durup durup yanan kentler konusuna döndüğü geldi. Evet, Roma'nın ateşe verilmesini ancak Neron buyurmuş olabilirdi! Böyle korkunç bir suçu işlemeyi ancak o göze alabilirdi. Nasıl ki bu suçun işlenmesiyle de ancak Tigellinus görevlendirilmiş olabilirse. Ve eğer Roma, İmparator'un buyruğuyla yanıyorsa böyle bir buyruğun Pretorya alaylarını da ellerinde kılıçlarla halka karşı saldırtmadığını kim ileri sürebilirdi? Kundakçılık, kölelerin başkaldırması, insan kıyımı, akıl almayacak bir kargaşalık, çılgınlık... Her türlü yıkıcı güçler başıboş salınıvermiş... Ve tüm bunların arasında Ligya!..

Arikya'ya doğru yokuş yukarı tırmanan at soluk soluğa kalmıştı. Onun sırtında iki büklüm giden ve parmaklarını yelesine geçirmiş olan Vinikyus, öfkesinden nerdeyse atın ensesini ısırıyordu. Birden karşıdan, kendisi gibi çılgın bir hızla at süren bir süvari göründü ve fırtına gibi geçip giderken,

«Roma elden gitti!» diye hakırdı.

Sözlerinin geri kalan yanı iki atın nal şakırtıları arasına karıştı. Vinikyus yalnızca tanrılar sözünü duydu. Gene de bu kelime onun aklını başına getirdi. Tanrılar!

Genç adam atını durdurdu. Başını kaldırdı ve ellerini gökyüzüne doğru uzatarak Allah'a dua etmeğe başladı.

«Tapınakları alevler içinde yıkılan tanrılardan değil, yalnız senden yardım diliyorum!»

Uzun süre yakaran genç adam, biraz sonra Allah'a sanki komutlar ve gözdağı vermekte olduğunu farkederek yakarıştan caydı. Atını gitgide daha hızla mahmuzlayarak yoluna devam etti ve az sonra Arikya'nın, ay ışığı altında parıldayan ak duvarlarını gördü. Burası Roma yolunun yarısıydı. Genç adam korkunç bir hızla koruluktaki Merkür tapınağının yanından geçerken haberi buradakilerin de almış olduğunu gördü. Çünkü tapınakta olağanüstü bir kaynaşma vardı. Meşalelerin ışığında tanrıların kanadına sığınmak için yollara dökülmüş insanlar görebiliyordu. Ana yolda da tapınağa doğru ilerleyen insanlar vardı. Vinikyus, dört bir yandan,

«Roma yanıyor! Roma alevler içinde! Tanrılar Roma'yı kurtarsın!» diye yükselen haykırışlar duyuyordu.

At sendeledi ama, Vinikyus'un gemlere asılmasıyla kendini topladı. Yedek atın beklediği hana da varmışlardı zaten. Köleler genç adamın buyruğunu yerine getirmek için koşuştular. Fakat Vinikyus'un gözüne bir bölük asker ilişmişti. Bu atlılar besbelli yangın haberini vermek için Antiyum'a gidiyorlardı. Vinikyus, hemen onların yanına koştu.

«Kentin hangi tarafı yanıyor?» diye sordu.

Subay «Kimsin?» diye karşılıkta bulundu.

«Vinikyus'um. Bir tribünüm ve soyluyum. Canını seviyorsan cevap ver!»

«Efendimiz Yangın Büyük Sirk'in yakınındaki pavyonların arasında başladı. Biz yola çıktığımız sıralarda kentin göbeğine de ulaşmıştı.»

«Ya Tiber'in karşı kıyısı?»

«Ateş henüz oraya sıçramadı. Ama alevler her an kentin başka bir yerini sarıyor. Yangının şiddetini önlemenin yolu yok!»

Tam bu sırada Vinikyus'a yeni bir at getirmişlerdi. Genç adam hemen hayvanın sırtına atladı.

Arikya'dan sonra yol yokuş yukarıydı. Ve Vinikyus

bu yokuşun tepesine vardığı zaman Roma'yı görebileceğini biliyordu. Atını amansızcasına sürerken,

«Tepeden alevleri görebilirim,» diye düşündü.

Daha tepeye varmadan yüzünü ılık bir esinti okşadı ve burnuna duman kokusu geldi. Tepenin ardındaysa yavaş yavaş alevlerin ışığı belli olmaya başlıyordu. Vinikyus,

«Yangının ışığı!» diye söylendi.

Artık şafak sökmeğe başlamıştı ve çevredeki tepelerin üzerinde pembe ve altın renkli ışıklar oynaşıyordu...

Vinikyus, tepeye bir an önce ulaşabilmek için son çabasını harcadı. Tepeye ulaştığı zaman gördüğü manzara şuydu:

Tüm vadi dumana bürünmüştü. Kasabalar, kanallar, evler, ağaçlar... Hepsi bu dalgalanan, kımıldayan örtünün altında görünmez olmuştu. Bu karanlık, kurşunî perdenin ta karşı ucundaysa, yedi tepesinin üzerinde Roma kenti alev alev yanmaktaydı.

Yangın, sınırlı bir yer yandığı zamanlardaki gibi bir alev sütunu biçiminde değildi. Daha çok uzun, geniş bir alev levhası gibiydi. Bu alev levhasının üzerinde yüksek bir duman kalesi yükseliyor ve kâh gül rengine bürünüp kâh kapkara kesilerek dalgalanıp duruyordu. Bazan bu korkunç ve acayip dumandan kale, o alev levhasının bir bölümünü de yutuyor ve alev daralarak bir şerit gibi kalıyordu. Bazan dumanlar alev perdesinin altına ışık veriyor ve yangının ağır kıvılcımlarını ışıklı dalgalar haline getiriyorlardı.

Yalnızca Roma değil, tüm evren alev içindeymiş de bu ateş ve duman denizinden hiç bir canlı kurtulamazmış gibiydi. Kentten esen rüzgâr, her an daha şiddetleniyor ve yere yağmur gibi is parçaları yağdırıyordu. Şafak artık sökmüştü ve Alba Gölu'nün çevresindeki tepelerde güneş parlıyordu. Ama sabah güneşinin soluk ışıkları bile pas renkli gözüküyordu. Yokuş aşağı Albanum'a doğru inen Vinikyus'u saran dumanlar gitgide keskinleşmekteydi.

Albanum'un olanca halkı sokaklara dökülmüştü.

Hepsinin de bir tek düşüncesi var sanırdınız: «Roma'ya ne oluyor?» Nefes almak burada bile güçleşmişti.

Vinikyus, kendini düşünmeğe zorladı. Alevler kentin her yanını sarmış olamazdı. Rüzgâr kuzeyden estiği için Tiber'in karşı kıyısındaki yerler yangından kurtulmuş olabilirdi. Ligya'nın ölmüş olduğunu ne diye kesin sayıyordu? Genç adam gene duaya başladı.

Biraz sonra aklına Havari Peter geldi. Peter, gelecekten haber verebiliyordu. Bu yıkımı da birkaç gün öncesinden haber almış ve dindaşlarını kurtarmış olsa gerekti. Genç adamın umudu her an biraz daha güçleniyordu. Onların içinden rüzgâr gibi geçen Vinikyus, Kampanya üzerinde gitgide kabararak dalga dalga yayılan dumanların arasında Ligya'nın sevgili yüzünü görür gibi oluyordu.

Kente yaklaştıkça yangından canlarını kurtarmış olan Romalıların dumandan da uzaklaşmak için Alba tepelerine yol aldığı görülebiliyordu. Hatta Vinikyus daha Ostrianum'a bile varmadan hızını azaltmak zorunda kaldı. Yollar öylesine kalabalıklaşmıştı! Yer yer çadır kuran ailelere bile rastlanıyordu. Kaçanlar inleyip bağırışıyorlar, tanrılara yalvarıyorlar, talihlerine lânet okuyorlardı. Bu ana-baba gününde havadis öğrenmek kolay değildi! Vinikyus'un konuştuğu kimseler ya hiç cevap vermiyor ya da dehşet dolu gözlerle yalnızca,

«Kent mahvoluyor! Tüm dünya da Roma'yla birlikte mahvolacak!» diye bağırıyorlardı.

Vinikyus'a yangın konusunda doğru dürüst ilk bilgiyi veren, Senatör Cunyus oldu. Cunyus, bir hanın önünde, çevresi Batavya'lı kölelerle sarılmış olarak duruyordu. Vinikyus'a yangının Büyük Sirk dolaylarında, saraya yakın bir yerde çıktığını ve oradan görülmedik bir hızla yayılarak kentin tüm merkezini sardığını anlattı. Brennus zamanından beri Roma'nın başına böyle büyük bir felâket gelmiş değildi!

Yangının ilk çıktığı yerde şahane bir evi, canı gibi sevdiği sanat yapıtlarıyla dolu bir villâsı olan Cunyus yerden bir avuç toz alıp başına serperek inlemeğe başladı.

Vinikyus onun omzunu kavrayıp sarsarak,

«Benim köşküm de o yöredeydi,» dedi. «Ama madem-ki her şey yanıyor, bizim evlerimiz de yanıp yıkılsın, ne çıkar?»

Sonra aklına bir şey geldi. Ligya belki de Avlus'ların evine dönmüş olabilirdi. Genç adam,

«Ya Visus Patrikyus?» diye sordu.

Cunyus, «Yanıyor!» diye cevap verdi.

«Ya Tiber'in karşı kıyısı?»

Senatör şaşkınlıkla gencin yüzüne baktı.

«Oradan sana ne?»

«Benim için Roma'nın geri kalan bölümlerinin tümünden çok daha önemlidir.»

«Oraya ancak Portuosa yoluyla gidebilirsin. Başka yönden gidersen boğulursun. Trans-Tiberyan bölümü, ben yola çıktığım zamanlarda henüz alev almamıştı.. Ama şimdi alevler içinde olup olmadığını ancak tanrılar bilir.»

Cunyus bir an duraksadı. Sonra sesini alçaltarak ekledi:

«Senden lâf çıkmayacağını bildiğim için söylüyorum. Bu yangın öyle basit bir yangın değil. Sirk yanarken alevlerin söndürülmesine engel olundu. Çevredeki köşkler de tutuşunca binlerce sesin, 'Alevleri söndürenler kendilerini ölmüş bilsin!' diye bağırdığını ben kendi kulaklarımla duydum. Sonra bazı kimseler kentin içinde koşuşarak evlere meşaleler atıyorlardı. Halk kaynaşıp duruyor. Kentin kasıtlı olarak tutuşturulduğunu söylüyorlar. Benim bütün bildiğim bundan ibaret. Vah başımıza gelenler! Duvarların içinde geçen acıklı sahneleri anlatmağa insan dili yetişmez. İnsanlar ya alevler içinde cayır cayır yanıyorlar, ya da bu curcunanın arasında birbirlerinin boğazını kesiyorlar.»

Sonra gene, «Vah başımıza gelenler! Vah Roma'ya!» diye haykırdı.

Ama Vinikyus atını her zamankinden daha büyük bir hızla sürmeğe başlamıştı bile.

Bir ateşten canavar, Roma kentini yutmaktaydı. Yangın dört bir yana son derece korkunç bir sıcaklık yayıyordu. İnsanların şamatası bile alevlerin gürültüsünü bastırmağa yetişmiyordu.

II

Roma'ya ulaşmak güçleşmişti. Ama Roma'nın içine girmek daha da güçtü. Onun için Vinikyus durdu ve düşündü.

Yolun iki kıyısındaki evler, tarlalar ve hatta bahçeler kamp yerine çevrilmişti. Yol kenarındaki Mars Tapınağı'na bile geceleyin zorla girilmişti. Mezarlıklarda ise insanlar en büyük tapınaklara sahip çıkmak için birbirleriyle kavga ediyorlardı.

Artık hiç bir şeyin değeri kalmamıştı. Ne yasaların ağırlığı, ne rütbe sahiplerinin otoritesi, ne aile bağları, ne de sınıf farkı. Köleler halkı öldürüyor ve Emporyum'dan çaldıkları şarapla sarhoş olan gladyatörler, yan sokakları dehşet içinde bırakarak saraylıları soyuyorlardı. Aynı zamanda köle pazarlarından kaçmış olan bir sürü barbar vardı. Bunların gözünde kentin yanması demek, tutsaklığın sonu ve öç alma saatinin çalması demekti. Halkın daha namuslu olanları, çaresiz, tanrılara ellerini açarak dua ederlerken, bu kaçkın barbarlar erkekleri soyuyor ve kadınları kirletiyorlardı. Onlara başka köleler de katılmıştı. Bütün giysileri kalçalarına sardıkları bezparçasından ibaret olan bu sefil zavallılar, gündüzleri sokakta hiç görünmezlerdi. Hatta bir yabancı Roma'da bu gibi kölelerin bulunduğunu bile bilmeyebilirdi. Asyalılardan, Afrikalılardan, Yunanlı, Trakyalı, Germen ve Britanyalılardan toparlanan bu zavallılar sürüsü şimdi uzun kölelik yıllarının acısını çıkarıyorlar ve öfkelerini yetmiş iki dille çevreye haykırıyorlardı. Vinikyus, kentlerin silâh gücüyle zaptedildiklerini gözleriyle görmüştü. Ama bu umutsuzluk ve çaresizlik curcunasının, bu vahşi sevincin, bu cinnet ve çılgınlığın bir eşini daha görme-

mişti. Bir yandan da yedi tepesinin üzerinde, «Dünyanın Kraliçesi» diye anılan Roma, cayır cayır yanıyordu.

Genç tribün Appian Kapısı'na dek gitmeyi başardı. Ama oraya varınca kente buradan dünyada giremeyeceğini anladı. Bir kez, kalabalık korkunçtu. İkincisi, alevler hemen hemen her yanı sarmıştı. Bu ateş denizinin içinden geçip de ırmağın karşı yakasına ulaşmanın yolu yoktu. Yapılabilecek tek şey gerisin geri dönmek, kentin dışındaki köprüden geçmek ve doğrudan doğruya Trans-Tiberyan semtine girmekti. Bu bile kolay olmayacaktı. Çünkü ortalık müthiş bir kalabalık ve akıl almaz bir kargaşalık içindeydi. Halkın Neron'a ve Neron'un askerlerine öfkeden ateş püskürdüğü anlaşılıyordu. Birçokları Neron'u kenti ateşe vermekle suçluyorlar, Romalıların fazla sabırlı olduğuna yanıyorlar ve Neron'la Popeya'yı Tiber'e atmayı öneriyorlardı. Dört bir yanda,

«Soytarı! Cani! Ana katili!» diye sesler çınlıyordu. Halkın öfke ve sabırsızlığını açıktan açığa bir başkaldırma durumuna dönüştürmek için bir lider yeter de artardı bile!

Bu liderlik görevini üzerine almak bir aralık Vinikyus'un aklından geçti. Genç, güçlü, yürekliydi. Bu işi becerebilirdi. Sonra belki Allah ona yardım ederdi. O da Allah'ın tekliğini, hakseverliğini, iyiliğini herkese öğretir, mutlu bir düzen kurardı...

Alev gibi parlayıvermiş bu düşünceler gene alev gibi söndü. Her şeyden önce Ligya'yı kurtarmak gerekti.

Birçok çarpışmalardan, sandık, mutfak eşyası, mobilya, yatak, araba gibi engellerin üzerinden atladıktan sonra genç soylu kalabalıktan kurtulmayı başardı. Bu arada birçok sokak geçmiş, birçok köşkün, bahçenin, mezarlık ve tapınağın çevresinde dolaşmıştı. En sonunda Tiber kıyısına vardı. Burada karışıklık daha az müthiş ve duman daha az yoğundu. Vinikyus çevresindekilerden Trans-Tiberyan semtinin henüz tutuşmadığını öğrendi. Ne var ki orasının da yangından kurtulacağını ummuyorlardı. Çünkü bazı kimseler ateşten kurtulan yerleri özellikle tutuşturuyorlar ve aldıkları buyruğu yerine getirdiklerini söyleyerek alevlerin söndürülmesine engel o-

luyorlardı. Genç tribün artık kentin yakılmasını İmparator'un buyurduğuna kesinlikle inanmıştı.

Trans-Tiberyan semtine açılan kapıya varınca, Vinikyus biraz rahatladı. Buradakiler de ırmağın bu yakasının ana bölümünün henüz alev almadığını söylüyorlardı. Fakat birçok yerlerde alevler, ırmağı aşmağı başarmıştı.

Bu taraf da duman ve kalabalık doluydu ama bu kalabalık arasından yol açmak çok daha zordu. Çünkü önlerinde daha çok zaman olduğunu bilen insanlar yanlarına daha fazla eşya almışlardı. Özellikle dumanın çok yoğun olduğu dar sokaklar eşya yığınlarından geçilmez olmuştu. Her yönde halk kaçışmaktaydı. Ve bazan dar bir geçitte çarpışan iki kişi, bir ölüm kalım kavgasına tutuşuyordu. İşte böyle, insanlar birbirleriyle çarpışıp kavga ediyorlardı. Kargaşalık arasında herkes birbirini yitirmişti. Analar acı acı bağırarak çocuklarını çağırıyorlardı. 'Alevlere daha yakın olan yerlerde kimbilir neler oluyor,' diye düşününce, Vinikyus ürperdi. Bu gürültü ve kargaşalık sırasında bir şey sormak ve bir şey duymak olacak şey değildi. Irmağın öbür kıyısından her an yeni duman buruntuları dalgalanarak geliyor ve yoğun kümeleriyle her yeri sararak evleri, insanları, her şeyi gözden gizliyorlardı. Derken bir rüzgâr bulutları dağıttı ve Vinikyus, Linus'un evinin bulunduğu küçük sokağa doğru yol almayı başardı. Temmuz günü dayanılmaz bir sıcaklıktaydı. Duman da insanın gözlerini yakıyor ve soluğunu kesiyordu. Alevler ırmağın bu kıyısına geçemez umuduyla şimdiye dek evlerinden çıkmamış olanlar da artık kaçışmağa başlamışlardı.

Bir aralık sırtındaki şahane tünikten Vinikyus'un bir soylu olduğu anlaşılınca,

«Kahrolsun Neron! Kahrolsun Neron'un kundakçıları!» diye bağırışlar yükseldi ve Vinikyus'tan yana yüzlerce öfkeli kol uzandı. Neyse ki genç adamın atı ürküp kaçmağa başlayarak saldırganları birbirine kattı. Tam o sırada yeni bir duman dalgası da dört bir yanı sararak her şeyi gözden gizledi.

At sırtında daha fazla ilerleyemeyeceğini anlıyan Vi-

nikyus attan indi ve koşmağa başladı. Duvarları yoklayarak el yordamıyla ilerliyor ve bazan yığınlar geçsin diye beklemek zorunda kalıyordu.

Bir yandan da kendi kendine, tüm çabalarının boşuna olduğunu söylüyordu. Ligya Roma'da değildi belki de. Belki de kaçmıştı. Kaçmamış da olsa bu dağdağanın içinde bir kız aramaktansa kumsalda iğne aramak çok daha kolaydı.

Ama ne olursa olsun, hayatı pahasına da olsa, Linus'un evine varacaktı.

Zaman zaman durup gözlerini oğuşturuyordu. Bir seferinde tüniğinden bir parça koparıp ağzıyla burnunu örttü. Sonra gene yoluna devam etti. Irmağa yaklaştıkça sıcaklık artıyordu. Genç adam yangının ilk olarak Büyük Sirk'te çıktığını bildiği için bu aşırı ısıyı, Sirk yikıntılarının doğurduğunu sanıyordu.

Yahudi mahallesine giren Vinikyus, birden alevlerle karşı karşıya geldi. Mahallenin ırmağa en yakın olan yönü yanmağa başlamıştı. Hele Linus'un sokağı!

Vinikyus, bir an olanca umudunun uçup gittiğini hissetti. Sonra Linus'un evinin bahçe içinde olduğunu ve bu bahçenin arkasında, Tiber kıyısında ufak, boş bir meydanlık bulunduğu aklına geldi. Bu onu yüreklendirdi. Çünkü alevler henüz bu meydanlığı aşamamış olabilirdi. Genç adam, umudu yenilenerek gene koşmağa başladı. Ama aldığı her soluk boğazını yakıyor ve göğsünü tıkıyordu. Hava yalnız duman değil, aynı zamanda kıvılcım da doluydu. Bu kıvılcımlar yangını her an sokağın bu yanına da sıçratıp Vinikyus'un yolunu kesebilirdi.

En sonunda genç adam duman perdesinin arasından Linus'un bahçesindeki servi ağaçlarını gördü. Meydanlığın gerisindeki evler daha şimdiden çıra gibi yanmaktaydı ama, Linus'un küçük evine henüz bir şey olmamıştı. Vinikyus gözlerini bir an, minnetle gökyüzüne kaldırdı. Sonra Linus'un kapısına doğru atıldı. Ama havadaki ısı onu şimdi enikonu yakmağa başlamıştı. Kapı yarı aralıktı. Vinikyus, içeri daldı.

Küçük bahçede kimsecikler yoktu. Ev baştan aşağı

boşaltılmışa benziyordu. Genç adam, «Belki dumandan, sıcaktan bayılmışlardır,» diye düşündü.

«Ligya! Ligya!» diye bağırdı.

Sessizlik. Bu ücra köşede, yangının uzaktan uzağa yankılanan gürültüsünden başka hiç bir ses yoktu.

«Ligya!»

İşte o zaman genç erkeğin kulağına, bu bahçede bir kez daha duymuş olduğu o ürkünç ses geldi. Demek ki yangın vahşi hayvanların barındırıldığı yerleri de sarmağa başlamıştı. Hayvanların kükreyişini işiten Vinikyus, tepeden tırnağa ürperdiğini duydu. Bu kez de tüm düşüncesi Ligya olduğu için bu korkunç ve acı sesler ona gene bir felâket haberi gibi geldi.

Gene de uçup-gidici bir duyguydu bu. Bir an sonra alevlerin kükreyişi -vahşi hayvanların kükreyişinden çok daha korkunç olan bu ses- ona her şeyi unutturdu. Ligya bağırışlarına cevap vermemişti ama, içerde dumandan bayılmış olabilirdi. Evden içeri giren Vinikyus, küçücük atriyum'da kimsecikler olmadığını gördü. Yatak odalarına doğru giden kapıyı el yordamıyla bulunca bir lâmba ışığı gözüne çarptı. Lâmba lalaryum denilen tapınakta yanıyordu. Bu tapınakta tanrıların heykelcikleri yerine bir haç duruyordu. Lâmba, bu haçın altındaydı. Vinikyus onu kaptığı gibi önüne çıkan ilk perdeyi açtı ve içeri daldı.

Burada kimse yoktu; Ligya'nın yatak odası olsa gerekti. Çünkü duvardaki çengellerde kızın bazı giysileri asılıydı ve yatağın üzerinde tene giyilen gömleği duruyordu. Vinikyus bu gömleği alıp öptü ve omzuna atarak araştırmasına devam etti. Ev öylesine küçüktü ki Vinikyus, az zamanda tüm odalarla bodrumu aramış bulunuyordu. Evde hiç kimse yoktu. Buralarda oturanların hepsi gibi Ligya, Linus ve Ursus da canlarını kurtarmak için kaçmış olacaklardı. Genç adam,

«Demek onları kent surlarının dışındaki kalabalığın arasında aramam gerekiyor,» diye düşündü. «Her neyse, demek ki alevlerden kurtulmuşlar.» Sonra kendi kendine, «İlk önce buradan kurtulmalıyım,» diye mırıldandı. «Sonra da Agrippa kıyısındaki bahçelere giderim. Oralar-

da bir yerde onları nasıl olsa bulurum. Rüzgâr o yönden estiğine göre dumanlar orada daha az boğucudur.»

Zaten doğrusunu aramak gerekirse, kendi canını kurtarmak için kaçmaktan başka çaresi de yoktu. Çünkü alevler hızla bu yana yaklaşmaktaydı. Duman buruntuları daha şimdiden o küçük sokağı geçilmez bir duruma getirmişti. Ansızın bir esinti Vinikyus'un elindeki lâmbayı söndürdü. Bunun üzerine genç adam sokağa çıktı. Ve hızlı adımlarla ilerlemeğe başladı. İlerlerken alevler de onun peşisıra geliyor gibiydi. Kâh duman halkalarıyla onu çeviriyor, kâh ensesine, saçlarına, üstüne başına kıvılcım yağdırıyordu. Tüniği yer yer tutuşmağa başlamıştı ama, o bunu hiç önemsemiyordu. Çünkü tek düşüncesi boğulmadan önce buradan kaçıp kurtulmaktı. Ağzı duman ve kurum tadıyla dolmuştu. Boğazıyla ciğerleri sanki yanıyordu. Kanı o derece başına vuruyordu ki, zaman zaman her şey, hatta dumanlar bile gözüne kıpkızıl görünüyordu.

«Yangın yüzde yüz bana ulaşacak.» diye düşündü. «Kaçmaktan cayıp ölüme boyun eğeyim bari.»

Koşmak onu bitkin düşürmüştü ve başı, boynu, omuzları, tenini kaynar su gibi yakan bir terle kaplıydı. İçinden kendi kendine durmadan fısıldadığı Ligya'nın adı ve ağzıyla burnuna örttüğü Ligya'nın gömleği olmasa, hiç yolu yok, düşerdi. Hangi sokakta olduğunu bilemiyordu. Çünkü kendinden geçmiş durumdaydı. Tek isteği kaçmaktı. Çünkü orada, yangının ve kentin dışında, kendine Havarî Peter'in sözlemiş olduğu Ligya beklemekteydi.

Sarhoşlar gibi koşuyordu. Sokağın bir yanından öbür yanına sendeleyerek, durmadan koşuyordu.

Büyük kenti içine almış, kaynatmakta olan korkunç kazanda birden değişiklik oldu. Ateşin ağır ağır yanmakta olduğu yerden ansızın bir ateş levhası gibi alevler yükseldi. Çünkü duman yapan rüzgâr dinmiş ve onun yerini alan bir sıcak hava buruntusu dar sokaklarda birikmiş olan dumanları dağıtmıştı. Buruntulu hava, yanısıra bir kıvılcım sürüsü de getiriyordu. Öyle ki, Vinikyus, bir ateş bulutu arasında koşar gibiydi. Fakat şimdi

çevresini daha iyi görebiliyordu. Sokağın sonuna varmış olduğunu seçti. Bu, ona yeni bir güç verdi ve genç adam o hızla köşeyi döndü. Burada kıvılcımların kovalamacasından biraz kurtulmuştu. Bir kez Via Portusoa'ya ulaşabilse, iyiden iyiye kurtulabileceğini anladı.

Fakat yolun karşı yanı karanlık içindeydi. Vinikyus, «Eğer bu karanlık dumandansa, dünyada geçemem!» diye düşündü. Bununla birlikte kendini toparladı, tenini yakmağa başlamış olan tüniğini sırtından attı ve şimdi de çırılçıplak koşmağa başladı. Ligya'nın gömleğini başına ve ağzına örtmuştü. Daha yaklaşınca duman sandığı karanlığın bir toz bulutu olduğunu ve tozların arasından insan sesleri yükseldiğini farketti. Kendi kendine:

«Gene yağmacılığa girişmiş birileri olsa gerek,» diye düşündü.

Gene de seslerin geldiği yönde koşmaktan caymadı. Orada hiç değilse birileri vardı. Belki ona yardım edebilirlerdi. Bu umutla avazı çıktığınca bağırdı, fakat bu, gücünün yettiği son çaba oldu. Gözlerinin önündeki kırmızı perde daha da kızıllaştı. Genç adam soluğu tükenerek yere duşup kaldı.

Gene de onun sesini duymuşlar, daha doğrusu kendisini görmüşlerdi. Çünkü iki adam, ellerinde su dolu kabaklarla ona doğru koştular. Vinikyus bu taslardan birini yakaladı ve yarısını bir yudumda boşalttı.

«Eksik olmayın,» dedi. «Yalvarırım ayağa kalkmama yardım edin de yoluma gidebileyim.»

Adamlar genç tribünün başına su döktüler, sonra onu arkadaşlarının yanına taşıdılar. Buradaki adamlar çevresini sardılar ve yeniden yola çıkabilecek durumda olup olmadığını sordular. Bu ilgi onu şaşırttı. Vinikyus,

«Siz kimsiniz?» diye sordu.

Adamlardan biri, «Yangının Via Portusoa'ya sıçramasına engel olmak için evleri yıkan işçileriz,» diye cevap verdi.

«Beni kurtardınız. Sağolun.»

«Komşumuza yardım etmek boynumuzun borcudur.»

O zaman, sabahtan beri vahşi insan sürülerinden, dövüş ve yağmadan başka bir şey görmemiş olan Vinik-

yus, çevresini saran yüzlere daha dikkatle baktı ve «Tanrı sizden razı olsun; İsa elinizden tutsun.» diye mırıldandı.

Oradakiler hep bir ağızdan, «Âmin!» diye cevap verdiler.

Vinikyus, «Linus?» diye sordu ama verilen cevabı anlayamadı, çünkü heyecandan ve yorgunluktan bayılmıştı. Kendine geldiği zaman bir bahçede yatıyordu ve çevresinde birtakım erkeklerle kadınlar vardı. İlk sözü:

«Linus nerde?» diye sormak oldu.

Bir an cevap çıkmadı. Sonra Vinikyus'un tanıdığı bir ses,

«Porta Nomentana yoluyla kentten ayrıldı,» diye cevap verdi. «İki gün önce Ostriyanum'a gitti. Tanrıya emanet ol, ey Perslerin kralı!»

Vinikyus, karşısında Kilo'yu bulmanın verdiği şaşkınlıkla doğruldu. Sonra gene yattı. Yunanlı yeniden konuştu:

«Şimdiye değin köşkünüz, bana kalırsa kül olmuştur efendimiz. Bununla birlikte gene de Krezüs kadar zenginsiniz. Başımıza gelen bu acılar nedir? Hıristiyanlar bu kentin yanarak yerle bir olacağını çok öncesinden haber vermişlerdi, ey Serapis'in oğlu! Linus, Jüpiter'in kızı ile birlikte Ostriyanum'da. Ah, Roma'nın başına gelen bu yıkım nedir?»

Vinikyus, gücünün kesilmekte olduğunu sezerek, «Onları gördün mü?» diye sordu.

«Evet, efendimiz. İsa'ya ve tüm tanrılara şükürler olsun ki iyiliğinize böyle bir müjdeyle karşılık vermek fırsatını bana bağışladılar. Evet, ey yüce Osiris, sizin bana yaptıklarınızı, ağırlıklarınca ödüllendirmek niyetindeyim. Kenti yalayıp yutmakta olan şu alevlerin üstüne ant içerim ki bunu yapacağım!»

Dışarda akşam oluyordu ama, bahçe aydınlıktı; çünkü yangın yeni baştan alevlenmişti. Öyle ki gökyüzü tâ derinliklerine değin kıpkızıl kesilmişti ve gecenin gölgeleri bile kızılımsı bir renkteydi.

III

Alevler içindeki kentin aydınlığı, gökyüzünü en uzak ufuklara değin mora boyamıştı. Biraz sonra doğan dolunay da döğme bakırdan yapılmışa benziyordu. Gökyüzünün derinliklerinde binlerce gül renkli yıldız ışıldıyordu. Ama her zamanki gecelerin tersine bu gece yeryüzü, gökyüzünden daha aydınlıktı. Yangın her yana öylesine kan renkli bir parıltı yaymıştı ki, en uzaktaki tepeler, yapılar, köşkler ve tapınaklar bile açıkça seçilebiliyordu. Çevredeki tepelerden kente inen su kemerlerinin üstleriyse ya bu kemerlere yangından kurtulmak için sığınmış ya da manzarayı seyretmek için birikmiş insanlarla doluydu.

Bir yandan da âfet kentin her köşesini yavaş yavaş sarmaktaydı. Yangını kundakçıların beslediği de artık apaçık ortadaydı. Çünkü asıl yangın bölgesinden çok uzaklarda bile her an yeni yangınlar başgöstermekteydi.

Roma'nın kapılarında da korkunç, acayip ve bire bin katan söylentiler alıp yürümüştü. Kimisi Jüpiter'in buyruğuyla tanrı Vulkan'ın cehennem ateşlerini kente yağdırdığını söylüyordu. Kimisi Tanrıça Vesta'nın, Rubriya kirletildi diye öcünü aldığını söylüyordu. Başkaları Neron'un kenti Suburra'dan yükselen ve kendisini pek rahatsız eden pis kokulardan kurtulmak için ateşe verdiğini ileri sürüyordu. Açılan yangın yerine Neron'un Neronya adında yeni bir kent kuracağı söyleniyordu. Dördüncü bir söylentiye göre Neron delirmiş ve askerleriyle gladyatörlerine halka saldırmalarını buyurmuştu. Her an bir kıyım beklenebilirdi. Bazıları, Ahenobarbus'un tüm vahşi hayvanları kafeslerinden salıverdiğine ve kent so-

kaklarının yeleleri tutuşmuş aslanlarla, korkudan çıldırmış fillerle ve halkı sürü sürü çiğneyen yaban boğalarıyla dolu olduğuna ant içiyorlardı. Bu söylentilerde biraz da gerçek payı vardı. Çünkü birçok sirklerde filler yangından kurtulmak için kafeslerini kırıp geçmişler ve böylece başıboş kalınca panik içinde kaçışmağa, her yanı yıkıp parçalamağa başlamışlardı.

Yangın kentin çeşitli yönlerinde aynı zamanda başgösterdiği için, kaçışanlar, ne yana başvururlarsa vursunlar, alevden bir duvarla karşılaşıyorlardı. Pazar yerlerine, meydanlara ve kent içindeki tapınaklara sığınmış olanlar alevlerle sarılarak diri diri yanmışlardı.

Halkın bir kısmı tanrılara yakarırken, öbür kısmı da sövüyor, lânet okuyordu... Jüpiter'e, İsis'e, Serapis'e, Baal'e, Jehova'ya ve İsa'ya okunan ilahiler, duman ve alevler arasında birbirine karışmaktaydı. Gelgelelim ne yakarışlar, ne de lânetler hiç bir işe yaramıyordu. Felâket öylesine yaygın, amansız, önlenmesi öylesine olanaksızdı... Kader gibi. Açıkhava Tiyatrosu'nun yanındaki kenevir, halat ve zift dolu depolar birdenbire tutuşmuştu. Kentin o yöresi saatler saati bembeyaz bir ışıkla yandı ve dehşetten yarı cansız düşen seyirciler bu evrensel felâket anında geceyle gündüzün birleştiğine, gözlerinin önündeki ışığın güneş ışığı olduğuna inanç getirdiler. Gene de biraz sonra kan kırmızı, kesintisiz bir ateş denizi ortalığa yayılarak alevlerin aldığı tüm o çeşitli ve değişik renkleri yuttu. Bu en son meydana gelen ateş denizinde yanan, patlayan maddeler, fıskiyeler ve dev sütunlar gibi gökyüzüne doğru püskürüyordu. Gökyüzünde tüy tüy, püskül püskül açılan bu ateş parçaları, rüzgâra kapılarak kıvılcımlardan yapılma teller ve kuyruklar gibi dağılıyor ve tâ Alba dağlarına değin uçup gidiyordu. Gece her an biraz daha ateşleniyordu, öyle ki sonunda hava ışık ve ateş kesilmişe döndü. Tiber ırmağını bile bir alev seline dönüştüren âfet durmadan genişliyor, tepeleri ele geçiriyor, ovaya yayılıyor ve vadileri çılgın, homurtulu, gümbürtülü bir felâket kasırgası boğuyordu.

IV

Vinikyus'u dokumacı Makrinus'un evine götürmüşlerdi. Makrinus genç soyluyu yıkadı, giydirdi ve biraz yemek yemesi için zorladı. Gücü azıcık yerine gelince, Vinikyus gene Ligya'yı aramağa çıkacağını bildirdi. Bunun üzerine Hıristiyan olan Makrinus, Kilo'nun sözlerini doğrulayarak, Linus ile Başpiskopos Kelement'in, Peter'in dine yeni dönmüş bazı kimseleri vaftiz etmesinde hazır bulunmak üzere Ostriyanum'a gitmiş olduklarını söyledi. Linus, evini Ganyus adında bir komşusuna emanet etmişti. Vinikyus kendi kendine,

«Demek ki ev yalnız kalmış,» diye düşündü. Demek ki Ligya ile Ursus da onunla birlikte Ostriyanum'a gitmişler. Kent surlarının dışındaki bir dindaşlarının evine sığınmışlardır, sanırım.»

Tüm bunlarda, Vinikyus, İsa'nın iyiliğinin belirtilerini buluyordu. Hemen Ostriyanum'a gitmeğe ve Ligya'yı, Linus'u, Peter'i, hepsini birden alarak Roma'dan çok uzaklara, belki de Sicilya'ya götürmeğe karar verdi.

Makrinus, genç tribüne iki tane katır buldu. Katırların yanına bir de köle katmaktan yanaydı ama, Vinikyus bunu istemedi. Nasılsa önüne çıkan askerlerden yardım isteyebilirdi.

Böylece Kilo'yla Vinikyus yola çıktılar. Buralarda da halk alanlara kamp kurmuş durumdaydı. Ama kalabalığın arasından yol açmak çok daha kolaydı.

Septima Kapısı'nı geçen iki yoldaş, ırmak boyunca yol almağa başladılar. Domitan'ın şahane bahçelerindeki servi ağaçları yangının aydınlığında, batan güneşin ışı-

ğına boğulmuş gibi kıpkızıl yükseliyordu. Yollar şimdi çok daha tenhalaşmıştı ve kendilerine yol açmakta çok az güçlük çekiyorlardı.

İlk yola çıkmış oldukları zaman gevezelik edip durmuş olan Kilo artık susmuştu. Bir süre sessizlik içinde yol adılar. Alevlerin harıltısını ve gece içinde kente doğru uçuşan binlerce kuşun kanat sesini dinliyorlardı. Roma'nın banliyölerindeki villâların güvercinleri, deniz kıyısında ve çevre tepelerde yuva kurmuş olan kuşlar, yangının parıltısını güneş ışığı sanmışlardı ve bu alışılmadık ışığa kapılarak dosdoğru alevlere doğru uçuyorlardı.

Uzun süren sessizliği önce Vinikyus dağıttı:

«Yangın çıktığı zaman sen nerdeydi?»

«Arkadaşım Evrikyus'a gidiyordum... Büyük Sirk'in oralarda bir dükkânı vardır. Dalgın dalgın, İsa'nın öğretilerini düşünerek ilerlerken, 'Yangın var!' diye bağırışlar duydum. Alevler az zaman içinde sirki baştan aşağı sarmışlardı. Daha da yayılmağa başladıklarını görünce, artık canımı kurtarmağa bakmanın zamanı geldi, diye düşündüm.»

«Evlere meşaleler fırlatan kimseler gördün mü?»

«Neler görmedim ki, ey Baal? Kalabalığı kılıçlarıyla yaran insanlar gördüm. Dört bir yanda dövüşmeler, deşilmiş bağırsaklar gördüm. Kimi kişiler kederden ulurken, kimileri sevinçten oynuyorlardı. Bu dünyada sizlerin egemenlik ve boyunduruğunuzun yararlarını akılları almayan kimseler var, efendimiz. Her şeyi kendinize yontmanıza yarayan âdil yasaları beğenmeyenler bile var. Şu nankör insanlar, tanrıların isteğine boyun eğmesini hiç bir zaman öğrenemeyecekler.»

Vinikyus, çok dalgın olduğu için bu sözlerdeki iğneleri farketmedi. Kilo'ya tüm bildiklerini kaç kez üstüste anlattırmış olduğu halde gene,

«Demek Ostriyanum'dakileri gözlerinle gördün?» diye sordu.

«Evet, gözlerimle gördüm, ey Venüs'ün oğlu! Küçük hanımı, o iyi yürekli Ligya'yı, sayın Linus'u, Havari Peter'i, hepsini gördüm.»

«Yagından önce mi?»

«Yangından önce, ey kral Mitra!»

Tüm bu yeminlere rağmen Vinikyus, Kilo'nun doğruyu söylediğine pek inanamıyordu. Katırını durdurarak yaşlı Yunanlıyı ürkütücü bir bakışla süzdü ve,

«Orada sen ne arıyordun?» diye sordu.

Bu soru Kilo'nun rahatını kaçırdı. Birçokları gibi o da Roma'nın mahvıyla Roma egemenliğinin de sona ereceğini sanmıştı. Ama şu anda Vinikyus ile başbaşaydı. Vinikyus'un ona, Hıristiyanlarla, hele Ligya ve Linus'la uğraşmamasını söylerken kullanmış olduğu o korkunç sözler birden aklına geldi.

«Efendimiz,» dedi, «Onları gerçekten sevdiğime hiç inanmıyacak mısınız? Durum şöyle oldu: Ostriyanum'a kendim de yarı-Hıristiyan olduğum için gittim. Pirho bana namusu, felsefeden üstün tutmasını çok eskiden öğretmişti. Onun için ben de namuslu kişilerin yanından pek ayrılmamağa çalışırım. Hem sonra efendimiz, ben yoksul bir adamım. Siz Antiyanum'dayken ey Jüpiter, çok zaman kitaplarımın başında ölecek kertelere geldim. Bu yüzden Ostriyanum'un duvarları dibinde sık sık avuç açarak bekler oldum. Çünkü Hıristiyanlar kendileri de yoksul oldukları halde öteki Romalıların hepsinden daha çok sadaka verirler.»

Bu sözler Vinikyus'a yeter derecede mantıklı göründü. Genç adam daha az sert bir sesle sordu:

«Öyleyse Linus'un son günlerde nerede olduğunu bilmiyorsun demektir?»

Yunanlı, «Bir gün beni aşırı merakımdan dolayı cezalandırmıştınız efendimiz,» diye cevap verdi. Hem de gözümün yaşına bakmadan cezalandırmıştınız.»

Vinikyus bir şey demedi. Böylece yollarına devam ettiler. Sonra Kilo gene konuştu:

«Efendimiz, benim yardımım olmaksızın kızı bir daha dünyada bulamazsınız. Ama bulursanız size yalvarırım, iyiliğinize bel bağlayan bu düşünürü unutmayın!»

Vinikyus, «Onu bulursan sana Ameriola yöresinde bir ev, bir de bağ veririm,» diye cevap verdi.

«Teşekkür ederim, en Herkül! Bir de bağ mı dedi-

niz? Binlerce kez teşekkürler ederim. Evet... Evet, bir de bağ!»

Bu sırada yangının aydınlığında kıpkızıl parlayan Vatikan tepesinin eteklerinden geçiyorlardı. Bir süre sonra ırmak kıyısına inip karşıya geçmek amacıyla sağa döndüler. Birden Kilo, olduğu yerde durdu.

«Bir fikrim var, efendimiz,» dedi.

«Nedir?»

«Hıristiyanların dua etmek için gizlice taş ocaklarına toplandıklarını biliyor musunuz? Roma alevler içinde olduğuna göre, Hıristiyanlar kendilerini duaya vermişlerdir gibime geliyor. Onların çoğunu yeraltındaki toplantı yerlerinde bulabileceğimizi sanıyorum. Onun için bence gidip bir baksak iyi olur. Nasıl olsa yolumuzun üstü.»

Vinikyus sabırsızlanarak, «Ama hani bana Linus'un Ostriyanum'a gittiğini söylemiştin!» diye bağırdı.

Kilo, «Siz bana Amerlola'da bir evle bir bağ söz verdiniz,» dedi. «Onun için bu kızı, bulabilmemizin akla yakın geldiği yerlerde aramak istiyorum. Onu bir taş ocağında, dua ederken bulacağımız sanki içime doğuyor. Bulamazsak bile elbet onunla ilgili bir şeyler öğreniriz.»

Vinikyus kısaca, «Yürü bakalım!» dedi.

Kilo hemen sola döndü. Bir an tepenin sırtı yangını kapladı ve çevredeki tepeler pırıl pırıl yandığı halde yolları karanlık içinde kaldı. Sirk'in önünden geçerek gene sola döndüler ve zifiri karanlık olan dar bir geçide girdiler. Ama karanlığın içinde Vinikyus öbek öbek parıldayan fenerler gördü. Kilo,

«İşte, oradalar!» diye bağırdı.

Vinikyus, «Evet,» diye cevap verdi. «İlahi okuyorlar.»

Gerçekten de öyleydi. Karanlık geçidin kıvrımlı yollarından bir ilahi sesi yükselmekteydi. Geçitlerde yeni yeni karaltılar ortaya çıktı ve Vinikyus ile Kilo'nun çevresini sardılar. Kilo, katırından aşağı indi ve yanlarında yürümekte olan bir delikanlıyı çağırdı.

«Ben İsa'nın papazlarından biriyim,» dedi. «Daha doğrusu bir Piskoposum. Bizim şu katırlarımıza gözkulak oluver. Seni takdis ederim. Tüm günahlarını da bağışlattırırım.»

Bir an sonra yer altındaki tünele girmiş bulunuyorlardı. Fenerlerle aydınlanmış loş bir tünelden geçerek geniş bir kazı alanına vardılar. Burası tünelden daha aydınlıktı. Çünkü fenerlerle mumlardan başka birkaç meşale karanlığı dağıtmaya yarıyordu. Vinikyus, gözlerinin önünde diz çökmüş, Tanrı'ya yakaran birçok kişiler gördü. Ama bunların arasında ne Ligya, ne Havari Peter, ne de Linus vardı. Bazılarının yüzlerinde korku ve kaygu, bazılarının yüzündeyse umut okunuyordu. Yukarı doğru kalkmış gözlere meşalelerin ışığı vurmuş, kireç gibi bembeyaz alınlarda terler boncuklanmıştı.

Kimi ilahi okuyor, kimi ateşli gibi durmadan, «Allah» diye sayıklıyor, kimiyse elleriyle göğüslerini dövüyorlardı. Hepsi de doğa-üstü bir olayı bekler gibiydiler.

Birdenbire sesler kesildi ve cemaatin orta yerinde, büyük bir kayanın meydana getirdiği yüksek bir yerin üzerinde Krispus belirdi. Yüzü çökmüş ve solmuştu. Tüm gözler avuntu ve umut sözleri umarak ondan yana çevrildi. Fakat o bir haç çıkararak kızgın bir sesle bağırdı:

«Günahlarınıza pişmanlık getirin, çünkü kıyamet saati gelip çattı. Bu suç ve debdebe kentinin üzerine, bu yeni Babil kentinin üzerine Tanrı korkunç bir yangın gönderdi. Tanrının yargı, gazap ve felâket saati geldi! Tanrı geleceğini sizlere haber verdi. İşte sizler de onu görmek üzeresiniz. Ama Tanrı günahlarınızı bağışlamağa değil de ödetmeğe, günah işlemişlerle inançsızları cehennem çukuruna atmağa geliyor. Onlar için artık acıma saati geçti. Tanrım, seni görüyorum! Daha şimdiden yıldızlar düşüyor, gün kararıyor, yer yarılıyor ve ölüler mezarlarından çıkıyor. Ve sen, ey Tanrım, borazan seslerinin ardısıra, meleklerinle sarılmış olarak, gökgürültüleri ve şimşekler arasında geliyorsun. Tanrım, seni görüyorum! Seni duyuyorum!»

Krispus başını kaldırmış, tâ uzaklardaki müthiş bir şeye bakar gibiydi. Birden mağara büyük bir patlayışın gümbürtüsüyle inledi. Bunu bir ikinci ve üçüncü patlayış izledi. Bunun nedeni yanan kentte kömür haline gelmiş yapıların sokaklar boyunca çöküp yıkılmalarıydı. Ama Hıristiyanların çoğunluğuna bu sesler, kıyamet günü-

nün kesin bir belirtisi gibi geldi. Tanrı korkusu cemaati sardı ve sesler,

«Kıyamet günü geldi! Kıyamet günü geldi!» diye bağırmağa başladı.

Hatta bazıları yer yerinden oynayacak ve açılan derinliklerden canavarlar çıkıp günah işleyenlere saldıracak diye korkularından, elleriyle yüzlerini örtüyorlardı. Bazılarıysa,

«Tanrım, sen bize acı! Tanrım, acı bize!» diye bağırıyorlardı.

Birçokları günahlarını yüksek sesle itiraf etmeğe başlamışlardı. Diğerleriyse korkunç an geldiği zaman yalnız kalmamak için yanlarındakilere sarılmışlardı. Bu arada yalnızca kutsal bir mutlulukla parlayan, üzerlerinde zerrece korku izi olmayan yüzler de vardı. Birden mağaranın bir köşesinden bir ses,

«Uyan, ey gaflet uykusundaki!» diye haykırdı.

Biraz sonra Krispus'un sesi gene kargaşalığı bastırdı.

«Dünya mallarından vazgeçin, çünkü dünya kavrulup yanmak üzeredir. Dünya sevgilerinden vazgeçin, çünkü Tanrı, çocuklarını ve karılarını kendinden çok sevenlerin topunu yokedecektir! Eyvah, yaratılmışları yaradandan üstün tutanlara! Eyvah zenginlere! Eyvah debdebeye! Eyvah zevk ve sefa düşkünlerine! Eyvah, kadınlara, çocuklara, erkeklere!»

Bu sırada daha müthiş bir gümbürtü mağarayı sarstı ve bir an içinde tüm oradakiler, yüzüstü yere kapandılar. Sessizliğin içinde kesik kesik «Allah! Allah! Allah!» diye inleyen seslerden başka hiçbir şey duulmuyordu. Orada burada birkaç çocuk ağlamağa başladı. Derken serinkanlı bir ses,

«Allaha emanet olun!» diye yükseldi.

Bu, mağaraya yeni girmiş olan Havari Peter'di.

Bu sözler duyulur duyulmaz, çobanın gelmesiyle sürünün korkusu nasıl dağılırsa, cemaatin olanca korkusu da öylece dağılıverdi. Herkes ayağa kalktı. Oradakiler bir koruyucu meleğin kanatları altına sığınır gibi Havari'nin dizlerine sarıldılar. İhtiyar adam kollarını kalabalığa doğru uzatarak,

«Yürekleriniz neden böyle korkuyla dolu?» diye sordu. «Olacak olan şeyi vakti saati gelmeden önce hanginiz haber verebilirsiniz? Evet, Tanrı tüm dünyayı şarabıyla sarhoş etmekte olan bu yeni Babil'i ateşle cezalandırdı. Ama vaftiz sularıyla arınmış olan sizlere elbette acıyacaktır. Olseniz de dudaklarınızda onun adıyla öleceksiniz. Tanrıya emanet olun.»

Krispus'un lânetlemelerinden sonra Peter'in bu sözleri cemaatin üzerinde kutsal bir şifa etkisi bıraktı. Allah korkusu yerine Allah sevgisi tüm yürekleri doldurdu. Dört bir yandan,

«Biz senin kullarınız!» diye sesler yükseliyordu. Havarî'nin çevresindekiler dize gelmişler, «Bizi bu felâket ânımızda bırakıp gitme!» diye yalvarıyorlardı.

Vinikyus'a gelince o, Havarî'nin eteğini öptü ve başını eğerek:

«Bana yardım et, babacığım!» dedi. «Şu yangının ve kargaşalığın arasında Ligya'yı aradım ama, hiç bir yerde bulamadım. Beni ona ancak sen kavuşturabilirsin. Buna bütün kalbimle inanıyorum.»

Havarî, elini Vinikyus'un başına koyarak cevap verdi:

«İnancını bütün tut ve benim peşimden gel.»

V

Kent hâlâ yanıyordu. Yunan Sirki yıkılmıştı ve olağanüstü şiddetle esen rüzgâr, yangını gitgide yayıyordu. Buna karşın artık yangını önlemek için bazı çabalara girişilmişti. Yangından üç gün sonra, en sonunda Antiyum'dan gelebilmiş olan Tigellinus yangın alanının dışındaki bazı evlerin yıkılması için buyruk verdi. Böylelikle alevlerin, beslenecek bir şey bulamayarak sönecekleri ve kentin yanmamış olan ufak kısmının da kurtulacağı umuluyordu.

Yangının daha ikinci günü sona ermeden kıtlık kendini göstermişti, çünkü kentteki o kocaman yiyecek ambarları yanmış ve yeni yiyecek bulup sağlamayı akıl eden olmamıştı. Ancak Tigellinus geldikten sonra çabuk yiyecek getirilmesi için Ostiya'ya haber gönderildi. Bu arada halkta da ürkütücü bir tutum başgöstermişti. Tigellinus'un evinin çevresinde, sabahtan akşama dek,

«Ekmek isteriz! Ev isteriz!» diye bağrışıyorlardı.

Huzursuzluk her an biraz daha artıyordu ve geceleyin kenti saran alevleri seyreden Tigellinus bir düşman ordugâhının ateşlerini seyrettiği kanısına kapılıyordu.

İlk yemek stoku geldiği zaman -vakit akşamdı- halk ambarların kapılarını kırıp içeriye saldırdı. Alevlerin ışığında ekmekleri kapışmak için birbirleriyle dövüşmeğe başladılar. Bunun sonucu olarak yiyeceklerin büyük bir kısmı ayaklar altında çiğnendi. Yırtılan çuvallardan dökülen un, koca meydanlığı kar gibi beyaza boyamıştı. Bu yüzkızartıcı sahneler, ancak askerler ambarları sarıp halkı silâhla korkuttukları zaman sona erdi.

Kent yanıyordu. Geceleyin rüzgâr, alevlerden perdeyi dalgalandırıp kaldırdığı zaman yukarıdaki Jüpiter tapınağı sütunlarının kıpkızıl kor kesilmiş olduğu görülebiliyordu.

Halkın yardımıyla askerler kentin dış mahallelerindeki evleri durmadan yıkıyorlardı. Bunun sonucu olarak bu mahallelerin büyük kısmı kurtuldu. Ama kentin içinde yüzyıllar boyunca fetih zaferlerinin biriktirmiş olduğu sayısı belirsiz hazineler alevlere kurban gitmişti. Paha biçilmez sanat yapıtları, tapınaklar, eski Roma'nın ve Roma ihtişamının gözkamaştıran anıları... hepsi yok olmuştu.

Tigellinus, Neron'a gönderdiği her mektupta ona kente dönmesi için yalvarıyordu. Ama Neron, yangının en muhteşem saatine yetişmek istediğinden yola çıkmakta hiç acele etmemişti. Yola çıktıktan sonra da ağır ağır ilerlemeğe başladı.

VI

Alevler şimdi ilk parladıkları zaman erişemedikleri yerleri de sarmışlardı. Neron'un sarayı bile tehlikedeydi. Tigellinus, bütün preotarya muhafızlarını çağırdı ve Neron'un bir an önce gelmesi için haberci üstüne haberci göndermeğe başladı. Fakat Neron, Roma'ya ancak geceleyin, alevlerin en iyi görüldükleri sırada varmak niyetindeydi. Onun için Albana suyunun kıyısında bir mola verdi ve aktör Aliturus'u yanına çağırarak yangını ilk gördüğü zaman takınacağı poz, anlam, bakış ve hareketleri prova etmeğe başladı. Bir yandan da,

«Ey, bir zamanlar İda dağından sağlam görünen kutsal kent!» derken ellerini gökyüzüne doğru uzatmasının mı, yoksa bir eliyle tuttuğu liri havaya kaldırırken öteki elini aşağı sarkıtmasının mı daha uygun olacağını aktöre soruyordu. Sonra da bu felâkete ithaf etmiş olduğu şiirde tanrılara birkaç şahane küfür ve lânet savurmasının doğru olup olmadığı konusunda Petronyus'a danışıyordu. Ülkesi yanıp kül olan bir adamın dudaklarından böyle küfür ve lânetlerin boşanması pek doğal değil miydi?

En sonunda geceyarısı sıralarında, kentin surlarını gördüler... Neron ve kurtizanlardan, senatörlerden, şovalyelerden, kölelerden, kadın ve çocuklardan meydana gelmiş muazzam bir kafile. Yol boyunca dizilmiş olan on altı bin preotorya muhafızı İmparator Hazretleri'nin güvenlik ve huzur içinde yol almasını sağlıyorlardı. Halka gelince, İmparator'un alayını görenler küfürler savuruyor, bağırıyor ve ıslık çalıyorlardı ama, saldırıya geçme-

ğe de dünyada cesaret edemiyorlardı. Şurada burada ise yitirecek bir şeyleri olmadığı için, hiçbir şey yitirmemiş olan, ama gelecekte şimdiye değin görmedikleri derecede bol yiyecek, giyecek ve para dağıtılacağını uman açıkgözlerin alkışları yükseliyordu.

Derken ıslıklar da alkışlar da, Tigellinus'un buyruğu üzerine çalmağa başlayan borazan ve boru sesleri arasında duyulmaz oldu. Ostiensis Kapısı'ndan kente giren Neron bir an duraladı ve,

«Ey evsiz barksız kalmış bir milletin yersiz yurtsuz kralı: talihsiz başım bu gece nereye sokacaksın?» diye bağırdı.

Biraz sonra özel olarak kurulmuş bir merdivenle, Appia su bendinin üzerine çıktı. Soylularıyla çalgıcıları da onunla birlikte geliyorlardı.

Şimdi herkes soluk almaktan bile çekinerek Neron'un söyleyeceği yüce ve görkemli sözleri bekliyordu. Ama Neron konuşmuyordu. Yüzü durgun ve ciddiydi. Mor pelerinini omuzlarına atmış, alevlerin tüyler ürpertici manzarasını seyrediyordu. En sonunda Terpnos ona lûtunu verdi. Ve Neron, gözlerini esin perisinin gelmesini bekliyormuş gibi, yangının ışığıyla cilâlanmış göklere doğru kaldırdı.

Uzaktan Romalılar, kızıl ışığın aydınlığı içinde duran İmparatorlarını görebiliyorlardı. Tüm Roma alevler içinde yanmaktaydı ve o, İmparator, orada durmaktaydı... Elinde lûtu ve bir trajedya oyuncusunun maskesini andıran yüzüyle... Yanıp yıkılan kente aldırış ettiği bile yoktu. Tek düşüncesi poz takınmak ve bu felâketin büyüklüğüne yaraşır bir demeç vermekti.

Tiksiniyordu bu kentten, bu halktan. Aslında tek sevdiği, kendi şarkılarıyla şiirleriydi. En sonunda gerçek bir facia seyredebildiğine de seviniyordu. Başka ne isteyebilirdi?

Neron, ellerini kaldırdı ve tellere dokunarak Priam'ın sözlerini tekrarladı:

«Dedelerimin ülkesi, canımdan çok sevdiğim kent!»

Açık havada, alevlerin çatırdısı ve kalabalığın ho-

murtuları arasında sesi tuhaf bir şekilde cılız kaçıyor ve çalgısı da bir böcek vızıltısını andırıyordu. Gene de tüm oradakiler, başlarını eğdiler ve kendilerinden geçmişçesine dinler gibi, sessiz durdular. Neron'un şarkı söylemesi uzun sürdü. Sesi ve bakışı gitgide üzgünleşiyordu. Doğup büyüdüğü kentin yanışı onu zerrece etkilememişti. Ama kendi sesindeki hüzün, kendi kendisine öyle bir dokunmuştu ki, gözleri yaşlarla doldu. En sonunda lûtu elinden bıraktı ve gene mor pelerinine sarınarak taş kesilmiş gibi öylece kaldı.

Sessizliği bir alkış tufanı yırttı. Ama aşağıdaki kalabalık buna, bir ıslık ve yuha tufanıyla cevap verdi. Artık halkın arasında Roma'yı, manzarayı keyifle seyredip şiir okuyabilsin diye Neron'un bile bile yaktığına inanç getirmemiş olan bir tek kişi yoktu. Yüz binlerce gırtlaktan çıkan gürültüyü duyunca Neron, haksızlık ve zulme uğrayanların buruk gülümsemesiyle soylularına döndü:

«Bakın beni nasıl karşılıyorlar, şiirimi nasıl alkışlıyorlar!» dedi.

Vatinyus, «Alçaklar!» diye cevap verdi. «Çok rica ederim, muhafızlara buyruk verin, saldırıya geçsinler!»

Neron, Tigellinus'a döndü:

«Askerlerin bana olan bağlılığına güvenebilir miyim?»

Komutan, «Evet, ey Tanrı!» diye cevap verdi.

Ama Petronyus, omuz silkti.

«Sadakatlarına güvenebilirsiniz ama, sayılarına güvenemezsiniz,» dedi. «Olduğunuz yerde kalın, çünkü en tehlikesiz yer burası. Bu halkı her ne pahasına olursa olsun yatıştırmak gerek.»

Tam bu sırada pretorya subaylarından bazıları geldiler ve muhafızların halkı yatıştırmakta güçlük çektiklerini bildirdiler. Tigellinus ürkmüştü.

«Efendimiz, ben elimden geleni yaptım ama, tehlike her an biraz daha artıyor,» dedi. «Onlarla konuşun efendimiz... Kullarınızla konuşunuz, onlara bol keseden sözler veriniz.»

«Nasıl? Neron ayak takımıyla konuşacak ha? Benim

adıma bir başkası konuşsun. Bu görevi üzerine kim alır?»

Petronyus serinkanlılıkla, «Ben alırım,» diye cevap verdi.

«Peki öyleyse, dostum. Tüm güçlükler karşısında her zaman sen benim en güvendiğim kulumsun. Halkın arasına gir... Birçok şeyler söz vermekten de çekinme!»

Petronyus, «Buradaki senatörlerle birlikte Piso, Senekyo ve Nerva da gelsinler,» dedi.

Sonra kendi merdiveninden aşağı ağır ağır indi. Çağırmış oldukları da bir an duraksadıktan sonra onun umursamazlığından yürek bularak peşinden gittiler.

Petronyus, kemerlerin altında durarak beyaz atını istedi. Ata bindi ve arkadaşlarıyla birlikte saf saf, muhafızların önünden geçerek öfkeyle uluyan halkın arasına katıldı. Elinde bir tek silâh bile yoktu. Yalnız her zaman yanında taşıdığı ufak fildişi değneğini tutuyordu.

Atını zorla, kalabalığın en yoğun yerlerine doğru sokuyordu. Çevresinde, ateşin ışığında silâhlı eller, kan çanağına dönmüş gözler, terliyen yüzler, köpük ve lânet kusan dudaklar görünüyordu. Bu kargaşalık denizi küçük soylular kafilesini çevirmişti... Kalabalık, uzaktan bakınca, gerçekten de fırtınalı bir denizi andırıyordu.

Şamata artmış ve insan sesine benzemiyen bir yaygaraya dönüşmüştü. Petronyus'un çevresinde sopalar, tırmıklar, kılıçlar sallanıyor, ona ve atının dizginlerine doğru eller uzanıyordu. Buna karşın o, her zamanki serinkanlı ve tepeden bakan tutumuyla yoluna devam ediyordu.

Bazan pek ileri gidenlere, dost bir halk kitlesinin arasından yol açıyormuş gibi bir bakışla fildişi değneğini dokunduruyordu. Onun bu serinkanlılığı kalabalığı da etkisi altına almaya başlamıştı.

En sonunda orada bulunanlar kendisini tanıdılar. Birçok sesler,

«Petronyus! Zarifilik Hakemi!» diye bağırdı.

Her yönden, «Evet, Petronyus!» diye bağırışlar yankılanıyordu.

Adı çevreye yayıldıkça yüzlerdeki vahşet ve küfürlerdeki şiddet hafiflemeğe başladı. Petronyus, togasının ki-

zıl sulu eteğini toplayarak, konuşmak üzere olduğunu belirtmek istercesine elini kaldırdı. Oradakilerden birçoğu,

«Susun! Susun!» diye bağıdılar. Ve o saat bir sessizlik oldu. Petronyus, atının üstünde doğrularak gür ve çınlayan sesiyle halka hitap etti:

«Hemşerilerim, benim dediklerimi duyabilenler yanlarındakilere söylesinler! Sonra ayrıca hepinizden sirkteki vahşi hayvanlar gibi değil de adam gibi davranmanızı rica edeceğim.»

Kalabalıktan ona hak verdiklerini belli eden bir bağırış yükseldi. Petronyus sözünü sürdürdü:

Öyleyse dinleyin! Kenti yeniden kuracağız. O zamana değin de Lukullus, Mekenas, Sezar ve Agrippina bahçeleri sizlere açılacak. Yarın tahıl, şarap ve yağ dağıtımına başlanacak. Hepinizin kursağı tıka basa dolacak. Sonra İmparator Hazretleri sizin için yeryüzünde eşi görülmedik oyunlar düzenleyecek. Bu oyunlar sırasında sizlere şölenler çekecek. O zaman yangından öncesinden bile daha zengin olacaksınız!»

Bu sözlere, suya atılan bir taşın yarattığı halkalar gibi gitgide genişleyen bir mırıltı dalgası cevap verdi. Petronyus'un yakınındakiler, onun sözlerini daha uzaktakilere duyuruyorlardı. Öfke ve lânet haykırışları çok geçmeden duyulmaz oldu ve onların yerini,

«Ekmek! Oyun! Şarap!» gibi bağırışlar aldı.

Bu arada beyaz togasına sarılmış olan Petronyus beyaz atının üzerinde kıpırtısız duruyordu. Biraz sonra halkın yatıştığına inanç getirerek, Neron'un yanına döndü. Kalabalığın arasından sıyrılınca derin bir nefes alarak,

«Pollux aşkına!» diye bağırdı. «Şu avam tabakası da nasıl kötü kokuyor, nasıl terliyor! Kuzum, biriniz bana içimi açacak bir şey verin, yoksa şimdi bayılacağım.»

Sonra Neron'a döndü.

«Onlara tahıl, şarap, yağ ve oyun sözverdim. Büyük bahçeleri kendilerine açacağımızı söyledim. Onun için şimdi size yeniden tapınmağa, çatlamış dudaklarıyla sizi övmeğe başladılar. Ama doğrusu halkın kokusu iğrenç bir şey!»

Tigellinus, «Muhafızlarım hazır durumdaydı,» diye

söze karıştı. «Petronyus yatıştırmağa kalkışmasaydı, bu kavgacıları temelli susturabilirdik. Şiddet kullanmağa izin vermemekle çok yanlış yaptınız, efendimiz!»

Petronyus, bir an onu süzdü ve sonra omuz silkti.

«Bir şey yitirmiş değilsin ki! Belki yarın şiddet kullanman gerekebilir!»

Neron, «Yok, yok,» diye cevap verdi. «Bahçeleri açtırıp tahıl dağıttıracağım. Teşekkür ederim Petronyus. Evet evet, halk için oyunlar düzenleyeceğim, size okuduğum bir ilahiyi de onlara okuyacağım.»

Sonra elini Petronyus'un omzuna koyarak sordu:

«Söyle bana, ama yapmacıksız söyle, bu gece nasıldım?»

Petronyus, «Manzaraya tamamen lâyıksınız, manzara da size tam anlamıyla lâyıktır,» diye cevap verdi. Sonra yangından yana dönerek ekledi:

«Haydi, kente son bir kez daha bakalım da eski Roma'ya ömür boyu veda edelim.»

VII

Havari'nin sözleri Hıristiyanların içine güven vermişti. Birer birer dağılarak, şimdilik bulundukları evlere döndüler. Hatta yangının yayılmasının durduğu konusunda söylentiler çıkmış olduğundan, bazıları Tiber'in öbür yanındaki evlerine bile dönmeğe karar verdiler.

Peter de, Vinikyus ve Kilo ile birlikte mağaradan çıkmıştı. Geçitten geçip de alevler içindeki kenti iyice görebilecekleri bir yere geldikleri zaman Havari, Roma'dan yana doğru üç kez haç işareti çıkardı. Sonra Vinikyus'a dönerek,

«Korkma,» dedi, «Ligya ile Linus'un ve uşaklarının oturdukları işçi kulübesi buradan uzakta değil. Onu sana veren Tanrı senin için sakladı da.»

Bunu duyunca Vinikyus, öyle bir baygın düştü ki, Havari'nin ayakları dibine çöktü ve dizlerine sarıldı. Kımıldamak ve söz söylemek gücünden yoksundu. Biraz sonra gene yola düzüldüler.

İşçinin kulübesi aslında kayaya oyulmuş ve önü de kerpiç duvarla örülmüş bir çeşit mağaraydı. Kapısı kapalıydı ama, pencere yerini tutan bir aralıktan içerisi görünüyordu. Havari ile arkadaşları yaklaşınca dev gibi bir karaltı ayağa kalktı ve onlara kim olduklarını sordu. Peter.

«İsa'nın kullarıyız,» diye cevap verdi. «Allaha emanet ol, Urban.»

Bu sesi duyan Ursus hemen Havari'nin ayaklarına kapandı. Sonra Vinikyus'u görünce onun elini kendi dev gibi ellerinin arasına alarak öptü.

«Siz de mi geldiniz efendimiz!» diye bağırdı. «Allah razı olsun. Ligya öyle sevinecek ki!»

Kapıyı açarak içeri girdiler. Çok hasta olan Linus bir yatağa uzanmış yatıyordu. Yüzü iyice zayıflamış ve cildi sarı fildişi rengini almıştı.

Ocağın başında Ligya oturuyordu. Elinde akşam yemeği için hazırladığı bir dizi balık vardı. Bu balıkların iplerini çözmeğe öyle dalmıştı ki, içeriye girenin Ursus olduğunu sandığı için yerinden kımıldamadı. Vinikyus, ona yaklaştı ve kollarını uzatarak adını çağırdı.

Genç kız o saat ayağa kalktı, yüzünden şimşek gibi bir şaşkınlık ve sevinç uçup gitti. Sonra Ligya, günlerce korku geçirdikten sonra huzura ve güvenliğe kavuşan bir çocuk gibi genç erkeğin kollarına atıldı. Vinikyus, onu sımsıkı göğsüne bastırdı, başını elleri arasına alarak gözlerini ve alnını öpücüklere boğdu.

Kavuşmanın ilk heyecan ve sevinci geçince konuşmağa başladılar. Vinikyus, Antiyum'dan ayrıldıktan sonra başına gelenlerin tümünü anlattı. Sonra artık hep birlikte buradan kaçacaklarını, Sicilya'ya gideceklerini söyledi.

Ligya, onun bu özgürlük ve mutluluk plânlarını yüzü sevinçten parlayarak dinliyordu. Vinikyus, yalnızca onu götürmek istemiş olsa genç kız belki duraksayabilirdi. Ama Vinikyus, Linus'la Havari'yi de birlikte götürmeyi istiyordu.

«Roma, Neron'un buyruğuyla yanıyor,» diyordu. «Bundan sonra neler olacağını kim bilebilir? Onun için zaman varken buradan kaçalım.»

Havari Peter, «Oğlum,» dedi. «Tanrı'nın sana verdiği bu çocuğu al ve kurtar. Çok hasta olan Linus da Ursus'la birlikte sizin peşinizsıra gelir.»

Havari'ye o fırtınalı yaradılışının olanca ateşiyle bağlanmış olan Vinikyus, «Sizi burada bırakamam, mahvolursunuz!» diye bağırdı.

Peter, «Peygamberimiz, felâket ânında bizi bırakıp gitmedi,» diye cevap verdi. «Öyleyse onun kölesi olan ben, onun izinden nasıl ayrılabilirim?»

Bunu duyan Linus yorgun başını yastıktan kaldırdı

ve, «Ya öyleyse ben senin izinden nasıl ayrılabilirim?» diye mırıldandı.

Kendi düşünceleriyle çarpışmakta olan Vinikyus, elini alnından geçirdi. Sonra birden Ligya'nın elinden tuttu ve sesi, bir Roma'lı askerin olanca ateşiyle titreyerek,

«Beni dinleyin hepiniz» dedi. «Tanrımı ve Peygamberimi ben de seviyorum. Bu meselede kendi canımdan daha değerli bir varlığın güvenliği sözkonusu olduğu halde önünüzde diz çöküyorum ve Tanrı'nın buyruklarını yerine getireceğime, bu felâket ânında din kardeşlerimi terketmeyeceğime ant içiyorum.»

Böyle diyerek dizüstü çöktü. Elleri titriyor, yüzü sevgi ve imanla parlıyor, gözlerinden yaşlar akıyordu. Tanrıyı ve Tanrı sevgisini en sonunda katıksız olarak tanımıştı.

Havarî Peter onu, o gece o küçük mağaramsı kulübede vaftiz etti. Hepsi de öylesine mutluydular ki, başlarının üzerindeki kayalar yarılmış ve gökyüzünün tüm yıldızları yanlarına inmiş olsa onları bu denli sevindiremezdi!

VIII

Romalılar şimdi İmparatorluğun o görkemli bahçelerinde yaşıyorlardı. Bu parklardaki eğlenti pavyonlarına, lüks köşklere ve ceylânların, tavusların; flamingo, kuğu, devekuşu gibi ender kuşların kümeslerine yerleşmişlerdi (Bu kümeslerin eski sahiplerini de kesip bir güzel yemişlerdi). Ostiya'dan o kadar çok yiyecek gelmişti ki, bunları taşıyacak gemi ve kayıklar Tiber ırmağının üstünde boydan boya bir köprü meydana getiriyor gibiydiler. Yiyecekler görülmedik derecede ucuza satılıyor, hatta çok yoksul olanlara bedava dağıtılıyordu. Büyük bir şarap, yağ ve kestane stoku sağlanmıştı. Dağlık yerlerden de her gün sığır ve koyun geliyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, Trans-Tiberyan mahallelerinin halkı şimdi yangından önceki yaşamalarında görmedikleri bir bolluk içerisinde yaşıyorlardı. Kıtlık tehlikesi de kesinlikle atlatılmıştı. Ama beri yandan yağma, soygunculuk ve benzeri saldırganlıkları önlemek kolay olmuyordu. Çünkü bu göçebe hayatı hırsızların ekmeğine yağ sürmüştü.

Yangının altıncı günü alevler biraz yatışmağa başladı. Gelgelelim korlar hâlâ öyle bir parlıyordu ki, Romalılar felâketin sona ermekte olduğuna bir türlü inanmak istemiyorlardı. Ama yavaş yavaş yangının öfkesi tükendi. Kor parçaları ışımaz oldu. Roma yalnız bacaları dik duran yıkıntılar ve ıssızlıkla dolu, insanın ruhunu karartan bir yangın yeri olup çıktı.

Gündüzün, mezar taşlarını andıran bu bacaların arasında, külleri eşeliyerek, yakınlarından arda kalmış bir şeyler arayan boynu bükük kimseler dolaşıyordu. Gecele-

riyse bu büyük, issız yangın yerinde yalnızca köpekler uluyordu.

Neron'un cömertliği, halkın yaygın öfkesini tam olarak yatıştırmış değildi. Durumdan gerçekten hoşnut olanlar hırsızlarla serserilerdi. Çünkü bu gibileri şimdi patlayıncaya dek yiyip içebiliyor ve rahat rahat çalıp çırpıyorlardı. Halkın geri kalanı, sevdiklerini, varlarını-yoklarını yitirmiş olanlar, bahçelerin açılması, yiyecek dağıtımı ve oyun, eğlenti, şölen umutlarıyla avunuyorlardı.

Bunun sonucu olarak saraydaki dalkavukluklarla Tigellinus'un yalanları bile Neron'u aldatamaz olmuştu. Neron, soylular ve Senato'yla, halk arasındaki bu amansız çatışmayı halkın eninde sonunda kazanmasının kaçınılmaz olduğunu biliyordu. Zaten soyluların içi de rahat değildi.

En sonunda Tiberyus'un yangından nasılsa kurtulmuş olan sarayında bir kurul toplandı. Petronyus, Neron'a hemen Yunanistan'a gitmesini, oradan da Mısır ve Önasya'ya geçmesini önerdi. Bu gezi çoktan tasarlanmış bir şeydi. Daha fazla geri bırakmakta ne yarar vardı? Neron, bu tasarıyı çok uygun bulmuş gibiydi ama, Seneka ona karşı çıkarak,

«Gitmek kolay,» diye akıl yürüttü. «Gelgelelim, dönüşünüz pek öyle kolay olmayabilir.»

Petronyus, «Dönmek mi?» diye bağırdı. «Eğer gerekirse Asya'dan topladığımız orduların başında döneriz.»

Neron, «Zaten benim niyetim de öyle!» diye ekledi.

Petronyus, duruma gene el koymuş gibiydi. Tigellinus,

«Beni dinleyin İmparatorum,» diye söze karıştı. «Petronyus'un planı hepimizi yıkıma sürükler. Siz daha Ostiya'ya varmadan burada bir iç savaş patlayabilir. O zaman kimin İmparator ilân edileceğini nerden biliyoruz?»

Neron, dudağını ısırarak, «Ah, şu doymak nedir bilmeyen, aç gözlü halk!» diye bağırdı. «Bol bol tahılları var, ekmek pişirmek için ateş de çok, daha ne istiyorlar?»

Tigellinus, «Öç almak istiyorlar,» diye cevap verdi.

Kimse sesini çıkarmadı. Yalnız Neron kalktı ve odada dolaşarak, çevresindekileri süzmeğe başladı.

«Evet. Hınçlarını çıkarmak için birisini istiyorlar. Ne dersiniz, Roma'yı Vatinyus'un ateşe verdiği üstüne bir söylenti çıkarsak ve onu halkın gazabına kurban etsek?»

Vatinyus, «Ama ben kim oluyorum ki, bu büyük onura beni lâyık görüyorsunuz, efendim?» diye bağırdı.

«Doğru. Daha önemli bir kişi gerek bu iş için. Vitellinus'a ne dersiniz?»

Vitellinus, gülmeğe çalışmakla birlikte morarmıştı.

«Benim salt vücudumdaki yağlar, yeni bir yangın çıkarır,» diye bu öneriye karşı çıktı.

Neron, halkın kızgınlığını gerçekten yatıştıracak bir kurban arıyordu. Ve bu kurbanı da bulmuştu.

«Tigellinus,» dedi. «Roma'yı ateşe sen verdin.»

Herkes ürperdi. Çünkü Neron'un şaka yapmadığını ve birçok tüyler ürpertici ihtimallerle karşı karşıya olduklarını en sonunda anlıyorlardı. Onun bu sözlerini duyunca Tigellinus'un yüzü, karşısındakini ısırmağa hazırlanan bir köpeğin yüzü gibi kasıldı. Komutan ağır ağır,

«Roma'yı sizin buyruğunuz üzerine ateşe verdim,» dedi.

İki adam bir an birbirlerine baktılar. Sessizliğin içinde Atriyum'daki sineklerin vızıltısı duyulabiliyordu. En sonunda Neron,

«Tigellinus, sen beni sever misin?» diye sordu.

«Sevdiğimi bilirsiniz efendim.»

«Oyleyse benim hatırım için kendini feda et!»

Tigellinus, «Yüce Neron,» diye cevap verdi. «Halk zaten ayaklanmağa hazır durumda. Pretoryaların da mı ayaklanmasını istiyorsunuz?»

Tigellinus, Pretoryaların Komutanı olduğundan, bu sözleri bir gözdağı anlamını taşıyordu. Neron bunu anladı ve kıpkırmızı kesildi.

Tam o sırada Neron'un eski kölelerinden biri olan Epafrodite girdi. Tigellinus'a yüce Ogüsta'nın kendisini görmek ve onu yanındaki bazı kimselerle görüştürmek istediğini bildirdi.

Tigellinus, Neron'un önünde eğildi ve kendine güve-

nen adımlarla dışarı çıktı. Tam saldırıya uğradığı anda dişlerini göstermiş ve Neron'un korkaklığını ortaya vurmuştu.

Onun arkasından Neron bir süre sesini çıkarmadı. Oradakilerin kendisinin konuşmasını beklediklerini anlayınca,

«Koynumda bir yılan beslemişim!» dedi.

Petronyus, böyle bir yılanın başını ezmenin pek güç bir şey olmadığını anlatmak ister gibi omuz silkti. Neron,

«Haydi, konuş, bana fikir ver,» dedi. «Yalnızca sana güvenim var. Çünkü senin sağduyun daha kuvvetli. Beni sevdiğini de biliyorum.»

«Beni Pretoryalara komutan yapın, Tigellinus'u halkın eline teslim edeyim ve kenti yirmi dört saat içinde yatıştırayım,» demek Petronyus'un dilinin ucuna dek geldi. Ama yaradılışındaki tembellik baskın çıktı. Tigellinus'un yerine geçmek demek, Neron'un kişisel sorunlarının yanısıra binlerce kamu işinin yükünü de omzuna almak demekti. Bunun ona ne yararı dokunabilirdi? Kitap okumak, vazo ve heykellerle uğraşmak ve Evnike'nin bedeninin tadını çıkarmak çok daha zevkli değil miydi?

Bu yüzden Petronyus, «Benim size öğüdüm, hemencecik Yunanistan'a gitmenizdir,» diye cevap verdi.

Neron, «Öyleyse hemen Yunanistan'a gitmek üzere yola çıkalım,» diye bağırdı.

Tam bu sırada Popeya yanında Tigellinus'la birlikte içeri girdi. Tigellinus savaştan zaferle çıkmış bir komutan tavrıyla Neron'un karşısına geçti ve sesinde bir çelik çınlamasıyla ağır ağır, ama tane tane konuşmağa başladı.

«Beni dinleyin, ey İmparator Hazretleri. Bir plân düşündüm. Halk öç almağa susamış durumda, bir kurban arıyor... Hayır, daha doğrusu, yüzlerce, binlerce kurban istiyor. Bir zamanlar Potinyus Pilate'nin çarmıha gerdirdiği İsa'nın adını hiç duydunuz mu? Hıristiyanların kim olduklarını biliyor musunuz? Size onların işledikleri cinayetlerden, yüz kızartıcı ayinlerinden hiç söz etmedim mi? Dünyanın yanarak mahvolacağı üstüne kehanette

bulunan Peygamberlerini anlatmadım mı? Hıristiyanlar sizin düşmanlarınızdırlar. Yalnızca sizin değil, tüm insanlığın düşmanıdırlar. Halk size dil uzatıyor. Oysa bana Roma'yı ateşe vermemi buyuran siz değildiniz ki, İmparatorum. Zaten Roma'yı ben yakmadım ki! Çok rica ederim, halka yanıldıklarını anlatalım. Şimşekleri başka yöne çekelim.»

Tigellinus konuşurken Neron'un yüzündeki bakış durmaksızın değişiyor, sırayla öfke, düş kırıklığı, acıma ve hoşnutsuzluk yansıtıyordu. Derken birdenbire doğrularak ellerini gökyüzüne kaldırdı; bir süre hiç konuşmadan böylece durdu. Sonra trajedya aktörleri gibi bir sesle:

«Ey Zeus, Apollo, Hera, Atena, Persefone, ey tüm ölümsüz tanrılar, neden imdadımıza yetişmediniz?» diye bağırdı. «Bu zavallı kent, bu kör yobazlara ne yaptı ki onu yaktılar?»

Popeya, «Bunlar insanlığın da, sizin de düşmanınızmışlar,» dedi.

Bunun üzerine herkes, «Adalet isteriz! Kundakçıları cezalandırın!» diye bağırmağa başladı.

Neron oturdu. Hıristiyanların yaptıkları işin karşısında dili tutulmuş, sersemlemiş gibi bir duruşu vardı. En sonunda gene ellerini kaldırdı ve,

«Böyle bir cinayete ne gibi bir ceza yaraşır?» diye bağırdı. «Her neyse, tanrılar bana bir esin verirler elbet. Onları öyle bir cezaya çarptıracağım ki, Romalılar beni yüzyıllar boyunca gönül borcuyla anacaklar!»

Petronyus o saat, Ligya ile Vinikyus'u ve dinlerini benimsemiş olmadığı halde suçsuzluklarını bildiği Hıristiyanların başına gelebilecek tehlikeleri düşünmüştü. «Vinikyus'la Ligya'yı kurtarmalıyım,» diye içinden geçirdi. «Kıza bir şey olacak olursa Vinikyus, hiç kuşkusuz aklını oynatır.»

Bu düşünce tüm öteki düşüncelerini gölgede bırakmıştı. Tehlikeli bir şey yaptığını bildiği halde, Petronyus kendini tutamadı. Öteki soylularla Neron'un gülünç fikirlerini yerdiği ve alaya aldığı zaman takındığı o rahat ve umursamaz tutumla,

«Demek halka teslim edeceğiniz kurbanları buldunuz,» dedi. «Güzel. Şimdi artık onları zindana gönderip sırtlarına mahkûm gömleği giydirebilirsiniz. Bununla birlikte beni dinleyin. Arkanızda otoriteniz, askerleriniz, kuvvetiniz var. Dürüst olun. İsterseniz Hıristiyanları halka teslim edin. Ama hiç değilse Roma'yı yakanların onlar olmadığını söylemek yürekliliğini gösterin. Büyük olmak istiyorsanız, gerçekten büyük olmak yiğitliğini yapın. Zaten bu yiğitliği gösterebilecek durumdasınız. Bu yaptığınızı itiraf edecek olursanız, gelecek kuşakların sizden nasıl sözedeceklerini bir düşünün. 'Neron' diyecekler. 'Neron, dünyaya egemen bir tanrı olan Neron, Roma'yı yakarak yerle bir etti. Çünkü Zeus, Olimpos'da ne denli güçlüyse, o da yeryüzünde öyle kudretliydi,' diyecekler. 'Ozan Neron, şiire öylesine âşıktı ki, şiir uğruna ülkesini gözden çıkardı,' diyecekler. Roma'yı yakmanın iyi ya da kötü bir iş olduğu tartışılamaz. Gerçek şu ki, Roma'yı yakmak büyük bir işti, görülmemiş bir işti. Sizin bundan utanmamanız gerekir. Hem sonra ant içerim ki, kimse size el kaldıramaz. Yüreğinizi pek tutun. Büyüklüğünüze lâyık olmayan işler yapmayın!»

Attığı tehlikeli adım başarısızlığa uğrarsa, ortaya çıkabilecek olan durumları Petronyus kavrayabiliyordu. Ancak şans ve kaderle böylesi tehlikeli bir oyun oynamak düşüncesi onu çekmişti. Kendi kendine,

«Olan oldu!» diye düşündü. «Bakalım bu maymunun ruhunda hangi yön baskın çıkacak... Can korkusu mu, yoksa şan ve onur sevdası mı?»

Gene de, Neron'un ruhunda korkunun daha ağır basacağını Petronyus bir yerde biliyordu.

Sessizlik gerginleşmişti. Neron, üst dudağını burnuna değecek gibi kasmıştı... Bu, onun kararsızlık içinde olduğunu belirten bir mimikti.

Bu arada Tigellinus, «Efendimiz, izin verirseniz sizin kendinizi dünyanın en büyük tehlikesine atmanızın önerildiğini duyduğum şu odadan çıkıp gideyim,» dedi. «Sizin korkaklıkla suçlandığınızı duydum. Kulaklarım daha fazlasını duymağa artık dayanamaz.»

Petronyus, «Kaybettim,» diye düşündü. Gene de Ti-

gellinus'a döndü ve onu tüm küçümsememesini gösteren bir bakışla süzerek,

«Benim korkaklıkla suçladığım kişi sensin, Tigellinus,» dedi. «Korkak ve iki yüzlüsün. İmparatorumuzu biraz önce askerlerinle korkuttun... Bu gözdağını İmparatorumuzla birlikte hepimiz anladık.»

Petronyus'un böylesine cüretli bir koz oynayabileceğini hiç ummamış olan Tigellinus sarardı ve sustu. Fakat bu, Zariflik Hakemi'nin rakibine karşı kazandığı en son zafer olacaktı. Çünkü tam o sırada Popeya,

«Efendimiz, bu adamın huzurunuzda böyle sözler söylemesine nasıl izin verebiliyorsunuz?» diye bağırdı.

Vitelliyus, «Evet, size hakaret edeni cezalandırın!» diye ekledi.

Neron gene dudaklarını kastı ve parıl parıl yanan gözlerini Petronyus'a çevirerek sordu:

«Sana karşı eskiden beri beslediğim dostluğa böyle mi karşılık veriyorsun?»

Petronyus, «Haksızsam haksız olduğumu ispatlayın,» diye cevap verdi. «Ama şuna inanın ki ne söyledimse yalnızca sizi çok sevdiğimden söyledim.»

Vitelliyus gene, «Size hakaret edeni cezalandırın!» diye bağırdı ve ötekiler hep bir ağızdan onu onayladılar.

Şimdi hepsi Petronyus'dan uzaklaşmışlardı. Saraydaki en eski dostu Tulliyus Senekyo ve şimdiye değin kendisine karşı hep candan bir dost gibi görünmüş olan genç Nerva bile ötekilere uydular. Öyle ki, Zariflik Hakemi atriyum'un sol köşesinde tek başına kalakaldı. Ama oralı bile değildi. Dudaklarında hafif bir gülümsemeyle togasının kıvrımlarını düzelterek İmparator'un konuşmasını bekliyordu. İmparator, yalnızca,

«Onu cezalandırmamı istiyorsunuz, ama o benim arkadaşım ve dert ortağımdır,» dedi. «Duygularımı incitti, fakat bilmesini istiyorum ki kırdığı bu kalp, dostlarım yalnızca bağışlar.»

Petronyus, «Kaybettim. İşim bitti demektir artık,» diye düşündü.

Neron ayağa kalktı. Görüşme sona ermişti.

IX

Petronyus evine döndü. Neron ile Tigellinus ise Popeya'nın atriyum'una gittiler. Orada Neron'u Tigellinus'un biraz önce konuşmuş olduğu kimseler bekliyordu. Bu kimseler Trans-Tiberyan yöresinden gelme iki haham, genç bir konuşmacı ve Kilo idiler. Uzun törensel cüppelerini giymiş olan hahamlar, Neron'u görünce sarardılar ve ellerini yüzlerine kapayarak,

«Selâm ey krallar kralı, hükümdarlar hükümdarı!» dediler.

Neron, «Selâm!» diye cevap verdi. «Duyduğuma göre Hıristiyanları Roma'yı ateşe vermekle suçluyormuşsunuz.»

«Hayır, efendimiz, biz onları yalnızca insanlığın Roma'nın ve sizin düşmanınız olmakla ve ne zamandan beri hem kenti, hem de dünyayı ateşe vereceklerini söyleyip durmakla suçluyoruz. Geri kalan yanını size, şu karşınızda gördüğünüz adam anlatacak. Bu adamın yalan söylemesi hiç bir yönden düşünülemez çünkü damarlarında akan kan, saf Yahudi kanıdır.»

Neron, Kilo'ya döndü.

«Sen kimsin?» diye sordu.

«Sadık kulunuz, zavallı bir stoik kölenizim, ey Oziris!»

Neron, «Ben stoiklerden nefret ederim,» dedi.

Kilo hemen, «Efendimiz ben gönülsüz bir stoikim,» diye cevap verdi. «Stoikliğimi bir gül çelengiyle süsleyip bir şarap testisinin önüne koyarsanız bal gibi bir Epikür olup çıktığını görürsünüz, ey ışık tanrısı!»

Bu sözlerden hoşlanmış olan Neron gülümsedi,

«Seni beğendim,» dedi.

Tigellinus, «Bu adam ağırlığınca altına değer,» diye düşüncesini belirtti.

Kilo, «Benim ağırlığıma, kendi cömertliğinizi de ekleyin efendimiz,» dedi. «Yoksa vereceğiniz ödülü rüzgâr uçurup götürebilir.»

Neron, «Hiç değilse Vitelliyus kadar ağır çekmediğine şükret,» dedi.

«Elbette tanrım! Benim ruhum kurşundan yapılmış değildir ki!»

«Görüyorum, dinin bana bir tanrı demene engel olmuyor.»

«Ölümsüz varlık, ben yalnız sizin buyruklarınıza inanırım. Hıristiyanlar bu buyruklara başkaldırıyorlar. Onlara işte bu yüzden diş biliyorum.»

«Hıristiyanlarla ilgili ne biliyorsun?»

«Hıçkıra hıçkıra ağlamama izin verir misiniz efendim?»

«Hayır. Gözyaşları içimi sıkar.»

«Bunda yerden göğe dek haklısınız. Çünkü sizi bir kez gören gözlerin bir daha ömür boyu ağlamaması gerekir. Efendimiz, buraya beni düşmanlarımdan korumanız için size yalvarmağa geldim.»

Popeya sabırsızlıkla, «Hıristiyanlardan konuşsan daha iyi edersin,» diye söze karıştı.

Kilo, «Sözünüzü yerine getireceğim, ey İsis!» diye cevap verdi. «Gençliğimden beri kendimi felsefeye, gerçeği aramağa adadım. Bu arada Hıristiyanların da adını duydum. Gerçeği onların inançlarında aramağa karar verdim. Ve onlarla bağlantı kurmak bahtsızlığına uğradım. Kör şansımın karşıma çıkardığı ilk Hıristiyanlardan biri, Glavkus adında Neapolis'li bir hekimdi. Ondan Hıristiyanların İsa diye bir peygambere tapındıklarını öğrendim. İsa onlara bütün dünyayı yıkarak yeryüzünde yalnızca kendilerini bırakmaya söz vermiş. Yalnız, Hıristiyanların da, Peygamberlerine yardım olsun diye, her yanı yakıp yıkmaları buyrulmuş, İsa çarmıha gerilmiş, ama Roma'nın mahvolduğu gün yeniden dirilip Hıristiyanları dünyaya egemen kılacağına söz vermiş.»

Tigellinus, «Görüyorsunuz ya efendim, şimdi artık halk Roma'nın niçin yandığını anlar,» diye lâfa karıştı.

Kilo, «Bunu birçok kimseler daha şimdiden anlamış bulunuyorlar, efendim,» dedi. «Şimdi izin buyurursanız size onlardan neye öç almak istediğimi söyleyeyim. Size bu söylediklerimi hekim Glavkus bana sonradan anlattı. Önceleri Hıristiyanların tüm insanları sevdiklerini söylüyordu. Ben de ona inandım, onu sevdim. Ne ekmeğimi ne de paramı ondan esirgiyordum. Oysa benim bu dostluğuma o nasıl karşılık verdi dersiniz, efendimiz? Neapolis'den Roma'ya gelirken beni hançerle yaraladı. Sonra da karımı, o güzel, genç karım Berenis'i bir köle tüccarına satıl!»

Popeya, «Zavallı,» diye içini çekti.

«Afrodit'in yüzünü gören adam hiç bir zaman zavallı değildir, ey Tanrıça! Roma'ya varınca Glavkus'dan öç almak amacıyla Hıristiyan büyüklerinin arasına karıştım. Bu yüksek rahiplerin yangından önce nerede olduklarını biliyorum. Nerede toplandıklarını ve o yüz kızartıcı ayinlerini nerelerde yaptıklarını hep biliyorum. Vatikan tepesinin eteğindeki mezarlıkta Papaz Peter, dine yeni dönenlerin başına kan serpsin diye, Glavkus'un çocukları boğazladığını kendi gözlerimle gördüm. Orada Pomponya Greykina'nın manevi kızı olan Ligya'nın, kurban edilecek çocuk getirememekle birlikte küçük Ogüsta'yı büyülediğini, yani sizin küçük kızınıza büyü yaptığını söyleyerek övündüğünü kendi kulaklarımla duydum.»

Popeya, «Duyuyor musunuz efendimiz?» diye sordu.

Neron, «Nasıl olabilir?» diye bağırdı.

Kilo, «Bana yapılan zulümleri bağışlayabilirdim!» diye sözünü sürdürdü. «Ama bu son günahı duyunca kızın bağrına nerdeyse bir hançer saplıyordum. Yazık ki bu Ligya'lı kıza âşık olan soylu Vinikyus, bana engel oldu.»

«Vinikyus mu? Ama kız tam tersine, ondan kaçmıştı.»

«Evet, kız ondan kaçtı ama, Vinikyus da onun peşine düştü. Çünkü onsuz yapamıyordu. Ufak bir ücret karşılığında ben de onun araştırmalarına yardım ettim. Kızın oturduğu evi ona ben gösterdim. Yanımıza pehlivan Kroto'yu alarak birlikte bu eve gittik. Ama Ligya'-

nın Ursus adlı bir uşağı Kroto'yu boğdu... Müthiş bir adam, efendimiz.»

Neron. «Herkül adına!» diye bağırdı. «Kroto'yu boğan adamın heykelini yapmağa değer! Ama olmayacak şeyler uydurmakla yanlış iş yapıyorsun, babalık. Kroto'yu Vinikyus, hançeriyle öldürmüştü.»

«Yalan söylüyor, efendimiz. Kroto'nun kaburgalarının Ursus'un kolları arasında kırıldığını ben kendi gözlerimle gördüm. Bu Ursus sonradan Vinikyus'u da yere çaldı. Onu da öldürecekti ama, Ligya'lı kız önüne geçti. Ondan sonra Vinikyus, günlerce hasta yattı. Hıristiyanlar belki onu da dine döndürürüz umuduyla ona baktılar. Gerçekten de Hıristiyan oldu.»

«Vinikyus mu?»

«Evet.»

Tigellinus heyecandan soluğu kesilerek, «Petronyus da mı?» diye sordu.

Kilo omuzlarını kasıp ellerini oğuşturarak, «Yargı gücünüzün keskinliğine hayranım efendim,» dedi. «Böyle bir şey ne de olsa akla geliyor. Evet, hiç değilse akla yatkın bir şey.»

«Oyleyse Hıristiyanları savunmak konusunda gösterdiği telaşı şimdi anlıyorum.»

Neron bir kahkaha attı.

«Petronyus Hıristiyan olmuş ha!» diye bağırdı. «Petronyus hayatın ve zevkin düşmanı olmuş ha! Sersemlik etmeyin. Benden bu biçim saçmalara pabuç bırakmamı da beklemeyin, sonra hiç bir sözünüze inanmam.»

«Her neyse, soylu Vinikyus Hıristiyan oldu ya! Bunun doğru olduğuna sizin kendi varlığınızdan taşan ışığın başı üzerine ant içebilirim. Çünkü bu dünyada yalan kadar tiksindiğim hiç bir günah yoktur.»

Popeya, Ligya'yla Vinikyus'a bir düşman gözüyle bakıyordu. Gerçi Vinikyus'a karşı duyduğu arzu, kıskançlık, öfke ve onur yaralanmasından doğan geçici bir hevesten ileri gitmemişti ama, genç soylunun gösterdiği soğukluk onu gene de kızdırmıştı. Erkeğin bir başka kadını kendinden üstün tutmağa cüret etmiş olması İmparatoriçe'ye şiddetle cezalandırılması zorunlu olan bir günahmış

gibi geliyordu. Ligya'ya gelince, Popeya onun güzelliğini görür görmez telâşa kapılmış ve ona kin bağlamıştı. Ligya'nın Roma'da kendisiyle boy ölçüşebilecek ve kendisini gölgede bırakabilecek güzellikteki tek kadın olduğunu Popeya, ilk bakışta anlamıştı.

«Efendimiz, çocuğumuzun öcünü alın!» dedi.

Kilo, «Hem de acele edin!» diye bağırdı. «Acele edin, yoksa Vinikyus da saklanır. Yangından sonra sığındıkları evi size ben kendim göstereceğim.»

Tigellinus, «Peki yanına on adam katayım; hemen git!» dedi.

«Aman efendimiz, Kroto'nun Ursus'un kolları arasında can verişini siz görmediniz, ben gördüm. On adam yetişmez. Sonra Vinikyus'u da hapse atmanız gerek.»

Tigellinus, Neron'dan yana baktı:

«Sahi, dayı-yeğeni bir çırpıda ortadan kaldırırsak iyi olmaz mı?»

Neron bir an düşündü, sonra,

«Yok,» dedi. «Şimdi olmaz. Roma'yı Petronyus, Vinikyus ya da Pomponya Greykina gibi kimselerin yaktığına halkı dünyada inandıramayız. Onların da sırası elbet gelecek. Ama bu arada başka kurbanlar aramak zorundayız.»

Kilo, «Efendimiz, yanıma birkaç asker verin,» diye yalvardı.

Neron, «Tigellinus o işin gereğine bakar,» dedi.

Tigellinus, «Vinikyus'dan korkuyorsan, şimdilik benim evimde kalabilirsin,» diye ekledi.

Kilo'nun yüzü sevinçten parlamıştı. Kısık bir sesle,

«Tüm Hıristiyanları size teslim edeceğim,» dedi. «Yalnız çabuk olun, çabuk!»

X

Neron'un huzurundan ayrılınca Petronyus tahtırevanına bindi ve kendini köşküne taşıttırdı. Köşkü, çevresindeki büyük bahçenin yüksek duvarı sayesinde yangından kurtulmuştu. Bu olay yüzünden öteki soylular ona şanslı bir adam gözüyle bakıyorlardı. Zaten çoktandır şansı yaver gidiyordu ve bu Neron'un, ona karşı gösterdiği rağbetin gitgide artmasından belliydi. Ama şimdi bu durum temelden değişmiş bulunuyordu. Yolda Petronyus kendi kendine düşünüyordu:

«Köşküm yansaydı da pahalı mücevherlerim, Etrüsk vazolarım, İskenderiye billürlarım, Korent bronzlarımla birlikte mahvolsalardı belki Neron bana bu derece kızmazdı. Pollux adına, daha yarım saat önce istersem Pretorya'ların komutanı olabilirdim! O zaman Tigellinus'u açıkça kundakçı olarak ilân ederdim, çünkü işin doğrusu bu. Evet mahkûm gömleği giydirip onu halka teslim ederdim. Böylece Hıristiyanları tehlikeden kurtarmış olurdum. Roma'yı da yeniden yaptırırdım. Kimbilir, belki de iyi ve namuslu kimseler için yeni ve mutlu bir çığır açılmış olurdu. İşler ağır gidecek olursa bazılarını Vinikyus'a yüklerdim. Neron da sesini çıkarmazdı. Vinikyus, sonunda tüm muhafızlarla birlikte Neron'u da vaftiz bile etse bana vız gelirdi. Neron sofu olmuş... Neron namuslu ve merhametli bir kişi olup çıkmış... Böyle bir durumu seyretmek ne de zevkli olurdu!»

Petronyus, her zamanki gibi umursamazlıkla gülümseyerek düşüncelerini sürdürdü: «Şu durumda sanırım bileklerimdeki damarları açmam için bir ferman gelecek. Hiç olmazsa kötü bir ölüm tarzı değil. Evnike'ye do-

yamıyacağım. Sonra, en değerli vazomu bırakıp gittiğime de yanacağım. Ama hiç değilse Evnike'yi özgürlüğüne kavuşturdum. Vazo da benimle birlikte, mezara gömülecek. Ne olursa olsun, Ahenobarbus güzel vazoma konamıyacak. Vinikyus'dan ayrılmak da beni üzecek. Başka hiç bir yönden gözüm açık gitmeyecek. Gerçi son zamanlarda yaşamayı eskisi gibi sıkıcı bulmuyorum ama, kaderime hazırım. Dünya güzel bir yerse de, insanlar genellikle öyle alçak yaratıklar ki, hayat dört elle sarılmağa değmez. Yaşamasını bilen ölmesini de bilmelidir. Bir soylu olmama karşın hiç değilse arkadaşım olan öbür soylu serserilerden çok daha özgür bir hayat sürmeyi başardım.

«Belki de şu anda dizlerimin titrediğini, saçlarımın diken diken olduğunu sanıyorlar. Oysa ilk önce menekşe suyunda bir banyo yapacağım. Sonra da altın saçlı dilberimi çağıracağım. Birlikte Athemios'un, Apollo için bestelediği yeni ilahiyi dinliyeceğiz. Bir kez dememiş miydim, 'Ölümü düşünmenin ne gereği var, ölüm her dakika bizi düşünüp dururken?' diye! Bununla birlikte Cennet Bağları'nın gerçekten var olmasını isterdim. Evnike de bir gün oraya gelirdi ve çiçekli çayırlarda el ele gezinirdik. Oradaki insanlar buradakinden daha temiz ruhlu olsalar gerektir. Burası yalnızca serseriler, dolandırıcılar, pis, bayağı kimseler ve zevksiz, soysuz kişilerle dolu. Değil bir, on tane Zariflik Hakemi olsa, bunları adama benzetemez. Persefone adına, hepsinden usandım artık!»

Petronyus, arkadaşı olan soylularla kendi arasında bir fark olduğunu, şimdi her zamankinden daha iyi anlıyordu. Onları iyi tanırdı, onların gerçek değerlerini çoktan tartmıştı. Gene de şimdi Neron'un dalkavukları ona her zamankinden daha iğrenç geliyordu. Gerçekten usanmıştı onlardan!

İçinde bulunduğu durumu gir de pratik açıdan düşünmeğe başladı. Şimdilik bir tehlikeyle karşı karşıya bulunmadığını biliyordu. Neron'un arkadaşlık ve bağışlama konusunda öyle tepeden atması şu sırada elinden hiç bir şey gelmediğini gösterirdi. Petronyus'u öldürmek

için başka bir bahane bulması gerekecekti. O zamana değin de adamakıllı vakit geçecekti. Petronyus düşünüyordu:

«Şu anda onun ilk işi Hıristiyanları oyuncak olarak kullanıp oyunlar düzenlemek olacak. Ancak bu iş olup bittikten sonra beni düşünebilir. Bu yüzden şimdilerde sıkılmam, yaşayış tarzımı değiştirmem gereksizdir. Şu sırada asıl tehlikede olan insan Vinikyus.»

Bundan sonra başka konuları bırakarak Neron'un elinden kurtarmağa azmetmiş olduğu yeğenini düşünmeğe koyuldu. Tahtırevanı taşıyan köleler, çevredeki yıkıntıların ve kül yığınlarının arasından ellerinden geldiğince ilerlemeye çalışıyorlardı. Gene de Petronyus, evine bir an önce gidebilmek için onlara koşmalarını buyurdu. Yangından beri Vinikyus, dayısında kalıyordu. Petronyus iyi bir şans eseri olarak onu evde buldu. Hemen,

«Bugün Ligya'yı gördün mü?» diye sordu.

«Şimdi onun yanından geliyorum.»

«Öyleyse beni dinle ve hemen yolculuğa hazırlan. Bugün Neron, Roma yangınının suçunu Hıristiyanlara yüklemeye karar verdi. Bu karar bir sürü zulüm ve işkencelere yol açacak. Araştırma ve kovalamaca her an başlayabilir. Ligya'yı yanına aldığın gibi Alplerin öte yanına ya da Afrika'ya kaç. Hiç zaman geçirme.»

Vinikyus, gereksiz sorularla zaman geçirmeyecek denli iyi bir askerdi. Dayısını dinlerken kaşları çatılmış, ama yüreği titrememişti. Yaradılışı gereği ilk aklına gelen şey, düşmana saldırmaktı.

«Gidiyorum,» dedi.

«Bir dakika. Yanına bir kese altınla birkaç tane de adam al. Gerekirse onu zorla kaçır.»

Vinikyus, sokak kapısına varmıştı bile. Petronyus, onun arkasından,

«Bana kölelerinden biriyle haber gönder,» diye seslendi.

Yalnız kalınca atriyum'un sütunları arasında, düşüncelere dalarak dolaşmağa başladı. Yangından sonra Linus ile Ligya'nın, Tiber'in öbür kıyısındaki eve dönmüş olduklarını biliyordu. Trans-Tiberyan yöresinin çoğu ev-

leri gibi bu ev de yangından kurtulmuştu. Petronyus, Ligya'nın oturduğu yeri sarayda kimsenin bilmediğini ve Vinikyus'un nişanlısına Neron'un askerlerinden önce ulaşabileceğini sanıyordu. Sonra Ligya'yı korumak için Ursus vardı. Ursus tek başına on tane adamın bile üstesinden gelir ve hanımını kurtarırdı.

Bu düşüncelerle yüreğine biraz su serpilmişken içeri Evnike girdi. Onu görünce Petronyus, Neron'u da, biraz önce gözden düşmüş olduğunu da, rezil ve alçak soyluları da, Hıristiyanları bekleyen büyük tehlikeyi ve hatta Vinikyus ile Ligya'yı da unuttu. Tek düşüncesi doya doya Evnike'ye bakmaktı... Özenilerek yaratılmış biçimleri seyretmekten zevk alan bir güzellik meraklısının, sevgiyi böyle biçim güzelliklerinde bulan bir âşığın gözleriyle bakmak...

Gül renkli vücudunu yarı ortaya çıkaran bürümcük gibi ince bir giysiye bürünmüş olan Evnike, gerçekten de tanrıçalar kadar güzeldi. Tüm yüreğiyle, tapınırcasına sevdiği adam tarafından beğenildiğinin farkına varınca, bütün yüzü pembeleşti. Petronyus kollarını açarak,

«Bana bir şey mi söyliyeceksin, Karis?» diye sordu.

Evnike başını bu kollara yaslayarak,

«Antemios, şarkıcılarıyla birlikte geldi; bugün kendisini dinlemek isteyip istemediğinizi soruyor,» dedi.

«Evet, beklesin. Yemek yerken bize Apollo için yazdığı ilahiyi okuyacak. Pafos ormanları adına! Seni böyle bürümcükler içinde gördüğüm zaman Afrodit, göğün renklerine bürünerek beni ziyarete gelmiş sanıyorum.»

Evnike, «Ah efendim!» diye inledi.

«Haydi boynuma sarıl, dudaklarını ver bana! Beni seviyor musun?»

«Zeus gelse sizden daha fazla sevemem.» Genç köle baştan ayağa titreyerek dudaklarını efendisinin dudaklarına verdi.

«Peki ya bir gün ayrılmamız gerekirse?»

Evnike ona korku ve kayguyla baktı.

«Ne demek istiyorsunuz efendim?»

«Hiçbir şey. Korkma. Ama yakında uzun bir yolculuğa çıkmam sözkonusu olabilir de.»

«Öyleyse beni de götürün.»

Petronyus lâfı değiştirmek için sordu:

«Söyle bana, bahçede çiçekler var mı?»

«Hayır. Tüm ağaçlar sarardı, yapraklar döküldü. Bahçe cansız kaldı.»

«Kent de cansız kaldı. Yakında bir mezarlık olup çıkacak. Hıristiyanları suçlayan bir ferman hazırlanıyor. Hepsini yakalayıp öldürecekler.»

«Hıristiyanları neden öldürüyorlar? Onlar iyi ve zararsız kimselerdir.»

«Bu da yeter ya!»

«Öyleyse buradan uzaklaşalım. Sizin tanrı gözleriniz kan görmekten hoşlanmaz.»

«Şimdilik yıkanmak istiyorum. Sen de benimle gelecek ve sırtımı oğuşturacaksın. Gözüme hiç bu denli güzel görünmemiştin! Sana sedef kabuklarından bir banyo yaptıracağım. İçinde eşi bulunmaz bir inciye benzersin. Haydi, benimle gel, altın saçlı tanrıçam.»

Bir saat sonra saçlarında gü çelenkleri, gözleri hafifçe gölgelenmiş olarak altın levha kaplı yemek masasının başına geçtiler. Onlara Küpidon kılığına bürünmüş köleler hizmet ediyordu. Defne dallarıyla süslü taslardan şarap içerek Antemios'un şarkıcılarının okuduğu Apollo ilahisini ve harpları dinlediler.

Ama köşkün çevresinde yalnızca yıkık bacalar yükseliyormuş ve rüzgâr ötede beride hâlâ kömür haline gelmiş olan yapıların korlu küllerini savuruyormuş... Petronyus ile sevgilisine vız geliyordu. Onlar mutluydular ve kafalarında hayatlarını inanılmaz bir düşe benzeten aşklarından başka hiç bir düşünce yoktu.

İlahi tam sona ererken atriyum'a bakan köle içeri girdi. Petronyus hemen.

«Soylu Vinikyus mu geldi?» diye sordu.

«Evet. Dışarıda bekliyor.»

Petronyus, Evnike'nin yanından ayrılarak hemen dışarı koştu. «Demek kızı kurtaramadı,» diye düşünüyordu.

Vinikyus, üç ayaklı bir tabureye oturmuştu. Dirseklerini dizlerine dayamış, başını elleri arasına almıştı. A-

yak seslerini duyunca başını kaldırdı.. Yüzünde yalnız gözleri canlı gibiydi. Petronyus,

«Demek çok geç kaldın?» diye sordu.

«Evet, alıp götürmüşler.»

Bir an sessizlik oldu.

«Kendisini gördün mü?»

«Evet.»

«Nerede?»

«Mamertine zindanında.»

Petronyus irkilerek soru sorarcasına yeğenine baktı. Vinikyus,

«Hayır,» diye cevap verdi. «Yer altındaki hücrelere kapamamışlar. Şimdilik zindanın içinde bile değil. Bol bahşiş karşılığında zindancı ona kendi odasını verdi. Ursus da eşikte bekliyor.»

«Ursus onun ele geçmesine neden engel olmamış?»

«Elli asker göndermişler.»

«Ya Linus?»

«Çok hasta olduğundan onu bırakmışlar.»

«Şimdi ne yapacaksın?»

«Ya onu kurtaracağım ya da onunla birlikte öleceğim. Ben de Hıristiyanım.»

Vinikyus, serinkanlı konuşur gibiydi. Ama sesinde öyle yürek parçalayıcı bir acı vardı ki, Petronyus tâ ruhundan sarsıldığını duydu.

«Neler çektiğini kestirebiliyorum,» dedi. «Ama onu nasıl kurtarmak niyetindesin?»

«Zindancılara bol rüşvet verdim... Birincisi, onun ırzına tecavüz etmelerini önleyebilmek için; sonra da kaçmasına göz yummalarını sağlamak için.»

«Ne zaman kaçıracaksın?»

«Hemen şimdi kaçırmamıza olanak olmadığını söylüyorlar. Çünkü sorumluluğu büyükmüş. Zindanlar boşaldığı zaman onu bana verecekler. Ama sen bir kez daha ikimizi kurtarmıştın. Sen Neron'un dostusun. Ne olur şimdi de ona git ve bizi gene kurtar.»

Petronyus ona cevap vermeyerek bir köle çağırdı ve iki kara pelerinle bir çift kılıç istedi. Sonra Vinikyus'a dönerek konuştu:

«Sana cevabımı yolda veririm. Şimdi sen bu pelerinle kılıcı al, birlikte zindana gidelim. Orada zindancılara Ligya'yı sana hemen vermeleri için yüz bin, iki yüz bin, beş yüz bin... Gerekirse bir milyon altın teklif edersin. Kızı şimdi kaçırmazsan iş işten geçmiş olacak.»

Vinikyus, «Haydi öyleyse,» dedi.

Bir an sonra sokağa çıkmışlardı. Petronyus ona, Neron'un toplantısında olup bitenleri, kendisinin artık nasıl gözden düştüğünü uzun uzun anlattı. Sonunda,

«İşte, görüyorsun dostum.» dedi. «Seni umutsuzluğa düşürmek ya da cesaretini kırmak istemem. Ama Ligya'yı hemen şimdi kurtarmalıyız. Eğer Popeya ile Neron'un, bizim onu kurtarmağa çalıştığımızdan haberleri olursa işimiz bitti demektir.»

Vinikyus, sesi umutsuzlukla dolarak, «Anlıyorum,» dedi.

Vakit geç olmuştu. Sokaklarda bir tek canlı görünmüyordu. Derken birdenbire karşıdan sarhoş bir gladyatör göründü. Gladyatör sendeleyerek yanlarından geçerken Petronyus'a doğru yıkıldı. İçki kokan nefesiyle,

«Hıristiyanları aslanlara atın!» diye bağırdı.

Petronyus kızgınlığın verdiği büyük bir serinkanlılıkla, «Mirnillo, çok rica ederim yoluna git,» dedi. «Sözümü dinle.»

Sarhoş gladyatör Petronyus'u kolundan kavradı.

«Sen de Hıristiyanları aslanlara atın diye bağır, yoksa kafanı kırarım!»

Sinirleri zaten son derecce gergin olan Petronyus, duruma daha fazla dayanamadı.

«Dostum, içki kokuyorsun ve midemi bulandırıyorsun!» diyerek kılıcım kabzasına dek adamın göğsüne sapladı. Sonra Vinikyus'un koluna girdi ve hiçbir şey olmamış gibi yürüyüp gittiler.

«Ligya'yı hemen kurtarmazsan... Bilmem ki... Belki Akte senin için aracılık eder. Ama onun sözünü pek geçirebileceğini sanmıyorum. Belki de Sicilya'daki malın mülkün Tigellinus'un aklını çelebilir. Bir kez dene.»

Vinikyus, «Ona tüm varımı yoğumu teklif edeceğim,» diye cevap verdi.

Mamertine zindanının yanındaki meydanlığa geldikleri zaman Petronyus durdu.

«Muhafızlar!» diye bağırdı. «Geç kaldın.»

Gerçekten de zindanın çevresi iki sıra askerle çevrilmişti. Vinikyus,

«Aldırma, gidelim,» dedi.

Asker kordonunun önünde durdular. Belleği olağanüstü güçlü olan ve hemen bütün subayları ezbere bilen Petronyus, muhafız subaylarından birini eliyle çağırarak,

«Ne var, Niger? Zindanı niçin bekliyorsunuz?» diye sordu.

«Komutanımız kundakçıları kurtarmak için bir teşebbüste bulunulacağından korkuyor, Yüce Petronyus.»

Vinikyus, «İçeri girmek de yasak mı?» diye sordu.

«Hayır, efendim. Tersine, dostlarının Hıristiyanları ziyarete geleceklerini umuyoruz. Böylece daha çok Hıristiyan yakalamış olacağız.»

Vinikyus, «Öyleyse izin verirseniz ben içeri gireyim,» dedi. Sonra Petronyus'un elini sıktı.

«Sen de git, Akte'yi gör. Ben sonra gelir, onun ne dediğini senden öğrenirim.»

Petronyus, «Peki,» dedi.

Tam o sırada o kalın duvarların ve yer altı zindanlarının içinden ilahi söyleyen insanların sesleri yükseldi. Bu ses önce alçak ve hafifti. Sonra erkek, kadın, çoluk çocuk, herkes katılınca ilahi, perde perde yükseldi. Gecenin sessizliği içinde korkunç zindan bir çalgı gibi titreşimler çıkarıyordu sanki. Bu seslerde hiç bir korku ve üzüntü yoktu. Yalnızca sevinç ve zaferle çınlıyordu. Askerler, şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar.

XI

«Hıristiyanları aslanlara atın!» sözü kentin bütün sokaklarında durmadan yankılanır olmuştu. Çünkü artık yangını Hıristiyanların çıkardığından kimse şüphe etmiyor ve şüphe etmek de istemiyordu. Çünkü Hıristiyanların cezaya çarptırılmaları sayesinde eğlenti ve gösteriler olacaktı. Roma baştan aşağı heyecan ve telâşla çalkalanıyordu.

Yıktıntıların arasında yeni sokaklar kuruluyor, yeni yapılar, saraylar, tapınaklar için temeller atılıyordu. Ama en çok Hıristiyanların ölümlerine sahne olacak olan kocaman açıkhava tiyatrolarının yapımında acele ediliyordu. Neron'un sarayında yapılan kurul toplantısından hemen sonra birçok prokonsüle, ellerine geçirdikleri tüm vahşi hayvanları Roma'ya yollasınlar diye haber salınmıştı. Tigellinus ise İtalya'daki tüm kentlerin sirklerini boşaltmakta ve halkın da katıldığı avlar düzenlemekteydi. Asya'dan filler ve kaplanlar, Nil ırmağından timsahlar ve suaygırları, Atlaslardan aslanlar, Pirene'lerden kurt ve ayılar, Hibermiya ve Epirüs'den köpekler, Almanya'dan da vahşi boğalar geliyordu. Neron'un amacı yangının anısını kan selleriyle silmek ve kenti ölüm ve kıyımla sarhoş etmekti. Şimdiye dek böylesine dev çapta bir kasaplığa girişildiği görülmemişti.

Bu hazırlıklarla iştahları bilenen Romalılar, insan avında Neron'un polis ve askerlerine yardım ediyorlardı. Aslında bu av hiç de çetin sayılmazdı. Çünkü Hıristiyanlar, dinlerini ortaya vurmaktan kaçınmadıkları gibi, sarıldıkları zaman da hiç direnme göstermiyor ve ilahi okuya okuya zindanlara gidiyorlardı. Bu serinkanlılık hal-

ki daha da çok çileden çıkarıyordu. Öyle ki bazan yakalanmış olan Hıristiyanları askerlerin elinden alıyor ve linç ediyorlardı. Kadınları zindana dek saçlarından sürüye sürüye götürüyor, çocukları kaldırımlara çarpıyorlardı. Tüm halk yanık evlerde, bacalarda, mağaralarda araştırma yapıyordu. Geceleri zindanların önünde, bayram ateşlerinin ışığında şölenler veriliyor, işret âlemleri yaşanıyordu. Kentin her köşesinden ise aslanların kükremeleri duyuluyordu. Zindanlar ağız ağıza dolmuş taşıyordu. Gene de askerler ve halk her gün yeni kurbanlar yakalıyorlardı. Sanki Romalılar,

«Hıristiyanlar aslanlara! Hıristiyanlar aslanlara!» demekten başka bir şey bilmiyorlardı. O boğucu sıcak günlerde ve gecelerde kan kokusu ve delilik kentin havasına işlemiş gibiydi.

Neron yalnızca avam tabakası arasındaki, hatta özellikle surların dışındaki Hıristiyanları yakalatmak istiyordu. Flavyus, Domi Lilla, Pomponya Greykina, Kornelyus Pudeus ve Vinikyus gibi soyluların da Hıristiyan olduğunu biliyordu. Ama Roma'yı onlar gibi kimselerin yakmış olduğuna halkı inandırmakta çok güçlük çekeceğini de bildiğinden, onları daha sonra cezalandırmağa karar vermişti. Saraylılardan bazıları, bu Hıristiyan soyluların canlarını Akte'nin aracılığına borçlu olduklarını sanıyorlardı. Oysa bu doğru değildi. Evet, gerçi Petronyus o gece Akte'yi gidip görmüş ve Ligya için aracılıkta bulunmasını dilemişti ama, zavallı kadın ağlamaktan başka bir şey yapamamıştı. Çünkü kendisi de Neron'la Popeya'nın gözünden ırak durduğu sürece güvenlikteydi. Gene de Ligya'yı zindanda görmeğe gidip, giyecek ve yiyecek götürmüştü; bu da zindancıları etkilemekten geri kalmamıştı.

Petronyus, Ligya'nın kendisi yüzünden tutsak düşmüş olduğunu, kendisi onu Avlus'ların evinden kaçırtmamamış olsa kızın şimdi zindanda olmayacağını bir türlü aklından çıkaramıyordu. Bu yüzden onu kurtarmak için elinden gelen hiçbir şeyi geri koymuyordu. Neron'un tüm yakınlarını ziyaret etmiş, hepsine armağanlar götür-

müş, rüşvetler söz vermişti. Ama çabalarının hiç biri para etmemişti.

Bir zamanlar o denli mağrur olan Vinikyus bile, soyluların yüreğini yumuşatmak, onların Ligya'ya yardım etmelerini sağlamak için elinden geleni yapmıştı. Vitelliyus'u araya koyarak, Tigellinus'a Sicilya'daki topraklarından başka olanca varını yoğunu sunmuştu. Ne var ki Popeya'nın gözüne girmek isteyen komutan bu rüşveti almamıştı. Vinikyus bu kez hiç bir işe yaramıyacağını bildiği halde gidip Neron'un ayaklarına kapanmağı düşünmeğe başladı. Petronyus,

«Ya hayır derse?» dedi. «Ya sana alayla ya da alçakça bir gözdağıyla karşılık verirse?»

Vinikyus, kızgınlık ve acıyla yüzünü buruşturdu.

Petronyus, «Bu işe kalkışmanı neden doğru bulmadığını görüyorsun!» dedi. «Ligya'nın en son kurtuluş umudunu da yok etmiş olursun. Kendi kendini mahvetmek hakkındır ama, onu mahvetmeye hakkın yok. Sejanus'un kızını aklından çıkarma. Onun öldürülmezden önce nasıl kirletildiğini unutma.»

XII

Böylece tüm çabaları boşa çıktı. Vinikyus, Neron'la Popeya'nın uşak ve kölerinden yardım dileyecek denli gururunu kırdı. Onlara gözkamaştırıcı armağanlar aldı ve ağız sulandırıcı sözler verdi. Sonunda bu adamların kendisini soyduklarını ve Ligya'nın başına gelecekleri umursamıyormuş gibi görünmenin çok daha iyi olacağını anladı. Petronyus da bu sonuca varmıştı.

Günler birbirini izliyordu. Açıkhava tiyatroları artık hazırdı ve eğlenti biletleri dağıtılmaya başlanmıştı. Kurbanların sayısı görülmedik derecede çok olduğu için eğlentinin günler, haftalar ve hatta aylar süreceği anlaşılıyordu. Daha şimdiden Hıristiyanları koyacak yer bulunamaz olmuştu. Pek fazla kalabalık olan zindanlarda bulaşıcı hastalıklar başgöstermişti ve ölenlerin gömüldükleri köle mezarlıkları ağız ağıza doluydu. Böylece salgının kente yayılması korkusundan, işlerin çabuk tutulmasına karar verilmişti.

Vinikyus bu haberi alınca en son umudunu da yitirdi. Yüzünün çizgilerinde şimdi bomboş, maske gibi bir anlam belirmişti. Bir şey söyledikleri zaman başını makine gibi kaldırıyor ve karşısındakilere boş gözlerle bakıyordu. Gecelerini Ursus'la birlikte Ligya'nın hücresinin eşiğinde geçiriyordu. Petronyus'un köşküne döndüğü zaman da saatlerce bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Köleler onu çok zaman dizlerinin üstünde, ellerini havaya açmış ya da yüz üstü yere kapanmış durumda buluyorlardı. Böyle zamanlarda genç adam Tanrı'ya yakarıyordu. Çünkü son ve tek umudu Tanrı'daydı. Artık Ligya'yı mucizeden başka bir şey kurtaramazdı ve Vinikyus Tanrı'ya bir mucize yaratsın diye dua ediyordu.

Bir gün Havarî Peter'i düşündü. Peter, Peygamber'i tanımıştı. Peter'in duası herhalde kendininkilerden daha etkili olurdu. Böylece genç soylu sordu, soruşturdu ve Kornelyus Pudeus'un bağlarında Hıristiyanların bir toplantı yapacaklarını öğrendi. Yangın sırasında Ligya ile Linus'u konuk etmiş olan taş ocağı işçisini yanına aldı, akşam olunca birlikte Pudeus'un bağındaki yapıya gittiler.

İçeri girince Vinikyus, diz çökmüş duran on, on iki kişi gördü. Bunlar dua ediyor ve arasıra da,

«Tanrım, bize acı!» diye bağırıyorlardı.

Duvara çakılmış bir haçın altında da Peter diz çökmüş dua etmekteydi. Vinikyus onu ak saçlarından ve Tanrı'ya açılmış buruşuk ellerinden tanıdı. İçinden, koşup onun ayaklarına kapanmak ve, «Bana yardım et!» demek geldi. Ama içerdeki ciddî ve tasalı dua havası birden hızını kesti. Genç adam da ötekiler gibi diz çöktü ve,

«Tanrım bize acı!» diye inledi.

Dua bittikten sonra Peter oradaki yaşlıları avuttu. Bazıları bu büyük facia karşısında Tanrı'nın ve peygamber'in susmasına öfkeleniyorlardı. Peter,

«Neden diz dövüyorsunuz? İsa da çarmıha gerilmedi mi? Onun ölümüyle ölmek mutluluk değil mi?» diye bağırdı. Sonra güç, sevgi ve inanç dolu sesiyle uzun uzun konuştu. Acı çekenlerin Tanrı katında daha gözde olduklarını ve cennete daha önce ulaşacaklarını söylüyordu. O anlattıkça çevresindekiler inanç, umut ve dayanma güçlerinin pekleştiğini hissediyorlardı. Sonunda,

«Biz kaderimize razıyız,» dediler. «Ama sen kendini kurtar. Çünkü sen Tanrı'nın sözcüsüsün. Sen olmazsan Tanrı'yı gafillere kim anlatacak?»

Sonra teker teker dağıldılar. O zaman Vinikyus gitti ve Havarî'nin ayaklarına kapandı. Peter onu tanımıştı.

«Benden istediğin nedir, oğlum?» diye sordu.

Ama Vinikyus cevap vermedi. Yalnızca Havarî'nin dizlerine sarıldı ve hıçkıra hıçkıra ağlamağa başladı. Peter,

«Evet, anladım,» dedi. «Sevdiğin kızı elinden aldılar. Onun için Tanrı'ya yakar oğlum.»

Vinikyus, «Efendim,» dedi. «Ben yeryüzündeki kulların en zavallısıyım. Ama siz, siz İsa'yı biliyorsunuz. Benim adıma siz dua edin.»

Genç erkeğin çektiği bu acı Peter'in içini sızlatmıştı. Ligya'nın, Krispus'un sözlerine üzülerek böyle, âşığı gibi ayaklarına kapandığı gün aklına geldi. Kızı nasıl yerden kaldırıp avuttuğunu ansıdı.

Ve Vinikyus'u da öylece yerden kaldırdı.

«Dua edeceğim, oğlum,» dedi. «Ama bu hayattan sonra bir başka hayat başladığını unutma.»

Vinikyus, «Biliyorum, babacığım, ama dayanamıyorum, dayanamıyorum,» diye inledi. Dudakları bembeyaz kesilmişti. «Kan dökülmesi gerekiyorsa benimki dökülsün, onunki değil! Ben askerim. Tanrı benim canımı alsın, onu kurtarsın. O kurtulursa ben her şeye razıyım. O daha ufacık bir çocuk, babacığım. Tanrı da Neron'dan daha güçlü. Buna inanıyorum. Onu sen de seviyordun. Aşkımızı sen takdis etmiştin. O, daha ufacık, tertemiz bir çocuktur.» Gene yere kapandı ve başını Havarî'nin dizlerine sürerek,

«Siz İsa'yı tanımışsınız efendim,» dedi. «Tanımışsınız, sizi dinler! Onun için dua edin.»

Havarî gözlerini kapadı ve tâ yürekten, uzun uzun dua etti. Vinikyus, onun neler söylediğini anlamak ister gibi dudaklarına bakıp duruyordu. Sessizlik içinde bağdaki kuşların cıvıltısı ve uzaktaki değirmenlerin gıcırtıları duyuluyordu. Havarî,

«Vinikyus, inancın bütün mü?» diye sordu.

«Evet efendim. Yoksa buraya gelir miydim?»

«Öyleyse inancını sonuna dek bütün tut. Çünkü inanç, dağları yerinden oynatır. Sevdiğin kızı cellâdın kılıcı altında da görsen, aslanların pençesinde de görsen, inancını bütün tut. Çünkü Tanrı onu kurtarabilir. Buna her zaman inan ve dua et. Ben de dua edeceğim.»

Yan yana çöktüler ve bu kez birlikte duaya başladılar.

Gün doğusunda ufuk ağarmağa yüz tutmuştu.

XIII

Havari'nin yanından ayrılınca Vinikyus, Mamertine zindanına döndü. Zindanın önünde nöbet değiştiren muhafızlar onu artık tanıdıkları için içeri girerken hiç güçlük çıkarmıyorlardı. Ama bu sabah ona yol açmadılar. İçlerinden biri,

«Özür dileriz, yüce tribün, ama bugün içeri kimseyi bırakmamak için buyruk aldık,» dedi.

Vinikyus, sapsarı kesilerek,

«Buyruk mu aldınız?» diye sordu.

Asker ona acımayla bakarak, «Evet, İmparator Hazretleri'nin buyruğu, efendimiz,» dedi. «Zindanlarda çok hasta olduğu için belki de ziyaretçilerin hastalığı dışarıya yayacağından korkuyorlar.»

Vinikyus sesini çıkarmadı. Çıkaramadı. Onun bu bitik durumunu gören asker biraz daha yaklaştı ve alçak sesle,

«Korkmayın efendim,» dedi. «Ursus onun yanında.» Böyle diyerek eğildi ve uzun kılıcıyla yere bir balık resmi çizdi.

Vinikyus ona şaşkın şaşkın baktı, sonra, «Ben de Hıristiyanım,» dedi.

«Evet efendim, biliyorum. Zindana girmenize izin veremem. Ama bir mektup yazarsanız zindancıyla gönderebilirim.»

«Tanrı senden razı olsun, kardeşim.»

Vinikyus askerin elini sıkarak oradan ayrıldı. Güneş zindanın duvarlarını aydınlatıyordu. Duru sabah havası Vinikyus'un canını tazeledi.

«Bugûn onu görmedim, ama senin iyiliğine inanıyorum, Tanrım,» diye mırıldandı.

Petronyus'u evde buldu. Geceyi gündüz, gündüzü gece yerine saymak huyunda olan Zariflik Hakemi, evine yeni dönmüştü. Ama bu arada banyo yapacak ve vücudunu güzel kokulu yağlarla oğduracak zaman bulmuştu. Yeğenine,

«Sana bir haberim var,» dedi. «Bugûn Tulliyus Senekyo'yu görmeğe gitmiştim. İmparator Hazretleri de oradaydılar. Ogûsta nedense küçûk Rufiyus'u da yanında getirmişti. Tam Neron şiir okurken yavrucak uyuyakalmaz mı? Ahenobarbus gazaba gelip onun başına bir kavanoz attı. Çocukcağızı ağır yaraladı. Popeya bayıldı. Neron da 'Bu piçten artık bıktım, usandım,' diye bağırdı. Bunu hepimiz duyduk. Kestirebileceğin gibi bu, çocuk için bir ölûm fermanı demektir.»

Vinikyus, «Popeya yaptıklarının cezasını buluyor,» dedi. «Ama bunlardan bana ne?»

«Kendi felâketiyle uğraşırken Popeya belki sana karşı duyduğu hıncı unutur. O zaman onu yumuşatması daha kolay olur. Bu gece gidip onunla konuşmağa karar verdim.»

«Eksik olma, Petronyus.»

«Haydi şimdi yıkan da biraz uyu. Dudakların masmavi kesilmiş. Hortlaklara döndûn.»

«Eğlentiler ne zaman başlayacakmış, biliyor musun?»

«On gûn içinde. Ama ilk önce öteki zindanlar boşalacakmış. Onun için durumumuz pek de öyle umutsuz sayılmaz.»

Gelgelelim Petronyus bu söylediğine kendisi de inanmıyordu. Sonra Vinikyus'a acıdığından, Senekyo'larda duyduğu bir başka şeyi söylememiş, saklamıştı. Neron ile Tigellinus, Hıristiyan bakirelerinin en güzellerinden birkaçını kendileri ve dostları için ayırmağa ve geri kalanları da askerlerle zindancılara sunmağa karar vermişlerdi. Petronyus bundan Vinikyus'a hiç söz etmeyerek,

«Bu akşam Ogûsta ile pazarlığa girişeceğim,» dedi. «Sen Vinikyus'un hatırı için Ligya'yı kurtar, ben de Rufi-

yus'un canını kurtarırım, diyeceğim. İyi bir sonuç elde edebileceğimi sanıyorum.»

Vinikyus gene, «Teşekkür ederim,» dedi.

«Bana teşekkür etmek istiyorsan biraz yemek ye, biraz da dinlen.»

Ama Vinikyus dosdoğru kitaplığa girdi ve Ligya'ya mektup yazdı. Bu mektubu Hıristiyan askere kendisi götürdü. Asker zindana girdi ve biraz sonra dışarıya çıktı.

«Ligya selâmlarını bildiriyor,» dedi. «Cevabı biraz sonra yazacak. Ben size hemen gönderirim.»

Vinikyus eve dönmek istemedi. Onun için bir taşın üzerine otururak nişanlısının mektubunu beklemeğe koyuldu. Güneş yükselmiş ve yollar kalabalıklaşmıştı. Gezgin satıcılar bağırıyor, falcılar yoldan geçenleri çevirmeğe çalışıyor, herkes kendi işiyle uğraşıyordu. Sıcak bastırdıkça işsiz-güçsüzler tapınakların avlularına doluyor ve uçuşan güvercinlerin güneşli mavi gökte parıldayan ak tüylerini seyrediyorlardı.

Işık, gürültü ve sıcak çok geçmeden vücudunun yorgunluğuna eklenerek, Vinikyus'un gözkapaklarını ağırlaştırdı. En sonunda biraz ötede mora oynayan çocukların ölçülü adımları onu bir ninni gibi uyuttu. Birkaç kez uyanıp doğruldu ve zindandan yana baktı. Ama en sonunda başını bir taşa dayadı, uzun uzun ağladıktan sonra uykusu baskın çıkan bir çocuk gibi göğüs geçirdi ve derin bir uykuya daldı.

Bu derin uykudan onu güneşin sıcaklığıyla biraz ötesinden yükselen bir bağırış uyandırdı. Gözlerini oğuşturunca sokağın kalabalıklaşmış olduğunu gördü. Sarı tünik giymiş iki uşak, kalabalığı sille tokat geri iterek dört dev yapılı Mısır'lı kölenin taşıdığı muhteşem bir tahtırevana yol açmağa çalışıyorlardı.

Tahtırevanın içinde aklar giymiş bir adam oturuyordu. Ama bu adamın kimliği seçilemiyordu. Çünkü yüzü, elinde tuttuğu ve büyük bir dikkatle okuduğu papirus kâğıdına doğru eğilmişti. Uşaklar,

«Yüce saraylıya yol açın!» diye bağırıyorlardı. Ama sokak öylesine kalabalıklaşmıştı ki, tahtırevan bir-iki

dakika duralamak zorunda kaldı. Bunun üzerine saraylı, papirusu elinden bırakarak başını dışarı uzattı.

«Çekin şu serserileri yolumun üzerinden!» diye bağırdı. «Çabuk!»

Derken birdenbire Vinikyus'u gördü ve kâğıdı hemen yüzüne siper etti. Ama Vinikyus da onu görmüştü. Bir düş gördüğünü sanarak elini yüzünden geçirdi.

Çünkü tahtırevanın içinde Kilo vardı.

Köleler yolu açmışlardı. Mısırlılar gene tahtırevanı omuzlamak üzereydiler ki, o zamana değin bir anlam veremediği birçok şeyleri bir an içinde anlamış olan genç tribün ileri doğru atıldı.

«Selâm, Kilo!» dedi.

Yunanlı yüzüne tamamen yapmacık olan bir serinkanlılık vermeğe çalışarak ciddi ciddi, «Delikanlı, seni selâmlarım!» diye cevap verdi. «Ama lütfen beni yolumdan alıkoyma, çünkü acele işim var.»

Vinikyus, tahtırevanın yanına dayandı, ileri doğru eğildi ve Kilo'nun gözlerinin tâ içine bakarak, boğuk bir sesle,

«Ligya'yı sen sattın!» dedi.

Öbürü bir an korku geçirdi. Sonra Vinikyus'un öfkesiz, bitik durumundan ve kendi yüksek mevkilnden, yanındaki iri yarı kölelerin varlığından yürek bularak küstah bakışlarını genç soylunun yüzüne dikti:

«Ya sen? Açlıktan öldüğüm sırada beni kamçılatmıştın!»

Bir an ikisi de sessiz kaldılar. Sonra Vinikyus,

«Haksızlık ettim Kilo,» dedi.

Yunanlı başını arkaya doğru attı, sonra dudak büküp parmaklarını şakırdatarak herkesin duyması için yüksek sesle,

«Dostum, bir rican varsa sabahleyin evime gel,» dedi. «Dostlarımı ve ricaya gelenleri sabahleyin banyodan sonra evimde kabul ediyorum.» Ve tahtırevanı omuzlamaları için kölelere işaret etti. Uşaklar,

«Yol açın!» diye bağırıyorlardı. «Yüce Kilo Kilonides için yol açın!»

XIV

Acele yazılmış uzun mektubunda Ligya, Vinikyus'a ömür boyu veda ediyordu. Zindana ziyaretçi alınmadığını öğrenmişti. Vinikyus'u artık ancak Arena'da görebileceğini söylüyor ve birbirlerini son olarak görebilmeleri için o gün Arena'ya mutlaka gelsin diye yalvarıyordu.

«Ölmüşüm ya da kalmışım, artık önemi yok,» diye yazıyordu. «Nasıl olsa Havarî beni sana sözlemişti. Ben seninim.»

Bundan sonra Vinikyus'dan, arkasından üzülmemesini, fazla yasa kapılmamasını diliyordu. Ölüm, verilmiş sözlerin düğümünü çözemezdi. Genç kız bir çocuk saflığıyla, Arena'da çekeceği işkence sona erip de ahrete gittiği zaman, İsa'ya nişanlısının, Markus'unun, Roma'da kaldığını ve onu tüm yüreğiyle özlediğini söyleyeceğini yazıyordu. Bunun üzerine İsa'nın, ruhunun bir an için Roma'ya dönmesine izin vereceğine inanıyordu. Böylece sevgili Markus'u onun hâlâ yaşadığını, mutlu olduğunu, çektiği acıları unutmadığını öğrenmiş olacaktı.

Zaten mektup baştan sona umut ve kıvanç doluydu. Genç kız dünya işleriyle ilgili bir tek arzu belirtiyordu; o da Vinikyus'un, onun naşını alıp karısı sıfatıyla kendi türbesine gömdürtmesiydi.

Vinikyus bu mektubu, yüreği parça parça olarak okudu. Ligya'nın vahşi hayvanların dişleri arasında can vermesi, Tanrı'nın ona acımaması genç adama olmayacak bir iş gibi geliyordu. Eve dönünce, Ligya'ya, Allah'ın mutlaka bir mucize yaratacağına inandığını, büyük Havarî'nin de kendisi için dua ettiğini ve kurtuluş saatinin

yaklaştığını anlatan bir cevap yazdı. Bu mektubu götürüp Hıristiyan askere verdi.

Ertesi sabah cevabı almak için zindana gittiği zaman asker, «Sizi bu denli üzen Tanrı, sonunda lütfunu gösterdi, efendimiz,» dedi. «Dün gece zindana Neron'la komutanının özgürlüklerine kavuşturulmuş eski köleleri, efendilerinin zevkleri için bazı Hıristiyan bakireleri seçmeğe geldiler. Sizin nişanlınızı da sordular. Fakat Tanrı onu hasta etmişti. Böylece adamların onu almalarına engel oldu. Akşama doğru nişanlınız bayılmıştı. Bu yüzden kirlenmekten kurtuldu. Onu kirlenmekten kurtaran bu hastalık, belki ölümden de kurtarır. Belki onu artık size teslim ederler. Siz de ona iyice bakar, iyileştirirsiniz.»

Vinikyus, askerin koluna sarılarak, «Doğru söylüyorsun asker,» dedi. «Onu lekelenmekten kurtaran Allah, elbet ölümden de kurtarır.»

Akşama dek zindan duvarlarının dibinde bekledi. Sonra evine döndü ve uşaklarına Linus'u bulup banliyödeki köşklerinden birine götürmelerini söyledi. Petronyus da Popeya'yı gene gidip görmeğe karar verdi. Ogüsta'yı bir kez görmeğe gitmiş, fakat içeri alınmamıştı. Bu kez gittiğinde onu küçük Rufiyus'un başında buldu. Çocuk, kendinde değildi. Popeya da üzüntüden kendinden geçmiş gibiydi. Petronyus, onun bu üzüntüsünden yararlanmağa karar verdi.

«Bu İsa denilen adamın Jehova'nın oğlu olduğunu söylüyorlar,» dedi. «Sizin Jehova'ya inandığınızı duydum. Sanırım Tanrı Jehova, oğluna tapanlara bu kötülüğü yaptığınız için sizden öcünü alıyor. Eğer Hıristiyanlara şefkat gösterirseniz çocuğunuzun hayatı kurtulabilir.»

Tüm tanrılarla iyi geçinmek siyaseti güden Popeya, Petronyus'un bu sözlerinin etkisi altında kalmıştı.

«Ne yapmamı istiyorsunuz?» diye sordu.

«Ligya hasta. Onu zindandan kurtarıp Vinikyus'a kavuşturun.»

«İmparator'a artık hiç sözümü geçiremiyorum, Petronyus.»

«Zararı yok. Benim başka bir plânım var. Vesta tapınağına gidin ve Başrahibe'den yardım dileyin. Zindana girip tutsakları yoklasın. Ligya'yı beğendiğini, rahibe yapmak istediğini söylesin. Başrahibe sizin bu arzunuzu kırmaz, sanırım.»

Popeya, ateşler içinde sayıklayan çocuğuna bakarak, «Peki, gidiyorum,» dedi.

Ama yazık ki Neron, çocuğun kaderini çok önceden kararlaştırmış bulunuyordu. İmparatoriçe'nin tahtırevanı kapıdan çıkar çıkmaz iki köle küçük Rufiyus'un odasına girdiler. Çocuğun ihtiyar dadısı Silviya'yı başına tunçtan bir sfenks heykeli vurarak öldürdüler.

Çocuk ne olduğunu anlayamıyordu. Ateşinin arasında, tanımak ister gibi kirpiklerinin altından kölelere bakıyor ve gülümsüyordu. Katiller yaşlı dadının kuşağını çıkararak yavrunun boynuna doladılar ve sıktılar. Çocuk, «Anne! Anne!» diye bağırarak öldü.

Sonra katiller onu bir pelerine sarıp son hızla Ostiya'ya gittiler ve cesedi denize attılar.

Başrahibe'yi bulamayan Popeya, saraya döndü. Boş beşiği ve Silviya'nın katılaşmağa yüz tutmuş olan cesedini görür görmez bayıldı. Kendine gelince, ağlayıp dövünmeğe başladı ve çılgın haykırışlarıyla sabahlara dek koca sarayı inim inim inletti.

Üçüncü günün akşamı Neron, ona bir şölende hazır bulunmasını buyurdu. Popeya, mor renkli pelerinine bürünerek şölene gitti. Eğlentinin başından sonuna dek taş gibi oturdu... Lepiska saçlı, güzeller güzeli, taştan bir heykel.

XV

Çoğunluğu ahşap olan açıkhava tiyatroları, yangında kül olmuştu. Onların yerine Neron, yenilerini yaptırıyordu. Hele son derece büyük bir sirk yapılıyordu ki, bunun yapımında Atlas Dağları'nın eteklerindeki ağaçların keresteleri kullanılıyordu. Bu sirkin yapımında binlerce işçi geceli gündüzlü çalışmaktaydı. Plânları Severus ve Keler adında iki ünlü mimar hazırlamıştı. Sütunların bronz, kehribar, fildişi ve sedefle kaplı olacağı, sıraların altından ısının dengesini sağlamak için buz gibi soğuk dağ suları akacağı ve güneşe karşı boydan boya bir mor tente gerileceği söyleniyordu. Sıraların arasına Arabistan esansları tüttüren buhurdanlar konacak; seyircilerin başları üzerine safran ve güzel kokulu çiçekler yağmasını sağlayan ustalıklı bir yol bulunacaktı.

Eğlentilerin başlayacağı sabah, daha gün doğmadan halk büyük sirkin kapısına birikmeğe başladı. Aslan kükremelerini, panter ulumalarını ve köpeklerin havlamalarını zevkle dinliyorlardı. Hayvanlara iki gündür yiyecek verilmemişti. Şimdi de iştahlarını ve öfkelerini bilemek için kafeslerinin önünde kanlı et parçaları sallandırılıyordu. Bazan hayvanların gürültüsünden sirk kapısında bekleyenler birbirlerinin söylediklerini duymuyorlardı.

Hayvanlar susunca içerdeki tutsakların sakin ilahi sesleri yükseliyordu. Kapıdakiler bu sesleri şaşkın şaşkın dinliyorlardı. Neron'un ilk plânı zindanları birer birer boşaltmaktı. Fakat sonradan bu plân değiştirilmiş ve ilk kurban kafilesi çeşitli zindanlardan seçilmişti. Kapıların açılma saati yaklaştıkça kalabalığın neşesi ve heyecanı artıyordu. Bir kısmı insan parçalamak konusun-

da aslanlar mı yoksa kaplanlar mı daha iyidir, diye bahse tutuşuyorlar; bir kısmı da o gün dövüşecek olan gladyatörleri birbirleriyle karşılaştırıyorlardı. Bir süre sonra başlarında öğretmenleriyle gladyatör kafileleri görünmeğe başladı. Zamanından önce kendilerini yormamak için silâhsız ve çoğunlukla çırılçıplaktılar. Yalnızca başlarında çiçek çelenkleri vardı. Hepsi de genç, yakışıklı ve hayat doluydular. Granitten oyulmuşa benzeyen, yağlanmış, güçlü gövdeleriyle öylesine muhteşemdiler ki, biçim güzelliğine çok düşkün olan Romalılar sık sık alkış koparıyorlardı.

«Yaşasın Furmiyus! Yaşasın Leo! Yaşasın Maksimus!»

Onlar da dünyada zerrece tasaları yokmuşçasına, güzel kızlara öpücükler gönderiyorlar ve sirkin kapısından içeri giriyorlardı. Oysa bu kapıdan içeri girenlerden yalnızca bir tanesi dışarı sağ çıkacaktı!

Gladyatörlerin arkasından, görevleri dövüşçüleri kışkırtmak ve körüklemek olan «amastl **gofor**» lar geliyordu, Onların arkasından da tabut yüklü arabalar göründü. Bunlar seyircilerin özellikle hoşuna gitti. Çünkü tabutların çokluğu onlara başlayacak olan eğlentilerin dev çapı konusunda bir fikir vermeğe yaramıştı.

Sirkte güvenliği sağlayacak ve seyircilere yer gösterecek olan görevliler, yiyecek ve içecek dağıtacak olan köleler ve askerler de sökün etmişti. Bu arada kapılar açıldı ve halk içeriye doldu. Ama kalabalık öylesine büyüktü ki, herkesin içeri girmesi saatler sürdü. Kapıların açıldığını duyan hayvanlar bu kadar insanın kokusunu bir arada alınca, her zamankinden daha yüksek sesle bağrışmağa başlamışlardı. Beri yandan insanların şamatası da çok yüksek olduğundan, sirkteki yaygara, fırtınalı bir denizin uğultusunu andırıyordu.

Bir süre sonra maiyetiyle birlikte Roma Valisi geldi. Senatörlerin, konsüllerin, saray memurlarının, Pretorya subaylarının, soyluların tahtırevanları da gelmeğe başlamıştı. Tahtırevanlardaki yaldızlar ve içindekilerin rengârenk giysileri, küpeleri, mücevherleri, tüyleri ve asker-

lerin mızrakları güneş ışığında sayısız ışık noktalarıyla pırıldıyordu. Çeşitli tapınakların rahipleri daha sonra geldiler. Onların arkasından da tahtırevanlar içinde kutsal Vesta bakireleri göründü.

Artık eğlentinin başlaması için İmparator'un gelmesinden başka engel kalmamıştı. Neron da halkın gözüne girmek için yanında Popeya ve yakın arkadaşlarıyla çıkageldi. Petronyus'la Vinikyus da onun kafilesi içindeydiler.

Anfiteatr'daki tüm uşak ve memurlara Vinikyus, para yedirmişti. Bunlar Ligya'yı akşama dek, yer altındaki karanlık bir odada saklamağa ve akşam olunca genç tribünün kâhyasına teslim etmeğe razı olmuşlardı. Kâhya, kızı aldığı gibi Alba dağlarına kaçıracaktı. Petronyus, Vinikyus'a öteki soylularla birlikte sirke gitmesini ve ondan sonra bir aralık zindana inerek herhangi bir yanlışlık olmasın diye zindancılara Ligya'yı göstermesini öğütlemişti.

Vinikyus, oyunlar başlamazdan bir süre önce bir yolunu bularak tiyatronun altındaki zindana indi. Fakat kendisine kapıyı açan zindancı,

«Efendimiz, aradığınızı bulabilecek misiniz bilmem!» dedi. «Ligya adında bir kız var mı diye herkese sordum ama, kimse cevap vermedi. Gene de belki de bize güvenememişlerdir.»

İsmi Sirus olan zindancı böyle diyerek bir kapı açtı ve geniş bir salona girdiler. Bu salon yalnızca çok basık değil, aynı zamanda çok da karanlıktı. İçeriye ancak demir parmaklıklı aralıklardan ışık sızıyordu. Vinikyus ilk önce hiçbir şey seçemedi. Yalnızca salondan gelen karmakarışık mırıltılarla dışardaki seyircilerin şamatasını duyabiliyordu. Biraz sonra gözleri karanlığa alıştı ve karşısında kurt ve ayıya benzeyen acayip yaratıklar gördü. Bunlar, sırtlarına vahşî hayvan postları geçirilmiş olan Hıristiyanlardı. Bazıları ayakta, bazıları da diz çökmüş dua ediyorlardı. Ara sıra hayvan postunun arasından dökülen uzun saçlar, kurbanın bir kadın olduğunu ortaya vuruyordu. Kurt postuna bürünmüş anaların, ayı postuna bürünmüş yavrularını bağırlarına basmaları kor-

kunç ve garip bir manzara meydana getirmekteydi. Hıristiyanların hepsi de acayip, sarhoşluğa benzer bir sevinçle kendilerinden geçmiş gibiydiler. Vinikyus onlara Ligya'yı sorduğu zaman çoğunluğu cevap vermiyor, birdenbire uykudan uyanmışa benzer dalgın gözlerle ona bakıyorlardı. Bazıları da parmaklarını dudaklarına götürüp gülümsüyorlardı. Bir kısmı da hafif güneş ışınlarını içeri sızdırtan demir parmaklıkları işaret ediyorlardı. Yalnızca vahşî hayvanların yaygarasından ve ana-babalarının vahşî kılıklarından ödleri kopmuş olan küçük çocuklar ağlıyorlardı.

Vinikyus. Sirus'un yanısıra yürüyerek sorular soruyor, dört bir yanına bakıyor ve gördüğü yüzleri süzüyordu. Arasıra havasızlıktan bayılmış olanlara ayağı takılıp sendeliyordu. Birden duraladı; kulağına tanıdık bir ses gelmiş gibiydi. Kalabalığın arasından yol açarak sesin sahibini buldu. Vinikyus, üzerindeki kurt postuna rağmen onun Krispus olduğunu anladı. Krispus erimiş bitmişti ama, gene eski Krispus'du.

«Günahlarınıza pişmanlık getirin. Çünkü ölüm saati geldi,» diyordu. «İşkence çekerek öldükleri için günahlarının bağışlanacağını sananlar daha büyük bir günah işliyorlar. Böyleleri cehennem ateşine atılacaklardır. İşlenen her günah, Peygamberimizin çarmıhta çektiği ıstırabı yenilemeğe yarar. Bugün âdillerle adaletsizler aynı ölümle ölecektir. Fakat ahrette Peygamberimiz kendinden olanları tanıyacaktır. Eyvah size, çünkü aslanların dişleri etinizi parçalayabilir ama, günahlarınızı parçalayamaz. Tanrı sizlere yeter derecede yumuşaklık gösterdi. Bundan sonra onu yalnızca günahlarınızı tartan, sevaplarınızı ölçen Yüce Yargıç olarak göreceksiniz. Artık bu müthiş yargıçla karşı karşıyasınız. Pişmanlık getirin, çünkü cehennem sizi bekliyor!»

Vinikyus baştan aşağı ürperdiğini hissetti. Şimdiye değin tüm umudunu Tanrı'nın acımasına bağlamıştı. Oysa şimdi Arena'da ölmenin bile bu acımayı kazanmağa yetmeyeceğini söylüyorlardı. Genç adamın aklına yıldırım gibi Havarî Peter'in sözleri geldi. Havarî Peter, öle-

cek olanlarla bambaşka konuşmuştu. Buna karşın yobaz Krispus'un insanı korkutan sözleri, odanın karanlığı, ölümün yakınlığı ve ölüm için hazırlanmış kurbanların görüntüsü, Vinikyus'un yüreğini dehşetle doldurmuştu. Bu manzara, gördüğü tüm savaşlardan daha ürkünç geliyordu ona. Ama kapıların her an açılabileceğini ansıyarak gene Ligya ile Ursus'u çağırmağa başladı. Onlar yoksa bile belki onları tanıyan birisi cevap verir diye umuyordu.

Gerçekten de, ayı postuna bürünmüş bir adam onun togasının eteğinden çekti ve,

«Efendimiz, onlar zindanda kaldılar.» dedi. «Zindandan en son çıkarılan bendim, Ligya'nın yatağında yattığını gördüm.»

Vinikyus, «Sen kimsin?» diye sordu.

«Taş ocağındaki işçiyim. Üç günden beri zindandayım. Bugün ölüme gidiyorum.»

Vinikyus derin bir göğüs geçirdi. Adam gene konuşmağa başladı:

«Havari Peter'i zindana atıldığım günden önceki akşam gördüm. Sirke gelip ölenleri takdis edeceğini söyledi. Öldüğüm sırada onu görebileyim diye durmadan Tanrı'ya yakarıyorum. Onu görürsem ölmek daha kolay gelecek! Onun nerde olduğunu biliyorsanız, yalvarırım bana söyleyin.»

Vinikyus, sesini alçaltarak, «Petronyus'un maiyeti arasında,» diye cevap verdi. «Köle kılığında. Arena'ya girdiğin zaman benden yana bak. Yerimden kalkıp Peter'in durduğu yöne doğru dönerim. Sen de onu görürsün.»

«Eksik olmayın efendim. Allah sizden razı olsun.»

«Sen de Tanrı'ya emanet ol, dostum.»

Vinikyus oradan ayrıldı ve gidip Petronyus'un yanına oturdu. Petronyus,

«İçerde mi?» diye sordu.

«Hayır. Zindanda kalmış.»

«Öyleyse bak, benim aklıma demin bir şey daha geldi. Nigidya'ya doğu bak ki, onun saç biçiminden konuştuğumuzu sansınlar. Tigellinus'la Kilo bizden yana bakı-

yorlar. Bak, ne düşündüm. Ligya'yı ölü diye bir tabuta koydurup zindandan çıkarmak. Ötesini kestirebilirsin.»

Vinikyus, «Evet!» diye cevap verdi.

Bu arada Tulliyus Senekyo, onlardan yana eğilerek sözlerini kesti:

«Hıristiyanlara silâh verecekler mi, biliyor musunuz?»

Petronyus, «Bilmiyoruz,» diye cevap verdi.

Senekyo, «Ben silâh verilmesini daha uygun buluyorum,» dedi. «Yoksa Arena çok geçmeden mezbahaya dönecek. Ama bu Arena şahane bir yapı, değil mi?»

Halk sabırsızlanmağa başlamıştı. En sonunda Tigellinus, gözkamaştırıcı maiyetiyle birlikte Arena'da şöyle bir tur attıktan sonra elindeki şalı yere atarak kapıların açılması için işaret verdi. Sirkteki binlerce seyirciden «Aaa!..» diye bir bekleyiş ve heyecan mırıltısı koptu.

Eğlentiler çoğunlukla vahşi hayvanların Arena'da gezdirilmesiyle başlardı. Ama bu kez ilk oyun «Andabatae» denilen oyundu. Bu oyunda gladyatörler gözleri kapalı olarak dövüşürlerdi.

Gözleri kapalı gladyatörlerden on, on iki tanesi ortaya çıktılar ve kılıçlarıyla havayı tırmalamağa başladılar. Mastifagorlar ise uzun çatallarla onları birbirlerine doğru itiyorlardı. Bu adi manzarayı şık ve zarif seyirciler umursamadan seyrediyorlardı. Gelgelelim, avam tabakası gladyatörlerin sarsak davranmalarından büyük bir zevk alıyor ve kahkahalarla gülüp,

«Sağa! Sola!» diye bağırarak dövüşçüleri şaşırtmaya çalışıyorlardı.

Yere düşen gladyatörler parmaklarını kaldırarak seyircilerden acıma dileniyorlardı ama, seyirciler çoğunlukla bunların öldürülmesini istiyorlardı. Yavaş yavaş dövüşçülerin sayısı azalarak geriye yalnızca iki kişi kaldı. Çevredekiler bunları birbirlerine doğru ittiler. Gladyatörler karşılaştılar, birbiri üzerine düştüler ve sonra ikisi de birbirlerini vurarak öldürdüler. Köleler cesetleri kaldırdı ve Yunan delikanlıları kan izlerini örtmek için kumları tırmıkladılar. Sonra da yerlere safran yaprakları serptiler.

Bunu daha ciddî bir çarpışma izledi. Bu oyun avam tabakası kadar yüksek sınıfları da saran bir eğlentiydi. Genç soylular bu oyunda bahse girerek son altınlarına dek olanca paralarını yitirirlerdi.

Borazan sesleri her yeri çınlatınca seyircilerin üstüne derin ve gergin bir sessizlik indi. Binlerce çift göz, karşıdaki büyük bir kapıya dikildi. Dünya ile ahret arasındaki mitolojik ırmağın kayıkçısı Karon kılığına bürünmüş bir adam ilerledi ve o derin sessizliğin içinde kapıya, içerdekileri ölüme çağırırasına, elindeki çekiciyle üç kez vurdu. Kapının iki kanadı ağır ağır açıldı ve dışarıya bir sürü gladyatör çıktı. Çeşitli ülkelerden gelmiş gladyatörler tepeden tırnağa silâhlı olarak yirmi beşer kişilik gruplara ayrılmışlardı. Seyircilerden bazıları hemen bir alkış kopardılar. Alkış sesleri yavaş yavaş kabararak arkası kesilmez bir fırtına gibi coştu. Gladyatörler düzenli ve çevik adımlarla Arena'yı dolaştılar. Silâhları ışıl ışıl yanıyordu. Sonunda İmparator'un oturduğu balkonun önünde durdular... Gururlu, serinkanlı ve şahane bir dövüşçüler alayı. Keskin borazan sesleri gene ortalığı inletti. Ve gladyatörler sağ ellerini Neron'dan yana uzatarak hep bir ağızdan,

«Selâm sana, İmparator! Ölmek üzere olan bizler seni selâmlıyoruz,» diye bağırdılar.

Sonra bir an içinde dağılarak Arena'nın dört bir yanındaki yerlerini aldılar. Birbirlerine bölük bölük saldıracaklardı ama, ilk önce en ünlüleri teker teker dövüşeceklerdi. Teker teker dövüşmek, gladyatörlere yiğitlik ve hünerlerini ortaya vurmak konusunda daha büyük bir fırsat veriyordu.

Bu maçlar seyircilerin çılgın heyecanı arasında sona erince, son çiftin cesetleri kaldırıldı. Bundan sonra gladyatörler gruplaşarak birbirlerine saldırdılar. Seyirciler de avazları çıktığınca bağırarak, dövüşe tâ yürekten katılıyorlardı. Bağırıyor, kükrüyor, ıslık çalıyor, el çırpıyor, gülüyor ve dövüşçüleri kızıştırıyor, zevkten çılgına dönüyorlardı. Ve bu arada iki tarafa ayrılmış olan gladyatörler, kendilerini çılgınca kapıp koyuvermiş, dö-

vüşmekteydiler. Vücutları birbirine kenetlenmişti... İri bacak ve kollar çatırdıyor, kılıçlar karın ve göğüsleri deşiyor, solmuş dudaklar kan kusuyordu. Çatışmanın sonlarına doğru acemilerden bazıları öyle dayanılmaz bir paniğe kapıldılar ki, ortadaki dağdağadan kaçarak dağılmağa başladılar. Bunun üzerine mastigoforlar, kızgın demirlerle üzerlerine yürüyerek onları gene çatışma alanına doğru ittiler. Çok geçmeden kumun yüzü çıplak ya da zırhlı cesetlerden görünmez oldu. Bu cesetlerin üzerinde dövüşen canlılar çok zaman yerdeki kılıçlara basarak, kalkanlara takılarak düşüyorlardı. Seyirciler bu ölüm bayramının karşısında delirmiş, sarhoş olmuştu. Ölümü gözleriyle içlerine sindiriyor ve aşağıdaki mezbahadan yükselen kokuyu zevkle ciğerlerine dolduruyorlardı.

En sonunda yenilen taraf hemen hemen tümüyle ortadan silindi. Yalnızca birkaç yaralı diz çökmüş duruyor ya da Arena'nın ortasına doğru sendeleyerek acıma diliyorlardı. Zafer kazanan dövüşçülere ödül olarak çelenkler ve zeytin dalları dağıtıldı. Bundan sonra biraz ara verildi. Güzel kokulu buhurdanlar yakıldı. Elleri şıringalı köleler, seyircilere safran ve menekşe suyu sıktılar. Sonra kızartma etler, tatlı çörekler, zeytinler ve meyve dağıttılar. Herkes yiyor, içiyor, zevzeklik ediyor ve gelecekte daha da açık elli olmağa kışkırtır gibi, Neron'u alkışlıyorlardı. Gerçekten de istenilen sonuç elde edildi.

Açlık ve susuzluk bastırılır bastırılmaz, ellerinde armağan sepetleriyle yüzlerce köle ortaya çıktı. Küpidon kılığına bürünmüş olan Yunan delikanlıları bu sepetlere ellerini sokuyor ve seyircilere türlü türlü armağanlar serpiyorlardı. Piyango biletleri dağıtılmaya başlandığı zaman, kargaşalık başgösterdi. Şimdi seyirciler itişip kakışıyor, birbirlerini çiğniyor, sıraların üstünden atlıyor ve eziliyorlardı. Bunun nedeni de piyangoda kazanan numaralara ev, bahçe, köle, giysi, hayvan gibi pahalı armağanların çıkmasıydı. Kargaşalık öylesine artmıştı ki, muhafızlar araya girmek zorunda kaldılar. Çünkü her bilet dağıtılışından sona birçok kimseler kolları, bacak-

ları kırılmış, hatta ayaklar altında kalarak ezilmiş bir durumda Arena'dan dışarı çıkarılıyorlardı.

Zenginler bu eğlentilere katılmıyorlardı. Özellikle soylular kendilerine daha güzel bir eğlenti bulmuşlardı; bu da Kilo idi. Zavallı Kilo, dövüş ve kan manzaralarını seyretmekte herkes gibi dayanıklı olduğunu göstermek için bir sürü çaba harcıyordu ama, boşuna! Bunu beceremiyordu... Boş yere yüzünü buruşturuyor, dudaklarını ısırıyor ve tırnakları avucuna batıncaya dek yumruklarını sıkıyordu. Yaradılıştan korkak oluşu onun bu çeşit manzaraları serinkanlılıkla seyretmesine engeldi. Yüzü bembeyaz kesilmiş ve alnında terler boncuklanmıştı. En sonunda dişleri birbirine çarpıp vücudu tepeden tırnağa titreyerek arkasına yaslandı ve elleriyle gözlerini kapadı.

Tam bu sırada borazanlar hep birden çalarak aranın sona erdiğini haber verdi. Şimdi sıra Hıristiyanlara gelmişti. Bu, halk için yepyeni bir eğlentiydi. Çünkü Hıristiyanların nasıl davranacaklarını kimse bilmiyordu. Görülmedik, işitilmedik olaylar olabilirdi. Seyircilerin yüzlerinde düşmanlık okunuyordu. Onlara göre, ortaya gelecek olan kurbanlar, Roma'yı ateşe vermiş ve daha bir sürü kan dökmüş olan hayat ve insanlık düşmanlarıydı.

Tigellinus bir işaret yaptı. Bunun üzerine Karon kılığındaki ihtiyar, Arena'ya girdi. Ağır sessizliğin arasında yavaş yavaş ilerledi ve elindeki çekiciyle büyük kapıya üç kez vurdu.

O zaman anfiteatrda, «Hıristiyanlar! Hıristiyanlar!» diye bir mırıltı dolaştı. Demir rezeler gıcırdadı. Yeraltı geçitlerinden mastigoforlar'ın her zamanki bağırışı duyuldu:

«Ad arenam!»

Ve göz açıp kapayıncaya dek koca meydan doluverdi! Vahşi hayvan kılığına bürünmüş insanlar, delice bir hızla koştular ve Arena'nın ortasına gelince diz çökerek ellerini gökyüzüne doğru açtılar. Sonra hiç beklenmedik bir şey oldu. O posta bürünmüş varlıklar yığınının orta yerinden ağır ve iç yatıştırıcı bir şarkı sesi yükseldi. Bir

Roma anfiteatrında ilk olarak, tek bir Tanrı'ya tapanların ilahisi duyuluyordu.

Kurbanlar ellerini gökyüzüne kaldırarak şarkı söylerlerken seyirciler şaşkın şaşkın birbirlerine bakıyorlardı. Derken bir kapı daha açıldı ve içeri bir sürü azgın, vahşi köpek girdi. Peleponez'den gelmiş dev yapılı sarı köpekler, Pireneler'in alaca köpekleri ve kurda benzeyen Hiberniya köpekleri... Hepsi de bile bile iyice aç bırakılmışlardı. Karınları açlıktan birbirine yapışmış ve gözleri kan çanağına dönmüştü. Tüm Arena, canavarların havlamaları ve ulumalarıyla inim inim inliyordu. Hıristiyanlar ise ilahilerini bitirmiş, dizüstü, taş kesilmişçesine kıpırtısız duruyorlardı.

Hayvan postlarının içinden insan kokusu alan ve kurbanların kıpırtısızlığı karşısında afallayan köpekler, ilk önce saldırmaya kalkışmadılar. Hattâ bazıları kenarlardan dışarı atlamağa bile yeltendi. Otekiler de havlayarak ortalıkta koşuşmağa başladılar. Seyirciler sonunda bundan usandılar. Binlerce gırtlaktan birden sesler yükseldi. Kimi vahşî hayvanlar gibi bağırıyor, kimi köpek taklidi yapıyordu. Köpeklere dünyanın her dilinden küfürler savruluyordu. Anfiteatr şamatadan yıkılacak sanılırdı. En sonunda deliren köpekler, diz çökmüş duran Hıristiyanlara doğru atıldılar... Ama gene saldırmayıp geri çekildiler. En son, büyük bir sarı köpek dişlerini bir kadının omzuna geçirdi ve onu gövdesinin ağırlığıyla yere yıktı. Bunun üzerine bir sürü köpek Hıristiyanların üzerine saldırdı. Halk bağırmaktan cayıp dikkat kesilmiş, bu gösteriyi seyrediyordu. Ama aç hayvanların homurtu ve hırıltıları arasından gene o ağır ve serinkanlı ilahi yükselmeğe başlamıştı. Köpekler etleri parçaladıkça, kanlar oluk oluk akıyordu. Gladyatör maçlarından sonra anfiteatrda bol bol sıkılan Arabistan esansları bile kanlı et ve cesetlerin kokusu arasında duyulmaz olmuştu.

En sonunda ötede beride görülen diz çökmüş insanlar azaldı. Bunlar da hırıldayıp homurdayan köpek yığınları arasında görünmez oldular.

Hıristiyanlar, Arena'ya ilk girdikleri zaman Vinik-

yus, işçiye verdiği sözde durmuş ve ayağa kalkarak başını Havarî Peter'in oturduğu yere doğru çevirmişti. Sonra gene oturmuş ve aşağıdaki korkunç manzaraya hiç kımıldamadan, camlaşmış gözler ve cansız bir yüzle bakmağa başlamıştı. İşçinin yanılmış olması, Ligya'nın da bu zavallı kurbanlar arasında bulunması düşüncesi onu deliye döndürmüştü. Kurumuş, çatlamış dudaklarını kımıldatarak,

«Allahım! Allahım! Havarî de onun için dua ediyor» diye yakarıyordu. En sonunda kendinden iyice geçti, çevresindekileri görmez oldu. Kanların yükselen dalgalar gibi kabardığını, sirki ve tüm Roma'yı kapladığını görür gibi oluyordu. Artık ne köpeklerin havlamasını, ne kalabalığın şamatasını, ne de saraylıların,

«Kilo bayıldı!» sözlerini duyabiliyordu. Petronyus, Yunanlı düşünürden yana dönerek,

«Kilo bayıldı,» dedi gene. Gerçekten de kâğıt gibi bembeyaz kesilmiş olan Kilo, başı arkaya kaymış, ağzı açık, öylece oturmaktaydı. Bu duruşu bir ölüyü andırıyordu.

Bu sırada gene öncekiler gibi vahşî hayvan postlarını bürünmüş yeni yeni kurbanlar Arena'ya gönderilmekteydi. Ama artık güçleri tükenmiş olan köpekler yere yatmışlar, kanlı burunlarıyla havayı koklayarak derin derin solumakla yetiniyorlardı.

Artık adamakıllı kudurmuş, kan kokusu ve ölüm manzarasından sarhoş olmuş, kendinden geçmiş olan halk bu manzarayı görünce,

«Aslanlar! Aslanlar! Aslanları salıverin!» diye bağırmağa başladı.

Aslanlar ertesi güne ayrılmıştı. Ama açıkhava tiyatrolarında yapılan bu eğlentilerde halk, sözünü İmparator'a bile geçirirdi. Yalnızca Kaligula, kaprisli olduğu oranda küstah olan o İmparator, halka karşı gelmeğe cesaret edebilmişti... Ama ancak ara sıra... Oysa Neron'un gözünde halkın alkışı dünyalara bedeldi. Onun için Neron halka hiç karşı gelmezdi. Hele başkentinin yandığına öfkelenen bir halkı yatıştırmağa çalıştığı sırada.

Bu yüzden şimdi, aslan inlerinin açılmasını işaret etti. Halk bunu görünce biraz yatışmış gibiydi. Aslanların kapısı keskin gıcırtılarla açıldı. Köpekler bu iri canavarları görünce boğuk sesle mızıldanmağa başladılar ve hemen Arena'nın karşı yanına koştular. Onlara dehşet salan sarı, dev gibi iri, yeleli aslanlar teker teker içeri giriyorlardı. Neron da bezgin yüzünü onlardan yana çevirmiş, daha iyi görebilmek için zümrüdünü gözüne kaldırmıştı. Soylular, aslanları alkışlayarak karşıladılar. Avam tabakası ise canavarları parmaklarıyla sayıyor ve aslanların diz çökmüş Hıristiyanlar üzerinde ne gibi etki bıraktığını görmek için dikkatle bakıyorlardı. Hıristiyanlar hâlâ ilahi okuyorlardı ve bu da seyircileri adamakıllı sinirlendiriyordu.

Sistemli olarak aç bırakılmış oldukları halde aslanlar Hıristiyanlara hemen saldırmadılar. Kumlara vuran kızılımsı ışık onları rahatsız etmiş olsa gerekti. Çünkü gözlerini, kamaşmış gibi kırpıştırıp duruyorlardı. Bazıları, sarı bacaklarını uzatarak tembel tembel geriniyor, bazıları da dişlerini göstermek istercesine ağızlarını ardına dek açıp esniyorlardı. Ama zamanla, paralanmış cesetlerden yükselen kan kokusu etkisini göstermeğe başladı. Aslanların hareketleri hırçınlaştı; yeleleri dikilmeğe, burunlarından hızlı soluk sesleri duyulmağa başladı. Birden içlerinden biri, yüzü yenmiş bir kadın cesedinin üzerine atıldı ve ön pençelerini cesede dayayarak pütürlü diliyle pıhtılanmış kanları yalamağa başladı. Aynı zamanda bir başka aslan, kucağında ceylan postuna bürünmüş bir çocuk tutan bir Hıristiyana yaklaştı. Hıçkıra hıçkıra ağlayan çocuk çırpınarak babasına sarıldı. Babası onun canını bir dakikacık bile olsa korumak için küçük kolları boynundan çözdü ve yavruyu arkadaki arkadaşına doğru uzattı. Ama yavrunun bağırışı ve çırpınmaları aslanı sinirlendirmişti. Canavar kısaca kükredi ve pençesinin bir tek vuruşuyla çocuğu parçalayıp öldürdü. Sonra babasının kafasını parçaladı.

Bundan sonra artık aslanlar hep birden Hıristiyan yığınlarının üzerine saldırdılar. Hıristiyanlardan bazıları

dehşet çığlıkları koparmaktan kendilerini alamıyorlardı. Ama alkış tufanı çok geçmeden bu çığlıkları bastırdı. Ve alkışlar da, daha iyi görebilmek için ayağa kalkan seyircilerin patırtısı arasında duyulmaz oldu. Gerçekten de Arena'da korkunç şeyler oluyordu. Açılan ağızlara olduğu gibi girip kaybolan başlar, bir tek ısırışla paralanan göğüsler, insan çığlıklarıyla hayvan homurtuları birbirine karışıyordu. Dört bir yandan da iri dişler arasında kırılan kemiklerin çatırtısı yükseliyordu. Aslanların bazıları kurbanlarını bellerinden kavramış, sakin bir köşe arar gibi Arena'da çılgınca sıçraya sıçraya koşuyordu. Bazıları ise, ard ayaklarının üstünde doğrulmuş, pehlivanlar gibi birbirlerine sarılarak dövüşüyor ve tüm sirki gökgürültüsüne benzer kükreyişlerle dolduruyorlardı. Seyirciler yerlerinden kalkarak daha iyi görebilmek için aşağılardaki sıralara inmişlerdi. Bu yüzden birçokları ezilip öldüler. Bir an geldi ki, kuduran halk da Arena'ya inecek ve Hıristiyanları aslanlarla birlikte parçalayacak sanıldı. Bazan insan sesine hiç benzemeyen bağırışlar, bazan alkış sesleri, bazan kükreyişler, hırıltılar, kemik çatırtıları ve köpeklerin mızıltıları tüm öbür seseleri bastırıyordu. Bazan da iniltilerden başka ses duyulmaz oluyordu.

Neron, zümrüdünü gözüne kaldırmış, manzarayı dikkatle seyrediyordu. Ama Petronyus'un yüzünde yalnızca küçümseyen bir bakış vardı. Kilo'ya gelince, soylu düşünür, çoktan anfiteatrdan çıkarılmıştı. Zindan durmadan yeni kurbanlıklar kusuyordu. Yukardan, yapını en üst katından, Havarî Peter bu kurbanlıkları seyretmekteydi. Onu gören yoktu; çünkü tüm gözler Arena'dan yana çevrilmişti. En sonunda ihtiyar balıkçı ayağa kalktı ve vahşi hayvanların pençeleri ve dişleri arasında kıvranan-ları takdis etti. Şekilsiz yığınlar durumuna gelmiş olan cesetleri ve kanlı Arena'dan uçup gitmiş olan ruhları takdis etti. Arena'dakiler ölmezden önce onu birbirlerine gösteriyorlardı. Ama Peter'in içi parçalanıyordu.

Neron, birden çılgınlaşmış ve şimdiye değin Roma-da görülen tüm eğlentileri gölgede bırakmak isteğine ka-

pılmıştı. Tigellinus'un kulağına bir şeyler fısıldadı. Tigellinus hemen balkondan ayrıldı ve çabuk çabuk zindanlara doğru ilerledi. Biraz sonra demir kapıların gene gıcırdayarak açıldığını ve dışarıya insanın aklına gelebilecek her türlü hayvanın ansızın çıktığını görünce halk bile şaşaladı... Fırat boyundan gelme kaplanlar, Numidya panterleri, ayılar, kurtlar, sırtlanlar, çakallar... Arena, çizgili, benekli, sarı kahverengi gövdelerden örülü, kımıldayan bir kütle... Korkunç bir hayvan çalkantısı durumunu almıştı. Gerçekle ilgisi olmayan, asılsız bir manzaraydı bu. İleri gidilmişti. Hayvanların kükreyiş, hırıltı ve homurtuları arasında dayanma güçleri en sonunda tükenmiş olan seyircilerin isterik kahkahaları yükseliyordu. Herkes kaygulanmıştı. Yüzler kararmağa ve birçok sesler,

«Yeter! Yeter!» diye bağırmağa başlıyordu.

Gel gör ki canavarları salıvermek gene zindana tıkmaktan çok daha kolaydı! Bununla birlikte Neron, Arena'yı boşaltmak için iyi bir yol düşünmüştü. Bu, aynı zamanda halk için yeni bir eğlenti olacaktı. Sıraların arasındaki geçitlere birden ellerinde oklarla Numidya'lı zenciler belirdi... Saçlarında tüyler, kulaklarında küpeler... Halk, ne olacağını hemen anlamış ve sevinerek bağırmağa başlamıştı. Numidya'lılar kenarlara yaklaştılar ve yaylarına ok takarak canavarları vurmağa başladılar. Bu, gerçekten de şimdiye dek eşi görülmedik bir manzaraydı. Yayların vınlamasına ve tüylerle süslü okların havada çaldıkları ıslıklara hayvanların ulumaları ve seyircilerin hayranlık haykırışları karışıyordu. Kurtlar, panterler, ayılar ve sağ kalmış olan Hıristiyanlar yan yana yıkılıyorlardı. Bazı aslanlar vücutlarına bir şey saplandığını sezince homurdanarak dönüyor ve oku, köpüren çeneleri arasına alıp çiğniyorlardı. Dört bir yandan can acısı ulumaları yükselmekteydi. Bazı hayvanlar, müthiş bir panik içinde Arena'da rasgele koşuşmağa, ya da seyircilerin oturdukları yerlere doğru saldırmağa başlamışlardı. Ama ok yağmuru aralıksız sıklaşıyordu. Sonunda Arena'daki tüm canlılar, cansız yere serildi.

O zaman alana, ellerinde kürekler, beller, tırmıklar, el arabaları, sepet ve çuvallarla yüzlerce köle çıktı. Ceset parçalarını ve kan pıhtılarını toplamağa başladılar. Çok geçmeden tüm Arena çalışan işçilerle dolmuştu. Bir an içinde cesetler kaldırıldı; kan pıhtıları ve pislikler toplandı ve örtüldü. Alana yeniden bol kum taşındı. Bu iş bitince içeri Kûpidon kılığında köleler girdiler ve dört bir yana gül ve zambak serpiştirdiler. Güzel kokulu buhurdanlar yeniden yakıldı ve güneş ufka doğru iyice alçalmış olduğu için tenteler açıldı.

Seyirciler gene şaşkın şaşkın birbirlerine bakmağa ve sıranın ne gibi gösterilere geldiğini sormağa başladılar. Gerçekten de hiç kimsenin beklemediği bir gösteri geliyordu. Biraz önce balkondan ayrılmış olan Neron, birden çiçekli Arena'da ortaya çıktı. Morlara bürünmüş ve başına altın bir taç geçirmişti. Arkasından ellerinde lûtlarla on iki şarkıcı geliyordu. Kendi elinde de gûmûş bir lût vardı. Neron ağır ağır büyük alanın ortasına doğru ilerledi, seyircilerin önünde birkaç kez yerlere eğildi, sonra gözlerini havaya doğru kaldırdı. Bir an esin bekler gibi böylece kaldı. Sonra lûtun tellerine dokunarak Truva yangını üzerine yazdığı ilahiyi okumağa başladı.

Şarkı yavaş yavaş bir ağıt, acı ve yakınma dolu bir ölüm şarkısı niteliğini aldı. Sirke kesin bir sessizlik çökmüştü. Kendi sesinin ve şarkısının etkisi altında kalmış olan Neron'un sesi titriyor, gözlerinden yaşlar akıyordu. Vesta rahibelerinin de ağladığı görülüyordu.

Şarkı bitince halk bir an sessiz kaldı. Sonra uzun, sürekli bir alkış tufanı koptu. Bu tufan arasında kanlı cesetleri alıp götüren arabaların gıcırtıları duyuluyordu.

Havarî Peter, ihtiyar başını, titreyen elleri arasına almış, «Allahım! Allahım!» diye inliyordu. «Bu dünyanın yönetimini kimin ellerine bıraktın?»

XVI

Gösteri sona erdiği zaman güneş batı ufkuna gömülmüş ve arkasında yalnızca bir akşam kızıllığı bırakmıştı. Halk kapılardan dışarı akarak kentin sokaklarına döküldü. Yalnızca soylularla saraylılar yerlerinde oturuyorlardı. Neron Arena'dan ayrıldıktan sonra, onların övgülerini dinlemek için gene balkona dönmüştü. Seyirciler gerçi alkışlarını esirgememişlerdi ama, Neron, bununla doymuş değildi. Çünkü şimdiye değin eşi görülmedik bir coşkunluk; çılgınlığa yakın bir hayranlık ummuştu. Soyluların bol keseden dağıtılan övgüleri, ellerini öpen Vesta rahibelerinin hayranlığı, Rubriya'nın altın başını vecd içinde göğsüne yaslarcasına eğişi... Hiç biri para etmiyordu. Neron hoşnut değildi. Özellikle Petronyus'un sessizliği onu çileden çıkarıyordu. En sonunda daha fazla dayanamayarak Petronyus'u yanına çağırdı.

«Neden bir şey söylemiyorsun?» diye sordu.

Petronyus soğuk soğuk, «Söyleyecek söz bulamıyorum da ondan.» diye cevap verdi. «Gözleri kamaştırıyorsunuz.»

«Bence de öyle, ama bu halk...»

«Böyle karmakarışık bir döküntü yığınının şiirden anlayacağını nasıl umabilirsiniz?»

«Demek hak ettiğim oranda alkışlanmadığımı sen de biliyorsun.»

«Zamanını iyi seçemediniz.»

«Nasıl?»

«İnsan kan kokusuyla boğulmuş durumdayken kulak zevkinden gereğince yararlanamaz.»

Neron yumruklarını sıkarak bağırdı:

«Ah bu Hıristiyanlar! Roma'yı yaktılar! Bana da kötülük etmek istiyorlar. Onlar için başka ne gibi işkenceler yaratabilirim?»

Petronyus, yanlış yol tutturmuş olduğunu anladı. Hemen öne doğru eğilerek,

«İlabiniz inanılmaz güzellikte,» diye mırıldandı. «Yalnız izin verirseniz bir tek noktaya değineceğim. Üçüncü bölümün dördüncü satırında uyum biraz aksıyor.»

Neron, dünyanın en ağır suçunu işlerken yakalanmış gibi, utançtan kıpkırmızı kesildi. Korku dolu bakışlarla çevresini süzerek,

«Senin de gözünden biçbir şey kaçmıyor,» diye fısıldadı. «Evet, ne demek istediğini biliyorum. O satırı değiştireceğim. Başka farkına varan oldu mu dersin? Kimsenin anlamadığını mı sanıyorsun? Tüm tanrılar adına yalvarırım, kimseye bir şey söyleme. Sakın ha, canını seversen ağzını açma!»

Petronyus alnını buruşturdu ve bezginliğini, can sıkıntısını artık içinde tutamıyormuş gibi bir ses tonuyla cevap verdi:

«Tanrım, canınızı sıkıyorsam beni ölüm cezasına çarptırabilirsiniz. Fakat yalvarırım ölümle gözümü korkutup durmayın, çünkü bu gibi gözdağları bana vızgelir.»

Böyle diyerek Neron'un gözlerinin içine baktı. Neron,

«Üzülme,» dedi. «Seni sevdiğimi bilirsin.»

Petronyus içinden, «Bu sözler kötüye işaret,» diye düşündü...

★

Gece duru ve ılıktı. Petronyus ile Vinikyus eve biç konuşmadan döndüler. Tam tahtırevandan inerken bir karaltı yanlarına yaklaşarak,

«Yüce Vinikyus siz misiniz?» diye sordu.

Genç tribün «Evet,» diye cevap verdi. «Ne istiyorsun?»

«Ben Meryem'in oğlu Nazarus'um. Zindandan geliyorum. Size Ligya'dan haber getiriyorum.»

Vinikyus, delikanlının kolunu sımsıkı kavradı ve meşalenin ışığında hiçbir şey söyleyemeden onun yüzüne baktı. Fakat Nazarus, onun gözlerindeki soruyu anlamıştı.

«Ligya hayattadır,» dedi. «Ursus, onun rüyalarında sizi sayıkladığını, sizin için Tanrı'ya yakardığını söylememiçin beni gönderdi.»

Vinikyus, «Tanrı büyüktür!» diye bağırdı. «Ligya'yı bana ancak Tanrı gönderebilir.»

Sonra üçü birden kitaplığa girdiler. Nazarus,

«Ursus'la hekim Glavkus, gece gündüz onun başından ayrılmıyorlar,» dedi.

«Zindancılar gene eskileri mi?»

«Evet, efendimiz. Ligya hâlâ onların odalarında kalıyor. Yeraltı zindanlarında kalan kardeşlerimiz ise hep havasızlıktan öldüler.»

Petronyus, «Sen zindana nasıl girebildin?» diye sordu.

«Ölü taşıyıcı olarak. Hem kardeşlerime yardım etmek, hem de onlardan biraz haber alabilmek için bu işe girdim.»

Petronyus, gencin yakışıklı yüzüne, mavi gözlerine, gür, siyah saçlarına dikkatle bakarak,

«Sen nerelisin dostum?» diye sordu.

«Galile'liyim efendimiz.»

«Ligya'nın özgür kalmasını ister misin?»

«Onun özgür kalması için canımı bile vermeğe razıyım, efendimiz.»

«Öyleyse zindancılara söyle. Onu ölmüş gibi bir tabuta koysunlar. Sonra geceleyin kendisini alıp götürmemize yardım edecek birkaç kişi bul. Mezarlık yanında biz bekleyeceğiz. Ligya'yı kurtarmak için başka yol yok.»

Vinikyus, «Zindancılara da ceplerinde taşıyabilecekleri kadar altın vereceğimizi söyle,» diye ekledi. Son zamanlarda üzerine çökmüş olan o durgunluk, cansızlık ortadan silinmişti. Vinikyus gene eski Vinikyus olup çıkmış ve umut sayesinde eski canlılığı yerine gelmeğe başlamıştı.

Üçü başbaşa vererek plânlar kurdular. Cesetleri, tam olarak ölüp ölmediklerini anlamak için kızgın demirle dağlayan adama rüşvet verilecekti. Ligya zindandan kaçırılınca, Vinikyus'un Alba dağlarının eteğindeki küçük çiftliğine gönderilecekti. Ligya'nın gerçekten öldüğüne Neron'u inandırmak için Vinikyus, birkaç hafta Roma'da kalacak, sonra sevgilisinin yanına gidecekti. Bunlar kararlaştırılınca çiftliğin kiracısı Niger'e hemen bir haberci gönderildi.

Ertesi gün Niger geldi. İyi bir rastlantı olarak o da Hıristiyandı ve Ligya'yı kurtarma işini hemen benimsedi. Şimdi hepsi de heyecan içindeydiler ve saatler geçmek bilmiyordu.

Akşam üzeri bardaktan boşanırcasına bir sağanak yağdı ve güneşten kavrulmuş sokaklar buram buram tütmeğe başladı. Artık hava kâh yağıyor, kâh açıyordu. Vinikyus,

«Çabuk olalım; belki hava bozuk diye cesetleri erken kaldırırlar,» dedi.

Petronyus, «Evet, gidelim,» diye cevap verdi.

Kukuletalı pelerinler giyerek sokağa çıktılar. Fırtına sokakları boşaltmıştı. Ara sıra çakan şimşekler yıkıntılı yangın yerleriyle yeni yeni kurulmağa başlayan yapıları aydınlatıyordu.

Mezarlık yöresindeki tepenin eteğinde birkaç katır, at ve uşakla bekleyen Niger'i buldular. Kulakları kirişte, yürekleri çarparak beklemeğe koyuldular. Derken Niger,

«Bir ışık görüyorum!» diye bağırdı. «İşte bir tane daha! Bunlar meşaleler olsa gerek!»

Petronyus, «Evet, geliyorlar.» dedi.

Işıklar gitgide daha iyi seçilmeğe başladı. Sonra sıra sıra tabutları taşıyanlar göründü. Havayı dolduran iğrenç kokudan kurtulmak için burun ve ağızlarına şallar tıkamışlardı. Görünmemek için tepenin gölgelerine sığınmış olan Vinikyus ile arkadaşları, karşılarında birden Nazarus'u gördüler. Vinikyus hemen fırlayarak delikanlının ellerine sarıldı. Ne var ki, Nazarus, üzgün bir sesle,

«Efendimiz, Ligya ile Ursus'u Esquiline zindanına

yollamışlar,» diye cevap verdi. «Gece yarısından önce gelip almışlar...»

Köşke vardıklarında Petronyus'un yüzü gece gibi kararmıştı. Yeğenini avutmağa bile kalkışmıyordu. Çünkü Esquiline zindanından kaçmanın olanaksız olduğunu biliyordu. Bu değişikliğin nedenini de kestirebiliyordu. Ligya'nın hastalıktan ölmesi doğru bulunmamış, onun kendisi için hazırlanan sonuca değin yaşaması istenmişti. Petronyus, kıza ve yeğenine tâ yürekten acıyordu. Sonra yaşantısında ilk olarak, kalkıştığı bir işte başarısızlığa uğruyordu ki, bu da Petronyus'a acı geliyordu. Kendi kendine,

«Şansım döndü artık,» diye düşündü. Sonra gözleri Vinikyus'a takıldı.

«Neyin var?» diye sordu. «Ateşin mi yükseldi?»

Vinikyus, tuhaf bir sesle, «Allahın beni ona kavuşturabileceğine hâlâ inanıyorum,» diye cevap verdi.

Dışarda fırtına dinmek üzereydi.

XVII

Üç gün süren bir yağmur -Roma'da bu, yazın görülmedik bir şeydi-, gece gündüz sürüp giden dolu fırtınaları yüzünden eğlentilere biraz ara verildi. Halk kaygulanmağa başlamıştı. Hele tapınaklardan birine yıldırım düşünce rahipler, Hıristiyanların cezalarının geciktirildiği için tanrıların gazaba geldiğini bildirdiler. Bunun üzerine halk, hava nasıl olursa olsun oyunların sürmesini istedi. Neron da buna razı oldu. Onun bu kararını bekliyormuş gibi hava düzeldi ve ertesi gün sirk gene binlerce seyirciyle doldu. Neron da yanında Vesta rahibeleri ve maiyetiyle erkenden geldi.

Gösteriye Hıristiyanlarla Hıristiyanlar arasında bir dövüşle başlanacaktı. Bu amaçla Hıristiyanlar, gladyatörler gibi giydirilmiş ve ellerine hem savunma hem de saldırı silâhları verilmişti. Ama hesaba katılmamış olan tek şey vardı. Arena'ya çıkınca, Hıristiyanlar ellerindeki silâhları atıyor ve birbirlerinin boyunlarına sarılıyorlardı. Bu manzaranın karşısında halk da sınırsız bir kızgınlıkla kuduruyordu. Sonunda Neron, kurbanların üzerine gerçek gladyatörlerin salıverilmesini buyurdu. Gladyatörler diz çökmüş Hıristiyanları göz açıp kapayıncaya değin öldürüverdiler.

Cesetler kaldırılınca Arena'da Neron'un kendi kafasından yarattığı çeşitli mitolojik tablolar oynandı. Herkül'ün Deta dağında cayır cayır yanışını gösteren bir tablo canlandırılacağını duyan Vinikyus, Herkül rolü belki de Ursus'a verilmiştir diye çok korkmuştu. Ama

Ligya'nın sadık kölesinin henüz saati gelmediği belliydi. Çünkü Herkül rolü başka bir Hıristiyana verilmişti.

Kilo, oyunlarda hazır bulunmak görevinden kendisini bağışlasın diye Neron'a çok yalvarmış, ama sonuç alamamıştı. Neyse ki biraz sonra çok yakından tanıdığı bazı kimselerin canlandırıldığı bir tabloyu seyretmek zevkine erişti. Bu tablo, Daedalus ile İkarus'un balmumundan kanatlar yaparak uçmağa yeltenişlerini ve sonra yere düşüp ölmelerini gösteriyordu. Daedalus rolü bir zamanlar Kilo'ya balık işareti çizmiş olan yaşlı Evrikyus'a, İkarus rolü de Evrikyus'un oğlu Quartus'a verilmişti. Özel makinalarla baba-oğul tâ havaya yükseltildiler ve sonra da boşluğa bırakılıverdiler. Quartus, İmparator balkonunun öyle yakınına düştü ki, kanları, balkonun dışındaki oymalara dek sıçradı. Baba-oğulun yere düştüklerini Kilo görmedi. Çünkü gözlerini kapamıştı. Ama cesetlerin çıkardığı patırtıyı duyup da yanıbaşındaki kan lekelerini görünce neredeyse bayılacaktı. Tablolar birbirini izliyordu. Vahşi hayvan postlarına bürünmüş olan gladyatörlerin bakirelerin ırzına geçmeleri halkı özellikle zevklendiriyordu. Neron'un bu yeni icatları çılgın alkışlarla alkışlanıyordu ve böyle beğenilmekten koltukları kabaran İmparator, zümrüt monoklunu bir an bile gözlerinden ayırmıyordu.

Bu eğlentiler bitince Arena'nın kumları tırmıklandı ve kuma çukurlar açılmağa başlandı. Bu çukurların en dışındakiler, İmparator balkonundan ancak birkaç adım ötedeydi. Birden zindanların kapısı açıldı ve dışarıya sırtlarında tahtadan yapılmış çarmıhlar taşıyan çırılçıplak Hıristiyanlar çıktı.

Yaşlı kadın ve erkekler, sırtları taşıdıkları yükün altında iki büklüm, koşa koşa ilerliyorlardı. Kadınlar uzun saçlarıyla çıplaklıklarını örtmeğe çalışıyorlardı. Kurbanlar da, çarmıhlar da çiçek çelenkleriyle süslenmişlerdi. Köleler, kırbaç ve tokatlarla Hıristiyanları, çarmıhlarına açılan çukurlara yerleştirmeğe zorluyorlardı. Çarmıhların dikilmesi bitince zenci köleler mahkûmları aldılar ve çarmıhların üstüne gerdiler. Sonra ellerini tahta-

lara çivilediler. Sirk, çekiç darbeleriyle inliyordu. Bu sırada halk, Neron ve soylular aradan yararlanarak dışarıya çıkmışlar, ağaçların altında kurulan çadırlarda yiyip içiyorlardı. Hıristiyanların çarmıha gerilmesi, onlar sirke dönmezden önce bitsin diye, zenci köleler ellerini iyice çabuk tutuyorlardı.

Hıristiyanların arasında Krispus da vardı. Ölmeğe her an hazır olan bu yobaz papaz, sonunda ölüm saati gelip çattığı için sevinç içindeydi. Yalnızca kasıklarına bir defne çelengi geçirilmiş ve başına güllerden bir taç konmuştu. Yoksa çırılçıplaktı ve gövdesi bir deri bir kemik kalmıştı. Buna karşın gözleri gene eskisi gibi sonsuz bir enerji ile parlıyor ve yüzünden amansız bir yobazlık taşıyordu. Duyguları da değişmiş değildi. Zindanda nasıl din kardeşlerini Tanrı'nın gazabıyla korkutmuşsa şimdi de onları avutacağı yerde,

«Cennetin kat kat açıldığını görüyorum, ama cehennem uçurumunun da açıldığını görüyorum!» diye haykırıyordu. «Günah işlemiş olanlar, titreyin! Çünkü hesaplaşma saati geldi. Beni korkutan ölmek değildir, ölümden sonra yeniden dirilmektir; Tanrı'nın huzurunda hesap vermektir. Çünkü Tanrı'nın gazap günüyle karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz!»

Tam bu sırada Arena'nın ön sıralarından serinkanlı ve ciddi bir ses yükseldi:

«Gelen gün gazap günü değil, sevgi, kurtuluş ve kıvanç günüdür! Ben size diyorum ki, Tanrı size cennetinin kapılarını açacak. İnancınızı bütün tutun. Çünkü günahlarınız bağışlanacak ve melekleri göreceksiniz!»

Herkes sesin geldiği yöne döndü. Çarmıha mıhlanmış olanlar bile can acısıyla kıvranan soluk yüzlerini bu sözleri söylemiş olan adama çevirdiler. O, sıraları Arena'dan ayıran duvara yaklaşarak haç çıkardı ve alandakileri takdis etti. Krispus bir an onu bir tek bakışıyla yere yıkmak istercesine kızgınlıkla kolunu uzattı. Sonra onu tanıdı ve kolu yanına düştü. Yere diz çöktü ve huşu dolu bir sesle,

«Havari Pol!» dedi.

O zaman Arena'daki köleleri şaşkınlığa düşüren bir şey oldu. Çarmıha henüz gerilmemiş olanların hepsi dize geldiler. Pol, Krispus'a dönerek,

«Onları korkutma Krispus, çünkü bugün cennette bir arada olacaksınız,» dedi.

Bu sırada bir asker, Havari'ye yaklaştı ve «Sen kim oluyorsun, mahkûmlarla niçin konuşuyorsun?» diye sordu.

Pol, serinkanlılıkla,

«Bir Romalıyım,» diye cevap verdi. Sonra da Krispus'a döndü:

«Tanrının gazabından sen de korkma, çünkü bugün bağışlama ve acıma günüdür. Huzur içinde öl, ey Tanrı'nın sadık kulu!»

İki zenci Krispus'u çarmıha çivilemeğe geldiler. Papaz,

«Benim için dua edin kardeşlerim,» diye haykırdı.

Yüzünde artık hiç sertlik kalmamıştı. Heykeltraş elinden çıkmışı andıran yüz çizgilerinde yalnızca huzur ve şefkat okunuyordu.

Sirk şimdi her ağacına bir insan bağlanmış bir ormanı andırıyordu. İşin zevki, mahkûmların işkencesinin uzayıp gidişini seyretmekteydi. Kadınlar İmparator balkonuna en yakın olan çarmıhlara gerilmişlerdi ve günün en önemli kişisi olduğundan Krispus, Neron'un tahtının tam karşısına çakılmıştı.

Mahkûmlardan hiç birisi henüz ölmemişti. Ama ilk çakılanlardan bazıları bayılmıştı. Buna karşın bir tek inilti, acıma dilenen bir yakarış bile duyulmuyordu. Bu tüyler ürpertici ormanın, bu gerili gövdelerin, bu ölüm sessizliğinin karşısında seyircilerin neşeli şamatası birdenbire kesildi. O gerilmiş, kasılmış dişi vücutların çırılçıplaklığı bile artık halkın şehvetini kamçılayamaz olmuştu.

Birden Krispus gözlerini açtı ve Neron'u gördü. O saat yüzünde öyle vahşi bir anlam belirdi ve gözleri öyle korkunç bir ışıkla tutuştu ki, soylular kendi aralarında fısıldaşmağa ve parmaklarıyla onu göstermeğe başladılar.

Sonunda Neron da heyecanın farkına vardı ve zümrüdünü ağır ağır gözlerine kaldırdı. Şimdi kesin bir sessizlik içinde herkes gözlerini dikmiş, Krispus'a bakıyordu. Papaz sağ elini çarmıhtan kurtarmağa çalışmaktaydı.

Sonunda bu çabasının boşuna olduğunu anladı. Göğsünü şişirdi ve gövdesini ileri doğru atarak bağırdı:

«Eyvah sana ana katili!»

Uyruklarının karşısında böyle bir hakaretle karşılaşan Neron, zümrüdünü gözünden indirdi. Krispus'un sesi, öncesinden daha yüksek ve ürkütücü bir tonla anfiteatrı çınlattı:

«Eyvah sana ana ve kardeş katili! Eyvah sana Allahsız adam! Cehennemin uçurumu ayaklarının dibinde açılıyor; ölüm seni yakalamak için kollarını uzatıyor; mezar leşini yutmak için yarılıyor! Eyvah sana ey yaşayan ceset! Çünkü korku içinde öleceksin ve sonsuzluğa değin cehennemde yanacaksın!»

Korkunç bir şekilde gerilmiş vücuduyla yaşayan bir iskeleti andıran yaşlı, ak saçlı, ak sakallı papaz başını sallayınca güllü tacından dökülen yapraklar, İmparator'un balkonuna serpildi. Krispus üçüncü kez,

«Eyvah sana, cani!» diye haykırdı. «Çünkü senin de son saatin yaklaştı!»

Sonra sağ elini Neron'a doğru sallamak amacıyla haçtan kurtarmak için son bir çaba daha harcadı. Bir an gerçekten de elini çividen kurtaracak gibi oldu. Sonra birden kolları kasıldı, gövdesi çöktü, başı göğsüne düştü ve ruhu bedeninden uçup gitti.

O çarmıhlar ormanından, zulme uğrayanlardan birçoğu daha şimdiden sonsuz uykularına dalmış bulunuyorlardı.

XVIII

Vinikyus çoktan beri gecelerini dışarda geçirmekteydi. Petronyus, yeğeninin Ligya'yı kaçırmak için yeni bir plân hazırladığım sanıyor, ama onu üzmek istemediğinden, bu konuda konuşmaktan çekiniyordu. Ligya'yı Mamertine zindanından kaçırmak çabaları boşa çıktı çıkalı kendi şansına güvenemez olmuştu.

Petronyus, Vinikyus'un Ligya'yı Esquiline zindanından kaçırabileceğini hiç sanmıyordu. Son zamanlarda, yangını önlemek için yıkılan evlerin bodrumlarını birleştirmek yoluyla, çarçabuk kurulmuş olan Esquiline zindanı gerçi daha eski zindanlar kadar korkunç bir yer değildi ama, yüz kez daha sıkı göz altındaydı. Petronyus, Ligya'nın oraya, önceden ölüp de Arena'ya çıkmaktan kurtulamasın diye götürüldüğüne inanıyordu. Kendi kendine,

«Neron'la Tigellinus onu ötekilerden çok daha korkunç olan bir gösteri için saklıyorlar,» diye düşünüyordu. «Vinikyus, kendini boş yere yiyip bitiriyor.»

Zaten Vinikyus da Ligya'yı artık kurtarabileceğine inanmaz olmuştu. Onu ancak Allah kurtarabilirdi. Kendinin yapabileceği tek şey, zindana girip onu görebilmenin bir yolunu bulabilmekti. Nazarus'un her şeye karşın bir ölü taşıyıcısı olarak zindana girmeyi başardığını biliyordu. Ve bu düşünce kafasından hiç çıkmıyordu. Sonunda kendisi de böyle bir yola başvurmağa karar verdi. Çok büyük bir rüşvet karşılığında, mezarlıklar yöneticisi, onu geceleri zindanlara gidip ölüleri alan işçilerin arasına katmağa razı oldu. Bundan sonrası kolay-

dı. Bir köle kılığına girip başına da terebentine batırılmış paçavralar sardıktan sonra geceleyin, loş zindanlarda kimse kendisini tanıyamazdı. Hem zaten bir soylunun, konsüllerin torunu olan bir tribünün, mezarcı kılığına bürünerek pis zindanlara ve mezarlıklara girip çıkabileceğini kim aklından geçirirdi?

Nöbetçi asker, ölü taşıyanların rozetlerini gözden geçirdikten sonra zindanın büyük demir kapısı açıldı ve Vinikyus büyük, kubbeli bir yer gördü. Buradan, daha küçük hücrelere geçiliyordu. Dört bir yanda kaynaşan mahkûmların bazıları duvar diplerine uzanmış, uyuyorlardı. Bazıları da dirseklerini dizlerine dayamış, başlarını elleri arasına almış, oturmaktaydılar. Yavrular, analarının göğüslerine kapanmışlardı. Her yandan öksürük, hıçkırık, dua, ilahi sesleri ve zindancıların küfürleri yükseliyordu.

Her yer ölüm ve ter kokusu içindeydi. Karanlık köşelere yüzleri seçilmeyen karaltılar büzülmüştü. Fenerlerin dalgalanan ışığında ise avurtları çökmüş yüzler, ateşten dalgınlaşmış gözler, mavimsi dudaklar ve terden yapışmış saçlar görünüyordu. Bu perişan mahkûmlardan kimi ateş içinde sayıklıyor, kimi su diye inliyor, kimi ölmek istiyordu.

Bu mahkûmları seyreden Vinikyus'un dizleri titremeğe başlamıştı. Ligya'nın da bu cehennemde olduğunu düşünmek bile saçlarını diken diken ediyor ve boğazını kurutuyordu. Sirkin Arena'sı, vahşi hayvanların pençeleri, çarmıh... Her şey, çürüyen cesetlerle dolu olan bu korkunç zindandan daha iyiydi.

Genç adam her yanda Ligya'yı arıyor, fakat bir türlü göremiyordu. Öyle ki sonunda onu bu dünyada bir daha göremeyeceğini düşünmeğe başladı. Hücrelere girip çıkıyor ve her seferinde umudunu biraz daha yitiriyordu. Saat epeyce geç olmuştu. Cesetler dışarı çıkarılmış ve zindancılar dışardaki geçitlere yatarak uyumuşlardı. Çocuklar bile ağlamaktan yorgun düşerek susmuşlardı. Çevrede derin soluklardan ve dua mırıltılarından başka hiç bir ses duyulmuyordu.

Yalnız Vinikyus hücrelere girip çıkıyordu. Yolunu ve yönünü şaşırmış olduğu için aynı hücrelere birkaç kez girip çıktığı oluyordu. Derken şimdiye değin görmemiş olduğu küçük bir hücreye girdi. Fenerini kaldırdı ve irkildi. Çünkü Ursus'un dev yapısını görür gibi olmuştu. Fenerini çarçabuk söndürerek Ligya'lı köleye doğru yaklaştı.

«Sen misin Ursus?» diye sordu.

Dev, başını kaldırdı:

«Kimsin?»

«Tanımadın mı?»

«Nasıl tanıyayım, feneri söndürdün.»

Ama Vinikyus duvar dibinde bir pelerinin üzerine uzanmış yatan Ligya'yı görmüştü. Ursus'a cevap vermeden ilerledi ve nişanlısının yanına diz çöktü. O zaman Ursus onu tanıdı ve,

«Tanrı'ya bin şükür!» dedi. «Sakın uyandırmayın efendimiz.»

Vinikyus, gözlerindeki yaşlar arasından sevgilisine baktı. Karanlıkta bile kızın yüzünün mermer gibi bembeyaz ve iyice zayıf olduğunu gördü... Aynı zamanda hem acıma, hem saygı ve hem de tapınma dolu bir sevgi. Onun üzerine kapandı ve dudaklarını yerdeki pelerinin eteğine bastırdı.

Ursus uzun zaman sesini çıkarmadan onu seyretti. Sonra,

«İçeri nasıl girdiniz, efendimiz?» diye sordu. «Onu kurtarmağa mı geldiniz?»

Vinikyus ayağa kalktı.

«Onu nasıl kurtarabileceğimi göster bana!»

«Belki siz bir yol bulmuşsunuzdur diye ummuştum, efendim. Benim aklıma gelen tek yol...» Ursus eliyle sık demir parmaklıklı ufak pencereyi gösterdi. Sonra kendi kendine cevap verir gibi:

«Evet, ama bu parmaklıkların ardında askerler var!» dedi.

Vinikyus, «Tam yüz tane muhafız,» diye onun sözlerini onayladı.

«Onları yarıp geçmemize olanak yok değil mi?»

«Yok.»

Ursus alnını oğuşturdu, sonra gene, «İçeri nasıl girdiniz?» diye sordu.

«Ölü taşıyıcısı olarak girdim.» O anda genç tribünün kafasında sanki bir şimşek çaktı. «Evet, olur mu olur!» dedi. «Ben burada kalırım. Ligya da benim kılığıma bürünüp çıkar gider. İşçiler arasında birçok delikanlı var. Kimse farkına varmaz.»

Ursus başını eğerek, «Hanımım böyle bir şeye dünyada razı olmaz, çünkü sizi seviyor,» diye cevap verdi. «Sonra hastadır, ayakta duracak gücü yok, Petronyus'la siz kurtaramadıktan sonra onu başka kim kurtarabilir efendim?»

«Allah... Yalnız Allah!»

Bir süre sustular. Çocuk kalpli Ligya'lı, «Evet, Allah isterse bizi kurtarabilir,» diye düşünüyordu. «Kurtarmadığına göre cezamızı çekmenin zamanı geldi demektir.»

Ölümden kendisi için korkuyor değildi. Ama kucağında büyüttüğü çocuğa, kendi canından çok sevdiği prensesine içi yanıyordu.

Birden Ligya gözlerini açtı ve ateş gibi yanan ellerini Vinikyus'un elleri üzerine koydu.

«Geleceğini biliyordum zaten.» dedi.

«Geldim, sevgilim. Tanrı seni saklasın ve seni korusun sevgili Ligya'm!»

Genç adam duyduğu acıyı ona göstermekten korkarak sustu. Ligya,

«Hastayım, Markus,» dedi. «Burada da olsa Arena'da da olsa öleceğim. Ama hep ölmezden önce seni görmek için dua ettim. Tanrı sesimi duymuş ki geldin.»

Vinikyus konuşamıyordu. Onu bağrına basmaktan başka hiçbir şey yapamıyordu. Kız,

«Evet, senin bir gün geleceğini, Tanrı'nın vedalaşmamıza izin vereceğini biliyordum. Seni seviyorum Markus; her zaman da seveceğim,» dedi.

Vinikyus kendini tuttu, acısını içine gömdü ve zorla serinkanlı görünerek cevap verdi:

«Ölmeyeceksin, bir tanem. Havarî bana inancımı bütün tutmamı söyledi. Çünkü senin için o da dua ediyor. Tanrı bize acımasının büyüklüğünü gösterecek, Ligya. Senin ölmene izin vermeyecek.»

Kapıda asılan fener sönmüştü ama, parmaklıkların arasından içeri ay ışığı vuruyordu. Karşı köşede bir çocuk ağladı ve gene sustu. Dışardan zar oynayan muhafızların sesi geliyordu. Ligya,

«Markus, bir zamanlar Peygamberimiz de çarmıhta acı çekmişti,» diye mırıldandı. «Tanrı sevgisi uğruna binlerce insan can veriyor. Ben niçin onlardan geri kalacağım? Ben kim oluyorum, Markus? Askerler gelip bizi aldıkları zaman ölümden, işkenceden korkuyordum. Ama artık korkmuyorum. Bak bu zindan ne ürkünç bir yer. Buradan çıkıp Cennete gideceğim için sevinmemek olur mu? Nasıl olsa bir gün sen de oraya geleceksin; birbirimize orada kavuşacağız.»

Bir an soluk almak için duraladı. Sonra da Vinikyus'un elini aldı ve dudaklarına kaldırarak,

«Markus!» dedi.

«Evet, bir tanem.»

«Benim için ağlamayacaksın. Cennette bir araya geleceğimizi her zaman aklında tut. Gerçi şu dünyada uzun bir ömür sûremedim ama, Tanrı bana senin sevgini verdi. Bu bana yeter. Benim için ağlamayacağına söz ver, Markus.»

Soluk soluğa kalmıştı. Genç adam onu bağrına basarak,

«Söz veriyorum,» dedi.

Ligya'nın yüzünün parladığını gördü. Genç kız gene sevdiği erkeğin elini aldı ve dudaklarına götürdü.

Dışarda muhafızlar oyun oynarken kavga etmeğe başlamışlardı...

★

Üç gün, daha doğrusu üç gece, mutluluklarını hiçbir şey gölgelemedi. Ölüleri dirilerden ayırma işi bitip de zindancılar yorgun argın yatıp uyudukları zaman Vinik-

yus, Ligya'nın hücresine giriyor ve parmaklıktan içeri sabahın ışıkları sızıncaya dek sevgilisinin yanında kalıyordu. Ligya, başını onun göğsüne yaslıyordu ve birlikte sevgiden ve ölümden konuşuyorlardı. Bu konuşmaları, daha doğrusu tüm düşünceleri, istek ve umutları onları yaşamaktan gitgide daha fazla uzaklaştırıyordu. Karayı tâ gerilerde bıraktıktan sonra artık denizin ve gökyüzünün uçsuz bucaksızlığını ölçemez olup kendilerini sonsuzluğa bırakan denizciler gibiydiler.

Sabahları zindandan çıkan Vinikyus'a dış dünya bir düş gibi gelmeğe başlamıştı.

Petronyus onun yüzünde beliren derin huzura hiç bir anlam veremiyordu. Sonunda daha fazla dayanamayarak,

«Tepeden tırnağa değiştin.» dedi. «Yalvarırım sana, beni yabancı gibi tutma. Sana yardım etmek istiyorum. Yeni bir çare mi düşündün?»

Vinikyus, «Evet» diye cevap verdi. «Ama bu konuda sen bana yardım edemezsin. Ligya öldükten sonra dinimi açıkça itiraf ederek onun peşinden gitmek niyetindeyim.»

«Demek artık hiç bir umudun kalmadı?»

«Tanrı bizi birbirimize kavuşturacak. Bir daha hiç ayrılmayacağız.»

Petronyus omuz silkti.

«Haberin var mı? Yarın gece Sezar Bahçeleri'nde canlı meşalelerle donanma yapılacak ve meşale diye de Hıristiyanlar yanacak.»

Vinikyus, «Yarın mı?» diye sordu.

Yüreği üzüntü ve korkudan titreyerek hemen mezarlıklar yöneticisine koştu ve zindana girebilmek için rozetini istedi. Fakat burada da onu yeni bir düş kırıklığı bekliyordu. Çünkü yönetici ona rozetini vermedi.

«Bağışlayınız efendimiz, sizin için elimden geleni yaptım ama, canımı tehlikeye atamam.» dedi. «Bu gece Hıristiyanlar, Sezar'ın Bahçesi'ne taşınacak. Onun için zindan asker ve memur dolu. Tanınırsanız çoluk çocuk hepimizin işi biter!»

Vinikyus, diretmenin boşuna olacağını anlamıştı. Oradan ayrıldı. Gene de gece olunca paçavralara sarınıp zindana gitti. Kapıdaki askerler belkide rozete bakmadan kendisini içeri alırlar diye umuyordu. Ama yazık ki o gece rozetler her zamankinden daha sıkı gözden geçirildi. Ve bu yetmiyormuş gibi Neron'a en bağlı adamlardan biri olan bir subay, Vinikyus'u tanıdı.

Vinikyus artık işinin bittiği kanısına varmıştı. Gelgelelim o çelik zırhın altında meğer yufka bir yürek çarpıyormuş! Subay bu mutsuz gence acımıştı. Hemen askerleri çağırıp teslim edeceği yerde Vinikyus'u bir yana çekti ve,

«Evinize dönün efendim,» dedi. «Sizi tanıdım ama sesimi çıkarmayacağım. Gene de içeri girmenize izin veremem. Onun için çok rica ederim, dönün. Tanrılar size avuntu versin!»

Vinikyus, «Evet, beni içeri alamayacağını anlıyorum,» diye cevap verdi. «Ama izin ver, burada kalayım da dışarı çıkarılanları seyredeyim.»

«Bu kadarını yapabilirim.»

Vinikyus, kapının yanında durdu ve mahkûmların çıkmasını beklemeğe koyuldu. Sonunda gece yarısına doğru kapı açıldı ve dışarı askerlerle sarılmış bir kadınlar, çocuklar ve erkekler kafilesi boşaldı. Hıristiyanlar uzun ve yaslı bir dizi meydana getirmiş, ikişer ikişer yürüyorlardı. Sessizliği yalnızca askerlerin ayak patırtıları bozuyordu. Mahkûmların sayısı öylesine çoktu ki, tüm zindanlar boşalmışa benziyordu. Bunların arasında Vinikyus, Hekim Glavkus'u tanıdı. Aynı zamanda Ursus'la Ligya'nın ölüme götürülen bu sürünün arasında olmadıklarını da iyice gördü.

XIX

Romalılar Sezar Bahçeleri'ne yollandıkları zaman karanlık daha iyice basmamıştı. Bayramlıklarını giymiş ve başlarına güllerden çelenkler geçirmiş olarak neşeli şarkılar söyleye söyleye yeni ve görülmedik bir eğlenti seyretmeğe gidiyorlardı. Hemen hemen herkes sarhoştu. Bundan önce de Romalılar birkaç kez insanların diri diri yakılmasını seyretmek zevkine ermişlerdi ama, böylesine büyük çapta bir donanma şimdiye dek hiç görülmemişti. Hıristiyanları toptan temizlemek ve salgın hastalıkların yayılmasına engel olmak için Neron'la Tigellinus, zindanların hepsini boşaltmışlardı. Geriye ancak eğlentilerin en son dönemi için saklanan bir avuç Hıristiyan kalmıştı.

Bahçelerin kapısından içeri giren Romalılar afallayarak durdular. Mahkûmların bu derece çok olduğunu kimse kestirememişti. Tüm yollarda, tüm çiçek öbeklerinin, havuzların çevresinde reçineye batırılmış ve üzerine Hıristiyanlar bağlanmış kazıklar sıralıydı.

Çok geçmeden karanlık indi ve ilk yıldızlar parlamağa başladı. Her mahkûmun yanında elleri meşaleli bir köle, hazır beklemekteydi. Bir borazan sesi duyulup da eğlentinin başlaması için işaret verilince, her köle elindeki meşaleyi yanındaki kazığın dibine tuttu.

Çiçek çelenklerinin altına gizlenmiş olan yağa batırılmış samanlar alev aldı. Alevler gitgide çelenkleri kavurdu ve sonunda kurbanların ayaklarını yalamağa başladı. Seyirciler sessizdiler ama, tüm bahçelerden, binlerce ıstırap ve iniltinin bir araya gelmesinden doğan

bir tek inilti yükseliyordu. Bununla birlikte mahkûmlardan birçoğu gözlerini yıldız serpintili gökyüzüne kaldırarak, ilahiler okumağa başlamışlardı. Ve küçücük kazıklardan,

«Anne! Anne!» diye bağıran çocuk sesleri yükseldikçe en katı yürekler bile titriyordu. Boğucu dumanlar arasında acıdan buruşan masum çocuk yüzlerini seyreden en zilzurna eşkiyalar bile ürpermekten kendilerini alamıyorlardı.

Gösteri başlar başlamaz Neron, dört beyaz kûheylânın çektiği şahane bir arabaya binmiş olarak uyruklarının arasında belirmişti. Yanında Tigellinus ve Kilo vardı. Kilo'nun korkup titremesi Neron'un pek hoşuna gidiyordu.

Neron, yanan insanları daha iyi seyredebilmek ve halkın alkışlarına karşılık vermek için arabayı çok ağır sürüyordu.

Arasıra göğsü ateşte cızırdamağa başlamış olan bir bakirenin ya da yüzü ıstıraptan kasılmış bir çocuğun önünde biraz duraklıyor, sonra gene yoluna gidiyordu. Arkasından da kendisi gibi sarhoş ve pek şen olan maiyeti gelmekteydi.

En sonunda ötekilerden daha yüksek olan bir kazığın önüne geldiler. Kıpkızıl alevler mahkûmun dizlerini yalamaktaydı. Ama yanan bazı yeşil odunların çıkardığı duman, adamın yüzünün görülmesine engel oluyordu. Birden gece rüzgârı dumanı dağıttı ve kır sakallı bir ihtiyarın başı ortaya çıktı. Ve onu görünce Kilo, yaralı bir yılan gibi birdenbire büzüldü. Sonra insan sesinden çok acayip bir kuşun çığırışını andıran bir sesle,

«Glavkus! Glavkus!» diye haykırdı.

Alevli kazığın tepesinden hekim Glavkus aşağı doğru baktı. Hüzünlü yüzünü öne doğru eğerek kendisini aldatan, karısıyla çocuklarını satan ve kendisi onun tüm suçlarını bağışladığı halde gene onu cellâtlara teslim eden adama baktı. Gözleri Kilo'nun yüzüne dikilmişti. Arasıra duman bu gözleri örtüycrdu ama rüzgârın her

esişinde Kilo onun bakışlarının tâ ruhunu delip geçtiğini duyabiliyordu. Dönüp kaçmak istedi ama, yapamadı. Taş kesilmiş gibi olduğu yerde duruyordu. Yalnızca içinde bir şeylerin kırıldığını ve bu kırılan şeyin başka her şeyi de parçaladığını seziyordu... Her şeyin sonu gelmişti sanki. Neron, Neron'un maiyeti ve halk, gözlerinin önünde görünmez oluyordu. Çevresinde yalnızca sonsuz ve ışıksız, korkunç bir boşluk vardı. Ve bu boşluğun içinde iki alev noktası gibi Glavkus'un gözleri onu Allah'ın karşısına çağırıyordu. Glavkus başını eğmiş, ona bakmaktaydı. Bu iki adam arasında bir şeylerin geçtiğini tüm çevredekiler sezmişti. Kahkahalar dinmiş dudaklar gülümsemez olmuştu. Çünki Kilo'nun yüzü iyice korkunçlaşmıştı... Sanki çarmıhta yanan oymuş sanılırdı.

Birdenbire sendeleyerek kollarını açtı ve hem korkunç, hem de yürek paralayıcı bir sesle,

«Gavkus! Allah aşkına beni bağışla!» diye bağırdı.

Herkes susmuştu. Kalabalığın üzerinde bir ürperti dolaştı. Tüm gözler Glavkus'a çevrildi.

Mahkûm, başını yavaşça eğdi ve yarı inilti̇ye benzeyen boğuk bir sesle cevap verdi:

«Seni bağışlıyorum!»

Vahşi hayvanların bağırışına benzeyen bir sesle Kilo kendini yüzüstü yere attı ve tırnaklarını toprağa geçirdi. Alevler birden parladı ve Glavkus'un yüzüyle göğsünü kapladı; başındaki çelengi tutuşturdu ve kazık, gözkamaştıran tek bir alev sütunu gibi yanmağa başladı.

Kilo yerden kalktığı zaman yüzü öylesine değişmişti ki soylular bambaşka bir adamı gördüklerini sandılar. Gözleri olağanüstü parlıyordu ve yüzü vecd içindeydi. Bir an önce çelimsiz korkağın biri olan ihtiyar, ölümsüzlüğün gizlerini açıklamak gücünü elinde bulunduran bir ermişe benzemişti. Birçokları:

«Ne oldu buna? Aklını oynattı!» diye söylendiler.

Kilo ise seyircilere dönmüştü. Sağ elini kaldırdı ve

yalnızca soyluların değil, gerideki halk tabakasının da duyabildiği gür bir sesle,

«Romalılar!» diye bağırdı. «Size yemin ederim ki suçsuz kimseler can veriyor.» Sonra eliyle Neron'u göstererek, «Bu,» diye ekledi, «Roma'yı bu yaktı, kundakçı budur!»

Bir an sessizlik oldu. Saraylılar taş kesilmiş gibi duruyorlardı. Kilo titreyen eliyle hâlâ Neron'u göstermekteydi. Sonra bir dağdağadır koptu. Ansızın kopan bir fırtınanın önünde kabaran dalgalar gibi halk, daha yakından görebilmek için Kilo'ya doğru atıldı. Bazıları,

«Tutun! Tutun!» diye bağırıyorlardı. Bazıları,

«Eyvah! Aldandık!» diye haykırıyorlardı.

Kargaşalık her an artmaktaydı. Halk,

«Ahenobarbus! Ana katili! Kundakçı!» diye bağırmağa başlamıştı. Birden dibine dek yanmış olan bazı kazıklar kıvılcımlar arasında yere yıkıldı ve Kilo kargaşalıkta, seyircilerin seline kapılarak bahçenin tâ öbür ucuna dek sürüklendi.

Her yanda kömürleşmiş kazıklar yollara yıkılmağa başlamıştı. Ağaçların altları duman, kıvılcım, odun ve yanık insan yağı kokusuyla doluydu. Bu arada fenerler de sönmüş ve bahçeler karanlığa boğulmuştu. Dehşet ve üzüntü içinde kalmış olan halk, kapılara dolmuştu. Biraz önceki olay ağızdan ağıza dolaşıyor, dolaştıkça değişiyor ve abartılıyordu. Kimi, Neron'un bayıldığını söylüyordu Kimi, Roma'yı yaktığını itiraf ettiğini söylüyordu. Kimi de Neron'un birden hastalanarak baygın düşüp götürüldüğünü ileri sürüyordu. Arada Hıristiyanlara acıyanlar da çoktu. Bunlar,

«Roma'yı onlar yakmadıysa neden bu denli kan dökülüdü, bu denli haksız işkence yapıldı?» diye soruyorlardı.

Hıristiyanlardan «Suçsuzlar» diye söz edilmeğe başlanmıştı. Bazı kadınlar, vahşi hayvanlara atılan, çarmıhlara gerilen ya da diri diri yakılan çocukları andıkça yüksek sesle ağlıyorlardı. Bu acıma yavaş yavaş Ne-

ron'a ve Tigellinus'a yönelen bir kızgınlığa dönüşür oldu.

Bu arada Kilo, nereye gittiğinden habersiz, bahçelerde dolaşmaktaydı. Arasıra ayağı yarı kömür durumuna girmiş cesetlere takılıyordu. Bazan yere oturuyor ve görmeyen gözlerle çevresine bakınıyordu. Bahçeler karanlıktı ama, ay ışığı çevreye biraz aydınlık serpmekteydi. Yaşlı Yunanlı her baktığı yerde Glavkus'un yüzünü ve alev saçan gözlerini görür gibiydi. Sonunda bir aralık koyu gölgelerin arasından sıyrıldı ve karşı konmaz bir gücün onu gene Glavkus'un can verdiği havuz başına çekmiş olduğunu gördü.

Tam bu sırada omzuna bir el dokundu.

Kilo döndü ve karşısında hiç tanımadığı birisini görünce,

«Ne var? Kimsin?» diye sordu.

«Bir Havari'yim. Tarsus'lu Pol.»

«Ben de lânetlenmiş bir adamım. Benden ne istiyorsun?»

«Ruhunu kurtarmak istiyorum.»

Kilo sendeleyerek bir ağaca yasandı. Donuk bir tavırla,

«Benim için artık kurtuluş umudu yok,» dedi.

«Vardır, dostum!...»

«Sen benim ne yaptığımı... Günahlarımın ne olduğunu bilmiyor musun?»

«Biliyorum, ama senin üzüntünü gördüm. Gerçeği ortaya vurduğunu da duydum. Gel, koluma yaslan da birlikte gidelim.»

Birlikte ay ışığının alaca karanlığında, iki büyük yolun birleştiği yerdeki büyük havuzun başına gittiler. Havuzdan fışkıran sesler, gecenin sessizliği içinde, can veren mazlumların ardından ağlar gibiydi.

Fıskiyenin suları ay ışığında gümüş gibi parlıyordu. Kilo dize geldi ve ellerini yüzüne örterek hiç konuşmadan öylece kaldı. Pol, gözlerini yıldızlara kaldırarak Tanrı'ya yakarmağa başlamıştı:

«Yaradanım, bu günah işlemiş kuluna bak... Onun

pişmanlığını, gözyaşlarını, çilesini gör! Tanrım, onu bağışla!»

Kilo, «Tanrım, Tanrım, beni bağışla!» diye inledi.

Pol, havuz başına gidip avucuna biraz su aldı ve diz çökmüş duran zavallının başına döktü.

«Kilo,» dedi. «Seni baba, oğul ve kutsal ruh adına vaftiz ediyorum! Âmin!»

Kilo başını kaldırdı ve ayın yumuşak ışığı ak saçlarını, soluk yüzünü aydınlattı. Gece tükenmek üzereydi. Uzaktan uzağa horoz sesleri duyulmağa başlamıştı. Bununla birlikte Kilo hâlâ olduğu yerde duruyordu... Bir yas heykeli gibi.

En sonunda, «Ölmeden önce başka neler yapmam gerek?» diye sordu.

Pol, «İnancını bütün tut ve gerçeği yay.» diye cevap verdi.

Sonra bahçelerin kapısına doğru yürüdüler. Orada Havari, tövbe etmiş olan ihtiyarı bir kez daha takdis etti, sonra ayrıldılar. Bunu Kilo istemişti. Çünkü Neron ile Tigellinus'un kendisini izletip yakalatacaklarını biliyordu.

Yanılmamıştı. Dönüşte evini muhafızlarla sarılı buldu. Askerler onu hemen yakaladılar ve saraya götürdüler.

Neron yatmıştı ama, Tigellinus hâlâ görevi başındaydı. Kilo'yu durgun, gene de ürkütücü bir yüzle karşıladı.

«Hükümdara hakaret etmek suçunu işledin.» dedi. «Bu suçun cezasından kurtulamazsın. Ama yarın Arena'nın ortasında bu gece sarhoş olduğunu, aklının başında olmadığını ve Roma'yı gerçekten Hıristiyanların yaktığını söylersen cezan kırbaç ile sürgünden ibaret kalır.»

Kilo, uysal bir sesle, «Yapamam efendimiz.» dedi.

Tigellinus uzun adımlarla ona yaklaştı. Alçak, ama ürkünç bir sesle,

«Ne?» diye bağırdı. «Yapamazsın ha, seni Yunan köpeği! Sarhoş değildin ha? Galiba seni bekleyen sonucun

ne olduğunu henüz bilmiyorsun. Öyleyse şuraya bak!»

Atriyum'un bir köşesini işaret etti. Burada tahta bir sıranın başında dört tane Trakyalı köle ellerinde ipler ve kerpetenlerle bekliyorlardı.

Kilo gene, «Yapamam efendimiz,» dedi.

Tigellinus kızgınlıktan kuduruyordu ama, kendini tuttu.

«Hıristiyanların ölümlerini kendi gözlerinle gördün.» dedi. «Sen de onlar gibi mi ölmek istiyorsun?»

İhtiyar, o bembeyaz yüzünü kaldırdı. Dudakları bir an ses çıkarmadan kıpırdadı. Sonra,

«Allah'a ben de inanıyorum,» dedi.

Tigellinus şaşkın şaşkın ona bakakaldı.

«Köpoğlu!» diye haykırdı. «Sen aklını oynatmışsın.»

Sonra Kilo'nun üzerine atıldı. İhtiyarı sakalından kavrayıp yere yıkarak tekmelemeğe başladı. Dudakları köpürmüştü.

«Sözlerini geri alacaksın!» diye hayklrıp duruyordu. «Geri alacaksın! Geri alacaksın!»

Kilo, onun tekmeleri arasında gene, «Yapamam,» diye inledi.

«Öyleyse alıp götürün bunu!»

Trakyalılar yaşlı adamı alıp sıranın üstüne bağladılar ve zayıf vücudunu kerpetenleriyle sıkıştırmağa başladılar. Tövbe etmiş olan ihtiyarsa onların ellerini öpüyordu. Sonra gözlerini kapadı ve ölmüş gibi kıpırtısız kaldı.

Ama hâlâ yaşıyordu; çünkü, Tigellinus üzerine doğru eğilip de gene,

«Söylediklerini geri alacak mısın?» diye sorunca bembeyaz kesilmiş dudakları kımıldadı ve son derece hafif bir mırıltı duyuldu:

«Ya... pa... mam.»

Tigellinus kölelere işkenceyi bırakmaları için işaret verdi. Sonra atriyum'da bir aşağı bir yukarı dolaşmağa başladı. Sonunda aklına bir şey geldi. Trakyalılara döndü ve,

«Dilini koparın!» diye buyruk verdi.

XX

Aureolus oyununun en son sahnesinde çarmıha gerilen bir köleyi bir ayı parçalar ve öldürür. Ayı rolünü çoğunlukla ayı postuna bürünmüş bir aktör oynardı. Ama bu kez oyun «gerçekçi» olacaktı. Bu, Tigellinus'un bir buluşuydu. Neron, ilk önce oyunda hazır bulunmayacağını söylemişti. Ama sonradan gözdesinin öğüdünü dinledi ve kararını değiştirdi. Yani Tigellinus, Sezar Bahçeleri'ndeki olaydan sonra onun kendini halka göstermesinin daha da zorunlu olduğunu söyledi. Aynı zamanda çarmıha gerilen kölenin ona Krispus gibi hakaret etmesi olanağı bulunmadığını da söylüyordu. Artık ölüm ve kan seyretmeğe doymuş olan halkı tiyatroya yeniden çekmek için armağanlar dağıtılacağı ve anfiteatr'da bir şölen verileceği haberi kente yayılmıştı.

Akşam olurken sirk, ağız ağıza doluydu. Başta Tigellinus, tüm soylu ve saraylılar da oradaydı. Gene de bunların oyuna gelmekteki amaçları dram seyretmekten çok son olaydan sonra Neron'a bağlılıklarını göstermek ve Kilo'nun durumunu görüp eğlenmekti. Tüm kent Kilo'dan söz ediyordu.

Bazı soylular insanlık duygularının etkisi altında kalarak Tigellinus'a artık bu zulüm ve işkencelerden vazgeçmesini öğütlüyorlardı. Barkus Soranus,

«Bak, bu işlerin sonu nereye çıkıyor,» demişti. «Amacın halkın öç alma isteğini doyumlandırmak, gerçek suçluların ceza gördüğüne onları inandırmaktı. Ama bunun tam tersi olan bir sonuç elde ettin.»

Anistiyus Verus, «Çok doğru,» dedi. «Şimdi herkes

Hıristiyanların suçsuz olduğunu söylemeğe başladı. Eğer senin akıllılık dediğin buysa, Kilo'nun 'Senin beynin bir palamut yüksüğünü doldurmaz!' demekte hakkı varmış demek.»

Kilo'nun adı geçince söz hemen ona döndü. Epriyus Markellus,

«Ne oldu o adama öyle?» diye mırıldandı. «Hıristiyanları Tigellinus'a jurnal eden, yerlerini gösteren kendisiydi. Dilenciyken bir adımda zengin oldu. İsterse son günlerini huzur içinde geçirir, debdebeli bir cenaze töreniyle gömülürdü. Hatta belki mezarının üzerine bir anıt bile dikilirdi. Kuşkusuz aklını oynattı!»

Vitelliyus, «Olamaz!» diye bağırdı.

Tigellinus, «Belki olamaz ama, oldu işte!» diye cevap verdi.

Petronyus, «Artık bu işlerin bir sonu gelmelidir,» diye lâfa karıştı. «Yeter derecede kan döküldü.»

Tigellinus, iğneli bir gülümseyişle,

«Bence de biraz daha... Birazcık daha kan dökülmesi gerekiyor,» dedi.

Petronyus, «Bazı insanlara bir tek kafa yetişmiyor,» diye söylendi.

Neron'un, yanında Pitagoras'la balkona çıkması konuşmaya son verdi. Aureolus dramının oynanmasına hemen başlandı. Ne var ki oyuna pek dikkat eden yoktu, çünkü herkesin aklı fikri Kilo'daydı. Halk ıslık çalıyor, Neron'a küfürler savuruyor ve oyunun kısa kesilip ayı sahnesinin bir an önce gösterilmesini istiyordu. Mahkûmun ölüşünü seyretmek umudu ve dağıtılacack armağanların hayali olmasa seyircileri tiyatroda tutmak kolay olmayacak gibiydi.

En sonunda beklenilen dakika gelip çattı. İlk olarak köleler içeri, bir tahta çarmıh getirdiler. Çarmıh alçak yapılmıştı, çünkü ayının, ard ayakları üzerinde doğrulduğu zaman kurbanın göğsüne erişebilmesi gerekliydi. Bundan sonra iki adam Kilo'yu getirdiler; daha doğrusu taşıdılar. Çünkü Kilo, ayakları kırılmış olduğu için yürüyemeyecek durumdaydı. İhtiyar çarmıha o den-

li çarçabuk çivilendi ki, soylular onu daha uzun uzun seyredemedikleri için dûş kırıklığına uğradılar. O zaman da bu yaşlı ve çıplak adamın bir hafta önceki Kilo olduğuna kimse inanmak istemedi. Tigellinus'un işkencelerinden sonra Kilo'nun yüzü kireç gibiydi. Yalnız o ak sakalında dili koparılırken akmış olan kanın lekeleri görülüyordu. Teni öylesine saydamlaşmıştı ki, kemiklerini birer birer sayabilirdiniz. Ama yüzü hüzün dolu olmakla birlikte uyuyan bir adamın yüzü kadar rahat ve durgundu.

Bağırıp gülen olmadı. Çünkü direkteki bu ihtiyarın öyle uysal, öyle zayıf ve boynu bükük bir duruşu vardı ki, zaten ölmek üzere olan bir adamın yeniden işkence edilerek çarmıha gerilmesini hiç kimse doğru bulmamıştı.

Şimdi herkes heyecanla ayının ortaya çıkmasını bekliyordu. Bir yandan da gösterinin artık sona ermesini istiyorlardı. En sonunda ayı iri cüssesiyle yuvarlanır gibi Arena'ya çıktı. Büyük başını yandan yana çeviriyor ve hep yere bakıyordu. Ne yapacağını bilmiyor gibiydi. Biraz sonra çarmıhı ve çarmıhın üzerindeki çıplak gövdeyi görünce o yana doğru yöneldi. Ve ard ayaklarının üzerinde doğrularak kurbanını kokladı. Sonra pençelerini indirdi ve çarmıhın dibine çökerek uysal bir sesle hafifçe homurdandı... Sanki çarmıhın üstündeki insan dökûntüsü bu canavarın bile içini sızlatmıştı.

Durumu gören köleler, bağırıp çağırarak ayıyı kışkırtmağa başladılar. Seyirciler ise hâlâ sessizdi. Biraz sonra Kilo yavaş yavaş başını kaldırdı ve gözlerini seyircilerin üzerinde dolaştırdı. Bakışları en yüksek sıralarda bir yere takıldı. O zaman göğsü inip kalkmağa başladı ve yüzü güldü, aydınlandı. Alnı parladı. Uykulu kirpiklerinin altından yavaş yavaş yaşlar sızarak buruşuk yanaklarından aşağı aktı.

Sonra Kilo öldü.

O zaman en yüksek sıralardan bir yerden, «Allah günahlarını bağışlasın!» diyen derin bir ses yükseldi.

Aşağıdaysa Arena'ya ağır, kapkara bir sessizlik çökmüştü.

XXI

Sezar Bahçeleri'ndeki gösteri, zindanları enikonu tenhalaştırmıştı. «Şark inancı»na kapılmış olduklarından kuşkulanılanlar hâlâ yakalanıp zindana atılmaktaydılar ama, bu insan avı artık eskisi gibi iyi sonuçlar vermiyordu ve geriye kalan son gösteriler için gerekli olan kurbanların sağlanmasında güçlük çekiliyordu. Kandan gına getirmiş olan halk, artık bu eğlentilerden bıkmağa ve mahkûmların tuhaf davranışları ve sessiz ölümleri karşısında olağanüstü bir huzursuzluk duymağa başlamışlardı. Tigellinus'la arkadaşlarının olanca çabasına rağmen, Roma'nın Neron'un buyruğuyla ateşe verildiği ve Hıristiyanların suçsuz olduğu söylentileri her gün biraz daha yayılıyordu.

İşte bu yüzden Neron ile Tigellinus insan avı ve işkence sistemine ara vermeğe hiç gönüllü değildiler. Halkı yatıştırmak için yeniden tahıl, şarap ve yağ dağıtılması için ferman çıktı. Yeni evlerin yapımını da kolaylaştırmak yoluna gidilmeğe başlandı.

Bu arada Vinikyus, Ligya'yı kurtarmaktan temelli umudunu kesmişti. Hayatla da ilgisini temelli kesip kendini yalnızca Allah düşüncesine vermiş olduğundan, Ligya ile ancak öbür dünyada karşılaşmayı düşünüyordu. Onun da kendini ölüme hazırladığını ve ruhlarının aralarındaki duvarlara rağmen birlikte olduğunu hissediyordu. Ve geleceği düşündükçe, ikisini de bekleyen büyük bir mutluluk varmış gibi gülümsüyordu.

Binlerce kişinin sızlanmadan ölmesini sağlamış olan bu önüne geçilmez iman seli Ursus'u da sarmıştı. Bir

zamanlar Ligya'nın ölmesi düşüncesine dayanamayan dev yapılı köle, zamanla ölümü büyük ve kutsal bir kıvanç saymağa başlamıştı. Artık günlerini, zindandaki dindaşlarına, zindancılara yardım etmek ve genç prensesini avutmakla geçiriyordu.

Bir akşam Senatör Skeyvinus, Petronyus'u görmeğe geldi. Zamanların kötülüğü üstüne uzun uzun konuştu. Neron'un artık sapıttığını ve genç komutan Piso'nun ne denli adil, ne denli yüksek ruhlu, ailesine bağlı, akıllı ve ölçülü bir adam olduğunu öylesine açıktan açığa dokundurdu ki Petronyus, İmparator'a karşı bir darbe hazırlandığını ve bu konuda kendinden yardım beklendiğini sezdi. Ama darbeler ve entrikalarla uğraşmak için Petronyus'un ne isteği, ne de zamanı vardı. Onun için senatörü bu gibi işlerle uğraşmağa niyeti olmadığını anlatarak uğurladı.

Iki gün sonra durum birden değişti. Genç Nerva'nın verdiği şölendeydi. Yunanistan'a hemen gitmeğe karar vermiş olan Neron şölende Petronyus'un yanına oturmasını istedi. Şiir ve sanat dünyasına gideceği için yanında Petronyus gibi bir şiir ve sanat meraklısına, bir Zariflik Hakemi'ne yer vardı.

«Sanki hiç Roma'da oturmamışım, anavatanım Yunanistan imiş gigi geliyor,» diye mırıldandı.

Petronyus, «Orada daha da büyük bir şans ve şöhrete kavuşacaksınız da ondan,» diye cevap verdi.

«Öyle olmasını ve Apollo'nun beni kıskanmamasını diliyorum. Yunanistan'da yeni zaferler kazanırsam Apollo için dünya durdukça unutulmayacak bir tapınak yaptıracağım. Gemim Neapolis'de bekliyor. Hemen yola çıkmak istiyorum... Evet, hemen yarın.»

Petronyus onun gözlerinin tâ içine baktı.

«Öyleyse gitmezden önce sizi bir düğün şölenine özel olarak çağırmak isterim, efendimiz.»

«Düğün şöleni mi? Kimin düğünü?»

«Markus Vinikyus ile Ligya kralının kızının düğünü efendimiz. Evet, gerçi şu anda kız zindanda. Ama bir rehine olduğuna göre zindanda kapalı kalması yasalara

aykırıdır. Sonra onların evlenmelerine siz kendiniz izin vermiştiniz. Buyruklarınız Zeus'un buyrukları gibi geri alınmaz ve karşı gelinmez olduğuna göre, kızı serbest bırakacağınıza ve düğünlerini yapmama izin vereceğinize inanıyorum.»

Petronyus'un sözlerindeki serinkanlı umursamazlık ve kendine güvenin tam olması, doğrudan doğruya sorulan sorulara doğrudan doğruya cevap vermekte ömrü boyunca güçlük çekmiş olan Neron'u afallattı. Biraz sessizlik oldu. Sonra Neron şaşkın şaşkın,

«Evet, biliyorum,» diye cevap verdi. «Ben de zaten o kızı ve Kroto'yu boğan devi düşünüyordum.»

Petronyus gene serinkanlılıkla, «Öyleyse ikisini de serbest bıraktınız demektir,» dedi.

Bu sırada Tigellinus, efendisinin imdadına yetişti.

«Kız İmparator'un buyruğuyla zindana atılmıştı,» diye cevap verdi. «Biraz önce İmparator Hazretleri'nin buyruklarına karşı gelinemeyeceğini, bu buyuruların geri alınamayacağım sen söylemiştin, Petronyus.»

Vinikyus ile Ligya'nın öyküsünü orada bilmeyen yoktu. Gene de hiç kimse bir şey söylemedi. Çünkü herkes bu çatışmanın sonucunu merak ediyordu. Petronyus tane tane,

«Kız zindana senin yasaları bilmeyişin yüzünden ve İmparator Hazretleri'nin isteğine karşıt olarak atıldı,» dedi. «Gerçi aptalın birisin, Tigellinus, ama bana Roma'yı bu kızın yaktığını söyleyecek denli de aptal olamazsın. Sen zaten bunu söylemiş olsan da İmparator Hazretleri sana inanmazlar.» Bu arada Neron kendini toplamış ve miyop gözlerini sinsi ve kötü bir bakışla kırpıştırmağa başlamıştı.

«Petronyus haklıdır,» dedi.

Tigellinus afallayarak ona bakakaldı. Neron,

«Evet, Petronyus haklıdır,» dedi gene. «Yarın Ligya'lı prenses ile kölesi serbest bırakılacaklar. Düğün şölenini de Arena'da konuşuruz artık.»

Petronyus, «Gene kaybettim,» diye düşündü.

Ligya'nın son saatinin gelmiş olduğuna öyle inanmıştı ki, hemen ertesi sabah kızın cesedini satın almak için mezarlıklar yöneticisine haber gönderdi.

XXII

Roma, sirk ve anfiteatr'larda akşam gösterileri seyretmenin zevkini Neron zamanında aldı. Bu zevke daha çok sraylılar düşkündü, çünkü akşam gösterileri çoğunlukla sabaha değin sürüp giden şölenlere ve işret âlemlerine bir başlangıç olurdu. Gerçi halk kan dökülmesini seyretmekten usanç getirmişti ama, eğlentilerin sonunun yaklaştığı ve en son Hıristiyanların da geceleyin öleceklerı duyulunca Sirk gene ağız ağıza dolmuştu. Özellikle soylular hiç eksiksiz oradaydılar. Çünkü Neron'un, Vinikyus'u üzüntüden kıvrandırarak eğleneceğini önceden anlamışlardı. Gerçi Tigellinus genç tribünün sözlüsü için ne gibi bir ceza hazırlandığı konusunda hiçbir şey söylememişti ama, onun bu sessizliği herkesi daha da meraklandırmağa yarıyordu.

Neron, Sirk'e, her zamankinden daha geç geldi. Yanında iri yarılığı ve aslan gibi gücüyle tanınmış olan Kasiyus adında bir subay da vardı. Aynı zamanda Sirk'teki muhafızların sayısı da her zamankinden çoktu. Ve başlarında sıradan bir subay değil de Imparatora körü körüne bağlı olmakla ün yapmış olan Subruyis Flavus vardı. Anlaşılan Neron, herhangi bir olay çıkarsa Vinikyus'un saldırılarına karşı bir güvenlik tedbiri almak istemişti. Seyircilerin merakı iyiden iyiye kızışmıştı. Bütün gözler zavallı tribünün oturduğu sıraya çevrilmişti. Genç adamın yüzü, ölü gibi sapsarıydı ve alnında iri ter damlaları vardı.

Ne olup biteceğini hiç kestiremeyen Petronyus, yeğenine Sirk'te bulunmağa dayanıp dayanamayacağını sormuştu. Vinikyus, bu soruya olumlu cevap vermişti a-

ma, baştan aşağı da ürpermişti. Çünkü Petronyus'un bu soruyu boş yere sormadığını biliyordu. Uzun zamandan beri genç adam yarı ölü gibiydi. Ölümün kapısından içeri yarı yarıya girmiş bulunuyordu. Ligya'nın da öleceğini ve bu ölümün hem bir kurtuluş, hem de kavuşma sayılacağı düşüncesini içine sindirmişti. Zaten ölüm saatini de ancak bu sayede serinkanlılıkla düşünebiliyordu. Ama şimdi bu saat gelip çatmıştı. Gözlerinin önünde onun için hayattan daha sevgili bir varlık, tüyler ürpertici bir ölümle ölecekti. Zorlukla yatıştırmış olduğu umutsuzluk ve keder, Vinikyus'un ruhunu gene kasıp kavurmağa başlamış, Ligya'yı her ne pahasına olursa olsun kurtarmak isteği gene benliğini sarmıştı. Sabah karanlığından beri, Ligya'nın gerçekten içerde olup olmadığını anlamak için Arena zindanlarına girmeğe çalışıp durmuştu. Ama her kapıda muhafızlar bekliyordu ve içeri kimseyi sokmamak için öyle sıkı buyruk almışlardı ki, Vinikyus'u tanıyanlar bile, ne yalvarmaları, ne de sunduğu rüşvetler karşısında yumuşamamışlardı.

Petronyus, yeğenine, «Hastasın,» diye fısıldadı. «Evine dönsen iyi olur.»

Vinikyus başını yandan yana salladı. Öleceğini bile bilse, anfiteatr'dan ayrılmayacaktı.

Tam o sırada Tigellinus aşağıdaki kumların üzerine kırmızı bir şal attı. Ve İmparator balkonunun tam karşısındaki büyük kapı gıcırdayarak açıldı. Kapının arkasındaki karanlıktan Arena'nın aydınlığına Ligya'lı köle ile Ursus çıktı. Önce ışıktan gözleri kamaşmış gibi kirpiklerini kırpıştırdı. Sonra Arena'nın orta yerine doğru ilerleyerek başına neler geleceğini kestirmek istercesine dört bir yanına bakındı. Soylular ve halkın çoğunluğu bunun Kroto'yu boğan adam olduğunu biliyorlardı. Fısıltılar kattan kata yükselmeğe başlamıştı. Roma'da olağanüstü yapılı gladyatörler eksik değildi ama, halkın gözleri hiç bir zaman böyle bir dev görmemişti. Senatörler, Vesta rahibeleri, Neron, soylular ve halk o müthiş bacaklara, yan yana konmuş iki zırhı andıran o göğse,

o Herkül yapılı kollara bir sanat yapıtı seyredercesine zevkle bakıyorlardı.

Ursus, Arena'nın tam ortasında hiç kıpırdamadan duruyordu. Bu çıplaklığıyla granitten oyulmuş dev bir heykel gibiydi. En sonunda Arena'nın boş olduğuna kanı getirince mavi, çocuksu gözlerini seyircilerin ve Neron'un üzerinde gezdirdi.

Arena'ya girdiği zaman yüreği, belki de çarmıha gerilirim diye, umutla titremişti. Ama ortada çarmıh falan göremeyince böyle onurlu bir sonuca lâyık görülmediği kanısına varmış ve başka biçim bir ölümle, belki de vahşi hayvanların pençeleri arasında öleceğini sanmıştı. Silâhsızdı ve sabırla yazgısına boyun eğerek ölmek niyetindeydi. Yere diz çöktü; ellerini kavuşturup gözlerini gökyüzündeki yıldızlara dikerek, Tanrı'ya dua etmeğe başladı.

Bu durum, insanların koyunlar gibi ölüşlerini seyetmekten usanmış olan seyircileri sinirlendirdi. Eğer bu dev, kendini savunmazsa gösteri bir fiyasko olacaktı. Orada burada ıslık çalanlar vardı. Fakat biraz sonra ortalığa gene sessizlik indi. Çünkü devin ne ile karşılaşacağını ve en son dakikada kendini savunup savunmayacağını kimse bilmiyordu.

Fazla beklemediler. Birdenbire demir kapılar gıcırdadı; vahşi hayvanların bulundurulduğu kafesten dışarı, kölelerin bağırışları arasında, Almanya'dan gelen o korkunç ve dev cüsseli boğalardan biri fırladı. Boğanın başına, boynuzları arasına, çıplak bir kadın bağlanmıştı. Vinikyus,

«Ligya! Ligya!» diye haykırdı. İki eliyle saçlarını kavramış. karnına mızrak saplandığını hisseden bir insan gibi kıvranıyordu. İnsan sesine benzemeyen bozuk bir sesle,

«Tanrım, sana inanıyorum! Yarabbim, bir mucize yarat!» diye bağırdı.

Bu sözleri söylerken Petronyus'un başına bir pelerin örttüğünü duymadı bile! Ya ölüm ya da ıstıraptan gözlerinin kararduğını sanıyordu. Çevresi korkunç bir

karanlıkla sarılıydı ve aklına yalnızca, humma içinde sayıklar gibi,

«İnanıyorum! İnanıyorum! İnanıyorum!» diye fısıldamaktan başka bir şey gelmiyordu.

Anfiteatr birden çıt çıkmayan bir sessizlik ve kıpırtısızlıkla dolmuştu. Yalnızca saraylılar hep birden ayağa kalkmışlardı. Arena'da şimdiye dek eşi görülmemiş bir olay geçmekteydi. Prensesinin vahşi boğanın boynuzlarına bağlanmış olduğunu görünce, o ana değin yazgısına ve ölüme hazır duran Ligya'lı dev, ateşle dağlanmışçasına yerinden fırlamıştı. Ve şimdi omuzlarını kırıp sırtını kamburlaştırmış, zikzak adımlarla, usul usul, çılgınlaşmış canavara doğru sokuluyordu.

Bütün dudaklardan kısa ve titrek bir şaşkınlık ışığı koptu; sonra sirke gene derin bir sessizlik indi. Çünkü Ursus bir tek atılışta canavara ulaşmış ve onu boynuzlarından kavramıştı!

Petronyus, yeğeninin yüzünü açarak, «Bak!» diye bağırdı.

Vinikyus ölü gibi soluk bir yüzle ayağa kalktı ve o vahşi, donuk gözlerini Arena'ya dikti. Seyircilerden hiç biri nefes alamıyordu. Sinek uçsa vızıltısı duyulacaktı. Roma, Roma olalı böyle bir şey görülmemişti.

Adam canavarı boynuzlarından tutmuştu. Ayakları bileklerine değin kuma gömülüydü ve sırtı gerilmiş bir yay gibi yuvarlanmıştı. Başı, omuzlarının arasına gömülmüştü sanki. Kollarındaki kaslar öylesine şişmişti ki, derisi bu baskıya dayanamıyarak yarılıp çatlayacak gibiydi. Ama, boğayı olduğu yerde zınkkadak durdurmuş ve öylesine kımıldayamaz bir duruma getirmişti ki, seyirciler bir heykel seyreder gibiydiler. Ama bu kımıltısızlık akıllara durgunluk veren iki gücün gözle görülmeyen gerilişinden ve çatışmasından doğuyordu. Boğanın ayakları da kuma gömülmüş ve o uzun tüylü, kara gövdesi kocaman bir top gibi yusyuvarlak olup büzülmüştü. İki taraftan hangisi daha önce yorulacaktı? İki taraftan hangisi daha önce düşecekti? Çatışmanın zevkten sarhoş olan seyircileri için bu, o anda kendi kaderlerinden ve

Roma'nın geleceğinden çok daha önemli gibiydi. Ligya'lı dev bir an içinde bir yarı-tanrı olup çıkmıştı. Neron bile manzarayı daha iyi seyredebilmek için ayağa kalkmıştı.

Herkes sahneyi aptallaşmış, sersemlemiş olarak seyretmekteydi. Gördüklerinin gerçek olduğuna bir türlü inanamıyorlardı. Bazıları kollarını uzatmış ve öylece kalmışlardı. Bazılarının alnından boğa ile boğuşan kendileriymiş gibi terler akıyordu. O büyük halka içinde yalnızca fener alevlerinin uğultusu duyuluyordu. Konuşan yoktu ve yürekler, göğüsleri delip dışarı fırlayacakmışçasına çarpıyordu. Bütün seyircilere, insan ile canavar arasındaki çatışma yüzyıllardır sürmekteymiş gibi geliyordu.

Ve bütün bu zaman içinde insan ile boğa, harcadıkları korkunç çabayla kımıltısızdılar... Yere mıhlanıp kalmışlardı sanki.

Birdenbire Arena'dan derin, iniltili bir böğürme yükseldi ve her boğazdan bir haykırıştır koptu. Sonra gene kesin bir sessizlik oldu. Seyirciler düş gördüklerini sanıyorlardı. Çünkü barbar Ursus'un demir kollarının bastırışı altında boğanın o kocaman kafası yavaş yavaş yana doğru bükülmeğe başlamıştı!

Barbarın yüzü, boynu ve kolları mosmor kesilmiş, sırtı iyice iki büklüm olmuştu. İnsanüstü gücünün en son kertesini harcamakta olduğu ve yakında bitkin düşeceği görülebiliyordu.

Boğanın gitgide daha kısılan, boğuklaşan ve acılaşan böğürmeleri, Ligya'lının hızlı ve sesli soluğuna karışıyordu. Hayvanın başı gitgide daha fazla dönmeğe başladı. Derken birden ağzından kocaman ve salyalı bir dil sarktı. Bir an sonra Arena'ya yakın olan seyircilerin kulaklarına kırılan kemiklerin çatırtısı geldi. Sonra koca canavar, dizleri bükülerek yere yığıldı kaldı.. Ölmüştü.

Göz açıp kapayıncaya dek Ursus, boğanın boynuzlarını elinden bırakmış ve kızı kucağına almıştı. Göğsü şiddetle inip kalkarak solumağa başladı. Yüzü solmuş,

saçları terden yapışmış, kollarıyla omuzları da sırılsıklam olmuştu. Birkaç dakika sersemlemiş gibi hiç kımıldamadan durdu. Sonra gözlerini kaldırdı ve seyircilere baktı.

Seyirciler delirmişlerdi. O dev Arena'nın duvarları on binlerce hançereden çıkan bağırışlarla titriyordu. Yukarıki basamaklarda oturanlar yerlerini bırakmış, bu Herkül'ü daha yakından görebilmek için aşağılara doğru akarak geçitleri tıkamışlardı. Her yandan Ursus'un affedilmesini isteyen bağırışlar yükseliyordu... Bu hırslı, direnen sesler birleşerek gökleri titreten tek bir haykırış olup çıkmıştı Bedensel gücü dünyada her şeyden üstün tutan bu kitle için barbar dev, bir tanrı... Roma'da günün en önemli kişisi olup çıkmıştı.

Ursus'a gelince, halkın kendisinin serbest bırakılmasını istediğini anlıyordu ama, onun derdi bu değildi. Bir an çevresine bakındı. Sonra Imparator balkonuna doğru ilerledi ve kollarında tuttuğu baygın kızı öne doğru uzatarak gözlerini yukarı kaldırdı. Bakışları,

«Ben onun affedilmesini istiyorum; onun serbest kalması gerek; ben bunu onun için yaptım,» der gibiydi.

Seyirciler onun isteğini o saat anladılar. Dev yapılı barbarın kollarında küçücük bir çocuk gibi kalan çıplak kızı görünce şövalyelerin de, senatörlerin de, avam tabakasının da duyguları coştu, kabardı. Kızın zayıfça vücudu, baygın yatışı, atlattığı korkunç tehlike ve hepsinin üstünde kızın güzelliğiyle Ligya'lı devin ona olan bağlılığı halkı duygulandırmıştı. Hatta bazıları onun, kızının bağışlanmasını isteyen bir baba olduğunu sanıyorlar ve onlara daha da acıyorlardı. Halk kandan, ölümden, işkenceden usanmıştı. Hıçkırıklara boğulmuş seslerle Ligya ile Ursus'un bağışlanmasını istiyorlardı.

Bu arada Ursus, kollarında Ligya ile Arena'da dolaşıyor ve hem bakışları. hem de duruşuyla onun hayatının bağışlanmasını diliyordu. Birdenbire Vinikyus yerinden fırladı; Arena'nın duvarından aşağı atladı ve Ligya'ya doğru koşarak nişanlısının çıplak vücudunu togasıyla örttü. Sonra kendi tüniğinin göğsünü yırttı ve Erme-

nistan'da aldığı yaraları göstererek kollarını seyircilere doğru uzattı.

Bunun üzerine halkın çılgınlığı son basamağı da aştı. Tüm seyirciler ayaklarını yere vurarak bağırıyorlardı. O zamana dek yalvaran seslerde şimdi ürkütücü bir ton belirmişti. Binlerce kişi Neron'a doğru dönmüş, ona yumruklarını sallıyorlardı. Hepsinin gözleri öfke ve hırs içinde parlıyordu.

Neron, kararsızlık içindeydi. Çünkü Vinikyus'a karşı gerçek bir kin duymadığı ve kızın yaşayıp yaşamamasına da pek aldırış etmediği halde, boğanın, boynuzlarıyla kızın bağırsaklarını deşmesini seyretmek daha hoşuna gidecekti. Taş yüreği ve sapık ruhu, bu gibi manzaralardan bir şehvet zevki alırdı. Oysa şimdi halk onu bu zevkten yoksun bırakmak istiyordu. Yüzünün şişmanlık ve yağdan biçimsizleşmiş çizgilerinde bir öfke kasılışı belirdi. Çünkü her şey bir yana, halkın isteğine boyun eğmeyi kibirine yediremiyordu. Beri yandan doğal korkaklığı da bu isteğe karşı gelmesini engelliyordu.

Bu yüzden hiç değilse soylular arasında başparmağını ölüm işaretiyle aşağıya doğru indirmiş birkaç kişiye rastlamak umuduyla çevresine bakındı. Ama Petronyus parmağını yukarı kaldırmış, başını meydan okurcasına arkaya atmış. Neron'un gözlerinin tâ içine bakıyordu. Hortlaklardan ödü koptuğu halde insanlardan zerrece korkmayan Vestinus da af işareti yapıyordu. Tüm soylular başparmaklarını yukarı kaldırmışlardı. Bunu gören Neron bir öfke ve küçümseme silkinişiyle zümrüdünü gözünden çekti. Ama Petronyus'a karşı her ne olursa olsun bir zafer kazanmak isteyen Tigellinus, efendisine doğru eğildi ve,

«Yumuşamayın efendimiz,» dedi. «Arkanızda muhafızlar var.»

Neron, muhafızlardan yana döndü. Muhafızların başında tüm ruhu ve bedeniyle İmparator'a bağlı olan ateşli Subriyus Flavus duruyordu. Ona bakan Neron, şimdiye değin görmemiş olduğu bir manzarayla karşılaştı. İhtiyar

tribünün sert ve amansız yüzü gözyaşı içindeydi ve başparmağı yukarı doğru kalkmıştı.

Bu arada kalabalığa öfke ve sabırsızlık hâkim olmuştu. Yere aralıksız vurulan ayakların kaldırdığı toz bulutu havayı sarmıştı. Bu bulutun arasından,

«Ahenobarbus! Ana katili! Kundakçı!» diye bağırışlar yükseliyordu.

Neron bunları duyunca ürkmeğe başladı.

Subriyus Flavus'dan ve muhafızlardan yana bir kez daha bakıp da yalnızca asılmış yüzler ve kendinden yana bakan öfkeli gözler görünce af işareti yaptı.

Anfiteatrın en aşağı katından en üst katına doğru bir alkış tufanı yükseldi. Seyirciler iki mahkûmun hayatını kurtarmışlardı. Şu andan başlıyarak bu iki kişi artık Roma halkının kanadı altındaydı. Ve onlara bundan sonra hiç kimse, hatta Neron bile ilişemezdi!

Ligya'yı Petronyus'un köşküne dört kölenin çektiği tahtırevan götürdü. Dayı ile yeğen tahtırevanın yanısıra yürüyor ve hiç konuşmuyorlardı. Çünkü o gün geçirdikleri heyecandan sonra ikisinde de konuşacak güç kalmamıştı. Vinikyus hâlâ yarı sersemlemiş bir durumdaydı. Kendi kendine Ligya'nın kurtulduğunu, artık hiç bir tehlikede olmadığını, çektiklerinin sona erdiğini, bir daha hiç ayrılmayacaklarını söyleyip duruyordu. Ve buna hiç inanacağı gelmiyordu. Arasıra tahtırevandan içeri eğiliyor ve ay ışığında sevgilisinin yüzüne bakarak,

«Onu Allah kurtardı!» diye mırıldanıyordu.

Ligya'nın kurtulduğunu, yaşayacağını, ömür boyu birlikte olacaklarını düşündükçe içini öyle çılgın bir sevinç bürüyordu ki, bayılacağından korkarak Ursus'un koluna yaslanmak zorunda kalıyordu. Ursus'a gelince, o da yıldız serpintili göklere bakarak dualar mırıldanıyordu.

Böylece ay ışığında daha da beyaz görünen yeni yapılmış evlerin arasından hızla geçtiler. Kent ıssızdı. Yalnız bazı evlerin taraçalarında başlarına defne çelenkleri geçirmiş insanların şarkı söyleyip dans ederek eğlendikleri görülüyordu.

Liyya o gece kendine geldi. Korent lambalarıyla ay-

dınlanmış, çiçek kokan şahane bir yatak odasında uyanınca önce nerede olduğunu, buraya nasıl geldiğini anlayamadı. Çünkü kölelerin kendini boğanın boynuzları arasına bağladıkları dakikadan ötesini hatırlayamıyordu. Yumuşak lamba ışığında Vinikyus'un kendine doğru eğilmiş duran yüzünü görünce artık bu dünyada olmadıklarına ve Cennet'e giderken yolda yorgunluklarını dindirmek için biraz durakladıklarına inandı. Artık acı da duymuyordu. Vinikyus'a gülümsedi ve bir soru sormak istedi. Ama dudakları yalnızca onun adını fısıldayabildi.

Vinikyus, yanıbaşına diz çöktü. Ve elini onun sevgili alnına koyarak,

«Allah beni sevdi; beni gene sana kavuşturdu,» dedi.

Ligya gene dudaklarını kıpırdatarak anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı; sonra gözkapakları indi ve genç kız derin, huzur dolu bir uykuya daldı.

XXIII

Ligya'yı Arena'dan alıp götürdükten sonra Petronyus, Neron'u daha fazla kızdırmak istemediği için saraya gitti. Öbür soylular da orada olduğundan, Petronyus aynı zamanda konuşulanları dinlemek ve Tigellinus'un Ligya için yeni bir komplo kurup kurmadığını anlamak istiyordu.

Neron'un tersliği üzerindeydi; çünkü eğlenti beklediğinden bambaşka bir biçimde sona ermişti. İlk önce Petronyus'un yüzüne bakmadı. Ama beriki oralı bile olmayarak Zariflik Hakemi'ne yaraşacak bir incelikle ona yaklaştı ve,

«Aklıma bir şey geldi, efendimiz,» dedi. «Acunlar kralı Sezar'ın bir genç kızı vahşi bir boğanın boynuzları arasından kurtararak sevgilisine kavuşturduğunu anlatan bir şiir yazsanıza! Yunanlıların yüreği yufkadır. Böyle bir şiire bayılırlar sanıyorum.»

Gerçekten de buluş Neron'un hoşuna gitti... Hem de iki yönden. Çünkü hem konu yeniydi, hem de Neron'un kendi büyük yürekliliğini ve yüksek ruhluluğunu övmesi için kusursuz bir fırsattı. İmparator bir an uzun uzun Petronyus'u süzdü, sonra,

«Belki de haklısın!» diye cevap verdi. «Ama kendi yürekliliğimi ve mertliğimi övmem doğru olur mu?»

«Kendi adınızı vermenin bir gereği yok. Olayı nasıl olsa tüm kent biliyor. Haber nasılsa bu kentten bütün dünyaya da dağılacaktır.»

«Şiirin Yunanistan'da beğenileceğini sanıyorsun demek?»

Petronyus, «Elbette!» diye cevap verdi.

Ve içi rahat olarak oradan ayrıldı. Bütün ömrü gerçekleri edebiyat kalıplarına uydurmağa çalışmakla geçen Neron'un böyle parlak bir konuyu kullanmak için can atacağına inanıyordu.

Bununla birlikte Ligya iyi olur olmaz iki nişanlıyı tehlike bölgesinden uzaklaştırmak kararı da kesindi. Ertesi sabah Vinikyus'a,

«Ligya'yı alıp hemen Sicilya'ya götür,» dedi. «Şimdilik Neron'dan korkumuz kalmadı ama, Tigellinus sizi zehirlemeğe kalkışacak kadar alçalabilir.»

Vinikyus gülümseyerek cevap verdi:

«Allah Ligya'yı boğanın boynuzları arasından bile kurtardı!»

Petronyus, ister istemez sinirlenerek,

«İstersen Allah'ına bir tapınak yaptır. ama Ligya'yı ikinci bir kez ölümden kurtarmasını bekleme,» diye söylendi. Sonra oradan ayrıldı.

Ligya artık tehlikeyi atlatmıştı. İki gün sonra köşkün bahçesine çıktı. Bahçede saatler saati yatıyordu. Vinikyus da onun yanına oturuyordu ve böylece el ele, geçirdikleri korkulardan, çektikleri acılardan konuşuyorlardı. Neron istediğince Roma'yı kasıp kavurabilir, yeryüzüne dehşet salabilirdi. Onlara kanat geren, Neron'dan yüz kere daha güçlü olan bir varlık vardı.

Bir keresinde gün batarken. uzaktan aslanların kükreyişini duydular ve birbirlerinin yüzüne bakarak gülümsediler. Hâlâ çok zayıf olan Ligya bazan bahçenin sessizliği içinde uyuyakalıyordu. Böyle zamanlarda Vinikyus onu seyrederken bunun Avlus'ların evinde görmüş olduğu Ligya olmadığını düşünüyordu. Çünkü zindan yaşantısıyla hastalık, kızın güzelliğini biraz almıştı. Vücudunun o incecik yuvarlaklığı gitmiş, yüzünün o çiçek gibi tazeliği solmuştu; gözlerinin maviliği bile değişmiş gibiydi. Arasıra ona çiçek getirmek ya da ayaklarına değerli halılar örtmek için gelen altın saçlı Evnike, onun yanında Venüs gibi güzel kalıyordu. Güzellik meraklısı olan Petronyus, Ligya'lı prenseste eski günlerdeki göz alıcılı-

ğı boş yere arıyordu. Ve bazan kendi kendine öteki dünyanın eşiğinden geri gelen bu hayaletin Vinikyus'u nerdeyse öldüren o acıya, o azaba, o işkenceye dünyada değmediğini düşünüyordu. Ama Vinikyus, Ligya'yı böyle değişmiş gördükçe daha da seviyordu. Çünkü şimdi onun vücudu kadar ruhunu da sevmesini öğrenmişti. Uyuyan sevgilisinin başında beklerken bütün bir dünyayı bekliyormuş gibi geliyordu ona.

Ligya'nın ölümden bir mucizeyle kurtulduğu haberi Hıristiyanlar arasında hızla yayılmıştı. Bütün Hıristiyanlar onu görmeğe geliyorlardı. İlk gelenler, Nazarus'la yaşlı Meryem'di.

Hâlâ Meryem'in yanında kalmakta olan yaşlı Peter bir süre Petronyus'un evine gitmeyi göze alamamıştı. Sonunda bir akşam üzeri Nazarus onun geleceğini haber verdi. Şimdi artık biraz yürümeğe başlamış olan Ligya ile Vinikyus kendisini karşıladılar ve ayaklarına kapandılar. Peter'in onları görmekten duyduğu sevinç de onlarınkinden az değildi. Çünkü İsa'nın kendine emanet etmiş olduğu cemaatten geriye o kadar az kişi kalmıştı ki! Vinikyus,

«Efendim. Allah Ligya'yı bana, sizin sayenizde verdi!» dedi.

Havari. «Hayır, inancın bütün olduğu için verdi.» diye cevap verdi.

Sonra Vinikyus ona kendileriyle birlikte Sicilya'ya gelsin diye yalvardı. Fakat Peter buna her zamanki gibi olumsuz cevap verdi.

Birkaç gün sonra Petronyus saraydan kaygu verici bir haber getirdi. Neron'un özgür bırakılmış kölelerinden birinin Hıristiyan olduğu anlaşılmış ve üzerinde Peter ve Pol'den mektuplar bulunmuştu. Tigellinus iki Havari'nin diğer binlerce Hıristiyanla bir arada ölüp gittiklerini sanırken hayatta, hem de Roma'da olduklarını öğrenince küplere binmişti! Ve onları her ne pahasına olursa olsun ele geçirmeğe karar vermişti. Çünkü onlar ölürse bu diş biledi̇ği tarikat da yıkılıp gidecekti. Böylece kentin tüm

evlerini birer birer aramak için her yere muhafızlar gönderilmişti.

Vinikyus hiç vakit geçirmeden gidip Havarî'nin kulağını bükmeğe karar verdi. O gece Ursus'la birlikte Meryem'in evine gitti. Peter'i bir avuç Hıristiyanla bir arada buldular. Hemen oradan ayrılıp sur dışındaki eski taş ocaklarından birine gittiler. Vinikyus işkence edilirken kemikleri kırılmış olan Linus'u kollarında taşıyordu.

Taş ocağına girip kendilerini daha bir güvenlikte buldukları zaman Havarî'yi kurtarmak için en iyi yolun ne olduğunu tartışmağa başladılar. Onun yaşamasım her şeyden üstün tutuyorlardı. Vinikyus sonunda,

«Efendim, izin verin de sabahleyin erkenden sizi Alba tepelerine götürsünler.» dedi. «Biz sonra gelir, sizi oradan alırız. Birlikte Antiyum'a gideriz. Oradan da Sicilya'ya geçeriz.»

Otekiler de Havarî'yi bu yollu davranmağa kışkırtıyorlardı.

«Ne olur saklan!» diyorlardı. «Roma'da kalamazsın. Çünkü dinimizi sen sürdürüp yayacaksın. Sen ölürsen dinimiz de ölür. Yalvarırız! Sen bizim babamızsın!»

Peter cevap verdi:

«Çocuklarım, Tanrı'nın bizi bu dünyadan ne zaman ayıracağını hangimiz bilebiliriz?»

Roma'dan ayrılmağa bir türlü razı olamıyordu. Oysa çoktandır içini bir kararsızlık, hatta dehşet duygusu bürümekteydi. Cemaati dağılmış, yaptığı işler bozulmuş ve yangından önce ulu bir ağaç gibi dal budak salmış olan dini, alevlerle yanarak kül olmuştu. Ektiği tohumlar görülmedik bir hasat vermişti ama, kötü bir ruh bu hasadı ayakları altında çiğnemişti. Ve Cennet'in orduları, din uğruna kıyıma uğrayanların imdadına koşmamıştı.

Yaşlı balıkçı Roma'dan ayrılıp daha sakin bir yere gitmeyi çok zaman düşünüyordu. Ama toprağı bunca din fedaisinin kanıyla sulanmış olan bu kentten ayrılmağa her karar verişinde içi burkuluyordu. Bu kentte bunca insan Tanrı'nın tekliğine inandıkları için ölmüşlerdi. Bu ölümden yalnızca kendisi mi kaçıp kurtulacaktı? Sonra

Tanrı'nın huzuruna çıktığı zaman nasıl hesap verebilirdi?

Kaygu dolu günler birbirini izledi. Peter uyku durak bilmiyor ve Arena'da ölen Hıristiyanların hepsinin çektikleri işkenceden daha büyük bir işkenceyle kıvranıyordu. Sonunda cemaatinin üstemelerl karşısında yavaş yavaş yumuşamağa başladı. Kendisi ölürse dininin de ölüp gideceğine inanmıştı. Görevinin ölmek değil, yaşamak ve yaşatmak olduğuna sonunda inanç getirdi ve Roma'dan ayrılmağa karar verdi.

XXIV

Ertesi gün şafak sökerken Appian yolunda, Kampanya ovalarına doğru ilerleyen iki karaltı vardı. Bunlardan birisi Nazarus, öbürü de Roma'yı ve cemaatini bırakıp gitmekte olan Peter'di.

Gün doğusunda gökyüzü yer yer mavileşmeğe ve ufka yakın yerlerde parlak safran renkli ışıklar oynaşmağa başlamıştı. Yaprakların yeşil gümüşü, köşklerin bembeyaz mermerleri ve oradan Roma'ya doğru ilerleyen su bentlerinin kurşuni kemerleri, yavaş yavaş karanlıktan sıyrılıyordu. Gökyüzü altın suyu emiyormuşçasına, perde perde aydınlanmaktaydı. Doğu ufku pembeleştikçe Alba tepeleri görülmeğe başladı... Salt duruluktan yapılmışa benzeyen son derece güzel, menekşe renkli görüntüler, şafakta ağaçların titrek dallarına asılmış çiğ tanelerinde yansımıştı. Sisler dağıldıkça üzerine serpilmiş evleriyle, mezarlıklarıyla, köyleri, ağaçlıklarıyla ve tapınaklarının gitgide beyazlaşan sütunlarıyla ova, boydan boya ortaya çıkmağa başlıyordu.

Her yer ıssızdı, çünkü kente sebze getiren Kampanya'lı köylüler daha arabalarıyla yola çıkmamışlardı. Alba tepelerine değin mermer döşenmiş olan yolda yalnızca iki yolcunun sandaliarının tahta tabanlarının sesi duyuluyordu.

En sonunda güneş Alba tepelerinin ardından doğdu ve Havari garip bir manzara gördü. Sanki güneşin büyük, sarı tekerleği gökyüzüne yükseleceği yerde tepeden aşağı iniyor ve mermer döşeli yolun üzerinden kendilerine doğru geliyordu.

Peter durdu ve, «Bize doğru gelen bu ışığı görüyor musun?» diye sordu.

Nazarus, «Hayır, ben bir şey görmüyorum,» diye cevap verdi.

Peter gözlerini eliyle siperledi ve «Işığın içinden bize doğru bir adam geliyor,» dedi.

Oysa hiç bir ayak sesi duymuyorlardı. Çevrelerinde çıt çıkmıyordu. Nazarus yalnızca ağaçların hafifçe salındığını ve gündüz ışığının ovayı her an biraz daha aydınlattığını görebiliyordu. Havari'ye şaşkın şaşkın bakarak, kaygu içinde,

«Efendim, neyiniz var?» diye bağırdı.

Çünkü Peter'in elinden değneği yere düşmüştü. Gözleri cam gibi bir boşluğa karşıya dikilmiş, dudakları yarı aralanmıştı. Ve yüzünde hem şaşkınlık, hem sevinç, hem de bir vecd bakışı vardı.

Birden dize geldi ve kollarını ileriye doğru uzatarak,

«İsa! İsa Peygamber!» diye mırıldandı.

Sonra görülmeyen ayakları öpercesine yere kapandı. Çevrede çıt yoktu. En sonunda yaşlı adam, hıçkırıklardan boğulmuş bir sesle,

«Quo Vadis, Domine?» (*) diye sordu.

Peter'in sorduğu sorunun cevabını Nazarus duymadı. Fakat Peter'in kulağına İsa Peygamber'in o yumuşak, hüzünlü sesi geldi:

«Roma'ya, yeniden çarmıha gerilmeğe gidiyorum; çünkü sen benim cemaatimi yüzüstü bıraktın.»

Havari hâlâ yere kapanmış duruyordu... Sessiz, kıpırtısız bir yığın! Artık Nazarus onun ya bayıldığı ya da öldüğü kanısına kapılmağa başlamıştı ki, Peter kalktı. Değneğini titreyen eline aldı ve hiç bir şey söylemeden yüzünü Roma'nın yedi tepesine doğru döndü.

Delikanlı bir yankı gibi onun biraz önceki sorusunu yinelledi:)

«Quo Vadis, Domine?»

(*) **Nereye gidiyorsun, efendim?**

Ve Havarî, yumuşak bir sesle cevap verdi:

«Ad Romam.» (*)

Böylece Roma'ya döndüler.

Pol ve Hıristiyanlar, Havarî'yi şaşkınlık ve kayguyla karşıladılar. Çünkü o gittikten sonra muhafızlar Meryem'in evini sarmış ve onu aramışlardı. Bütün sorulara Peter huzurlu bir sevinçle cevap veriyordu.

«Peygamberimizi gördüm.»

Hemen o gece dine dönmek isteyenleri vaftiz etmek ve vaaz vermek için Ostriyanum'a gitti. Ondan sonra her gün oraya gitmeğe başladı. Peşinden de gün geçtikçe artan bir kalabalık gidiyordu. Sanki ölen dindaşların her birinin gözünden sızan her damla gözyaşı yeni bir dindaş kazandırmış, Arena'da yükselen her bir inilti binlerce ruhta yankılar uyandırmıştı. Neron, kan içinde yüzüyordu. Roma ve puta tapanların dünyası çıldırmıştı. Ama cinayetten ve cinnetten usanmış olanlar, ayak altında ezilmiş olanlar, zulme ve haksızlığa uğramışlar için yepyeni bir yaşam başlıyordu.

Peter şimdi Peygamberinin neden ona geri dönmeyi buyurduğunu anlıyordu. Çünkü o gurur ve cinayet kentinde, o ahlâksızlık, işret ve şehvet dünyasında Allah daha şimdiden büyük bir zafer kazanmağa başlamıştı.

(*) Roma'ya.

XXV

En sonunda Peter ile Pol'un da ölüm saatleri gelip çattı. Bununla birlikte kutsal balıkçı zindanda bile iki askeri dine döndürmeyi ve vaftiz etmeyi başardı. Sonra çarmıha gerildi. O sırada Neron, Roma'da olmadığından ölüm buyruğunu yokluğunda, kendi adına imza atmak yetkisini vermiş olduğu Helyus ve Politetes adındaki iki eski kölesi imzaladı.

Birinci gün kırbaçlanan Peter, ikinci gün akşam üzeri zindandan çıkarıldı. Güneş Ostiya üzerinde batmak üzereydi ama, hava durgun ve duruydu.

Yaşlı olduğundan, Havari'yi çarmıhını sırtında taşımağa zorlamadılar. Hatta yürüyebilsin diye mahkûmlara bağlanması gelenek olan ayak zincirleri ile boyunduruğu bile çıkarmışlardı. Onun kar gibi ak saçları görününce, zindan kapısı önünde bekleyen Hıristiyanlar hıçkırmağa başladılar. Fakat yüzünü görür görmez hıçkırıklar dindi; çünkü bu yüz sevinçten parıl parıl parlıyordu. O zaman Peter'in, ölüme giden bir mahkûm değil zafer kazanmış bir fatih olduğunu herkes anladı.

Sokaklarda hiç bir ses, hiç bir bağırış yoktu. Alay, tapınakların ve yeni yapılmış köşklerin pırıltılı beyazlığı arasında ilerliyordu. Yukardaysa bulutsuz bir göğün derin mavisi vardı. Kimse bir şey söylemiyordu. Yalnız arasıra askerlerin zırhlarının şıkırtısı ya da bir dua mırıltısı duyuluyordu. Peter'in yüzünden saçılan sevinç gitgide artar gibiydi. Çünkü peşinden gelen Hıristiyanların sayısı öylesine çoktu ki, Peter hepsini göremiyordu bile.

Roma'nın yedi tepesi, parlak güneş ışığı altında uyur

gibiydi. Sonunda alay, Sirk ile Vatikan tepesinin arasında durdu. Askerler yerde bir çukur kazdılar. Sonra çarmıhı diktiler. Hırlstiyanlar hâlâ o derin vecd sessizliği içinde yere diz çökmüşlerdi.

Havarî, başının üstünde altın bir hâleyle Roma'ya bakıyordu. Sonunda,

«Seni kurtardım!» diye mırıldandı. «Sen artık benimsin!»

XXVI

Roma bir kaynaşma içindeydi. Evreni fethetmiş olan bu kent şimdi kendi boğazını kesmeğe ve iyi bir önder yokluğu yüzünden çürümeğe başlamıştı. Peter'den sonra Pol de çarmıha gerilmişti. Ama daha ikl Havari ölmezden önce Piso'nun düzenlediği darbe planı ortaya çıkarılmıştı. Bunun üzerine birçok yüksek kişilerin kafaları öylesine anlamsızcasına uçmuştu ki, Neron'u o zamana değin bir ihtişam tanrısı gibi görmüş olanlar şimdi yalnızca bir ölüm tanrısı olarak görüyorlardı. Koca kent derin bir yasa bürünmüştü ve her ev, her yürek korku doluydu. Gene de şahane köşkler hâlâ her gün çelenk ve çiçeklerle donanmaktaydı. Çünkü herhangi bir yas belirtisi göstermek yasaklanmıştı.

Piso, suikastının bedelini başıyla ödedi. Onu Seneka, Lukan, Fenyus Rufus, Tullius Senekyo, Subriyus Flavkus ve daha bir sürü soylu izledi. Bunlardan bazıları kendi kötülüklerinin, bazıları zenginliklerinin, bazıları korkaklıklarının, bazıları da yiğitliklerinin kurbanı oldular. Düşmanlarının çokluğundan korkan Neron, duvarların çevresini askerle kuşattı ve kent, düşmanla sarılıymış gibi bir görünüm aldı. Askerler her gün, kuşku altında olanları ölüme götürüyordu. Ve mahkûmlar da Neron'a dalkavukça mektuplar yazarak kendilerine verilen cezaya teşekkür ediyor ve mallarının bir kısmını, belki geri kalan çoluk çocuklarına kalır umuduyla, ona bağışlıyorlardı. Sanki Neron insanlığın alçaklık derecesini ve kanlı yasalara boyun eğmekte gösterdiği sabrı ölçmek amacıyla, bile bile, her türlü sınırı aşıyordu.

Darbe düzenleyenlerin ardından, onların akraba ve arkadaşları da yok ediliyordu. Evlerinden sokağa çıkanlar, arkası kesilmeyen bir dizi cenaze alayına rastlayacaklarına her zaman güvenebilirlerdi.

Birçokları salt Neron'a yeter derecede sevgi gösterisinde bulunmadıkları için öldüler. Noviyus Priskus, yalnızca Seneka'nın arkadaşı olduğundan öldü. Büyük Traseas dürüstlüğünün ve iyiliğinin kurbanı oldu. Daha birçokları da köklü soylarının bedelini hayatlarıyla ödediler. Rufiyus Krispus, yalnızca Popeya'nın eski kocası olduğu için idam edildi.

Altın saçlı, güzeller güzeli Popeya bile Neron'un hayvanca öfke nöbetlerinden birine kurban gitti. Neron, bir gün gazaba gelince, yeniden hâmile olan karısını, karnına tekme vurarak öldürdü.

Senato bu korkunç ve iğrenç hükümdarın elini ayağını öpüyor, onun adına tapınaklar dikiyor, heykellerine çelenkler takıyor ve ona gerçek bir tanrıymış gibi rahipler atıyordu. Ve soylular yürekleri korku ile dolu bir durumda saraya giderek onun çiçekli işret âlemlerine konuk oluyorlardı. Petronyus da Neron'un yanından hiç ayrılmıyordu. Ne var ki araları iyi olmaktan çok uzaktı. Neron, gitgide daha soytarılaşıyor, daha ayyaş, daha kaba, daha manyak oluyordu. Ve titiz, serinkanlı, ince zevk sahibi «Zariflik Hakemi» onun, her gün biraz daha fazla gözüne batıyordu. Petronyus'un her susuşunda, Neron bir yergi duyar gibi oluyordu. Övgülerindeyse bir alaycılık seziyordu. Kısacası, bu göz kamaştıran yüce soylu, Neron'un hem gururunu incitiyor, hem de kıskançlığını depreştiriyordu.

Sonra Petronyus'un servetinde ve paha biçilmez sanat yapıtları koleksiyonunda hem Neron'un hem de dalkavuğunun gözü vardı. Ona şimdiye dek, salt zevki, görmüş geçirmişliği ve sanat bilgisiyle Yunanistan gezisinde işlerine yarayacağını düşündükleri için katlanmışlardı. Ama Tigellinus gene de Karinas'ın zevk ve sanat bilgisi konusunda Petronyus'dan bile üstün olduğuna Neron'un

aklını yatırmağa çalışmaktan da geri kalmamıştı. Neron buna inanır inanmaz Petronyus'un işi bitti.

Bir gün saraya gidince Tigellinus onu Piso olayında önemli bir rol oynamış olan ölmüş Senatör Skeyvinus'u tutmuş olmakla suçladı. O akşam evine dönen Petronyus, salıverdiği kölelerinin yakalanıp hapsedilmiş olduğunu öğrendi.

Artık her şey açıkça ortadaydı.

«Zariflik Hakemi», kitaplıkta yeğeni Vinikyus'dan uzun bir mektup buldu. Vinikyus,

«Sevgili dostum,» diyordu. «Burada bile Roma'da olup bitenlerle ilgili haberler alıyoruz. Senin mektupların da bilgilerimizi artırıyor. Güvenlikte olup olmadığımızı soruyorsun. Sanırım artık herkes bizi unuttu. Onun için rahat ve mutluyuz.

«Şimdi sana bu mektubu yazarken durgun körfezi seyrediyorum. Ursus, balık ağını duru sulara atıyor. Yanımda karım yün sarmakta. Bahçede, badem ağaçlarının gölgesindeyse adamlarımız şarkı söylüyorlar. Her şey huzur dolu dostum. Eski korkularımızı kökünden unuttuk...»

Petronyus, yeğeninin mektubunu okuyup bitirince hafifçe gülümsedi. Sonra masa başına oturdu ve şöyle bir cevap yazdı:

«Mutlu olduğuna ve beni unutmadığına sevindim, dostum. Sizin gibi iki kumrunun kendilerinden başka hiç bir şeyi düşünmeyeceklerini sanırdım. Ama beni unutmamışsınız. Hatta Sicilya'ya gelmemi ve Hıristiyan olmamı istiyorsun. Oysa benim, hiç bir zaman Hıristiyan olamayacağımı şimdiye değin anlamış olman gerekirdi...»

Din konusunda uzun uzun felsefeler yürüten Petronyus duraladı ve bir an yüzü bulutlandı. Sonra gene yazmağa başladı:

«Sicilya'ya gelmeği isterdim ama, gelemem. Bunun nedenini de özellikle mektubumun sonuna sakladım. Senin için hayatın şafağı yeni söktü; benim için ise güneş battı, karanlık çevremi sarmakta. Kısacası, yakında öleceğim, sevgili dostum.

«Lâfı uzatmanın ne gereği var? Bu işin böyle olaca-

ğı zaten belliydi. Ahenobarbus'u tanıdığın için ne demek istediğimi anlarsın. Tigellinus beni mat etti. Canımın istediği gibi bir yaşantı sürdüm. Onun için canımın istediği gibi de öleceğim.

«Bunu kendine fazla dert etme. Nasıl olsa tanrılar bana, ölümsüzlük sözü vermediler. Bu sonu beklemiyor da değildim. İnsana ölüme uysallıkla boyun eğmesini, yalnızca sizin Tanrınızın öğrettiğini söylemekle yanılıyorsun. Bizim çevremiz, son kadeh de boşaldıktan sonra sessizce çekilip gitmek zamanının geldiğini, sizlerden çok daha önce biliyordu.

«Güzel eşine veda ederken çok eskiden, kendisine Avlus'ların evinde ilk gördüğüm zamanki gibi Homer'den bir mısra okumak isterim: 'Hayatım boyunca birçok insan gördüm, ama senin bir eşine daha rastlamadım!'

«İşte böyle, dostum. Eğer ölümden sonra ruh gerçekten canlı kalıyorsa benim ruhum büyük yolculuğu sırasında bir kelebek ya da bir kuş olarak bir an evinizin penceresinde duralayacak.

«Fakat sizi daha başka yoldan gelip görmeme artık olanak yok.

«Sicilya'nın sizler için bir cennet bağı olmasını dilerim!»

XXVII

Petronyus yanılmamıştı. İki gün sonra onu eskiden beri çok seven genç Nerva, salıverilmiş bir kölenin ağzıyla, Neron'un sarayından son haberleri gönderdi.

Petronyus'un ölümü kararlaştırılmıştı. Ertesi günün akşamı bir subay kendisine evinden ayrılmayıp Neron'un buyruğunu beklemesini söyleyecekti. Birkaç gün sonra da bir başka haberci ona ölüm kararını bildirecekti.

Bu haberi Petronyus her zamanki gururu ve serinkanlılığıyla dinledi. Sonra adama,

«Efendine, kapıdan çıkarken sana verecekleri çok değerli bir vazoyu götüreceksin,» dedi. «Kendisine candan teşekkür ettiğimi söyle.»

Sonra aklına olağanüstü bir buluş gelmiş gibi bir kahkaha attı.

Biraz sonra köleleri, soyluların evlerine giderek onları birer birer «Zariflik Hakemi»nin şahane köşkünde bir şölene çağırdılar. Petronyus, kitaplığına kapanıp bir yazı yazdı. Sonra banyo yaptı ve giyindi.

Yakışıklılığı, zarifliği ve gururuyla her zamanki gibi gözleri kamaştırarak triklunum'a geçti ve şölen hazırlıklarının başında bulundu. Oradan bahçeye çıktı ve Yunan adalarından gelme kızların şölen için gül çelenkleri örmelerine baktı. Yüzünde en ufak bir gölge bile yoktu. Şölenin her zamankinden daha parlak olmasını istiyordu. Çalgıcılarla şarkıcıların paralarının da önceden verilmesini buyurdu.

En sonunda bir kayın ağacının benekli gölgesine oturarak Evnike'yi çağırttı.

Biraz sonra Evnike göründü. Beyazlar giymişti ve başında çiçekler vardı... Bu periler kadar güzel kızı Petronyus yanına oturttu ve elini onun alnına koyarak hayran gözlerle uzun uzun sevgilisini süzdü.

«Çoktan beri seni kölelikten salıverdim, Evnike,» dedi. «Bunu biliyor muydun?»

Evnike, duru ve gölgesiz mavi gözlerini onun yüzüne kaldırdı; başını yavaşça yandan yana salladı. Sonra.

«Ben her zaman sizin kölenizim, efendim.» dedi.

«Bu kölelerin, bu köşkle içindeki eşyaların, topraklarımın, sürülerimin, her şeyimin bu günden sonra senin olduğunu da bilmiyorsun, değil mi?»

Evnike irkilerek geri çekildi ve korkudan titreyen bir sesle, «Bana bunları niçin söylüyorsunuz?» diye sordu, «Niçin?»

Sonra gene ona yaslandı ve dehşet, soru dolu gözlerle baktı. Ama Petronyus gülümsüyordu. Hep gülümsüyordu. Sevgilisinin gözlerindeki soruya bir tek sözcükle cevap verdi:

«Evet.»

O zaman bir sessizlik oldu. Hafif bir rüzgâr kayın yapraklarını kımıldatıyordu. Petronyus, neredeyse yanında oturan kadının bir mermer heykel olduğunu sanacaktı.

«Evnike, ben insanın sessiz sadasız ölmesinden yanayım.» diye ekledi.

Evnike acıklı bir gülümseyişle, «Anlıyorum efendim,» diye cevap verdi.

O gece çağrılılar akın akın geldiler. Çünkü Petronyus'un şölenlerinin yanında Neron'un eğlentilerinin barbarca ve sıkıcı kaldığını biliyorlardı.

Şölenin amacını hiç biri kestirememişti. Zariflik Hakemi'nin Tigellinus'u bu kez de alt edeceğini sanıyorlar ve ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olduğuna hiç inanmıyorlardı. Onun serinkanlı davranışı da konukların inançlarını destekliyordu.

Petronyus'un tek isteği sessiz sadasız ölmekti. Onun

her sözünü bir buyruk sayan Evnike de hiç ses çıkarmıyordu.

Kapıda saçları güllü kızlar, geleneklere uyarak, eşikten içeri önce sağ ayaklarını atmalarını konuklara hatırlattılar.

Tüm şölen salonu menekşe kokuyordu ve İskenderiye billurundan yapılma kürelerden rengârenk ışıklar çevreye yayılmaktaydı. Konukların uzandığı sedirlerin yanında, görevleri onların ayaklarına esans sürmek olan genç kızlar duruyordu. Ve duvarın dibinde şarkıcılarla çalgıcılar dizilmişti. Her yanda ince zevkli bir ihtişam seziliyordu ve hava, çiçek kokularına karışmış gir neşeyle doluydu.

Işıklar, mücevherli kadehler, kara gömülmüş şarap testileri, masalar.. Bütün bunlar konukların öyle hoşuna gitmişti ki, konuşmalar, baharda çiçek açmış bir elma ağacının çevresindeki arıların vızıltısını andırıyordu. Arasıra bir kahkaha yükseliyor ve erkek elleri beyaz omuzlarda biraz oyalanmağa başlıyordu.

Petronyus durmadan konuşuyordu... En son haberlerden, dedikodulardan, araba yarışlarından, kitap ve heykellerden söz ediliyordu.

Lûtlar çalıyor, genç sesler şarkı söylüyor ve Evnike'nin ülkesi olan Kor'dan gelme oyuncu kızlar saydam giysileri içindeki gül pembe bedenlerini konukların gözleri önüne seriyorlardı. Biraz sonra Mısır'dan gelme bir falcı salondakilerin fallarına baktı.

Bu iş bitince Petronyus yaslanmakta olduğu Suriye işi yastığın üzerine dirseğini dayayıp doğrularak, umursamaz bir tutumla,

«Dostlarım, şölen sona ermezden önce sizlerden bir isteğim var,» dedi. «Hepinizin ellerinizdeki kadehleri benden bir yadigâr olarak saklamanızı istiyorum.» Elinde tuttuğu en değerli vazosunu kaldırdı. Bu, gökkuşağının olanca renkleriyle ışıldayan paha biçilmez bir sanat yapıtıydı.

Petronyus, «Bu vazoya benden başka hiç kimsenin eli değmesin istiyorum!» diye ekledi.

Vazo yere düşerek paramparça oldu. Petronyus, konuklarının yüzlerindeki şaşkınlığı görerek gene konuştu:

«Dostlarım, eğlenmenize bakın; çünkü yaşlılık ve hastalık son günlerimizin kederli arkadaşlarıdır. Size biraz sonra iyi bir örnek ve iyi bir öğüt vermek istiyorum. İnsanın o kederli arkadaşları beklemek zorunluluğundan nasıl kurtulabileceğini göreceksiniz.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Demek istiyorum ki, hayattaki amacım eğlenmek, şarap içmek, çalgı dinlemek, kitap okumak, yanımda uzanmış duran şu tanrısal güzelliği seyretmek ve başımda bir gül çelengiyle yatıp uyumaktır. Neron'a daha şimdiden veda etmiş bulunuyorum. Yazdığım veda mektubunu dinleyin bakın.»

Mor yastığının altından bir mektup çıkardı ve okumağa başladı:

«Tanrısal İmparator Hazretleri, beni sabısızlıkla beklediğinizi ve sadık yüreğinizin gece gündüz bana özlem duyarak yanıp tutuştuğunu biliyorum. Aynı zamanda bana bağışlar yağdırmak istediğinizden, beni muhafız alaylarının komutanlığına getirip Tigellinus'u da, Domitia'yı zehirletmek yoluyla miras olarak konduğunuz çiftlikte katır sürücüsü yapmak istediğinizden haberim var. Tanrılar da Tigellinus'u özellikle bu iş için yaratmışlar, sanırsınız. Her neyse...

«Yazık ki sizden özür dilemek zorundayım. Cehennem ellerinin ve annenizle karınızın, kardeşinizle Seneka'nın ruhları üzerine ant içerim ki artık sizin yanınıza dönmeme olanak yoktur. Hayat bir hazinedir, dostum. Bu hazinenin arasından en değerli ve eşsiz mücevherleri bulup çıkarmakla övünmüşümdür. Gene de dünyada artık dayanamadığım şeyler var.

«Çok rica ederim, annenizi, karınızı, kardeşinizi öldürdüğünüz için sizden iğrendiğimi, Roma'yı yaktığınız için sizden nefret ettiğimi, ülkede kaç tane dürüst adam varsa hepsini apar topar öbür dünyaya göndermeniz karşısında baş kaldırdığımı sanmayın. Sizden, başka ne beklenirdi zaten?

«Ama daha yıllarca kulaklarımı, sesinizle tırmalatmak... O fıçıyı andıran bacaklarınızın dans edişini seyretmek... Çalgınızı ve esinden yoksun şiirlerinizi dinlemek... Doğrusu böyle bir geleceği dünyada göze alamıyorum. Bu yüzden içimde, dedelerime kavuşmak için karşı gelinmez bir istek var. Bırakın, Roma kulaklarını tıkasın; evren sizi alaya alsın, alabildiğince! Ama ben artık yüzümün sizin hesabınıza daha fazla kızarmasını istemiyorum. Cehennem kapısında bekleyen üç başlı köpeğin uluması bile bana böylesine çirkin gelemez. Çünkü hiç bir zaman onun dostu olmadığım için, sesinin kötülüğü yüzünden utanç duymayı gerekli bulmam.

«Hoşça kalın dostum; ama beni dinlerseniz bundan sonra şarkı söylemekten vazgeçin. İsterseniz adam öldürün, ama kuzum, iki dünya bir araya gelse bir daha şiir yazmayın. Eşinizi dostunuzu zehirleyin ama, dans etmeyin. Canınız isterse beldeler yakın ama, çalgı çalmayın. Bunlar en son isteklerim ve en candan dileklerimdir.»

Zariflik Hakemi»

Konuklar taş kesilmiş gibi oturuyorlardı. Çünkü İmparatorluğunun tümünü yitirmenin bile Neron'u bu mektup kadar incitmeyeceğini biliyorlardı. Petronyus'un o saat öldürdtüleceği su götürmez bir şeydi. Böyle bir mektubu dinlemiş olmak bile oradakileri dehşet içinde bırakmıştı.

Ama Petronyus, şen, kaygusuz kahkahalarla gülüyordu.

«Dostlarım, korkunuzu unutun,» dedi. «Bu mektubu dinlemiş olduğunuzu, hiç kimseye söylemenizin gereği yok.»

Böyle diyerek hekimine işaret etti ve kolunu uzattı. Usta Yunanlı bir an içinde onun koluna altın bir bilezik geçirdi. Ve bilekteki damarı kesip açtı. Kanlar bir yastığa ve efendisinin başını tutan Evnike'nin ak giysisine sıçradı. Evnike, sevdiği adama doğru eğilerek:

«Sizden ayrılacağımı mı sandınız efendim?» diye mırıldandı. «Bana tanrılar ölümsüzlük ve Neron da olanca mülkünü sunsa, ben gene de sizden ayrılmam.»

Petronyus gülümsedi; biraz doğruldu ve sevgilisinin dudaklarına dokundu,

«Öyleyse benimle gel,» dedi. «Beni gerçek bir bağlılıkla sevdin, bir tanem.»

Evnike gül pembe kolunu hekime uzattı ve bir an sonra iki sevgilinin kanları birbirine karıştı.

Sonra Petronyus, çalgıcılara işaret etti. Ve salon gene çalgı ve şarkı sesleriyle doldu.

Ölmek üzere olan âşıklar birbirlerine sarılmışlar, gülümseyerek müziği dinliyorlardı. İkisi de solgun ve tanrılar kadar güzeldiler.

Söylenen ilahi bitince Petronyus, konuklarına gene şarap ve tatlılar sundu. Ondan sonra böyle şölenlerde konuşulması geleneksel olan oyalayıcı, havadan sudan şeylerden konuşmağa başladı. En sonunda hekimini çağırdı ve damarları bağlamasını söyledi. Çünkü uykusu gelmişti ve uykuya dalıp uykusu arasında ölmeyi istiyordu. Sonra bayıldı.

Kendine gelince Evnike'nin başının bir çiçek gibi göğsüne düşmüş olduğunu gördü. Bir an doğrularak onu seyretti. Sonra gene damarlarını açtırdı.

Şarkıcılar hafif sesle yeni bir ilahiye başlamışlardı. Çalgıcılar da hafif hafif çalıyordu. Petronyus'un benzi gitgide solmaktaydı. İlahi bitince konuklarına döndü ve,

«Dostlarım,» dedi, «siz de kabul edersiniz ki, ölen yalnızca biz değiliz. Bizimle birlikte...»

Sözünün gerisini getiremedi. Son bir çabayla kolunu Evnike'ye doladı. Sonra başı geriye doğru düştü.

Göz kamaştıracak kadar güzel iki heykeli andıran bu iki ölüyü seyredenler, gerçekten de onlarla birlikte Roma dünyasının en son erdeminin, güzellik ve şiirinin de ölüp gittiğini seziyorlardı.

EPİLOG

Vindex ile Galya ordularının ayaklanmasına önce pek önem verilmedi. Hele Neron bu ayaklanma haberine hiç aldırış etmedi. Yunanistan'dan ayrılmayı canı o denli istemiyordu ki, en sonunda Heliyus, Yunanlıların arasında daha fazla oyalanırsa İmparatorluğun elden gideceğini kafasına kakmak zorunda kaldı. Neron ancak o zaman Neapolis'e yelken açtı. Ama Neapolis'e vardığı zaman da gene gitgide artan tehlikeye aldırış etmeden şarkı söylemelerine, çalgı çalmalarına daldı. Tigellinus ona bu kez başkaldırmanın yabana atılamıyacağını, Vindex'in ünlü ve tecrübeli bir savaşçı olduğunu söyleyip duruyordu, ama boş yere! Neron yalnızca,

«Yunanlılar benim şarkılarımdan anlıyorlar,» diye cevap veriyordu.

Ancak Vindex'in kendisi için 'çok kötü bir sanatçı' dediğini duyar duymaz hemen Roma'ya doğru yola çıktı. Petronyus'un açmış olduğu yaralar, Yunanistan'da biraz iyileşmişken şimdi gene tazelenmişti. Böyle bir hakaretin öcünü almadan rahat edemeyecekti.

Yolda bir Romalı şövalyenin Galyalı bir savaşçıyı yere yıkışını gösteren bronz bir heykel gördü ve bu ona olumlu bir belirti gibi geldi. O günden sonra Vindex'in başkaldırmasından yalnızca alayla söz eder oldu.

İmparator'un Roma'ya girişi bundan önceki tüm törenleri gölgede bıraktı. Senato üyeleri, şövalyeler, son derece kalabalık bir halk kitlesi onu karşılamağa çıktı.

«Bin yaşa Herkül! Bin yaşa ölmez tanrımız!» haykırışları yeri göğü inletiyordu.

Neron'un arkasından, çeşitli yarışmalarda kazanmış olduğu çelenklerle flamalar taşınıyordu. Ölümlü bir varlığın kendisi gibi bir yarı-tanrı'ya el kaldırabileceği düşüncesi Neron'a saçma ve yersiz geliyordu. Çünkü kendisinin gerçekten bir yarı-tanrı ve bu yüzden ölümsüz olduğuna inanmıştı. Halkın haykırışları ve coşkunluğuysa onun bu kanısını daha da kökleştirmeğe yarıyordu. Bu zafer gününde yalnızca Neron'la Roma'nın değil, cümle evrenin delirdiğini sanırdınız.

Gene de o gece tapınak duvarlarıyla sütunlar, Neron'un işlediği cinayetleri sayıp döken, ona gözdağı veren ve sanatçılık taslamasıyla alay eden yazılarla doldu.

Gelgelelim Neron hâlâ yalnızca tiyatro ve müzik için yaşıyor, yeni icat edilen müzik araçlarıyla uğraşıp duruyordu. Yargıları öylesine saçma, plân ve mantıktan öyle uzaktı ki, halka yeni gösteriler ve eğlentiler söz vermekle tehlikeyi savabileceğine hâlâ inanıyordu. Bu çatışmada onun ilgisini çeken tek yönün, durumu tanımlamağa uygun kelimeler bulmak olduğu anlaşılıyordu. Ve onun bu vurdumduymazlığı artık çevresindekileri çileden çıkarmağa başlıyordu.

Saraylıların yaşantısı acayip ve korkunç bir kâbusa; büyük lâflardan, kötü şiirlerden, inilti, gözyaşı ve kandan yaratılmış çirkin ve adi bir şakaya dönüşmüştü.

Oysa batı ufkundaki bulut durmadan büyüyor, kararıyor, yoğunlaşıyordu. Zaman dolmuştu. Güldürü sona ermek üzereydi.

Neron, Galba'nın başkaldırdığını ve Hispanya'nın da onunla birlik olduğunu öğrenince o anlamsız, hayvanca kızgınlık nöbetlerinden birine daha kapıldı. Yemek masasının üzerindeki kâseleri kırıp masayı devirdi ve art arda buyruklar yağdırmağa başladı. Roma'daki tüm Galyalıların boğazı kesilecek, kent yeniden yakılacak, bütün vahşî hayvanlar salıverilecek ve başkent İskenderiye'ye kaldırılacaktı. Bunların hepsi ona çekici, parlak, şanlı ve kolay bir iş gibi geliyordu. Ama o eski kesin kudreti artık kalmamıştı ve cinayet ortakları bile şimdi kendilerini tehlikede görüyorlardı.

Bir süre sonra Vindex'in ölümü ve ayaklanan ordular arasında çıkan anlaşmazlık, durumu Neron'dan yana döndürür gibi oldu. Hemen gene yeni festivaller, oyunlar, idamlar hazırlandı. Fakat bu eğlentilerin arasında Roma'daki ordular da ayaklandılar ve Galba'yı imparator ilân ettiler.

Bu haber geldiği zaman Neron uykudaydı. Birden uyanınca askerlerini çağırdı. Ama saray bomboştu. Yalnızca ellerine her geçeni çalıp çırpmakta olan birkaç köle kalmıştı. Bunlar da İmparator'un gözleri önünde tabanları yağladılar ve onu yalnız bıraktılar. Neron sarayda deli gibi dolaşmağa başladı. Kopardığı korku ve keder dolu çığlıklar ortalığı çınlatıyordu.

En sonunda eski kölelerinden üçü, Fao, Spirus ve Epafrodite, imdadına koştular. Boşa geçirilecek bir an bile olmadığını, hemen kaçmasını söylediler. Ama çabaları boşa gitti. Neron hâlâ boşuna umutlarla kendi kendini oyalayıp duruyordu. Yas kılığına bürünerek gidip Senato'ya başvursa? Acaba Senato üyeleri onun gözyaşlarıyla konuşma gücüne karşı koyabilirler miydi?

Onu pohpohlamağa alışmış olan adamlar doğrudan doğruya olumsuz cevap veremiyorlardı. Ama kente ayak basarsa linç edileceğine inanıyorlardı. En sonunda hemen o saat atına atlayıp da yola çıkmazsa kendisini tek başına bırakacaklarını söylediler. Bunun üzerine Neron, Fao'nun Nomentana kapısının dışındaki köşküne sığınmağa razı oldu.

Başlarına pelerinler sararak dörtnala Roma surlarına doğru yol aldılar. Ortalık ağarmağa yüz tutmuştu ve sokaklardaki bu zamansız kaynaşma durumun heyecanını daha da artırıyordu. Kentin içi asker doluydu. Neron'un atı, Pretorya'ların kapısı önünde, yerde bir ceset görerek ürküverince, pelerin sıyrıldı ve askerlerden biri İmparator'u tanıdı. Fakat bu beklenmedik karşılaşma adamı o denli afallattı ki, zavallıcık ne yaptığını bilemiyerek elini kaldırıp selâm verdi.

Kamptan, «Yaşasın Galba,» diye bağıran sesler yükseliyordu. Bu gök gürlemesini andırır sesleri duyan Ne-

ron kader saatinin geldiğini ilk olarak anladı. Dişleri pişmanlık ve korkudan çarpmağa başladı. Ama içindeki 'Soytarı', durumun korkunçluğunda bir garip çekicilik bulur gibiydi. Dünyaya tek başına egemen olmak ve sonra her şeyi yitirmek, ona trajedyaların doruğu gibi geliyordu. Kendi kişiliğinden şaşmadı ve bu rolü sonuna dek kusursuzcasına oynadı! Ara sıra,

«Annem, karım, kardeşim beni çağırıyorlar!» diye bağırıyordu. Ve bu arada sersemce, bomboş umutlara kapılmaktan da kendini alamıyordu. Ölümün kaçınılmaz olduğunu biliyordu ama, buna bir türlü inanmak istemiyordu.

Porta Nomentana'yı açık buldular. Ostriyanum'un önünden geçtiler ve şafakta Fao'nun köşküne vardılar.

Oraya varınca köleleri, efendilerinden ölmek zamanının artık geldiğini daha fazla saklayamadılar. Böylece Neron mezarını kazdırdı. Hatta boyu tam olsun diye yere bile uzandı! Ama kazılmış toprakları görünce dehşet içinde kaldı. O soytarı yüzü bembeyaz kesildi ve alnında iri ter taneleri boncuklandı. Acıklı olmasına çalıştığı bir sesle henüz ölmesi gerekmediğini söylemeğe başladı. Sonra uzun uzun şiirler okudu ve sonunda cesedinin yakılmasını istedi. Sersemlemiş gibi,

«Ne büyük bir sanatçı ölüyor!» deyip duruyordu.

Birdenbire nal sesleri duyuldu ve köşkün bahçesine askerler girdi. Neron, pelerinini açtı, gözlerini gökyüzüne çevirerek,

«Zaman geldi!» dedi. Sonra gene, «Ne büyük bir sanatçı can veriyor!» diye bağırdı.

Adamları, «Haydi!» diye haykırdılar.

Neron, hançeri gırtlağına dayadı. Gelgelelim taş çatlasa bastıramayacağı anlaşılıyordu. Epafrodite elini birdenbire İmparator'un eline bastırdı ve hançer sapına dek gırtlağa girdi. Neron'un yuvalarından fırlayıp irileşen dehşet dolu, korkunç gözleri devrilerek havaya dikildi.

O sırada içeri giren subay, «Bağışlandığınızı haber vermeğe geldim!» diye bağırdı.

Neron hırıltılı, kesik bir sesle, «Çok geç, çok geç!» diye cevap verdi. «Ah, ne bağlılık!»

Bir an sonra ölümün gölgesi gözlerine düşmüştü. O kalın boyundan kapkara bir kan seli boşanıyordu. Bir an ayakları debelendi. Sonra Neron öldü.

Ertesi sabah onu her zaman sevmiş olan Akte, ölüsünü pahalı kumaşlara sarıp güzel kokular sürerek yaktı.

İşte böylece Neron da fırtınalar, yangınlar, savaş ve salgın hastalıklar gibi gelip geçti.

Bugün Porta Kapena'nın yakınlarında ufacık bir kilise durur. Bu kilisenin kapısı üzerinde yarı silinmiş bazı harfler vardır:

«QUO VADİS, DOMİNE?»

S O N

SIENKIEWICZ (NOBEL-1905)

1846'da Polonya'da Wole Okrzejska'da doğan Sienkiewicz, soylu bir ailenin oğluydu. Gençliği Varşova'da geçti. Öğrencilik yıllarından sonra gazetecilik yaptı.

1870'lerde ilk öyküleri yayınlandı. İlk yapıtlarında aydınların toplumsal koşulları değiştirme çabalarına karşı eleştirel bir tavır alan yazar sonraları, coşumcu akımın etkisine girdi. 1882'den sonra yazdığı romanlarda ulusal bilinci uyandırmayı amaçladı. 1. Dünya Savaşı başlayınca İsviçre'ye geçerek Polonya savaş kurbanları için bir komite kurdu.

1905 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Sienkiewicz'in öteki önemli yapıtları şunlardır: *"Çelik ve Ateşle"*, *"Tufan"*, *"Wolotyjwovski Beyefendi"*.